

**В.В. БАЗАЛІЙ, М.І. ФЕДОРЧУК, І.М. МРИНСЬКИЙ,
С.О. ОНИЩЕНКО, І.Г. МАЗУРОК, Ю.С. КОТОВСЬКА**

**БАГАТОРІЧНІ ДЕКОРАТИВНІ РОСЛИНИ
ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

**Міністерство аграрної політики та продовольства України
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»**

**Базалій В.В., Федорчук М.І., Мринський І.М.,
Онищенко С.О., Мазурок І.Г., Котовська Ю.С.**

**БАГАТОРІЧНІ ДЕКОРАТИВНІ РОСЛИНИ
ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ ХЕРСОНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
*(присвячується 60-річчю створення дендропарку)***

**Херсон
Видавництво Грінь Д.С.
2012**

УДК: 630*27: 582: 378.4(477.72)
ББК 42.37
Б 14

*Рекомендовано до друку вченою радою
ДВНЗ «Херсонський державний
аграрний університет»,
протокол №6 від 23 лютого 2012 року*

ISBN 978-966-2660-52-4

Б 14 Базалій В.В., Федорчук М.І., Мринський І.М. та ін.

Багаторічні декоративні рослини дендрологічного парку Херсонського державного аграрного університету [присвячується 60-річчю створення дендропарку]: монографія / В.В. Базалій, М.І. Федорчук, І.М. Мринський та ін.; за ред. М.І. Федорчука. – Херсон: Грінь Д.С., 2012. – 416 с.

Рецензенти:

ХОДОСОВЦЕВ Олександр Євгенович, доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри ботаніки Херсонського державного університету.

ЧЕРЕВЧЕНКО Тетяна Михайлівна, доктор біологічних наук, професор, член кореспондент Національної академії наук України, заслужений діяч науки і техніки України, почесний директор національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України

Авторами монографії ґрунтовно досліджена історія створення дендрологічного парку Херсонського державного аграрного університету та описано видовий склад багаторічних рослин, які ростуть на його території в теперішній час: трав'янистих декоративних різновидів, чагарників, ліан, дерев. Викладений матеріал супроводжується біологічною класифікацією представлених видів рослин, описом їх морфології, особливостей біології, походження, поширення, застосування та фотографічним матеріалом. Матеріали можуть бути використані викладачами, аспірантами і студентами як навчальний посібник з дисциплін напрямів підготовки: «Агрономія», «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», «Лісове і садово-паркове господарство».

ISBN 978-966-2660-52-4

ББК 42.37

© Базалій В.В., Федорчук М.І.,
Мринський І.М., Онищенко С.О.,
Мазурок І.Г., Котовська Ю.С., 2012

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	11
РОЗДІЛ 1 ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ ХДАУ	14
РОЗДІЛ 2 ТРАВ'ЯНИСТІ БАГАТОРІЧНІ ДЕКОРАТИВНІ ВИДИ ДЕНДРОПАРКУ ХДАУ	20
Айстра новоанглійська.....	21
Айстра новобельгійська.....	22
Анемона хубейська.....	23
Армерія приморська.....	24
Астільба китайська.....	26
Бадан товстолистий.....	27
Барвінок малий.....	28
Брунера великолиста.....	30
Вербозілля крапчасте.....	31
Вербозілля лучне.....	32
Волошка білувата.....	33
Гадюча цибулька непомітна.....	34
Гайлардія гібридна.....	35
Гвоздика периста.....	36
Геленіум осінній.....	37
Герань великокореневищна.....	38
Гіацинт східний.....	39
Гібіск гібридний.....	40
Гірчак сахалінський (сахалінська гречка).....	41
Гісоп лікарський.....	42
Гладіолус звичайний.....	43
Головатень звичайний.....	44
Горицвіт весняний.....	45
Горлянка повзуча.....	46
Дзвоник карпатський.....	47
Дзвоник крапчастий.....	48
Дзвоник персиколистий.....	49
Дзвоник Пожарського.....	50
Дюшенея індійська.....	51
Енотера красива.....	52
Енотера чагарникова.....	53
Ехінацея пурпурова.....	54
Живокіст лікарський.....	55
Жовтець повзучий ф. повноквіткова.....	56
Жоржина мінлива.....	57
Золотушник канадський.....	58
Калачики лісові.....	59
Канна індійська.....	60

Колосняк піщаний.....	61
Конвалія травнева.....	62
Кореопсис великоквітковий.....	63
Королиця звичайна ф. великоквіткова.....	64
Костриця блакитна.....	65
Купина лікарська.....	66
Лаванда вузьколиста.....	67
Лаконос американський.....	68
Лешиця повзуча.....	69
Лілійник рудуватий.....	70
Лілія тигрова.....	73
Маклея серцеподібна.....	74
Медова трава м'яка.....	75
Мильнянка лікарська.....	76
Монарда дудчаста.....	77
М'ята перцева.....	78
Нарцис звичайний.....	79
Опунція розпростерта (сланка).....	80
Орлики звичайні.....	81
Очиток видний.....	82
Очиток відігнутий.....	83
Папороть чоловіча (дріоптерис чоловічий, щитник чоловічий).....	87
Пижмо звичайне.....	88
Півники гібридні.....	89
Півники карликові (кримські).....	92
Півники сибірські.....	93
Півонія лікарська.....	94
Підсніжник білосніжний (звичайний).....	95
Піретрум рожевий (перська ромашка).....	96
Плакун верболистий.....	97
Платикодон великоквітковий.....	98
Проліска дволиста.....	99
Пшінка весняна.....	100
Роговик Біберштейна.....	101
Рожа рожева.....	102
Розхідник звичайний (ряболистий).....	103
Рудбекія гібридна.....	104
Рута садова.....	106
Ряст бульбастий.....	107
Рястка зонтична.....	108
Тладіанта несправжня.....	109
Топінамбур (земляна груша).....	110
Традесканція віргінська.....	111
Тюльпан гібридний.....	112

Фіалка рогата.....	113
Фіалка собача.....	114
Фізостегія віргінська.....	115
Флокс волотистий.....	116
Флокс розчепірений.....	117
Флокс шилоподібний.....	118
Хоста подорожникова.....	119
Хризантема корейська.....	121
Цибуля афлатунська.....	122
Цибуля-різанець.....	123
Цинерарія приморська.....	124
Чистець волохатий.....	125
Чистець крупноквітковий.....	126
Шавлія лікарська.....	127
Шавлія лучна.....	128
Шафран весняний.....	129
Юка нитчаста.....	130
Яснотка жовта (зеленчук жовтий).....	131
Яснотка крапчата Вайт Нансі.....	132
РОЗДІЛ 3 ВИДИ ЧАГАРНИКІВ ДЕНДРОПАРКУ ХДАУ.....	134
Айва японська (хеномелес).....	135
Барбарис звичайний.....	137
Бирючина звичайна.....	139
Будлея черговолиста.....	141
Бузина чорна.....	143
Бузок звичайний.....	145
Бузок персидський.....	147
Вейгела квітнуча.....	149
Вишня повстяна.....	151
Гібіскус сірійський.....	153
Глід півняча шпора (глід шпорцевий).....	155
Дейція шорстка (зірчаста).....	157
Елеутерокок колючий.....	159
Жимолость Стендіша.....	161
Жимолость татарська.....	163
Золотий дощ звичайний.....	165
Ірга звичайна (круглолиста).....	167
Йошта.....	169
Калина гордовина.....	171
Калина звичайна ф. Бульденеж.....	173
Карагана дерев'яниста (жовта акація).....	175
Каріоптеріс сивий.....	177
Кизил білий (сибірський).....	179
Кизильник блискучий.....	181
Кизильник горизонтальний.....	183

Кизильник Даммера.....	185
Ліщина звичайна (європейська).....	187
Ломиніс цілолистий.....	189
Магонія падуболиста.....	191
Малина запашна (малиноклен запашний).....	193
Малина звичайна (європейська).....	195
Мигдаль степовий (низький, карликовий).....	197
Мигдаль трилопатевий.....	199
Ожина звичайна.....	201
Півонія деревовидна	203
Піраканта яскраво-червона.....	205
Подорожник деревоподібний.....	207
Розовик керієвидний.....	209
Садовий жасмин пухнастий (вінцевий).....	211
Самшит вічнозелений.....	213
Смородина золотиста.....	215
Смородина червона (порічки).....	217
Сніжноягідник білий.....	219
Сніжноягідник округлий (звичайний).....	221
Спірея Вангутта.....	223
Спірея дубровколиста.....	225
Спірея японська.....	227
Тамарикс галузистий.....	229
Форзиція європейська.....	231
Хвойник двоколосковий (ефедра двоколоскова).....	233
Шипшина собача.....	235
Ялівець козацький.....	237
РОЗДІЛ 4 ВИДИ ЛІАН ДЕНДРОПАРКУ ХДАУ.....	240
Акебія п'ятірня.....	241
Виноград амурський.....	243
Виноград дівочий п'ятилистковий.....	245
Виноград культурний.....	247
Жимолость витка (німецька).....	249
Ломиніс гірський.....	251
Ломиніс Жакмана.....	253
Ломиніс лозяний (виноградолистий).....	255
Ломиніс тунгуський.....	257
Обвійник грецький.....	259
Плющ звичайний.....	261
Текома.....	263
РОЗДІЛ 5 ВИДИ ДЕРЕВ ДЕНДРОПАРКУ ХДАУ.....	266
Абрикос звичайний.....	267
Айва звичайна	269
Айлант найвищий (китайський ясен).....	271
Акація біла (робінія псевдоакація).....	273

Альбіція ленкоранська (акація ленкоранська, альбіція шовкова).....	275
Алича.....	277
Аралія маньчжурська (висока).....	279
Береза бородавчаста.....	281
Береза дніпровська.....	283
Бундук дводомний (канадський).....	285
В'яз гладенький (звичайний).....	287
В'яз дрібнолистий.....	289
В'яз шорсткий (голий).....	291
Верба біла (срібляста).....	293
Верба козяча.....	295
Верба Матсуди.....	297
Верба плакуча (вавілонська).....	299
Вишня звичайна.....	301
Гледичія колюча (триколючкова, звичайна).....	303
Горіх волоський (грецький)	305
Горобина звичайна.....	307
Горобина проміжна.....	309
Груша звичайна.....	311
Дуб червоний.....	313
Дуб черешчатий.....	315
Евкомія в'язолиста.....	317
Зізіфус справжній (унабі).....	319
Карія пекан (пекан, гікорі пекан, карія іллінойська).....	321
Катальпа чудова.....	323
Каштан кінський звичайний.....	325
Кельрейтерія метільчаста.....	327
Клен американський (ясенеподібний).....	329
Клен звичайний (гостролистий).....	331
Клен сріблястий.....	333
Липа крупнолиста.....	335
Липа серцевидна (дрібнолиста).....	337
Маклюра апельсиновидна (помаранчева).....	339
Маслинка вузьколиста.....	341
Обліпіха крушиновидна.....	343
Осика.....	345
Персик звичайний.....	347
Платан східний (чинара).....	349
Слива домашня.....	351
Слива Пісарда.....	353
Сосна кримська.....	355
Софора японська (японська акація).....	357
Тополя біла (срібляста).....	359
Тополя пірамідальна (італійська).....	361

Тополя Симона (китайська).....	363
Тополя чорна (осокір).....	365
Туя західна.....	367
Туя східна (біота).....	369
Цельтис (каркас західний).....	371
Чекалкин горіх.....	373
Черемха звичайна.....	375
Черемха пізня.....	377
Черешня.....	379
Чишкун звичайний (мушмула).....	381
Шовковиця біла (еперка).....	383
Яблуня домашня.....	385
Яблуня Недзвецького.....	387
Ялівець віргінський.....	389
Ясен звичайний.....	391
Ясен зелений (ланцетний).....	393
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕНДРОПАРКУ ХДАУ...	395
АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК УКРАЇНСЬКИХ НАЗВ РОСЛИН.....	396
АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК РОСІЙСЬКИХ НАЗВ РОСЛИН.....	402
АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ЛАТИНСЬКИХ НАЗВ РОСЛИН.....	408
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	414
ДОДАТКИ.....	416

ВСТУП

Величезна радість, яку викликає красивий квітучий парк, варта часу і сил, витрачених на його створення. Чагарники і дерева надають парку самовираження і солідності. Одні красиво цвітуть, інші виділяють приємний аромат, а треті мають привабливі обриси і декоративне листя.

Дуже важливо правильно підбирати рослини для парку, так як декоративні дерева і чагарники сильно розрізняються за вимогами до умов життя, а також за розмірами, яких вони рано чи пізно досягають.

Великі декоративні рослини багаторазово виправдовують вкладені в них гроші і сили. Але найчастіше садять чагарники, бо вони характеризуються великою різноманітністю, серед них є рослини всіх розмірів і забарвлення. Можна вибрати крихітні рослини для альпінарію або велетня для заднього плану. Можна домогтися безперервного цвітіння протягом декількох місяців.

Дендрологічний парк, який знаходиться біля університету крім естетичної ролі, має ще й наукове та навчальне значення. Студенти, співробітники університету, аспірати мають змогу проводити наукові дослідження безпосередньо на території навчального закладу. Заняття під відкритим небом дозволяють безпосередньо контактувати з досліджуваними рослинами та краще засвоювати навчальний матеріал.

В Херсоні, як і в будь-якому сучасному місті, склались специфічні екологічні умови, а саме: підвищилось забруднення атмосферного повітря, різко змінюються коливання температури, радіаційних режимів, підвищився рівень шуму, вібрацій тощо. Оскільки рослинний покрив відіграє значну роль у покращанні екологічного стану урбанізованого середовища, то його оптимізації необхідно приділяти багато уваги, адже він є основним джерелом кисню, рослини осаджують та поглинають пил і отруйні гази, збагачують атмосферу фітонцидами, пом'якшують клімат, створюють специфічний мікроклімат, приглушують звукові і електромагнітні хвилі, вловлюють, накопичують і нейтралізують важкі метали, в т.ч. і радіоактивні.

Вивчення багаторічних рослин, які були інтродуковані з різних регіонів, висаджені на території дендропарку ХДАУ і адаптовані до конкретних природно-кліматичних умов протягом 60 років його існування дозволяє робити висновки щодо подальшого їх розповсюдження в парках, полезахисних смугах і лісових насадженнях півдня України.

Під час інвентаризації видового складу багаторічних рослин дендропарку ХДАУ виявлено та визначено 229 видів, серед яких 101 вид представлений трав'янистими багаторічними декоративними рослинами, 52 види – чагарники, 12 видів – ліани, 64 види – дерева. Серед переліку визначених видів рослин знаходяться як ендемічні види, характерні для умов півдня України, так і види інтродуковані з різних кінців світу, та з успіхом адаптовані в умовах дендрологічного парку ХДАУ.

При підготовуванні матеріалів авторами використовувались власні фотознімки та з джерел Internet. При цьому надавалась перевага тим світлинам, які найкращим чином дозволяли відобразити індивідуальні особливості описаних рослин та розпізнати їх в природі.

Автори висловлюють щире подяку за надані матеріали та допомогу в створенні монографії співробітникам Херсонського державного аграрного університету: *Ушкаренко Віктору Олександровичу*, завідувачу кафедри землеробства ХДАУ, доктору сільськогосподарських наук, професору, академіку НААНУ, випускнику агрономічного факультету Херсонського сільськогосподарського інституту ім. О.Д. Цюрупи 1970 року; *Губі Марині Ігорівні*, проректору з соціально-економічних питань ХДАУ, кандидату економічних наук, доценту, випускниці агрономічного факультету Херсонського сільськогосподарського інституту ім. О.Д. Цюрупи 1986 року та економічного факультету Одеського сільськогосподарського інституту 1991 року; *Рафальському Альбіну Карловичу*, кандидату сільськогосподарських наук, доценту, випускнику лісомеліоративного факультету Херсонського сільськогосподарського інституту ім. О.Д. Цюрупи 1956 року; *Дубровій Людмилі Іванівні* – завідувачій музею ХДАУ.

Історія створення Розділ 1 дендрологічного парку ХДАУ

У 1950-1956 рр. у складі Херсонського сільськогосподарського інституту ім. О.Д. Цюрупи діяв лісомеліоративний факультет і ведуча його кафедра агролісомеліорації та лісівництва. Навколо будівлі інституту, між вулицями Рози Люксембург та Садової був 6-ти гектарний забур'янений майдан, який на плані-карті міста носив назву «Олександрівська площа» (на фото 1 в додатках). У 1950 році під керівництвом завідувача кафедри агролісомеліорації та лісівництва кандидата сільськогосподарських наук, доцента **Адріанова Сергія Миколайовича** (на фото 4 в додатках) розпочалися роботи з висаджування дерев на території майбутнього парку. Висаджувались: дуб черешчатий, акація біла, гледичія трьохколючкова, акація жовта, скупія та ін. Східну 4-х гектарну частину цієї «площі», кафедра агролісомеліорації та лісівництва використовувала під дослідну ділянку з метою пошуку найбільш доцільних способів закладки та вирощування полезахисних деревних (лісових) насаджень для степових умов Херсонської та суміжних з нею Запорізької та Миколаївської областей. Західна частина «площі» була відведена під захисно-декоративне деревне насадження з деяким наближенням його до паркового типу. У той же час все це було навчально-лабораторною та науково-дослідною базою для студентів лісомеліоративного факультету. Насадження закладалися студентами під час лабораторних занять та навчальної практики.

В подальшому частину території було відведено під забудову гуртожитків, та корпусу будівельно-гідромеліоративного факультету.

На дослідній ділянці передпосадкове забезпечення полягало в ретельній суцільній підготовці ґрунту – чорний пар, зораний безвідвально на глибину 35 см. Посадковий матеріал – одно- й дворічні сіянці деревних і чагарникових порід. У насадженнях ґрунт підтримувався в пухкому і чистому від бур'янів стані шляхом багаторазового обробітку. Поливу не було (така специфіка експерименту). Згодом ці дослідні насадження стали територіальною та дендрологічною основою для надання їм паркового виду шляхом реконструкції вже 10-12 літніх насаджень, хоча ділянка «сосни» збереглася незмінною, ділянка «дуби» пройдена вирубкою проріджування. Був задіяний полив. Регулярно проводився і проводиться тепер обробіток ґрунту: перекопка пристовбурних кіл і смуг та їх прополювання.

Західна частина «Олександрівської площі» під насадження освоювалася так званим методом «біопаркової технології», який розрахований на умови, де немає можливості застосувати механізацію для суцільної передпосадкової підготовки ґрунту (у вигляді плантажу або хоча б глибокої оранки засобами механізації) – з причини її засміченості кам'янистим і іншим будівельним сміттям, незручностями рельєфу місцевості, низької родючості ґрунту, малого розміру ділянки, часто складної конфігурації. Такі ділянки або території знаходяться зазвичай серед об'єктів вуличної, житлово-побутової, виробничої та іншої забудови, частково вже зайняті насадженнями, схили і днища балок, місця неглибокого залягання підземних комунікацій і т.п.

Важлива роль у цій «біопарковій» технології відведена підготовці посадкових місць у вигляді ям і траншей великого розміру, в поєднанні з іншими її ланками. Розміри ям для дерев: по верху квадрат зі сторонами 100 на 100 см, а по дну 130 на 130 см, глибина 100 см; дно ями додатково необхідно рихлити на штик лопати. Траншеї для бордюрних чагарників: ширина по 80 см, глибина 60 см.

Ями і траншеї повинні заповнюватися родючим ґрунтом з доданням перегною-сипцю або торфу. Готують ями і траншеї переважно з осені. Перевагу треба віддавати ранньовесняній посадці. Регулярний полив насаджень проводиться протягом всього їхнього життя, особливо при посадці і в перші роки після неї. Регулярна прополка і розпушування ґрунту під насадженнями, недопущення газонної дернини в зоні поширення коренів дерев і чагарників. Для посадки необхідно використовувати добротні, 3-5 річні саджанці, які мають добре сформовану як надземну, так і підземну частину (тобто кореневу систему). Обов'язково необхідно суворо дотримуватись планомірності робіт, надійно забезпечених як

організаційно так і всіма необхідними матеріальними ресурсами. Для підвищення якості не потрібно допускати поспіху в роботі.

При виконанні поставлених вимог, досягається досить позитивний результат; приживлюваність саджанців сягає 90-95%, вони дають інтенсивні прирости, мають здоровий, гарний вигляд.

В 60-70-тих роках проводилась реконструкція території насаджень парку під ботанічний сад. Зроблена розбивка доріжок, партерної частини, центральної алеї та ін. паркових форм. Великий вклад в поповнення видами, оформлення парку з 1959 по 1969 рр. вніс **Колтак Зіновій Прокопович**, завідувач ботанічним садом.

На початок 70-тих років в парку налічувалось до 60-ти видів деревних та чагарникових порід. У парку були висаджені квіти, оформлені клумби.

Паркові насадження тепер вже Херсонського державного аграрного університету як у своїй початковій стадії, так і тепер, коли минуло 60 років, перебували і перебувають в доброму стані. Наприклад, дерева білої акації, каштана кінського, гледичії, дуба, сосни, горіха волоського виростили у висоту до 14-17 м і продовжують приростати, перебуваючи в здоровому стані – що для умов парків Херсона є хорошим показником.

У 1967 р. у парку біля головного навчального корпусу було відкрито пам'ятник О.Д. Цюрупи, ім'я якого було присвоєно навчальному закладу у 1928 р. (на фото 11 в додатках). Біля нього проводять урочисте посвячення першокурсників у студенти, їх сердечно поздоровляє керівництво вузу, почесні гості. Запалений у величезній чаші вогонь наче кличе учорашніх школярів до подолання нових вершин знань. У 1969 р. на головній алеї було відкрито стелу загиблим у Велику Вітчизняну війну студентам та співробітникам інституту. На це святе місце приносять студенти квіти та вінки, тут зустрічаються ветерани війни нашого вузу.

У 2001 році на території парку з нагоди Дня утворення рибгосподарсько-екологічного факультету було встановлено пам'ятний знак «Якір», а у 2005 році був відкритий сквер на честь кандидата сільськогосподарських наук, доцента, помічника ректора з виховної роботи **Гамаюнова Віктора Єгоровича**, який працював в університеті з 1974 по 2005 рік та вніс значний вклад в розвиток дендропарку.

Пам'ятник О.Д. Цюрупи в дендропарку ХДАУ, 2012 рік

Стела "Студентам та співробітникам інституту, які загинули в боях за Вітчизну",
2012 рік

Пам'ятний знак з нагоди утворення рибогосподарсько-екологічного факультету,
2012 рік

Пам'ятний знак на честь відкриття скверу імені кандидата сільськогосподарських наук, доцента, помічника ректора з виховної роботи Гамаюнова Віктора Єгоровича, 2012 рік.

У нашому парку люблять відпочивати мешканці Комсомольського району м. Херсон з дітьми. Вони збирають каштани, жолуді, горіхи, шовковицю, плоди софори, листя для трав'яних напоїв та лікарських зборів. Вчителі школи проводять ботанічні уроки (усі насадження мають пояснювальні таблички), школярі збирають гербарії, а дітлахи з дитячого садочку – матеріал для уроків праці. Традиція догляду парку студентами збереглася до сьогодні. Під доглядом співробітників та викладачів вчасно проводяться обрізки кущів та дерев, посадка квітів, прибирання ділянок, полив у спекотні дні. Як і у далекому минулому є на території парку дослідна ділянка, де всі роботи також виконують студенти під керівництвом викладачів.

Наш парк гарний у будь-яку пору року. Весною тішить п'яним ароматом повітря цвіту лип та акації, молодим зеленим листям, влітку рятує від спекотного сонця, осінню вражає розкішним барвистим листопадом, а сніжною зимою перетворюється на казковий ліс.

Не дивно, що парк Херсонського сільськогосподарського інституту ім. О.Д. Цюрупи у 1972 році рішенням облвиконкому був визначений як пам'ятник природи (в даному випадку рукотворний) (фото 18 в додатках).

Робота по покращенню естетичного стану дендропарку проводиться силами студентів та співробітників університету постійно. Висаджуються нові дерева замість випавших, закладаються нові алеї та квітники. При необхідності парк зрошується, при цьому в першу чергу приділяється увага молодим деревам та квітникам.

Розділ 2

Трав'янисті багаторічні декоративні види дендропарку ХДАУ

АЙСТРА НОВОАНГЛІЙСЬКА
Астра новоанглийская (американская)
Aster novae-angliae L.

Порядок: **Айстроцвіті** (*Asterales*)

Родина: **Айстрові** (*Asteraceae*)

Рід: **Айстра** (*Aster*)

Вид: **Айстра новоанглійська** (*Aster novae-angliae L.*)

Походження – центральні та східні райони Північної Америки. У культурі з 1700 року.

Багаторічна рослина до 160 см. Міцні, добреоблиственені пагони, розгалужені у верхній частині, утворюють стрункі, рівні, майже колоновидні кущі, які не потребують жодних опор. Розростається слабо, просто кущ рік від року стає все більш потужним. Стебло і листя шорсткі, світло-зеленого кольору.

Досить великі (3-5 см в діаметрі) напівмахрові суцвіття зібрані на верхівках пагонів. Забарвлення язичкових квіток біле, рожеве, лілове або фіолетове, а серединних трубчастих - жовте або червонувато-буре. Зацвітає цей вид айстр найпізніше - на початку вересня. Цвітіння триває до морозів.

Ново-англійські айстри висаджують на сонячних, відкритих, не сирих місцях. Хоча айстри не дуже вимогливі до якості ґрунтів, все ж для рясного і тривалого цвітіння необхідні родючі, гумусні ґрунти.

Так як новоанглійські айстри сильно розростаються і тіснять одна одну, то їх слід пересаджувати через 3-4 роки. В іншому випадку айстри починають погано цвісти, суцвіття дрібнішають, і рослини робляться менш привабливими. Розподіл кущів слід проводити тільки рано навесні. При такій посадці айстри зацвітають в цьому ж році.

Поширення – Північна Америка, Європа, Росія.

Декоративна, медоносна рослина.

АЙСТРА НОВОБЕЛЬГІЙСЬКА

Астра новобельгійська

Aster novi-belgii L.

<u>Порядок:</u>	Айстроцвіті (<i>Asterales</i>)
<u>Родина:</u>	Айстрові (<i>Asteraceae</i>)
<u>Рід:</u>	Айстра (<i>Aster</i>)
<u>Вид:</u>	Айстра новобельгійська (<i>Aster novi-belgii L.</i>)

Походження – східні райони Північної Америки. У культурі з 1686 року.

Багаторічна трав'яниста кореневищна рослина, росте у вигляді куща обернено-пірамідальної форми. Стебла від 50 см до 150 см висотою, густорозгалужені у верхній частині, голі або волосисті, густо вкриті листям. Листки лінійно-ланцетні з тупою основою, чергові, сидячі.

Суцвіття – волотеподібне, складається іноді із 200 кошиків діаметром до 2 см. Язичкові квітки чисельні, частіше за все бузкові. Деякі сорти мають квіти фіолетового, блакитного, рожевого, рідше білого кольору. У деяких сортів язичкові квітки розташовані в декілька рядів, повністю прикриваючи жовті трубчасті квітки, що створює враження махровості. Цвіте у вересні-жовтні. Плід – сім'янка з чубчиком.

Новобельгійську айстру висаджують на сонячних місцях із захистом від холодних вітрів. Рослини морозостійкі.

Розмножується пізно навесні насінням, поділом куща і живцями.

Використовується в групових посадках, альпінаріях, бордюрах і квіткових композиціях. Добре піддається формуванню за допомогою стрижки.

Декоративна, медоносна рослина.

АНЕМОНА ХУБЕЙСЬКА
Анемона хубэйская (ветреница хубэйская)
Anemone hupehensis Lemoine

- Порядок: **Жовтецевоцвіті** (*Ranunculales*)
Родина: **Жовтецеві** (*Ranunculaceae*)
Рід: **Анемона** (*Anemone*)
Вид: **Анемона хубейська** (*Anemone hupehensis Lemoine.*)

Походження – Східна Азія, Китай, Японія, де цей вид був введений в культуру і звідки розповсюдився по всьому світу.

Багаторічна трав'яниста кореневищна рослина з повзучим кореневищем. Листки декоративні, темно-зелені: нижні - великі, зморшкуваті, перисто-розсічені, на довгих черешках, зібрані в прикореневі розетки; стеблові листки дрібніші. Стебла прямостоячі, міцні, до 1,5 метри висотою, зелені з сивуватим відтінком від повстянистого опушення, на верхівках рясно розгалужені, в травні-червні увінчуються безліччю бутонів. У червні анемони розквітають великими (до 6 см) простими кремово-рожевим квітками з золотистою серединкою. Плід – багатогорішок з коротким носиком.

Розмножується поділом кореневища та насінням.

Віддає перевагу сонячним ділянкам з родючими, зволженими ґрунтами.

Анемона містить отруйні речовини, чим пояснюється гіркий смак її соку, який може викликати подразнення шкіри і слизових оболонок. Використовується для одиночних та групових посадок на газонах, в рабатках, квітниках, бордюрах, альпінаріях, у зрізаному вигляді для створення вільних композицій та букетів.

АРМЕРІЯ ПРИМОРСЬКА
Армерия приморская
Armeria maritima (Mill.) Willd.

Порядок: **Гвоздикоцвіті (*Caryophyllales*)**
Родина: **Свинчаткові (*Plumbaginaceae*)**
Рід: **Армерія (*Armeria*)**
Вид: **Армерія приморська (*Armeria maritima (Mill.) Willd.*)**

Походження – Північно-Західна Європа, Північна Америка.

Армерія приморська - багаторічна трав'яниста подушкоподібна рослина 15-20 см висотою. Квітконосні стебла нерозгалужені, безлисті, до 20 см висотою, опушені. Чисельні лінійні, пласкі листки зібрані в прикореневу розетку. Листки 1-3 мм шириною, дуже подібні до звичайної газонної трави. Квітки дрібні, ніжно-рожевого ("Rosea"), червоного (яскраво-рожевого) ("Splendens") та білого кольору ("Alba"), зібрані у верхівкові головчасті суцвіття, прикриті плівчастими приквітниками. Цвіте з травня приблизно 70 днів, іноді повторно - восени. Відразу після цвітіння суцвіття обрізають. Через кожні 3-5 років необхідно ділити куш.

Найкращий спосіб розмноження – поділ куща після цвітіння, але можна розмножувати живцями і насінням.

Види роду завдяки своєму вузькому лінійному листю та головчастим суцвіттям за зовнішнім виглядом нагадують деякі цибулі (*Allium*). Віддає перевагу легким, водопроникним ґрунтам та відкритим, сонячним ділянкам.

Використовується для альпійських гірок, скельних садків, бордюрів, рабаток і груп. Армерія добре виглядає в композиціях з великими сланкими рослинами, поєднується з каменеломками, очитками, низькими повзучими флоксами, дзвіночком карпатським, ясколкою. У культурі з 1627 року.

Армерія приморська "Rosea" (*Armeria maritima* "Rosea")

Армерія приморська "Alba" (*Armeria maritima* "Alba")

АСТИЛЬБА КИТАЙСЬКА
Астильба китайская
Astilbe chinensis (Maxim.) Franch. & Sav.

Порядок: **Ломикаменецівіті (*Saxifragales*)**
Родина: **Ломикаменеві (*Saxifragaceae*)**
Рід: **Астильба (*Astilbe*)**
Вид: **Астильба китайська**
                  (*Astilbe chinensis (Maxim.) Franch. & Sav.*)

Походження – Приморський край Росії, Японія, Китай і Корея.

Рослина багаторічна до 100 см висотою. Листки складні, трійчасті роздільні, ажурні, блискучі, з обох сторін по жилах і краю вкриті дрібними рудуватими волосками. Прикореневі листя великі, на довгих черешках, стеблові – меншого розміру, на коротких черешках. Квітки дрібні, бузкові, рідше рожеві або білі, в дуже ефектних щільних суцвіттях 30-35 см довжиною. Цвіте з половини червня до початку серпня. Плодоносить. У культурі з 1859 року.

Астильба китайська вологолюбна, зимостійка, стійка до шкідників і хвороб. Добре розвивається на глибоко оброблених, багатих перегноем суглинних або торф'яних ґрунтах з високим рівнем ґрунтових вод, що забезпечує рослинам рівномірне надходження вологи протягом усього вегетаційного періоду.

Розмножується діленням куща, бруньками поновлення, які утворюються на кореневищі біля основи пагонів поточного року, рідко насінням.

Ефектна в групових, бордюрних і змішаних посадках біля водойм. Можна використовувати астильбу і як зрізну культуру. Але в букетах вона дуже недовговічна, стоїть всього 1-2 дні. Більш вдале застосування вона знаходить в сухих букетах.

Харчова, медоносна, лікарська, декоративна рослина.

БАДАН ТОВСТОЛИСТИЙ
Бадан толстолистный
Bergenia crassifolia (L.) Fritsch.

Порядок: **Ломикаменецевіті** (*Saxifragales*)
Родина: **Ломикаменеві** (*Saxifragaceae*)
Рід: **Бадан** (*Bergenia*)
Вид: **Бадан товстолистий** (*Bergenia crassifolia (L.) Fritsch.*)

Походження – Сибір.

Бадан товстолистий - багаторічна трав'яниста рослина висотою 10-60 см. Кореневище горизонтальне, розгалужене, повзуче, товсте, довге, вкрите у верхній частині залишками зрощених прилистків і черешків старого листя; коріння чисельне, шнуроподібне. Надземне стебло міцне, коротке, довжиною 5-10 см, густо вкрите листям. Листки чергові, в кількості 3-8, товсті, шкірясті, черешкові, великі, довжиною до 35 см, шириною до 30 см, яйцевидно-довгасті або округлі, по краю велико- і нерівномірно-городчато-зубчасті або майже суцільнокраї, голі, блискучі, темно-зелені, зберігаються зеленими протягом 2-3 років. Квітконоси стрілоподібні, висотою до 60 см, соковиті, циліндричні, несуть волотисті щиткоподібні суцвіття. Квітки великі, 10-16 мм, правильні, пониклі, бузково-рожевого кольору, на довгих червонуватих квітконіжках. Цвіте в квітні-травні. Плід – коробочка. Насіння гладке, довгасте, 1,5-2 мм довжиною.

Відає перевагу середньородючим, пухким та водопроникним ґрунтам. Краще росте на сонячних ділянках, але витримує і напівтінь.

Розмножують бадан поділом кореневищ, а також сівбою насіння у відкритий ґрунт навесні або під зиму.

Використовується для орнаментальних бордюрів, рабаток, груп, кам'янистих ділянок, альпійських гірок, біля водойм.

БАРВІНОК МАЛИЙ

Барвінок малий

Vinca minor L.

- Порядок: Тирличецвіті (*Gentianales*)
Родина: Кутрові (*Apocynaceae*)
Рід: Барвінок (*Vinca*)
Вид: Барвінок малий (*Vinca minor L.*)

Походження - Західна та Південно-Західна Європа, Крим.

Барвінок малий - своєрідна багаторічна рослина з довгими повзучими надземними стеблами (довжиною до 90 см), які добре переносять зиму. Стебла вкорінюються по всій довжині. Листки 3-5 см довжиною, чисельні, овальні, супротивні, темно-зелені, блискучі, відростають зі всіх вузлів стебла. Квітки барвінку мають особливий відтінок блакитного кольору, який називають перванш (від французької назви квітки). Квітки п'ятипелюсткові, одиночні, невеликі, лійкоподібної форми, діаметром 2,5-3,0 см. Квітконоси до 25 см. Цвіте в травні. Плід – листівка. Насіння мало.

Рослина створює рівний зелений килим. Зустрічаються форми з пістрявим листям та квітками білого та пурпурового кольорів.

Всі види барвінку – невибагливі рослини. Ростуть в напівтіні, зимостійкі, віддають перевагу пухким, легким, не перезволоженим, удобреним ґрунтам.

Розмножують барвінки поділом куща та пагонів, або живцюванням двохвузловими живцями, зрідка – насінням. Садити, пересаджувати, ділити барвінки краще раною весною або восени.

Використовують барвінки як ґрунтопокривні рослини. Килимом з барвінку можна закрити і одночасно зміцнити голу ділянку схилу. Звисаючи з підпірної стінки, барвінок виглядає як ампельна рослина. Ефектні ці рослини і в кам'янистих садах, і в широких бордюрах.

Барвінок малий ф. білоквіткова (*Vinca minor f. alba.*)

Барвінок великий ф.пістряволиста (*Vinca major f. albovariegata*)

БРУНЕРА ВЕЛИКОЛИСТА
Брунера крупнолистная
Brunnera macrophylla (Adams) I.M. Johnst.

Порядок: **Синюхоцвіті (Polemoniales)**
Родина: **Шорстколисті (Boraginaceae)**
Рід: **Брунера (Brunnera)**
Вид: **Брунера великолиста**
(Brunnera macrophylla (Adams) I.M. Johnst.)

Походження: відомо 3 види, які зустрічаються на Кавказі, в Західному та Східному Сибіру: *Brunnera macrophylla*, *Brunnera variegata*, *Brunnera sibirica*.

Брунера великолиста - багаторічна трав'яниста рослина зі щорічно відмираючою надземною частиною. Кореневище – довге, товсте (до 1 см), горизонтально орієнтоване, вкрите ниткоподібними придатковими коренями. Стебла до 60см висотою з поодиноким, залозистим опушенням. Прикореневі листки – чисельні, великі, на довгих черешках, серцеподібні, темно-зеленого кольору, зверху зморшкуваті, шорсткі. Стеблові листки майже ланцетні, сидячі, дрібні. Квіти – темно-блакитні з білим вічком, до 0,5 см в діаметрі, зібрані в складні волоти, які здіймаються над листям. Цвіте в травні-червні. Плоди – горішки.

Розмножується поділом кущів, відрізками кореневищ, сівбою насіння.

Як будь-яка лісова рослина, брунера великолиста віддає перевагу вологим тінистим місцям з глинистими постійно зволженими ґрунтами.

Використовується в тінистих та напівтінистих куточках парку, ефектно виглядає біля водойм.

ВЕРБОЗІЛЛЯ КРАПЧАСТЕ

Вербейник точечный

Lysimachia punctata L.

Порядок: **Вересоцвіті** (*Ericales*)

Родина: **Мирсінові** (*Myrsinaceae*)

Рід: **Вербозілля** (*Lysimachia*)

Вид: **Вербозілля крапчасте** (*Lysimachia punctata L.*)

В природі зустрічається у вологих лісах Середньої та Західної Європи.

Вербозілля крапчасте – кореневищний трав'янистий багаторічник. Кореневище світло-коричневе, довге, 0,3-0,5 см завтовшки. На кінці воно розгалужується, створюючи колотівку із 4-6 підземних пагонів, кожен із яких нарастає за літо на 5-10 см. На наступний рік на місці однієї рослини створюється куртина із 4-6 нових молодих рослин. Стебла ростуть виключно вертикально, опушені, слабозгалужені, вкриті листям, до 1 м висотою. Листки розташовані супротивно, загострено-яйцеподібної форми, сидячі, 6-10 см довжиною. Квітки великі, зірчасті, виростають по всій довжині стебел по 1-2 шт. в пазухах листків, лимонно-жовтого кольору. Діаметр однієї квітки до 2 см. Цвіте в кінці травня – червні. Плід – яйцеподібна або кулеподібна коробочка.

Розмножується поділом кореневищ, вкоріненими боковими пагонами протягом всього вегетаційного періоду.

Добре розвивається тільки на сонячних ділянках або в легкій напівтіні, з вологим родючим ґрунтом.

Вербозілля крапчасте ефектно виглядає в групових посадках, біля водойм, в міксбордерах, бордюрах, може вирощуватись в контейнерах, придатне для зрізки в яскравий літній букет. Куртина вербозілля швидко нарастає в діаметрі, витісняючи менш витривалі рослини. Це необхідно враховувати проектуючи квітники або розробляючи план робіт по догляду за ними.

ВЕРБОЗІЛЛЯ ЛУЧНЕ
Вербейник монетчатий
Lysimachia nummularia L

Порядок: **Вересоцвіті** (*Ericales*)
Родина: **Мирсінові** (*Myrsinaceae*)
Рід: **Вербозілля** (*Lysimachia*)
Вид: **Вербозілля лучне** (*Lysimachia nummularia L.*)

Рослина широко розповсюджена в європейській частині Росії, Передкавказзі, Західній Європі, Середземномор'ї, на Балканах, в Японії та Північній Америці.

Вербозілля лучне – багаторічна рослина з повзучим стеблом, яке досягає 10-50 см довжиною і часто вкорінюється у вузлах. Чотиригранне стебло зазвичай просте, малорозгалужене, голе. Листки супротивні, на коротких черешках мають форму від округлої до еліптичної, суцільнокраї, до 2 см довжиною. Квітки розташовані на коротких квітконіжках, одиночні, плоскі, з'являються в пазухах листків, мають золотисто-жовтий колір, до 2,5 см у діаметрі. Цвіте 15-20 днів. Початок цвітіння залежить від умов освітлення ділянки: на добре освітлених – цвітіння відбувається в червні, притіняючи або висаджуючи в затінених місцях, можна впливати на терміни цвітіння, зміщуючи його на більш пізні строки. Плід – яйцеподібна або кулеподібна коробочка.

Вербозілля лучне – досить агресивна рослина, тому раз на три роки кущики потрібно ділити та розсаджувати, щоб не пригнічували сусідні рослини.

Відмінною особливістю цього виду є його здатність створювати килимове покриття не тільки на горизонтальній поверхні, але і на достатньо крутих схилах. Використовують для озеленення водойм, прибережних, кам'янистих та вологих зон, в альпінаріях.

ВОЛОШКА БІЛУВАТА
Василёк подбеленный
Centaurea dealbata Willd

Порядок: **Айстроцвіті (*Asterales*)**
Родина: **Айстрові (*Asteraceae*)**
Рід: **Волошка (*Centaurea*)**
Вид: **Волошка білувата (*Centaurea dealbata Willd*)**

Походження – в культуру надійшла у 1804 році з лук Кавказу та Північного Ірану.

Волошка білувата – одна з найбільш ефектних волошок, так як у неї не тільки горні яскраво-рожеві квіти, але і чудове листя. Нижні прикореневі листки – на довгих черешках, перисторозсічені, зверху зелені, а знизу сивувато-повстяні. Кінцева частина майже дорівнює боковій. Долі овальні, загострені на кінці. Яскраво-рожеві квітки відрізняються білою серединкою. Квітки волошки з'являються з червня по серпень. Стебла прямостоячі, міцні, розгалужені, до 60 см, покриті цільними сидячими сріблястими листками. Кошики розташовуються на кінцях стебел, вони поодинокі (діаметром до 4 см), але їх багато, так як стебла гіллясті. Весь кущ сферичний, сріблястий, акуратний.

Волошки світлолюбні, холодостійкі, невибагливі до ґрунтів і засухостійкі, можуть рости на сухих ділянках. Однак бажано, щоб ґрунт був водопроникним і багатим на поживні речовини.

Кущ може рости без поділу і пересадки до 10 років. Волошка білувата розмножується насінням (посів навесні) і діленням куща (навесні).

Найбільш гармонійно квіти волошки виглядають при висадці в невеликих групах. Волошками також можна прикрасити схили, тим самим, посприявши захисту ґрунту від ерозії. Найбільш вирашно вони будуть виглядати з іншими видами декоративних рослин. Якщо посадити волошки з трав'янистими багаторічними рослинами на одній клумбі, вони будуть добре поєднуватися в композиції.

ГАДЮЧА ЦИБУЛЬКА НЕПОМІТНА

Гадючий лук незаметный

Muscari neglectum Guss.

Порядок: **Холодкоцвіті** (*Asparagales*)

Родина: **Гіацинтови** (*Hyacinthaceae*)

Рід: **Гадюча цибулька** (*Muscari*)

Вид: **Гадюча цибулька непомітна** (*Muscari neglectum* Guss.)

Субсередземноморський вид, розповсюджений в Україні, Молдавії, Середній та Атлантичній Європі, Середземномор'ї, на Кавказі, в Малій Азії та Ірані.

Гадюча цибулька непомітна – багаторічна, трав'яниста, цибулинна рослина 15-30 см висотою. Підземна цибулинка яйцеподібна, до 3 см у діаметрі, вкрита товстими лусочками, з чисельними придатковими цибулинками. Стебло прямостояче, голе. Листки зібрані в прикореневу розетку, вузьколінійні, жолобчасті, довші за стебло. Квітки пониклі, зібрані в густу (30-40 шт.), продовговату китицю; віночок довгасто-яйцеподібний, синього кольору, з білими відігнутими трикутними зубцями. Цвіте в квітні-травні. Плід – кулеподібна коробочка. Насіння визріває у червні.

Добре росте на сонячних ділянках та в напівтіні, на сухих, трав'янистих схилах, до ґрунтів невибаглива.

Інтенсивно розмножується як насінням, так і вегетативно – цибулинками. Починає цвісти на 4 рік після проростання насіння.

Рослина дуже декоративна, завдяки чому здавна привернула до себе увагу. Вже в XVI сторіччі гадючу цибульку розмножували в культурі. Відомо дуже багато її форм. Використовується в альпінаріях, кам'янистих садочках, бордюрах, групових посадках на газонах.

ГАЙЛАРДІЯ ГІБРИДНА
Гайлардия гибридная
Gaillardia grandiflora x hybrida

Порядок: **Айстроцвіті** (*Asterales*)
Родина: **Айстрові** (*Asteraceae*)
Рід: **Гайлардія** (*Gaillardia*)
Вид: **Гайлардія гібридна** (*Gaillardia grandiflora x hybrida*)

Походження – Південна, Центральна та Північна Америка.

Гайлардія гібридна – багаторічна трав'яниста рослина, яка утворює з декількох розеток прикореневого листя щільні кущі висотою 50-80 см. Корені слаборозвинені. Стебла розгалужені, прямі, опушені, густо вкриті листям. Листки чергові, ланцетоподібні або овальні, цільні або зубчасті, майже сидячі, опушені. Суцвіття – поодинокі кошики діаметром 4-10 см, прості або махрові, на довгих квітконосах, що дуже цінно для зрізання. Забарвлення суцвіть строкате і складається з жовтих, оранжевих, коричневих і червоних кольорів, розміщених у вигляді променів або концентричних кіл. Цвіте з липня до настання морозів. Витримує невеликі осінні заморозки. Плід – обернено-призматична сім'янка з чубчиком з остистих лусочок. Насіння дозріває у вересні. Схожість насіння зберігається два роки.

Гайлардія гібридна розмножується насінням і поділом кущів. Ділити кущі краще навесні і не занадто дрібно, так як вони розростаються повільно

Рослина світлолюбива, добре розвивається на сухих легких ґрунтах, надлишку вологи не переносить. На одному місці може рости до 3-4 років.

Використовується для групових посадок, в рабатках, бордюрах, міксбордерах, кам'янистих садочках, на зріз.

ГВОЗДИКА ПЕРИСТА

Гвоздика перистая
Dianthus plumarius L.

Порядок: **Гвоздикоцвіті (*Caryophyllales*)**
Родина: **Гвоздичні (*Caryophyllaceae*)**
Рід: **Гвоздика (*Dianthus L.*)**
Вид: **Гвоздика периста (*Dianthus plumarius L.*)**

Поширення – в природних умовах зростає на вапнякових схилах гір Європи, від італійських Альп до Татр, в Азії і Північній Америці.

Гвоздика периста – багаторічна, дернисто-трав'яниста, кореневищна рослина. Росте переважно на вапняках і утворює із великої кількості вегетативних пагонів, які вкорінюються, щільну подушку. Стебло прямостояче, розгалужене, до 30 см висотою, майже голе. Листки продовгувато-лінійні, сидячі, прості, сизо-зелені, зібрані в прикореневі розетки. Квітки поодинокі або зібрані по 2-3, з приємним ароматом, блідо-рожеві, червоні, пурпурові або білі, прості або махрові. Діаметр квіток 2,5-3,5 см. Цвіте з кінця травня 25-30 днів, утворює велику кількість насіння. Плід – коробочка. Насіння – чорне, дрібне.

Добре росте на світлих, відкритих, сонячних місцях. Зимує без укриття.

Розмножується насінням, живцями та відводками. Найшвидший спосіб розмноження – поділ кущів, які розрослися.

Гвоздика периста завдяки чудовим духмяним квіткам і декоративному сизому листю широко використовується ландшафтними дизайнерами для оформлення квітників, рокаріїв, бордюрів, альпінаріїв. Гарно виглядає в букетах і композиціях.

ГЕЛЕНІУМ ОСІННІЙ

Гелениум осінній
Helenium autumnale L.

Порядок: **Айстроцвіті** (*Asterales*)
Родина: **Айстрові** (*Asteraceae*)
Рід: **Геленіум** (*Helenium*)
Вид: **Геленіум осінній** (*Helenium autumnale L.*)

Походження – Північна Америка.

Багаторічна кореневищна рослина. Стебла прямі, гіллясті, до 160 см, міцні, здерев'янілі, облиственні. Листки невеликі, сидячі, з дрібнозубчастим краєм. Суцвіття – кошики 3-5 см в діаметрі, зібрані у великі верхівкові щитовидні суцвіття до 30 см у поперечнику. Язичкові квітки жовті, червонуваті, трубчасті – темно-жовті. Цвіте в липні-вересні 60 днів. У культурі з 1635 року. Має численні садові сорти з квітками жовтувато-червоного забарвлення різних відтінків.

Розмножується поділом куща і насінням, сівбу якого проводять восени або весною на початку вегетації. Геленіум осінній краще ділити в травні. Кущ ділиться легко, при викопуванні рослина розпадається на окремі розетки з корінням.

Поширення – зустрічається на сирих луках і болотах. Геленіум світлолюбний, але переносить півтінь. Жовтоквіткові сорти можуть цвісти в півтіні, червоноквіткові не цвітуть. Віддає перевагу родючим, добре обробленим і забезпеченим вологою нейтральним ґрунтам.

Висаджують геленіум на задньому плані великих квітників, близько декоративних чагарників, групами або поодинокі, близько огорож, будівель, які бажано задекорувати рослинами. Прекрасно поєднується геленіум з осіннеквітнучими багаторічними айстрами. Дуже гарні суцвіття в осінніх букетах, їх зрізують повністю розпущеними, так як у воді вони не розкриваються.

Декоративна, отруйна рослина.

ГЕРАНЬ ВЕЛИКОКОРЕНЕВИЩНА

Герань крупнокорневищная

Geranium macrorrhizum Juss.

Порядок: Геранієвоцвітні (*Geraniales*)

Родина: Геранієві (*Geraniaceae*)

Рід: Герань (*Geranium*)

Вид: Герань великокореневищна (*Geranium macrorrhizum* Juss.)

Поширення – росте на кам’янистих місцях у передгір’ях та гірському поясі Балкан, Альп та Карпат.

Герань великокореневищна — трав’яниста, кореневищна, багаторічна рослина. Кореневище товсте, здерев’яніле, повзуче, розгалужене. Стебла розлогі, прямі, сильно розгалужені, злегка опушені, до 50 см висотою. Листки зібрані в прикореневі розетки, ниркоподібні або округлі, пальчасто-роздільні, з широко надрізнаними сегментами, на довгих черешках. Квітки правильні, двостатеві, п’ятипелюсткові, блідо-рожеві, криваво-червоні або рожево-фіолетові, зібрані в зонтикоподібні суцвіття на довгих квітконіжках. Цвіте в червні. Плід – коробочка, яка розпадається на п’ять однонасінних часток. Вся рослина має специфічний запах і містить ефірну олію.

Віддає перевагу ділянкам з пухкими, родючими, добре дренованими ґрунтами. Тіньолюбива рослина, добре росте в місцях, де панують тінь, волога та помірні температури. На одному місці може рости декілька років.

Розмножується насінням та вегетативно: поділом куща та живцюванням.

Листя герані великокореневищної зберігає свою декоративність протягом всього сезону. Завдяки цьому рослина широко використовується для створення «килімів» навіть у найбільш затінених проблемних місцях. Придатна для работок, кам’янистих садів, в якості підбивки декоративних груп.

ГІАЦИНТ СХІДНИЙ
Гиацинт восточный
Hyacinthus orientalis L.

Порядок: **Холодкоцвіті** (*Asparagales*)
Родина: **Гіацинтови** (*Hyacinthaceae*)
Рід: **Гіацинт** (*Hyacinthus*)
Вид: **Гіацинт східний** (*Hyacinthus orientalis L.*)

Походження – Мала Азія, Середземномор'є.

Гіацинт східний – багаторічна, трав'яниста, цибулинна рослина. Цибулина – до 6 см у діаметрі, тверда, складається з 16-20 м'ясистих запасаючих та щільно з'єднаних покривних лусочок. Стебло є продовженням основи рослини, воно прямостояче, циліндричне, до 5 мм у діаметрі, 20-30 см висотою. Листки зібрані в прикореневу розетку, прямі, лінійні, загострені, до 2 см шириною, рівні по довжині стеблу або коротші, ввігнуті, світло-зеленого кольору. Квітки на коротких квітконіжках, дзвоникоподібні, горизонтально відхилені, а в нижній частині злегка пониклі, синього, білого, червоного, фіолетового, рожевого кольору, з приємним запахом, зібрані у нещільну китицю. Цвітуть у квітні; цвітіння триває 20-25 днів, а при теплішій погоді скорочується до 10-14 днів. Плід – м'ясиста, соковита коробочка з трьома відділеннями, у яких міститься насіння.

Відає перевагу супіщаним, легким, перегнійним ґрунтам. Добре росте на сонячних, захищених від вітру ділянках.

Гіацинт східний розмножується поділом цибулин, цибулинними лусочками, листовими живцями та насінням.

Рослина дуже декоративна, чудово виглядає у весняних квітниках у поєднанні з іншими ранньоквітучими рослинами, а також великими групами, у рабатках, бордюрах, кам'янистих квітниках, на зріз.

ГІБІСК ГІБРИДНИЙ
Гибискус гибридный
Hibiscus hybrida

Порядок: **Мальвоцвіті** (*Malvales*)
Родина: **Мальвові** (*Malvaceae*)
Рід: **Гібіск** (*Hibiscus*)
Вид: **Гібіск гібридний** (*Hibiscus hybrida*)

Перші гібриди трав'янистих гібісків були отримані російським селекціонером Ф.М.Русановим в середині минулого сторіччя.

Гібіск гібридний – багаторічна, трав'яниста рослина. Коренева система представлена коренебульбами, які накопичують поживні речовини. На зиму наземна частина гібіска відмирає, а коренебульби залишаються зимувати в ґрунті. Стебла прямостоячі, міцні, пустотілі, вкриті листям, сягають 2 м висотою. Листки великі, серцеподібні, загострені. Квітки широко дзвоникуватої форми, до 25 см в діаметрі, різноманітних відтінків: білі, малинові, рожеві, темно-бордові. Цвіте з кінця липня до пізньої осені. Плід – багатонасінна коробочка.

До ґрунтів ця рослина невибаглива, досить посухостійка, теплолюбива, добре росте і розвивається тільки на відкритих сонячних ділянках.

Гібіск гібридний розмножується вегетативно: весною, з настанням стійкої теплої погоди, коли бруньки на корневих шийках починають набрякати, поділом кущів та живцями. Може розмножуватися і насінням, однак при насінному розмноженні рослина зацвітає тільки на 2-3 рік.

Ці декоративні рослини добре виглядають у великих квіткових масивах, змішаних бордюрах, партерах, на берегах водойм, на галявинах в парках та серед негустих заростів чагарнику.

ГІРЧАК САХАЛІНСЬКИЙ (САХАЛІНСЬКА ГРЕЧКА)

Горець сахалинський

Fallopia sachalinensis (F.Schmidt) Ronse Decr.

Порядок: **Гвоздикоцвіті** (*Caryophyllales*)

Родина: **Гречкові** (*Polygonaceae*)

Рід: **Гірчак** (*Polygonum*)

Вид: **Гірчак сахалінський (сахалінська гречка)**
(*Fallopia sachalinensis (F.Schmidt) Ronse Decr.*)

Багаторічна, трав'яниста рослина, зустрічається на Сахаліні, Курильських островах і в Японії. У культурі з 1863 року. Стебла прямостоячі, товсті, пустотілі, з повними міжвузлями, вгорі гіллясті, голі, від 2 до 3 м. Листя широкоовальні або подовжено-яйцеподібні, з серцеподібною округленою основою, короткочерешкові, голі; розтруби півчасті, 15-30 см довжиною і 7-25 см. Квітки дрібні, білуваті; оцвітину лійковидна; внутрішні частини її з криловидними виростами, що розростаються, при плодах. Суцвіття – пазушні китиці, зібрані в короткі пучки довжиною 3-8 см. Плід – тригранний горішок. Цвіте у серпні – вересні. Плоди дозрівають у вересні-жовтні.

До ґрунтів ця рослина невибаглива, посухостійка, теплолюбива, світлолюбива, зимостійка.

Розмножується горець сахалінський насінням, а частіше вегетативно – діленням кореневища, кореневими відростками.

Рослина має антибактеріальну активність. Екстракт з листя можна використовувати для дублення шкіри. Дає велику зелену масу, молоді пагони поїдаються коровами і кіньми. Населення Сахаліну вживає в їжу листя свіжими і вареними. Висаджують як декоративну рослину біля водоймищ, огорож, на газонах. Може використовуватись для маскувння господарських будівель, створення заростей. Єдина складність – дуже розростається, доводиться його стримувати. Медонос. Гірчак сахалінський – чемпіон за здатністю витягувати з ґрунту солі важких металів і перетворювати їх у нетоксичні нейтральні з'єднання. В Японії цю її властивість активно використовують для рекультивації земель, заражених промисловими і побутовими відходами, – висаджують на місцях колишніх звалищ.

ГІСОП ЛІКАРСЬКИЙ
Иссоп лекарственный
Hyssopus officinalis L.

Порядок: **Губоцвіті (*Lamiales*)**
Родина: **Губоцвіті (*Lamiaceae*)**
Рід: **Гісоп (*Hyssopus*)**
Вид: **Гісоп лікарський (*Hyssopus officinalis L.*)**

Поширення - райони Південної Європи і Західної Азії. В культурі вирощують у багатьох колективних та індивідуальних господарствах України як ефіроолійну рослину. Подекуди, у зв'язку зі здичавінням, гісоп можна зустріти в природних умовах.

Гісоп лікарський – багаторічний, ефіроолійний напівкущ, висотою 30-60 см. Коренева система – стрижнева, дерев'яниста. Стебло чотиригранне, в основі дещо дерев'янисте, косо розташоване або розлоге біля самої основи, розгалужене, коротко опушене або майже голе. Листки ланцетоподібні або лінійноланцетні, цільнокраї, загострені, вкриті з обох сторін волосками, що виділяють ефірну олію; верхівкові листки більш дрібні. Квітки неправильні, двостатеві, яскраво-сині, іноді рожеві. Суцвіття переривчасте колосоподібне, продовгувате, нерідко однобоке. Цвіте в липні-вересні. Плід розпадається на 4 трьохгранно-яйцеподібні, темно-коричневі горішки. Плоди визрівають в серпні-жовтні. Насіння дрібне, яйцеподібно-загострене, темно-бурого кольору.

Невибаглива рослина, потребує лише легкого вапнякового ґрунту та достатнього сонця.

Розмножується насінням, зеленими та здерев'янілими живцями, поділом куща.

Використовується для створення бордюрів, контурів квітників, добре піддається формуванню, декоративно виглядає у великих групах на газоні. Гісоп має терпкий, пряний присмак та приємний аромат, завдяки чому використовується у фармацевтичній, харчовій та парфумерній промисловості.

ГЛАДІОЛУС ЗВИЧАЙНИЙ
Гладиолус обыкновенный
Gladiolus communis L.

Порядок: **Холодкоцвіті** (*Asparagales*)

Родина: **Півникові** (*Iridaceae*)

Рід: **Гладиолус** (*Gladiolus*)

Вид: **Гладиолус звичайний** (*Gladiolus communis L.*)

Походить з тропічних та субтропічних районів Африки, Середземномор'я, Малої Азії, Ірану, Криму, Кавказу.

Гладиолус звичайний – багаторічна, трав'яниста, бульбоцибулина рослина. Бульбоцибулини округлі, сплюснуті, вкриті плівчастими лусочками, від білого до темно-вишневого кольору, поновлюються щорічно. Стебла прямі, поодинокі, нерозгалужені, вкриті листям, 50-150 см висотою. Листки лінійні або мечеподібні, блакитно-зеленого кольору, змикаються навколо стебла, надаючи йому додаткової міцності, 50-80 см довжиною. Квітки сидять з простою лійкоподібною оцвітиною, різного розміру, форми та забарвлення; зібрані в одnobічне, двостороннє або спіральне колосоподібне суцвіття до 80 см довжиною, середньо щільне або щільне. Цвітуть залежно від сорту у липні-серпні. Плід – тристулкова коробочка. Насіння багато, воно округле або овальне, коричневе.

Добре ростуть на відкритих сонячних ділянках, захищених від вітру з суглинистими та супіщаними ґрунтами.

Розмножується бульбоцибулинами, які в кількості 1-4 шт. утворюються над висадженою бульбоцибулиною, що виснажується і відмирає; бульбоцибулинами-дітками та насінням.

Використовується в квітниках та у вигляді груп на газоні: їх підбирають по росту, кольорах та часу цвітіння. Гладиолуси – незамінні для створення букетів та композицій.

ГОЛОВАТЕНЬ ЗВИЧАЙНИЙ
Мордовник обыкновенный
Echinops ritro L.

Порядок: **Айстроцвіті (*Asterales*)**
Родина: **Айстрові (*Asteraceae*)**
Рід: **Головатень (*Echinops*)**
Вид: **Головатень звичайний (*Echinops ritro L.*)**

Розповсюдження – Азія, Південна Європа, Північна та Західна Африка. В Україні зростає на степових і кам'янистих схилах на півдні лісостепової зони, у Степу та Криму.

Головатень звичайний – багаторічна трав'яниста рослина висотою 50-150 см. Стебла одиночні, прямі, колючі, прості або слабкорозгалужені, ребристі, покриті білувато-повстяним павутинним опушенням. Корінь – м'ясистий, стержневий, малорозгалужений. Листки чергові, зверху зелені, голі чи з тонким повстяним опушенням, а зісподу білувато-повстяні; перисті чи двічіперисторозсічені, з ланцетними або лінійно-ланцетними, зубчастими, інколи пилчастими частками, колючими на верхівці та з країв. Квітки двостатеві, дрібні, трубчасті або лійкоподібні, блакитні або сині, зібрані в головчасті суцвіття 3-5 см у діаметрі. Суцвіття кулясте, що трохи нагадує згорнутого в клубок їжака, звідси і латинська назва *Echinops*, що у перекладі з давньогрецької означає «їжак». Цвіте в червні-липні протягом 35-40 днів. Плід – циліндрична сім'янка, з чашоподібним чубчиком.

Розмножують насінням, яке визріває іноді лише на наступний після цвітіння рік, поділом кущів та живцями.

Використовують для солітерних посадок, міксбордерів, альпійських гірок, на зріз. Головатень – справжня знахідка для бджолярів. Медова продуктивність рослини досягає 340 кг з одного гектару. Також використовується для отримання лікарських препаратів.

ГОРИЦВІТ ВЕСНЯНИЙ

Адоніс весенній

Adonis vernalis L.

Порядок: **Жовтецевоцвіті** (*Ranunculales*)

Родина: **Жовтецеві** (*Ranunculaceae*)

Рід: **Горицвіт** (*Adonis*)

Вид: **Горицвіт весняний** (*Adonis vernalis* L.)

Багаторічна трав'яниста рослина 10-60 см висотою, з темно-бурим, трохи галузистим коренем, з якого виростають кілька стебел, деякі з них не квітконосні. Стебла біля основи вкриті бурими листками у вигляді луски. Стеблові листки чергові, напівобгортні, сидячі, п'ятипальчатороздільні: дві нижні ділянки коротші, перисті, верхні три-, двоперисті, частки їх вузькі, лінійні, голі, цілі. Квітки яскраво-жовті, великі, до 6 см у поперечнику, вінчають квітконосні стебла і їхні відгалуження, зісподу буруваті, чашечка їхня пухнаста, у віночку 15-20 пелюсток, вони довгасті, зубчасті. Плід – кулястий багатогорішок. Існує кілька видів горицвіту. Цвіте з ранньої весни до половини травня. Розмножується насінням та вегетативно.

Росте на глинисто-вапнякових ґрунтах по сухих відкритих схилах, на узліссях березових і дубових лісів, на галявинах, серед чагарників. Ареал виду та його поширення в Україні: від Піренейського п-ва до басейну р. Лена (Якутія), з півночі на південь від узбережжя Балтійського моря до Передкавказзя. Поза межами суцільного поширення в Європі та в Сибіру наявні ізольовані ділянки. В Україні зростає у лісовій і степовій, особливо в чорноземній зонах, у Криму. Зрідка трапляється на степових схилах в Розточчі-Опіллі і на півдні Полісся. Потребує охорони, занесений до Червоної книги України.

Декоративна і лікарська рослина, але отруйна.

ГОРЛЯНКА ПОВЗУЧА

Живучка ползучая

Ajuga reptans L.

- Порядок:** Губоцвіті (*Lamiales*)
Родина: Глухокропівові (*Lamiaceae*)
Рід: Горлянка (*Ajuga*)
Вид: Горлянка повзуча (*Ajuga reptans L.*)

Походження – зростає в європейській частині Росії і на Кавказі, Скандинавії і Атлантичній Європі, Середземномор’ї, Малій Азії, Ірані.

Горлянка повзуча – багаторічна, трав’яниста, повзуча, кореневищна рослина. Стебла чотиригранні, прямостоячі, опушені або без опушення, до 35 см висотою, слабо вкриті листям. Листки в прикореневих розетках – з довгими черешками, більші за розмірами, довгасті; стеблові – дрібніші, сидячі; приквітникові – цілюнокраї, яйцеподібні. Квітки двогубі, сині, блакитні, пурпурові, зрідка – рожеві або білі, дрібні, зібрані в несправжню колотівку. Цвіте в травні-червні. Плід – кулястий світло-бурий багатогорішок, який розпадається на чотири горішкоподібні частини довжиною до 2,5 мм.

Горлянка повзуча – одна з найбільш популярних ґрунтопокривних рослин в озелененні. Її цінують за невибагливість до умов зростання та декоративність листя. Оптимально розвивається на будь-яких ґрунтах на садовій ділянці, при достатній вологості, на сонці і в напівтіні. Небажано висаджувати горлянку на яскраво освітлених сонцем місцях.

Розмножують горлянку сівбою насіння навесні та восени, і вегетативно – поділом кущів та молодими розетками.

Використовують в бордюрних посадках, на передньому плані групових квіткових посадок, в альпінаріях, кам’янистих садочках, на ділянках, де звичайна газонна трава погано росте – на схилах або в тіні.

ДЗВОНИК КАРПАТСЬКИЙ
Колокольчик карпатский
Campanula carpatica Jacq.

- Порядок:** Айстроцвіті (*Asterales*)
Родина: Дзвоникові (*Campanulaceae*)
Рід: Дзвоник (*Campanula*)
Вид: Дзвоник карпатський (*Campanula carpatica* Jacq)

Походження – вапнякові скелі у верхньому поясі гір Європи.

Дзвіночок карпатський – багаторічна трав'яниста рослина. Має волокнисте білувате коріння. Стебла тонкі, розгалужені, чисельні, прямі, густо вкриті листям, утворюють кущ сферичної форми 20-30 см у діаметрі. Листки на довгих черешках, серцеподібної форми; прикореневі – до 5 см довжиною, стеблові – дрібніші. Квітки одиночні, лійкоподібно-дзвіночкові, досить великі – до 3 см, спрямовані вгору, блакитні. Квітне рослина з кінця червня – початку липня до середини вересня. Цвітіння дуже рясне. Плід – коробочка. Насіння дозріває в серпні-жовтні, має високу схожість (до 90%), але швидко її втрачає, тому сіяти його краще в кінці серпня - на початку вересня. Часто утворює рясний самосів.

Добре розмножується поділом куща, відрізками кореневищ, кореневими пагонами та насінням.

Особливого догляду при вирощуванні карпатський дзвіночок не вимагає, віддає перевагу відкритим сонячним ділянкам, до ґрунту не вибагливий. Терміни цвітіння рослин можна значно подовжити, якщо регулярно видаляти всі зів'ялі квітки.

Дзвіночки застосовують у квітковому оформленні зазвичай чистими групами, в альпійських гірках, на кам'янистих схилах.

ДЗВОНИК КРАПЧАСТИЙ
Колокольчик точечный
Campanula punctata Lam.

<u>Порядок:</u>	Айстроцвіті (<i>Asterales</i>)
<u>Родина:</u>	Дзвоникові (<i>Campanulaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Дзвоник (<i>Campanula</i>)
<u>Вид:</u>	Дзвоник крапчастий (<i>Campanula punctata Lam.</i>)

Походження – зустрічається в Кореї, Японії, Північно-Східному Китаї. В межах Росії – в Даурії, на Далекому Сході: в долинних, модринових, березових, негустих змішаних лісах і по берегах річок.

Дзвіночок крапчастий – багаторічник з досить тонким волокнистим кореневищем. Стебло пряме, до 50 см висотою, в культурних умовах сягає висоти до 70 см, опушене, пряме, шорстке, циліндричне. Листки волосисті, знизу світліші, досить чисельні; прикореневі – з червоними волосистими черешками, яйцеподібні, гострі, довжиною до 7 см, шириною до 4 см, городчасті; стеблові листки короткочерешкові або сидячі, яйцеподібні, гострі, двоякогородчатопилчасті. Квітки великі 5-7 см у діаметрі, пониклі, на досить довгих квітконіжках, опушені. Віночок малиново-рожевий з пурпуровими крапочками. Цвіте у липні. Плід – тригніздна коробочка, відкривається трьома дірочками біля основи.

Відає перевагу родючим ґрунтам з невеликим вмістом вапна. Добре росте на відкритих, захищених від вітру ділянках.

Розмножується сівою насіння або поділом куща.

Дзвіночок крапчастий є рідкісним видом. Використовується для міксбордерів, у монокультурних групах. Тривалий час зберігається в букетах.

ДЗВОНИК ПЕРСИКОЛИСТИЙ
Колокольчик персиколистный
Campanula persicifolia L.

Порядок: **Айстроцвіті** (*Asterales*)
Родина: **Дзвоникові** (*Campanulaceae*)
Рід: **Дзвоник** (*Campanula*)
Вид: **Дзвоник персиколистий** (*Campanula persicifolia L.*)

Поширений в Східній Європі. Значна частина ареалу знаходиться в Європейській частині Росії.

Дзвіночок персиколистий – трав'яниста багаторічна рослина, сягає у висоту 40-100 і навіть 160 см. Містить молочний сік. Корінь веретеноподібний, волокнистий. Стебло пряmostояче, просте, рідко гіллясте, голе, злегка ребристе. Стеблові листки – чергові, вузькі, лінійні або ланцетні, темно-зеленого кольору, блискучі, по краях городчаті (верхні – майже цілюкраї, менші нижніх). Квітки – блакитного, синьо-фіолетового або світло-бузкового кольору (рідко білого), розташовані на коротких квітконіжках, зібрані в однобоку верхівкову китицю з 3-8 квіток. Віночок широкодзвіночковий, великий, до 3,5 см довжиною і в діаметрі, розділений на частки не більше ніж на 1/3. Чашечка вдвічі коротша віночка, зворотньококонічна, бороздчата, з довгими загостреними цілюкрайними зубцями. Цвіте у червні-липні.

Плід – багатонасінна коробочка з 10 жилками, що розкривається дірочками у верхівці. Плодоносить у серпні-вересні.

Росте на помірно сухих, слабокислих, багатих, гумусних, пухких, кам'янистих, піщаних, глинистих ґрунтах – по лісах, на узліссях, галявинах, у чагарниках, на лугах. Лісовий вид.

Дзвоник персиколистий – чудова декоративна рослина.

ДЗВОНИК ПОЖАРСЬКОГО
Колокольчик Пожарского
Campanula poscharskyana Degen.

Порядок: **Айстроцвіті (*Asterales*)**
Родина: **Дзвоникові (*Campanulaceae*)**
Рід: **Дзвоник (*Campanula*)**
Вид: **Дзвоник Пожарського (*Campanula poscharskyana* Degen.)**

Походження – Балкани.

Подушкоподібний багаторічник до 20 см з великими округлими, по краях зубчатими прикорневими листками. Утворює довгі, до 80 см, пагони що стелються по землі. Квітки діаметром до 2,5 см зірчасті лавандово-рожеві, сині, темно-сині, по кілька на кінцях пагонів. Зірчастоподібні суцвіття сягають 10-20 см в діаметрі. Цвіте з початку липня 35-40 днів. Плодоносить. У культурі з 1930 року.

Витримує зниження температури до -40°C. Розмножується відрізками стебел з корінням навесні та насінням. Особливо добре виглядає поряд з великими видами гвоздики і ломикаменевиx. Не виносить кислих ґрунтів і застою води. Віддає перевагу легкій півтіні.

Поширення – на Балканах.

Дзвоник Пожарського відмінно підходить для декорування альпійських гірок, кам'янистих садів, а також для групових посадок.

Декоративна, харчова рослина.

ДЮШЕНЕЯ ІНДІЙСЬКА
Дюшенея индийская
Duchesnea indica (Andr.) Focke.

Порядок: **Розоцвіті (*Rosales*)**
Родина: **Розові (*Rosaceae*)**
Рід: **Дюшенея (*Duchesnea*)**
Вид: **Дюшенея індійська (*Duchesnea indica (Andr.) Focke.*)**

Походження – Євразія, Південна та Північна Америка.

Дюшенея індійська - багаторічна трав'яниста рослина з коротким кореневищем. Стебло тонке, повзуче, вкорінюється у вузлах, сягає 100 см у довжину. Прикореневі розетки складаються з черешчатих, темно-зелених, широкоовальних, тридольних, з легкими прожилками з нижньої сторони листків, які нерідко зберігаються взимку. Трійчасті темно-зелені черешкові листки з ажурно вирізаними краями утворюють розетки на кінцях пагонів-вусиків. Невеликі (до 1,5 см в діаметрі) квіти забарвлені в жовтий колір і мають приємний запах. Цвітіння триває з кінця травня до середини жовтня. Після відцвітання з'являються плоди - дрібні, чисельні, схожі на плоди суниці; вони їстівні, але абсолютно позбавлені смаку.

Розмножують насінням та повзучими пагонами, які ділять на відрізки з двома-трьома бруньками. На одному місці росте 5-6 років.

Витримує напівтінь, але ефектніше цвіте на відкритих, освітлених ділянках.

Дюшенею індійську можна використовувати як ампельну рослину для посадки в горщики при озелененні балконів і як ґрунтопокривну. Розростаючись вона утворює щільний килим. Декоративна своїми плодами. Гарно виглядає на скелястих ділянках і в кам'янистих садах.

ЕНОТЕРА КРАСИВА
Ослинник красивый
Oenothera speciosa Nutt.

Порядок: **Миртоцвіті** (*Myrtales*)
Родина: **Онагрові** (*Onagraceae*)
Рід: **Енотера** (*Oenothera*)
Вид: **Енотера красива** (*Oenothera speciosa Nutt.*)

Походження – Південь США.

Енотера красива – це багаторічна, трав'яниста, кореневищна рослина, яка утворює багато квітучих розлогих стебел 25-40 см висотою. Стебла тонкі, розгалужені, вкриті листям. Листки довгасті, по краю рідкозубчаті. Квітки чашоподібні, ніжного орхидно-рожевого кольору, духмяні, діаметром до 5 см, зібрані в малоквіткове верхівкове колосоподібне суцвіття. Цвітіння з кінця червня до середини серпня. Квітка розкривається у похмурі дні або після заходу сонця і цвіте тільки одну добу. На наступну добу розкриваються інші квіти. Насіння овальне, світло-коричневе, дрібне.

Розмножується насінням або вегетативно. При розмноженні насінням зацвітає вже в рік посіву. Для вегетативного розмноження використовують дочірні розетки. Розсаджуванням можна зайнятися навесні (травень) і восени (вересень-жовтень).

Енотера красива – рослина-агресор з сильним повзучим кореневищем, тому потрібно обмежувати ділянку її вирощування. Краще росте на сонячних ділянках з добре дренованими нейтральними ґрунтами.

Використовують для посадки на передньому плані квітника, в груповій посадці на газоні, в композиціях з камінням.

ЕНОТЕРА ЧАГАРНИКОВА

Энотера кустарниковая

Oenothera fruticosa L.

Порядок: **Миртоцвіті** (*Myrtales*)

Родина: **Онагрові** (*Onagraceae*)

Рід: **Енотера** (*Oenothera*)

Вид: **Енотера чагарникова** (*Oenothera fruticosa L.*)

Походження – східне узбережжя Північної Америки.

Енотера чагарникова – кореневищний багаторічник 50-70 см висотою. Стебло пряmostояче, зеленого кольору, іноді набуває червонуватого відтінку, в верхній частині дещо ребристе. Прикореневі листки подовжені, поступово яйцеподібно звужуються в черешок, виямчасто-зубчасті або майже суцільнокраї, зібрані в розетку; стеблові листки дрібніші, після заморозків темнішають. Квітки великі, ароматні, чотирьохпелюсткові, розпускаються з червоних бутонів, розташовані в піхвах листків, діаметром до 5 см, яскраво-жовті, шовковисті, на сонці блищать, як лаковані і додають будь-якому саду світла, святкового настрою. Квітки розкриваються найчастіше ввечері і тільки на одну ніч; запилюються нічними метеликами. Плід – тупо-чотиригранна коробочка до 3 см довжиною, яка вміщує приблизно 200 насінин.

Розмножується насінням, поділом куща весною або восени. Кущі енотери дуже розростаються і через рік-два агресивно займають великий простір. Навесні необхідно добре мульчувати ґрунт, а осінню – зрізати стебла під корінь, залишаючи прикореневі розетки листків.

Енотера чагарникова добре виглядає в групових посадках, на кам'янистих ділянках, в букетах та композиціях.

ЕХІНАЦЕЯ ПУРПУРОВА
Эхинацея пурпурная
Echinacea purpurea (L.) Moench.

- Порядок: **Айстроцвіті** (*Asterales*)
Родина: **Айстрові** (*Asteraceae*)
Рід: **Ехінацея** (*Echinacea*)
Вид: **Ехінацея пурпутова** (*Echinacea purpurea (L.) Moench.*)

Походження – східна частина Північної Америки.

Ехінацея пурпутова – багаторічна, кореневищна, трав'яниста рослина. Корінь – стержневий з чисельними боковими корінцями. Стебло пряmostояче, шорстке, до 1-1,3 м висотою, верхівка стебла увінчана одним суцвіттям. Прикореневі листки на довгих, крилатих черешках, широкоовальні, зубрені, різко звужуються до черешка, зібрані в розетку; стеблові – сидячі, ланцетні, шорсткі, розташовані в черговому порядку. Суцвіття – великий кошик діаметром 12-15 см, з дуже випуклою центральною частиною і жорсткими язичковими рожевими або червонувато-пурпуровими пелюстками. Зацвітає в червні і цвіте протягом всього літа. Плід – чотиригранна, продовгувата сім'янка, дозріває в липні-вересні.

Розмножувати ехінацею можна не тільки насінням, але і поділом кореневищ. Насіння не потребує стратифікації, але сходить довго – від 10 до 40 днів. На відміну від інших багаторічників, які краще ділити в серпні, її пересаджують тільки навесні, і по можливості раніше, поки листя ще не розгорнулося повністю.

Культивується як декоративна і лікарська рослина. Використовується для озеленення садів і парків, як солітер, в групових посадках, на зріз. Всі її частини – від коренів до суцвіть – мають різноманітні лікарські властивості.

ЖИВОКІСТ ЛІКАРСЬКИЙ
Окопник лекарственный
Symphytum officinale L.

- Порядок: **Синюхоцвіті** (*Polemoniales*)
Родина: **Шорстколисті** (*Boraginaceae*)
Рід: **Живокіст** (*Symphytum*)
Вид: **Живокіст лікарський** (*Symphytum officinale L.*)

Розповсюджений майже по всій території України, на Кавказі, у Західному Сибіру, у Середній Азії, у Європі (крім Півночі).

Живокіст лікарський - багаторічна трав'яниста рослина висотою 30-90 см, з товстим, коротким, розгалуженим, майже чорним, всередині білим, крихким, на зламі нерівним, на смак терпко-липким кореневищем. Стебло розгалужене, високе, гранчасте, порожнисте, товсте, пряме, шорстке від відстовбурчених волосків, що сидять на бородавках. Листки чергові, суцільні: нижні - великі, звужені в крилатий черешок, яйцеподібні або довгасто-ланцетні, загострені; верхні - глибокосидячі, врастають у стебло своєю основою. Всі листки шорсткуваті, притиснуто-щетинисті. Квітки зібрані в пониклі, вкриті листочками завійки, середнього розміру (10-18 мм довжиною), майже правильні, зрослопелюсткові, з подвійною оцвітиною. Чашечка грушоподібна, розсічена на п'ять ланцетних часток. Віночок трубчато-дзвоникуватий, п'ятипелюстковий, брудно-фіолетовий або рожевий, часом білий з короткими, відігнутими вниз трикутними зубцями. Плід - гладенький, розпадний чотиригорішок. Цвіте у травні-липні.

Використовується у медицині, корені містять природні речовини багатьох класів, що є доволі специфічними та відзначаються переважно в рослинах родини Boraginaceae. Рослина тіньовитривала, тому використовується для декорування тіньових ділянок у садах та парках.

ЖОВТЕЦЬ ПОВЗУЧИЙ ф. ПОВНОКВІТКОВА

Лютик ползучий ф. махровая
Ranunculus repens f. hortensis Mart.

Порядок: **Жовтецевоцвіті (*Ranunculales*)**
Родина: **Жовтецеві (*Ranunculaceae*)**
Рід: **Жовтець (*Ranunculus*)**
Вид: **Жовтець повзучий ф. повноквіткова**
(*Ranunculus repens f. hortensis Mart.*)

Розповсюджений в Європі, Азії та Північно-Західній Африці.

Жовтець повзучий ф. повноквіткова – багаторічна, трав'яниста, кореневищна рослина. Корені мичкуваті, розгалужені. Стебло висхідне або сланке, розгалужене, товсте, соковите, голе або коротко опушене; 15-30 см висотою. Біля основи стебла розташовані довгі повзучі надземні пагони, які вкорінюються у вузлах. Прикореневі листки черешкові, трійчасті, складаються з ромбоподібних, глибокорозсічених, нерівнозубчастих листочків. Верхні листки сидячі, ланцетні, трійчасті. Квітки на довгих квітконіжках, правильні, двостатеві, блискучі, жовті, повні, діаметром до 1,5 см. Цвіте у травні-червні. Плід – багатогорішок, горішки з короткими носиками.

Основний спосіб розмноження – вегетативний: стебловими живцями, прикореневими розетками, поділом кущів. Може розмножуватись насінням.

Віддає перевагу вологим, родючим ґрунтам, напівзатіненим ділянкам.

Всі частини рослини дуже отруйні. Через високу токсичність препарати з жовтеців використовують у народній медицині як зовнішній подразнюючий засіб.

Завдяки своїм повзучим пагонам жовтець може утворювати суцільні килимові зарості, які виглядають дуже декоративно.

ЖОРЖИНА МІНЛИВА
Георгина переменчивая
Dahlia variabilis Desf.

- Порядок: **Айстроцвіті** (*Asterales*)
Родина: **Айстрові** (*Asteraceae*)
Рід: **Жоржина** (*Dáhlia*)
Вид: **Жоржина мінлива** (*Dahlia variabilis Desf.*)

Походить з Латинської Америки, широко розповсюджена по всій Європі.

Жоржина мінлива – багаторічна, трав'яниста рослина. Корені запасуючі, м'ясисті, бульбоподібно потовщені. Стебла прямостоячі, розгалужені, голі або шорсткі, пустотілі, до 1,5 м висотою. Листки перисті, іноді двічі або тричі перисті, рідше цільні; до 40 см довжиною, з невеликим опушенням, супротивні, зеленого або пурпурового кольору. Суцвіття – кошики, мають чашоподібну обгортку, яка складається з двох-трьох рядів листочків, що зрослися біля основи. Суцвіття можуть бути різноманітних форм та кольорів, за виключенням синього. Цвіте з липня до настання перших приморозків. Плід – сім'янка.

Жоржини дуже вибагливі до ґрунтів, вони повинні бути родючими і мати добрий запас потрібних поживних речовин та пухку водопроникну структуру. Теплолюбиві та світлолюбиві, спекотним та сухим літом потребують регулярного і рясного поливу.

Досить легко розмножуються поділом коренебульб та живцюванням. Насінне розмноження використовується переважно для групи немахрових сортів та при селекційній роботі. В жовтні коренебульби викопують, добре просушують, після чого зберігають, присипавши піском, в сухому приміщенні до наступної весни.

Жоржина мінлива завдяки великій кількості сортів може різноманітно використовуватися в озелененні: як одиночна рослина на фоні газону, в групових посадках, в вазонах і контейнерах, на квітниках і рабатках, в зрізаному вигляді у квіткових композиціях.

ЗОЛОТУШНИК КАНАДСЬКИЙ

Золотарник канадский

Solidago canadensis L.

Порядок: **Айстроцвіті** (*Asterales*)

Родина: **Айстрові** (*Asteraceae*)

Рід: **Золотушник** (*Solidago*)

Вид: **Золотушник канадський** (*Solidago canadensis L.*)

Розповсюдження: Північна Америка (схід Канади, США, панічно-східна Мексика).

Золотушник канадський – багаторічна трав'яниста кореневищна рослина, яка утворює густі зарості. Стебла прямостоячі, опушені, розгалужені у верхній частині, по всій довжині густо вкриті листям, дерев'янисті біля основи, сягають висоти 2 м. Забарвлення стебел коливається від темно-зеленого до світло-зеленого. Листки чергові, лінійно-ланцетоподібні, на верхівках довгасто-загострені, з трьома жилками, знизу опушені, з верхньої сторони зазвичай голі. Нижні листки по краях гостропильчасто-зубчасті, короткочерешкові, довжиною 5-12 см. Верхні листки цілюкраї, сидячі, 2-8 см довжиною. Квіткові кошики діаметром 3-5 мм, золотисто-жовтого кольору, на ніжках 1 мм довжиною, зібрані у пірамідальну або конічну волоть довжиною 4-20 см. Цвіте з першої половини серпня протягом 35-40 днів. Плід – вузькоциліндрична ребриста сім'янка довжиною 1-1,5 мм з бурувато-білим чубчиком, який сприяє розповсюдженню плодів. Сім'янки визрівають у вересні – жовтні.

Розмножується поділом куща та кореневими живцями рано навесні. Рідше розмножують літніми живцями та сівбою насіння.

Золотушник канадський культивується як декоративна та лікарська рослина і легко дичавіє. Використовується у змішаних квітниках, в групових посадках, для декорування огорож і північних та східних сторін будівель. Зрізані суцвіття золотушника добре виглядають в осінніх букетах (його навіть називають «мімозою»).

КАЛАЧИКИ ЛІСОВІ

Мальва лесная

Malva sylvestris L.

Порядок: **Мальвоцвіті** (*Malvales*)

Родина: **Мальвові** (*Malvales*)

Рід: **Мальва** (*Malva*)

Вид: **Калачики лісові** (*Malva sylvestris L.*)

Зростає в світлих лісах, парках, іноді як бур'ян в південній частині Європи, в Криму, на Кавказі, в Середній Азії, Північній Африці, Малій Азії, Північно-Західній Індії.

Калачики лісові – багаторічна, трав'яниста рослина з веретеноподібним, довгим, розгалуженим коренем. Стебло прямостояче або висхідне, 30-120 см висотою, галузисте, вкрите жорсткими відстовбурченими волосками. Листки чергові, округло-серцеподібні, п'яти-семи лопатеві, зарубчасто-зубчасті, опушені з обох боків, на довгих черешках, вкритих жорсткими волосками. Квітки 30-40 мм у діаметрі, правильні, двостатеві, на довгих квітконіжках, по 2-5 у пазухах листків. Віночок ясно-рожевий, з п'ятьма великими, виїмчастими на кінцях, з малиново-червоними прожилками пелюстками. Цвіте з червня до вересня, плодоносить з липня до жовтня. Плід – складається з 10-13 голих плодиків-сім'янок, розміщених кільцем, сітчасто-зморшкуватих на спинках.

До ґрунтів не вибагливі, віддають перевагу світлим ділянкам.

Розмножуються насінням, можуть зацвісти в перший рік після сівби.

Калачики лісові використовуються в садах і парках для створення композицій з іншими квітковими рослинами, для декорування огорож, стінок, альтанок. Вони цінуються за свою невибагливість у догляді та довгий період цвітіння. На Кавказі калачики до цього часу використовують в їжу. Знаходять застосування і в фармакологічній промисловості.

КАННА ІНДІЙСЬКА
Канна индийская
Canna indica L.

Порядок: **Імбіроцвіті** (*Zingiberales*)
Родина: **Каннові** (*Cannaceae*)
Рід: **Канна** (*Canna*)
Вид: **Канна індійська** (*Canna indica L.*)

Походження – Антильські острови, Центральна та Південна Америка.

Канна індійська – багаторічна, потужна, трав'яниста рослина, з потовщеним кореневищем. Стебло товсте, соковите, трав'янисте, пряме, не розгалужене, міцне, сягає до 2 м висоти. Листки дуже великі (до 50-80 см довжиною), овально-подовжені, щільні, блискучі, неначе глянцеві, вода від них відскакує, не всмоктуючись. Колір листків різний, залежно від сорту: від зеленого до бордово-коричневого. Квітки канни великі, не симетричні, на коротких квітконіжках, зібрані в китицеподібні або волотисті суцвіття, без запаху; червоні, рожеві, помаранчеві, можуть мати плямки, обідки. Цвітуть з червня до настання заморозків. Плід – коробочка, насіння велике, від світло-коричневого до чорно-коричневого кольору.

Канна індійська – дуже тепло- і світлолюбива рослина, краще росте на відкритих сонячних, добре зволжених ділянках, захищених від вітру. У нашій зоні не зимує у відкритому ґрунті. При умові рясного поливу добре витримує пересадку на будь-якій стадії розвитку.

Розмножується поділом кореневищ та насінням.

Незамінна рослина в озелененні квітників в садах і парках. Канна декоративна не тільки своїми квітками, але і великим блискучим листям. Дуже добре виглядає у великих групах, в рядовій посадці у вигляді квітучої ширми, в центрі великих клумб, вздовж алей, біля водойм. Служить фоном для середньорослих та низькорослих рослин.

КОЛОСНЯК ПІЩАНИЙ
Волосенец песчаный
Leymus arenarius L.

- Порядок: **Тонконогоцвіті** (*Poales*)
Родина: **Тонконогові** (*Poaceae*)
Рід: **Колосняк** (*Leymus*)
Вид: **Колосняк піщаний** (*Leymus arenarius L.*)

Розповсюджений у Скандинавії, атлантичній Європі, в південній частині Примор'я.

Колосняк піщаний – багаторічна, трав'яниста, кореневищна рослина. Кореневище повзуче, може проникати на глибину до 1 м. Стебла товсті, високі (до 120 см), голі, під колоском вкриті жорсткими волосками. Листки довгі (50-70 см), жорсткі, лінійні, плоскі, сріблясто-блакитні, 0,5-1,0 см шириною. Колоски прямостоячі, густі, ворсисті, довжиною 15-25 см, шириною 1,5-3,0 см. Цвіте з червня по серпень, плодоносить з липня по вересень. Плід – зернівка.

Добре росте тільки на пухких піщаних ґрунтах, сонцелюбивий, посухостійкий та зимостійкий. На відкритих просторах утворює не густі обширні зарості. При обмеженій посадці росте пучком.

При вирощуванні з насіння набуває декоративності на 2-3 рік. Вегетативно розмножують поділом кореневищ навесні. Пересадки та омолодження не потребує.

Використовується для закріплення пісків та схилів. Декоративно виглядає в контейнерах, ізольованими групами, в рокаріях. Прекрасно поєднується з іншими як з низькорослими ґрунтопокривними рослинами, так і високорослими багаторічниками. Сріблясте лінійне листя колосняка є чудовим доповненням до будь-якої квіткової композиції та букету.

КОНВАЛІЯ ТРАВНЕВА

Ландыш майский
Convallaria majalis L.

Порядок: **Холодкоцвіті** (*Asparagales*)

Родина: **Холодкові** (*Asparagaceae*)

Рід: **Конвалія** (*Convallaria*)

Вид: **Конвалія травнева** (*Convallaria majalis L.*)

Походження – Європа, Азія, Північна Америка.

Конвалія травнева - багаторічна трав'яниста кореневищна рослина, що сягає у висоту всього 15-30 см. Кореневище тонке, потужне, повзуче, горизонтальне, з чисельними дрібними розгалуженими корінцями. Стебло знизу вкрите світло-рожевими лусочками. Квітконосне стебло (стрілка) без листя. Листки прикореневі (2-3), великі, продовгуватоеліптичні, з невеликим загостренням вгорі, з дугоподібними жилками, на довгих черешках, при основі з широкими плівчастими піхвами. На довгому квітконосі розташовані сніжно-білі, духмяні, дзвоникоподібні квіти, зібрані в однобоку, злегка пониклу, нещільну китицю. Цвіте в травні. Плід – м'ясиста, округла, тригніздна, помаранчево-червона ягода зі світлим округло-яйцеподібним насінням. Плоди визрівають у серпні-вересні. Максимальний вік кореневищ сягає 42 років.

Розмножують поділом кореневищ з бруньками у жовтні.

Добре росте і цвіте в тінистих та напівтінистих місцях на глибоких, дренажних, слабокислих, легких та середніх суглинках з високим вмістом поживних речовин. Рослина отруйна.

Конвалія травнева широко використовується в декоруванні садових ділянок. Завдяки повзучому кореневищу ця культура швидко розростається на досить великій площі. Рослину можна висаджувати на невеликих схилах, галявинах або під деревами. Добре виглядає у букетах та композиціях.

КОРЕОПСИС ВЕЛИКОКВІТКОВИЙ

Кореопсис крупноцветковый

Coreopsis grandiflora Hogg.

Порядок: **Айстроцвіті** (*Asterales*)

Родина: **Айстрові** (*Asteraceae*)

Рід: **Кореопсис** (*Coreopsis*)

Вид: **Кореопсис великоквітковий** (*Coreopsis grandiflora* Hogg)

Походження – південь Північної Америки, звідки кореопсис був завезений у Європу.

Кореопсис великоквітковий - багаторічна, трав'яниста але не довговічна рослина. Коренева система мичкувата. Стебла дуже розгалужені, голі, прямостоячі, утворюють розлогі кущі до 100 см висотою. Листки великі, цільнокраї, нижні – зібрані в прикореневі розетки; верхні – перисторозсічені, супротивні, сидячі, голі, світло-зеленого кольору. Квітки зібрані в золотисто-жовті кошики діаметром 6 і більше сантиметрів, поодинокі, на довгих квітконосах, часто пониклі. Цвіте з липня до заморозків за рахунок наростання чисельних пагонів. Плодоносить з вересня місяця. Плід – сім'янка, по зовнішньому вигляду схожий на клопа. Таке тривале цвітіння доводить рослину до повного виснаження. Вочевидь, це і є причиною відносної недовговічності кореопсиса великоквіткового. На одному місці без омолодження він може рости не більше 3-х років.

Світлолюбива, посухостійка і невибаглива рослина. Ґрунт для неї повинен бути легкий, середньої родючості.

Розмножується сівбою насіння та поділом кущів.

Кореопсис великоквітковий рекомендований для вирощування в будь-яких квітниках, маленькими або великими групами, на клумбах і рабатках, а також на зріз.

КОРОЛИЦЯ ЗВИЧАЙНА ф. ВЕЛИКОКВІТКОВА
Нивяник обыкновенный ф. крупноцветковая
Leucanthemum vulgare Lam. var. grandiflora hort.

Порядок: **Айстроцвіті (*Asterales*)**
Родина: **Айстрові (*Asteraceae*)**
Рід: **Королиця (*Leucanthemum*)**
Вид: **Королиця звичайна ф. великоквіткова**
(*Leucanthemum vulgare Lam. var. grandiflora hort*)

Походження – Середня та Південна Європа, Азія.

Королиця звичайна – трав'янистий, кореневищний багаторічник. Кореневище коротке, наземне, розгалужене. Стебла тонкі, прямостоячі, голі або злегка опушені, зверху розгалужені, густо вкриті листям, 50-100 см висотою. Листки стеблові, нижні – на довгих черешках, лопатеві, по краю городчасті, верхні – довгасті, сидячі, з зубчастим краєм. Квітки зібрані в суцвіття - кошики від 5 до 12 см в діаметрі. Пелюстки язичкових квіток білі, великі, розташовані в 1-2 ряди (у повноквіткових форм – в декілька рядів); трубчасті квітки дрібні, жовті. Цвіте королиця рясно і тривало: з кінця червня до серпня. Плід – невелика ребриста сім'янка. Насіння дрібне, зберігає схожість 2-3 роки.

Рослина до ґрунтів не вибаглива, але віддає перевагу вологим, пухким, родючим, добре дренованим. Погано реагує на пересихання ґрунту, особливо під час цвітіння. Любить світлі сонячні ділянки, в тіні погано цвіте.

Розмножується насінням, поділом куща, живцями.

Королиця звичайна використовується на великих галявинах, у групових посадках на газоні і перед декоративними чагарниками, в міксбордерах, рабатках. Пагони з відцвілими і зів'ялими квітками потрібно постійно видаляти. Чудово виглядає в букетах, зрізані суцвіття довго зберігають свіжість.

КОСТРИЦЯ БЛАКИТНА

Овсяница голубая

Festuca glauca Vill.

Порядок: **Тонконогоцвіті** (*Poales*)

Родина: **Тонконогові** (*Poaceae*)

Рід: **Костриця** (*Festuca*)

Вид: **Костриця блакитна** (*Festuca glauca* Vill.)

Поширення – Східна та Центральна Європа, Прибалтика, Західна Україна, Урал та Кавказ.

Костриця блакитна – багаторічна, вічнозелена, щільно-кущова рослина, яка утворює густий, пишний куш радіусом 20-25 см, зі стрілками квіткових пагонів. Висота рослини може сягати 30-50 см. Пагони прямостоячі, тонкі, сизо-зелені, увінчані суцвіттям. Листки ниткоподібні, жорсткі, вузькі, від сіро-зеленого до сталєво-синього кольору. Суцвіття – розлога або стиснута волоть, з колосками 5-15 мм довжиною, з 2-10 квітками, сіро-зеленого кольору, після цвітіння стає світло-коричневим. Цвіте в червні. Плід – зернівка, плодоносить у липні - серпні.

Рослина теплолюбива, віддає перевагу піщано-гумусним, проникним, добре дренованим ґрунтам та сонячним ділянкам. На одному місці може рости до 4 років, але для більш інтенсивного забарвлення листків рекомендується пересаджувати кожні два роки.

Костриця блакитна може розмножуватися насінням, але краще – поділом куща пізно восени або в зимовий період.

Використовується для альпійських гірок, одиночних та групових посадок, бордюрів, рабатов, міксбордерів. Костриця блакитна – єдиний декоративний злак, який широко використовується для створення килимових квітників. Гарно виглядає в композиціях з квітучими однорічниками та в контейнерах.

КУПИНА ЛІКАРСЬКА
Купена лекарственная
Polygonatum officinale All.

Порядок: **Холодкоцвіті** (*Asparagales*)

Родина: **Рускусові** (*Ruscaceae*)

Рід: **Купина** (*Polygonatum*)

Вид: **Купина лікарська** (*Polygonatum officinale All.*)

Поширена в помірному та субтропічному поясах Північної півкулі, по всій території України, крім високогір'я Карпат і Криму.

Купина лікарська – багаторічна трав'яниста рослина з потужним, потовщеним, вузлуватим, повзучим, розгалуженим кореневищем. Стебло 15-80 см висотою, прямостояче, злегка дугоподібне, гранчасте, голе. Листки чергові, до 8,5 см довжиною і 3,5 см шириною, довгасто-яйцеподібні, еліптичні або довгасті, голі, цільнокраї, гоструваті або притуплені, звернені в один бік. При основі листки стеблообгортаючі, сидячі або на дуже коротких черешках, зісподу сизо-зелені. Листки дуже нагадують листки конвалії. Квітки пониклі, позбавлені аромату, мають вид дзвіночків, розташовані в пазухах листків по 1-3, білого кольору з зеленою облямівкою, 5-10 мм довжиною. Цвіте з травня до червня. Плід – синювато-чорна, малонасінна ягода 5-7 мм у діаметрі.

Краще росте на підсихаючих, слабкокислих, збагачених гумусом, пухких ґрунтах. Дуже декоративний вид, легко розмножується кореневищами і рекомендується для розведення на квітниках, у затінених місцях. Дуже ефектна купина у букетах. Рослина і лікарська, і отруйна. Синьо-чорні ягідки викликають отруєння у дітей.

ЛАВАНДА ВУЗЬКОЛИСТА

Лаванда узколистная
Lavandula angustifolia Mill.

Порядок: **Губоцвіті** (*Lamiales*)

Родина: **Глухокропівові** (*Lamiaceae*)

Рід: **Лаванда** (*Lavandula*)

Вид: **Лаванда вузьколиста** (*Lavandula angustifolia* Mill.)

Походження – Середземноморський регіон, Канарські острови та Індія.

Лаванда вузьколиста - вічнозелений напівчагарник висотою 30-60 см.

Корінь здерев'янілий, густо мичкуватий, заглиблюється до 4 м. Надземна частина рослини складається з чисельних пагонів, які утворюють компактну крону сферичної форми діаметром 30-60 см. Листки супротивні, сидячі, вузькі, лінійні або ланцето-лінійні, з суцільними загнутими назовні краями, щільні, сріблясто-зеленувато-сірі, з ніжним опушенням. Квітки невеликі, двостатеві, блакитно-бузкові або сині, зібрані в перервані колосоподібні суцвіття по 6-10 квіток у колотівках, які розташовані на верхівках безлистих стебел з проміжками 0,5-2,0 см. Цвіте в липні-серпні. Плід складається з чотирьох горішків, зібраних в чашечці.

Розмножується сівбою насіння (але насіння повинно бути повністю дозрілим, чорного кольору), живцюванням або поділом кущів.

Лаванда має сильний пряний аромат і пряно-терпкий гіркуватий смак, що дає можливість застосовувати її в кулінарії. Використовують у медицині, косметичній та парфумерній промисловості. Завдяки компактній формі куща, гарним квітам та приємному аромату, охоче використовується в ландшафтному дизайні для групових посадок, на альпійських гірках, кам'янистих садочках, в солітері, для оформлення інтер'єрів та на зріз.

ЛАКОНОС АМЕРИКАНСЬКИЙ
Лаконос американский
Phytolacca americana L.

Порядок: **Гвоздикоцвіті** (*Caryophyllales*)
Родина: **Лаконосові** (*Phytolaccaceae*)
Рід: **Лаконос** (*Phytolacca*)
Вид: **Лаконос американський** (*Phytolacca americana L.*)

Походження – Північна Америка, іноді зустрічається на Північному Кавказі та в Закавказзі.

Трав'янистий багаторічник зі щорічно відмираючим стеблом. Кореневище дуже могутнє, м'ясисте, сильно розростається і проникає в ґрунт на глибину більш за 0,5 м. Навесні з бруньок відновлення, розташованих на кореневищі і при основі торішніх стебел, відростають нові пагони: товсті, міцні, розгалужені, зазвичай червонувато-зелені, голі, 1-3 м висотою. Листки великі, яйцеподібні або еліптичні, загостренні, при основі клиноподібно-звужені в короткий черешок, суцільнокраї, голі, 5-20 см довжиною з жовтими або жовто-бурими жилками, розташовуються почергово, містять велику кількість щавелевої кислоти. Квітки дрібні, зеленувато-білі, зібрані в щільні прямостоячі кисті, 15-25 см висотою і до 5 см у діаметрі. Цвітіння починається в липні і триває до кінця серпня. Плід чорний або фіолетово-чорний, соковитий, до 0,8 см у діаметрі. Плоди дозрівають у вересні. Насіння дрібне, чорне, блискуче, ниркоподібної форми, сплюснуте з боків.

Розмножується поділом кореневищ рано навесні або сівбою свіжозібраного, не очищеного від м'якоті насіння.

Лаконос американський віддає перевагу добре освітленим захищеним від холодних вітрів ділянкам з легкими або середніми, не дуже кислими ґрунтами.

Корені та молоді пагони рослини містять отруйні речовини. Якщо немає сильних заморозків, рослина виглядає декоративною до жовтня. Темно-червоний сік плодів лаконоса іноді використовується як барвник у харчовій та виноробній промисловості.

ЛЕЩИЦЯ ПОВЗУЧА
Гипсофила ползучая
Gypsophila repens L.

Порядок: **Гвоздикоцвіті** (*Caryophyllales*)
Родина: **Гвоздичні** (*Caryophyllaceae*)
Рід: **Лешиця** (*Gypsophila*)
Вид: **Лешиця повзуча** (*Gypsophila repens L.*)

Походження – гори Середньої Європи (Альпи, Татри, Апеніни).

Лешиця повзуча – багаторічна трав'яниста повзуча рослина висотою не більше 20 см. Стебла розлогі, голі, стелються і таким чином створюють густі кущики. Листки вузько ланцетні, темно-зелені, до 2 см довжиною. Квітки дрібні, білі, існують форми з рожевими та ніжно-рожевими, простими та повними квітками. Діаметр квітки до 1 сантиметра. В культурі цвіте рясно в травні-червні, а потім, після невеликої перерви, більш слабо до самої осені. В природі цвіте з червня по вересень. Плід – коробочка.

Після цвітіння рекомендується обрізка пагонів для стимуляції відростання прикореневої порослі, яка легко живцюється. Таким чином можна омолодити рослину. Також добре розмножується насінням.

Невибаглива рослина, але краще росте на сонячних дренованих ділянках з пухким, легким, супіщаним, некислим ґрунтом. В безсніжні зими може вимерзати, проте добре відновлюється самосівом.

Широко використовується в квіткарстві для створення бордюрів, альпінаріїв та кам'янистих садочків, групових посадок. Чудово виглядає у зрізаному вигляді у квіткових композиціях.

ЛІЛІЙНИК РУДУВАТИЙ
Красноднев рыжий
Нemerocallis fulva L.

- Порядок: **Лілієцвіті** (*Liliales*)
Родина: **Лілійні** (*Liliaceae*)
Рід: **Лілійник** (*Hemerocallis*)
Вид: **Лілійник рудуватий** (*Hemerocallis fulva L.*)

Розповсюдження – від Південної Європи до помірних районів Східної Азії.

Лілійник рудуватий – трав'яниста, багаторічна, кореневищна рослина. Корені шнуроподібні, м'ясисті, потовщені, іноді утворюють столони. Листки – лише прикореневі, довгі (до 100 см довжиною), від 1 до 3 см шириною, цільнокраї, лінійні, прямі або дугоподібно вигнуті. Стебла-квітконоси голі, товсті, міцні, до 100 см висотою, у верхній частині дуже розгалужені. Квітки великі, широко відкриті, 7-10 см у діаметрі, помаранчево-рудого кольору, лійкоподібні, шестироздільні, з невеликою трубкою, без запаху, зібрані по 2-10 шт. у розлогі суцвіття. Одночасно відкривається 1-3 квітки, тривалість цвітіння квітки 1-2 дні. Цвіте у червні-липні. Плід – шкіряста тригранна коробочка з невеликою кількістю чорного блискучого насіння.

Стійкі та життєздатні рослини, віддають перевагу родючим ґрунтам, але невибагливі до їх структури. Краще ростуть і цвітуть на сонячних ділянках.

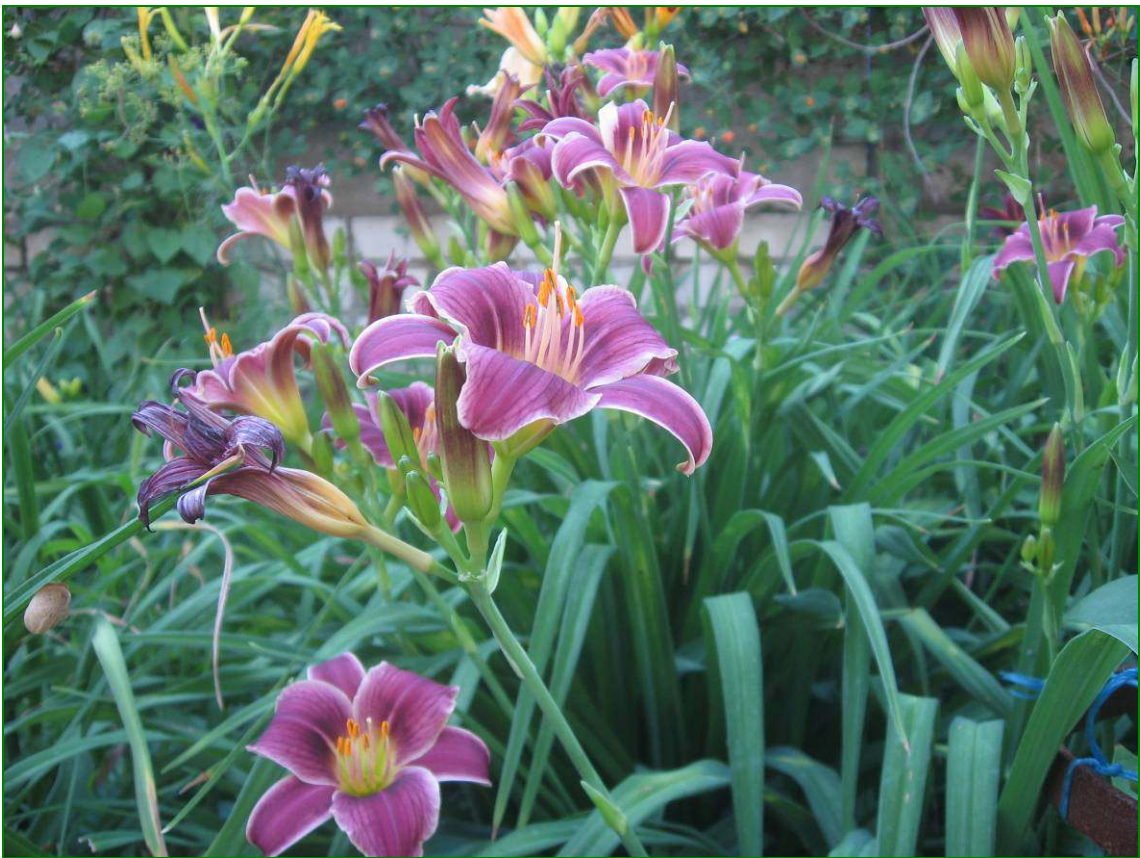
Розмножуються вегетативно – поділом куща. Утворюють велику кількість корневих паростків.

Лілійник рудуватий можна висаджувати великими групами або поодинокими екземплярами на газоні, біля водойм, на каменистих схилах. Комфортно він почуває себе як на сонці, так і в напівтіні. Добре стоять лілійники і в зрізаному вигляді, при цьому всі бутони розкриваються. Відомо багато сортів і гібридів лілійників з білими, рожевими, червоними і навіть ліловими квітками.

Лілійник рудуватий ф. повноквітка

Лілійник гібридний (*Нemerocallis hybrida*)

Лілійник гібридний (*Heimerocallis hybrida*)

Лілійник гібридний (*Heimerocallis hybrida*)

ЛІЛІЯ ТИГРОВА
Лилия тигровая
Lilium tigrinum Ker-Gawl.

Порядок: **Лілієцвіті** (*Liliales*)

Родина: **Лілійні** (*Liliaceae*)

Рід: **Лілія** (*Lilium*)

Вид: **Лілія тигрова** (*Lilium tigrinum Ker-Gawl.*)

Походить з південного Примор'я, Східного Китаю, Японії, Кореї.

Лілія тигрова – багаторічна, трав'яниста, цибулинна рослина. Цибулина яйцеподібна, до 7 см в діаметрі, щільна, білого кольору, округла, злегка сплюснута. Стебло прямостояче, опушене павутиноподібними білими волосками, густо вкрите листям, темно-коричневого кольору, 70-120 см висотою, утворює додаткове стеблове коріння. Листки ланцетні, сидячі, голі або опушені по краю, від 3 до 18 см довжиною і від 0,5 до 1,5 см шириною, з 5-7 жилками, розташовані почергово. По всьому стеблу у півхах листків утворюються стеблові повітряні цибулинки-бульбочки. Квіти чалмоподібної форми, 8-10 см в діаметрі, помаранчево-червоних відтінків з чорними крапочками, без запаху. Цвіте у липні-серпні. При природному запилюванні насіння не утворює.

Добре росте на відкритих сонячних місцях, захищених від вітру. Відають перевагу легким або середнім суглинистим ґрунтам з домішкою листового перегною.

Лілія тигрова розмножується всіма способами вегетативного розмноження цибулинних рослин: стебловими бульбочками, цибулинами-дітками, поділом цибулин, цибулинними луками, листовими живцями.

Використовується для створення груп та рабток, для обсаджування кущів, для посадки на кам'янистих ділянках. Лілії є прекрасним матеріалом для створення букетів та композицій.

МАКЛЕЯ СЕРЦЕПОДІБНА
Маклея сердцевидная
Macleaya cordata (Willd.) R..Br.

Порядок: **Жовтецевоцвіті (*Ranunculales*)**
Родина: **Макові (*Papaveraceae*)**
Рід: **Маклея (*Macleaya*)**
Вид: **Маклея серцеподібна (*Macleaya cordata (Willd) R..Br.*)**

Походження – Південно-Східний Китай та Японія. В нашій країні ця рослина введена в культуру, в основному в південних районах та в Криму.

Маклея серцеподібна – багаторічна, трав'яниста, лікарська рослина. Кореневище потужне, округло-циліндричне, розташоване горизонтально на глибині 10-13 см. Стебла прямостоячі, повздовжноробристі, від 15 до 30 см висотою, блакитно-зеленого кольору, вкриті листям, нижня частина їх здерев'яніла, коричнева. На одному кореневищі утворюється до 30 стебел. Листки розташовані почергово, на довгих черешках, перистолопатові, 15-25 см довжиною, верхній бік листка голий, сизо-зелений, нижній – густо опушений, білуватий. Квітки дрібні, двостатеві, рудувато-рожеві, до 1 см довжиною, зібрані в суцвіття волоть, 25-40 см. Суцвіття утворюються на верхівках головного стебла та бокових пагонів. Цвіте в липні-серпні, протягом 30-35 днів. Плід – обернено яйцеподібна, плоска, бурого кольору коробочка з 2-6 насінинами. Всі частини рослини містять сік помаранчевого кольору.

Рослина невибаглива, віддає перевагу відкритим помірно зволуженим ділянкам.

Маклея серцеподібна розмножується поділом кореневищ навесні або в кінці літа та кореневими паростками.

Добре виглядає на садових ділянках за рахунок великих незвичайного рідкісного забарвлення і форми листків. Сировина цієї рослини використовується для виготовлення антимікробних препаратів з широким спектром дії.

МЕДОВА ТРАВА М'ЯКА

Бухарник м'який

Holcus mollis L.

<u>Порядок:</u>	Тонконогоцвіті (<i>Poales</i>)
<u>Родина:</u>	Тонконогові (<i>Poaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Медова трава (<i>Holcus</i>)
<u>Вид:</u>	Медова трава м'яка (<i>Holcus mollis L.</i>)

Поширення – Євразія та Північна Африка (включаючи Канарські острови).

Медова трава м'яка – багаторічна трав'яниста кореневищна рослина. Розповсюджується завдяки підземним столонам, які розташовані на глибині 5 см і нижче. Кореневище – шнуроподібне. Висота рослини 50-100 см. Тривалість життя від 3 до 10 років. Стебло високе, потовщене в основі, опушене тільки у вузлах. Полягає від дощу та вітру. Листкові пластинки до 0,5 см шириною, 30-50 см довжиною, волосисті; піхва листка волосиста або частково гола. Листя напіввічнозелене або вічнозелене залежно від кліматичних умов. Двоквіткові колоски зібрані у великі або малі густі волотисті суцвіття 8-10 см довжиною. Колоски з'являються в середині літа проте декоративної цінності не мають. Цвіте в липні, плодоносить в серпні.

Розмножується та розповсюджується насінням та вегетативно, шляхом поділу кореневища. Найбільш сприятливий час для поділу - осінь. У результаті обламування кореневища сплячі бруньки пробуджуються і рослина легко вкорінюється.

З декоративною метою використовується тільки сорт *Albovariegata*, який має чудове зелене листя з біло-рожевою окантовкою. До середини літа листя набуває коричневатого кольору.

Може використовуватися для зміцнення схилів та піщаних ділянок. Добре виглядає в якості бордюру або куртин, якщо обмежити його розповсюдження.

МИЛЬНЯНКА ЛІКАРСЬКА
Мыльнянка лекарственная (мыльная трава)
Saponaria officinalis L.

- Порядок: **Гвоздикоцвіті (*Caryophyllales*)**
Родина: **Гвоздичні (*Caryophyllaceae*)**
Рід: **Мильнянка (*Saponaria*)**
Вид: **Мильнянка лікарська (*Saponaria officinalis L.*)**

Багаторічна трав'яниста рослина (30-60 см висотою) з розгалуженим повзучим кореневищем. Стебло пряме, вгорі трохи розгалужене, гладеньке або трохи шорстке. Листки (5-10 см довжиною, 2-4 см шириною) супротивні, видовжені або еліптичні, цілюнокраї, по краю гострошорсткуваті, з трьома жилками, звужені при основі в короткий черешок. Квітки великі, правильні, згруповані по 3-7 в кінцевих щіткоподібних суцвіттях на головному стеблі та гілках. Чашечка зрослолиста, циліндрична, часто червонувата, короткоопушена, з п'ятьма трикутними зубцями. Пелюсток п'ять. Вони білі або рожеві, з довгими лінійними нігтиками і цілісним або виїмчастим відгином. Тичинок десять, маточка одна, стовпчиків два, зав'язь верхня. Плід – довгаста яйцеподібна коробочка з чотирма зубцями на верхівці. Насіння численне, ниркоподібне, дрібногорбочкувате.

Росте мильнянка серед чагарників, на галявинах, узліссях, у хвойних і мішаних лісах. Світлолюбна рослина. Цвіте у червні-жовтні.

Поширена мильнянка майже по всій Україні. Заготівля можлива у Волинській, Рівненській, Житомирській, Київській, Черкаській, Полтавській, Сумській, Харківській областях. Запаси сировини невеликі. Розмножується насінням та вегетативно.

Харчова, лікарська, фарбувальна, декоративна рослина.

МОНАРДА ДУДЧАСТА

Монарда дудчатая

Monarda fistulosa L.

Порядок: Губоцвіті (*Lamiales*)

Родина: Глухокропивові (*Lamiaceae*)

Рід: Монарда (*Monarda*)

Вид: Монарда дудчаста (*Monarda fistulosa* L.)

Походження – Північна Америка. В нашій країні зустрічається тільки на присадибних ділянках та в Криму. В багатьох країнах Європи її культивують як пряноароматичну рослину.

Монарда дудчаста – багаторічна, кореневищна, трав'яниста рослина. Від кореневищ відходять добре розвинені мички додаткових коренів. Стебла чисельні, чотиригранні, тонкі, густо вкриті листям, прямі, розгалужені, висотою до 120 см, зелені, світло-зелені або червонуваті до коричневих. Листки прості, зубчасті, продовгувато-ланцетні, чергові, опушені тонкими волосками, по кольору ідентичні пагонам. Квітки дрібні, трубчатолійкоподібні, зібрані в одне або декілька головчастих суцвіть діаметром 6-7 см, які розташовуються одне над іншим по стеблу квітконоса. Віночки квіток рожевого, білого, бузкового, темно-червоного кольорів. Цвіте в червні-липні. Плід – дрібний горішок.

Добре росте на світлих ділянках з легкими, родючими, з невеликим вмістом вапна ґрунтами, чистими від бур'янів. Це особливо важливо в перший рік життя рослин, коли вони ростуть повільно і можуть пригнічуватися бур'янами.

Розмножується поділом кущів та сівбою насіння.

В озелененні монарда використовується для групових та поодиноких посадок, в композиціях з іншими квітковими рослинами. Листки, стебла і суцвіття цієї рослини мають сильний приємний аромат, що дозволяє використовувати її в парфумерній, фармацевтичній та харчовій промисловості.

М'ЯТА ПЕРЦЕВА

Мята перечная

Mentha ×piperita L.

Порядок: Губоцвіті (*Lamiales*)

Родина: Глухокропівові (*Lamiaceae*)

Рід: М'ята (*Mentha*)

Вид: М'ята перцева (*Mentha ×piperita L.*)

Походження – гібридний вид м'яти. У дикому стані ніде не росте. Це стара культурна рослина виведена в Англії в 17 столітті шляхом схрещування диких видів м'яти: водяної (*Mentha aquatica*) і кучерявої або зеленої (*Mentha spicata*), але остання можливо сама є природним гібридом, що виник з лісової (*Mentha laxiflora*) і круглолистої м'яти (*Mentha nemorosa*).

М'ята перцева – багаторічна трав'яниста рослина. Кореневище стелиться і дає пагони. Стебло чотиригранне, галузисте, близько 0,5 м висотою. В культурі найбільш відомі два різновиди: чорна м'ята з червоно-фіолетовими стеблами і жилками листка та біла м'ята із світло-зеленими стеблами і жилками. Листки супротивні, короткочерешкові. Квітки дрібні, червоно-фіолетові, розміщені кільцями, зближеними в густі колосоподібні суцвіття на верхівках стебла й гілок. Віночок зрослопелюстковий, лікоподібний, дещо неправильний, з чотирма лопатями. Вся рослина дуже ароматна. У листках і суцвіттях міститься ефірна олія (0,8-3,5%). Основними компонентами ефірної олії є ментол і ментон.

Перечна м'ята майже не утворює насіння і тому розмножується вегетативно (поділом кореневища, стебел і навіть укоріненням листків).

Рослина дуже вимоглива до вологості і родючості ґрунту. Високий урожай вона дає при вирощуванні на низинних ділянках з неглибоким заляганням ґрунтових вод та родючими легкими ґрунтами. При стійкому та достатньому сніговому покриві витримує морози – 18-30°C. Часті дощі і висока температура повітря зумовлюють зниження вмісту ефірної олії.

Харчова, медоносна, лікарська, ефіроолійна, декоративна рослина.

НАРЦИС ЗВИЧАЙНИЙ
Нарцисс обыкновенный
Narcissus poeticus L.

Порядок: **Лілієцвіті** (*Liliales*)
Родина: **Амарилісові** (*Amaryllidaceae*)
Рід: **Нарцис** (*Narcissus*)
Вид: **Нарцис звичайний** (*Narcissus poeticus L.*)

Походження – вологі гірські луки Середземномор'я та південь Європи: від Іберійського півострова до Італії.

Нарцис звичайний – багаторічна, трав'яниста, цибулинна рослина. Цибулина кулясто-яйцеподібна. Характерною особливістю будови цибулини нарцисів є наявність двох бруньок відновлення, які знаходяться на різних стадіях розвитку. Листки плоскі, стрічкоподібні, вузькі, різної довжини. Квітконос округлий або двогранний, голий, пустотілий, до 30 см висотою. Квітки сидять на верхівках голих квітконосів, одягнені півчастим покривальцем, поодинокі, рідко парні, пониклі, ароматні, чисто білі, коронка у вигляді блюдця, жовтувата з червоним краєм або без нього. Цвіте в травні 10-15 днів. Плід – м'ясиста, трьохстулчаста коробочка. Насіння чисельне, кулясте, дуже швидко втрачає схожість.

Невибаглива рослина. Віддає перевагу світлим або напівтіньовим ділянкам. Чудово росте на відкритих місцинах і навіть дичавіє. Придатний будь-яким ґрунт, за умови що він добре дренований і родючий.

Розмножується відділенням молодих цибулинок (діток) від старої цибулини. Можна робити це щорічно, а можна раз на кожні чотири роки.

Широко використовується в озелененні як ранньоквітуча рослина, в клумбах, рабатках, групових посадках поміж чагарниками, окремими плямами на газоні, на зріз. Найкраща рослина для зимової вигонки.

ОПУНЦІЯ РОЗПРОСТЕРТА (СЛАНКА)

Опунция распротёртая (стелющаяся)

Opuntia humifusa (Raf.) Raf.

Порядок: **Гвоздикоцвіті** (*Caryophyllales*)

Родина: **Кактусові** (*Cactaceae*)

Рід: **Опунція** (*Opuntia*)

Вид: **Опунція розпростерта (сланка)**
(*Opuntia humifusa* (Raf.) Raf.)

Походження – східні райони Північної Америки: від Канади до північної Флориди.

Сукулент з сильно розгалуженим, повзучим або сланким стеблом з майже круглими світло-зеленими члениками. Ареоли мають рудиментарні листочки. Колючки або відсутні, або в кількості 1-3 розташовані з верхнього краю членика, прямі, близько 2,5 см довжиною, блідо-коричневі біля основи, з червоним кінчиком. Цвіте на початку літа. Пелюстки жовті, біля основи червонуваті. Плоди червоного кольору грушоподібні або кулясті, до 5 см довжиною. У середині плода міститься білувата напівпрозора м'якоть, солодкого смаку, з досить великим насінням.

Світлолюбива, посухостійка рослина.

Поширена на сході Америки від Канади до Північної Флориди, а також у південно-європейських країнах, окремі здичавілі екземпляри зустрічаються в Криму та на Кавказі. У культурі – з початку XVII ст., у Франції і Португалії.

Декоративна та харчова рослина. Розмножується вегетативно та насінням.

Опунцію розпростерту (сланку) можна широко застосовувати при влаштуванні штучних гірок, кам'янистих садків, для посадки в зимових садах і вазах.

ОРЛИКИ ЗВИЧАЙНІ
Водосбор обыкновенный
Aquilegia vulgaris L.

Порядок: **Жовтецевоцвіті** (*Ranunculales*)
Родина: **Жовтецеві** (*Ranunculaceae*)
Рід: **Орлики** (*Aquilegia*)
Вид: **Орлики звичайні** (*Aquilegia vulgaris L.*)

Походження – середні та південні райони Європи, Скандинавія.

Орлики звичайні – трав'яниста багаторічна рослина. Кореневище коротке з товстими соковитими коренями. Стебло прямостояче, розгалужене у верхній частині, голе або опушене, 30-80 см висотою. Прикореневі листки двічі трироздільні, на довгих черешках, з трилопасними, суцільнокраїми долями 2,5-5,0 см довжиною і 1,5-2,0 см шириною. Стеблові листки на коротких черешках, такої самої форми. Квітки діаметром 4-5 см, на довгих ніжках, неправильної форми, зі шорцями, одиночні, синього, рожевого, червоного, білого кольорів. Є форми з повними або двокольоровими квітками. Цвіте у травні-червні. Плід – збірна листівка, визріває у липні-серпні. Насіння дрібне, блискуче, чорне.

Розмножуються сібною насіння в ґрунт під зиму або навесні. Крім цього, використовують поділ куща, який проводять ранньою весною або в кінці серпня – на початку вересня для того, щоб відділені рослини до настання стійкого похолодання встигли добре вкоренитися. Часто орлики звичайні в місцях постійної посадки дають рясний самосів, який можна обережно викопати і пересадити в інше місце.

Орлики звичайні віддають перевагу добре дренованим ґрунтам, прекрасно ростуть на сонці, але особливо декоративно виглядають в напівтінні, де період цвітіння набагато довший.

Рослина отруйна, тому використовувати її потрібно дуже обережно. Завдяки різноманітним за формою та забарвленню квітам широко використовується у групових та одиночних посадках в садах та парках, в композиціях з іншими багаторічниками, біля водойм. Зрізані квіти добре виглядають в букетах.

ОЧИТОК ВИДНИЙ
Седум видный
Sedum spectabile Brillant.

- Порядок: **Ломикаменевоцвіті (*Saxifragales*)**
Родина: **Товстолисті (*Crassulaceae*)**
Рід: **Очиток (*Sedum*)**
Вид: **Очиток видний (*Sedum spectabile Brillant.*)**

Поширення – помірні та гірські райони Північної півкулі.

Очиток видний – багаторічна, сукулентна рослина, на відміну від більшості видів очитків – високоросла. Корені м'ясисті, потовщені. Стебла товсті, прямостоячі або напівлежачі, голі, до 50 см висотою. Щільно вкриті соковитими, овальними або лопатовими, з декількома зубцями, блакитно-зеленими, черговими листками. Квітки рожево-брусничного кольору, зібрані в плоскі напівзонтики діаметром 10-15 см. Зацвітає очиток видний в кінці серпня і рясно цвіте всю осінь до приморозків. Плід – багатолістівка.

Надзвичайно невибаглива рослина. Віддає перевагу добре дренованим родючим ґрунтам з додаванням піску. Любить сонячні або напівтіньові ділянки. На одному місці без пересаджування може рости до 5 років.

Розмножується поділом куща та живцюванням. Добре переносить пересадку на будь-якій стадії вегетації.

Очиток видний чудово виглядає в гравійному саду. Декоративний та вишуканий він навіть без квітів, за стилем дуже пасує для садів з хвойними деревами вільного стилю. Використовується біля водойм, в поодиноких та групових посадках, в композиціях з іншими рослинами. Суцвіття придатні на зріз, їх також можна засушити для зимового букету.

ОЧИТОК ВІДІГНУТИЙ

Седум отогнутый

Sedum reflexum L.

Порядок: **Ломикаменевоцвіті** (*Saxifragales*)

Родина: **Товстолисті** (*Crassulaceae*)

Рід: **Очиток** (*Sedum*)

Вид: **Очиток відігнутий** (*Sedum reflexum* L.)

Поширення – піщані та кам'янисті ґрунти Центральної, Східної і Західної Європи.

Очиток відігнутий – багаторічна, трав'яниста рослина. Кореневище повзуче, горизонтальне, розгалужене, дерев'яніє з віком. Вегетативні пагони вкорочені, прямі, густо вкриті листям, 2-10 см довжиною, утворюють подушкоподібні зарості. Листки лінійно-шилоподібні, гострі, зеленувато-сизі. Квітконосні пагони злегка відігнуті, 20-30 см висотою, розгалужені. Квітки яскраво-жовті, дрібні, майже сидячі, зібрані в верхівкові зонтикоподібні суцвіття діаметром до 3 см. Цвіте, починаючи з червня, протягом 35-40 днів, плодоносить. Плід – коробочка з дрібним насінням.

До ґрунтів не вибагливий, висаджувати краще на відкритих сонячних ділянках та напівтіні. При догляді необхідно передбачати часті і дуже ретельні просапки, через те що очитки зовсім не конкурентноздатні по відношенню до бур'янів.

Розмножується насінням, поділом кущів та живцями.

Використовується при створенні килимових композицій, рабатов, бордюрів, при озелененні схилів, в альпінаріях, на кам'янистих і скельних ділянках. Під час цвітіння виглядають досить декоративно, але в килимових квітниках рекомендується зрізати суцвіття, щоб не псувати вид рівної поверхні.

Очиток білорожевий "Медіоварієгата"
(*Sedum alboroseum "Mediovariegata"*)

Очиток лозоподібний (*Sedum sarmentosum* Bunge.)

Очиток відігнутий (*Sedum reflexum* L.)

Очиток відігнутий 'Кристалум' (*Sedum reflexum* 'Cristatum')

Очиток несправжній 'Атропурпуреум' (*Sedum spurium 'Atropurpureum'*)

Очиток супротивнолистний (*Sedum oppositifolium Sims*)

**ПАПОРОТЬ ЧОЛОВІЧА
(ДРІОПТЕРИС ЧОЛОВІЧИЙ, ЩИТНИК ЧОЛОВІЧИЙ)**

Папоротник мужской
Dryopteris filix-mas (L.) Schott; Aspidium filixmas Sw.

Порядок: **Багатоніжки (*Polypodiales*)**
Родина: **Щитникові (*Dryopteraceae*)**
Рід: **Чоловіча папороть (*Dryopteris*)**
Вид: **Папороть чоловіча (дріоптерис чоловічий,
щитник чоловічий) (*Dryopteris filix-mas (L.)*)**

Поширення – майже по всій території України.

Багаторічна трав'яниста рослина (50-100 см висотою) з горизонтальним або косим, товстим, коротким кореневищем, на якому щільно розміщені залишки черешків, суцільно вкриті бурими плівчастими лусками. Надземного стебла немає. Листки (вайї) великі (50-100 см), зібрані біля кореневища у вигляді пучка, що лійкоподібно розходиться. Черешки короткі, товсті, еластичні, густо вкриті разом з головною жилкою великими ланцетними рудуватими лусками. Пластинки листків довгасто-овальні, двічі-перисті. Частки першого порядку лінійно-ланцетні, на коротких черешках, глибоко перисторозсічені, з довгастими, тупими на верхівці, косозубчастими частками другого порядку. Купки спорангіїв (соруси) завжди з помітними покривальцями, що довго зберігаються; вони зближені, але не зливаються, розташовані в два ряди по боках середньої жилки. Соруси великі, округлі, прикриті округло-ниркоподібним, зазвичай голим покривальцем, у центрі вдавленим. Спори нишкоподібні. Спороносить у червні — липні.

Розмножується поділом кореневища.

Папороть чоловіча росте в листяних і змішаних лісах, на узліссях вільшняків. Рослина тіньовитривала. Використовується для насаджень під деревами, на узліссях, уздовж берегів водойм, на вогких місцях у парках і лісопарках.

ПИЖМО ЗВИЧАЙНЕ
Пижма обыкновенная
Tanacetum vulgare L.

Порядок: **Айстроцвіті** (*Asterales*)
Родина: **Айстрові** (*Asteraceae*)
Рід: **Пижмо** (*Tanacetum*)
Вид: **Пижмо звичайне** (*Tanacetum vulgare L.*)

Походження – Європа, Азія.

Багаторічна трав'яниста рослина з коротким здерев'янілим кореневищем. Стебло 50-100 см висотою, пряме, борозенчасте, голе або злегка опушене, у верхній частині гіллясте. Листки 7-20 см довжиною, чергові, в обрисі довгасті, зверху темно-зелені, шорсткі або гладенькі, двічі перистороздільні на ланцетні або широколінійні пилчасті частки; нижні листки – черешкові, інші – сидячі. Квітки дрібні, яскраво-жовті, зрослопелюсткові, з простою віночкоподібною оцвітиною, зібрані в плоскі кошики, що утворюють на верхівці густі щиткоподібні суцвіття. Обгортка напівкуляста, черепичаста, листочки її сіро-зелені, голі, з вузьким плівчастим краєм. Всі квітки з трубчасто-лійкоподібним віночком (1,5-2,5 мм довжиною), віночок у крайових маточкових квіток з чотирма, а у серединних двостатевих з п'ятьма зубцями. Тичинок п'ять, маточка одна, стовпчик один з дволопатевою приймочкою, зав'язь нижня. Плід – гола, округла сім'янка з п'ятьма реберцями, без чубка.

Розмножується насінням, поділом куща.

Поширення – пижмо росте в мішаних і листяних лісах на галявинах, серед чагарників, поблизу доріг, на просіках, луках. Тіньовитривала рослина. Цвіте у червні-вересні. Поширена майже по всій Україні. Промислова заготівля можлива у Полтавській, Черкаській, Кіровоградській, Луганській, Донецькій, Дніпропетровській, Запорізькій і Херсонській областях. Запаси сировини значні.

Лікарська, ефіроолійна, отруйна, харчова, медоносна й інсектицидна рослина.

ПІВНИКИ ГІБРИДНІ

Ирис гибридный

Iris hybrida hort.

Порядок: **Півникоцвіті (*Iridales*)**

Родина: **Півникові (*Iridaceae*)**

Рід: **Півники (*Iris*)**

Вид: **Півники гібридні (*Iris hybrida hort.*)**

Типовий вид роду – півники германські або бородаті (*Iris germanica*) описаний К.Ліннеєм в 1753 році. В природі зустрічається дуже рідко. В садах вирощуються, зазвичай, гібриди півників германських, півників блідих, півників строкатих та ін. Тому правильніше їх називати сортами півників гібридних (*Iris hybrida hort.*).

Півники гібридні – багаторічна, кореневищна, трав'яниста рослина. Кореневище складається з чітко помітних річних потовщень – ланок, злегка заглиблених у ґрунт або повзучих по його поверхні. Листки в основному прикореневі, широкі, лінійні, розташовані віялоподібно, до 9 шт. у кожному «віялу». Квітконос міцний, голий, до 150 см висотою, несе від 1 до 7 квіток. Квітка «двоповерхова» – шість пелюсток розташовуються в два яруси: три піднімаються наверх, а три м'яко опускають кінці до низу. Квітки великі, яскравих кольорів: білі, блакитні, жовті, фіолетові, сині, двокольорові; живуть 1-5 днів, можуть мати приємний аромат. Цвіте в кінці травня – червні. Плід – коробочка з загостреною довгою верхівкою і різко виступаючими попарно зближеними ребрами. Насіння світло- або темно-коричневе, дрібнозморшкувате.

Віддає перевагу добре освітленим, захищеним від вітру ділянкам з легким або середнім по механічному складу, родючим, добре дренованим ґрунтом. На одному місці може рости до 5 років.

Розмножується поділом кущів, при необхідності – насінням.

Добре виглядає в солітерній посадці на газоні, в композиціях з іншими рослинами, може використовуватись на зріз. Різноманітність кольорів та форм квіток півників гібридних спонукає садівників для збирання їх колекцій.

Півники бородаті бордюрні (*Iris barbata* L.)

Півники гібридні (*Iris hybrida hort.*)

Півники гібридні (*Iris hybrida hort.*)

Півники бородаті (*Iris germanica Wabash*)

ПІВНИКИ КАРЛИКОВІ (КРИМСЬКІ)

Ирис карликовый (крымский)

Iris pumila L.

Порядок: Півникоцвіті (*Iridales*)

Родина: Півникові (*Iridaceae*)

Рід: Півники (*Iris*)

Вид: Півники карликові (кримські) (*Iris pumila* L.)

Походження – ймовірно, виникли як природний гібрид між *Iris pseudopumila* Boissier & Heldreich і *Iris attica* Tineo. У культурі з 1588 року.

Трав'янистий багаторічник 10-20 см висоти. Квітки завжди одиночні, великі, до 6-8 см в діаметрі, різноманітного забарвлення – від чисто жовтого до синьо-фіолетового, а також білого, рожевого і майже чорного. На верхній стороні відігнутих зовнішніх долях віночка є поздовжня борозенка з волосків. Трубка оцвітини тонка, в 3-4 рази довша зав'язі. Цвіте у квітні-травні. Плід – велика (до 5 см) коробочка. Листя шаблеподібні, сизі, до 2 см ширини. Підземна частина представлена товстим горизонтальним кореневищем.

Росте в степах, на трав'янистих схилах, на кам'янистих і малопотужних ґрунтах, на висотах від 300 до 700 м над рівнем моря, рідше спускається до 50 м і піднімається до 900-1000 м. Добре проносить сухі місця. Світлолюбива рослина.

Розмножується переважно насінням, вегетативно (поділом кореневища).

Поширення – Східна Європа, Балкани, Україна, Молдова, Казахстан, південь Росії, Кавказ, Туреччина.

Декоративна рослина. Особливо великий декоративний ефект справляють квітучі куртини півників карликових (кримських) – властивість, що ставить цей вид в розряд бажаних ранньовесняних багаторічників.

ПІВНИКИ СИБІРСЬКІ
Ирис сибирский (касатик сибирский)
Iris sibirica L.

- Порядок: **Півникоцвіті** (*Iridales*)
Родина: **Півникові** (*Iridaceae*)
Рід: **Півники** (*Iris*)
Вид: **Півники сибірські** (*Iris sibirica L.*)

Походження – Росія. Сучасні сибірські півники – це результат внутрішньовидового відбору або, значно частіше, гібриди приблизно одинадцяти видів (точне число під питанням), які складають серію Сибірські півники (*Sibiricae*).

Півники сибірські – трав'яниста багаторічна рослина, що сягає висоти 70-110 см. Листки зазвичай значно коротші стебла, лінійні, зелені, не жорсткі, до 50-80 см довжиною і 4 мм. Квітки характерні для півників, кожна квітка 4-7 см в діаметрі, фіолетово-сині, часто з блідо-молочним або жовтуватим центром, з зовнішніми частками характерною подовженої форми без різкого переходу пластинки в нігтик. Терміни цвітіння приблизно збігаються з термінами цвітіння бородатих півників. Крім привабливих квіток сибірські півники популярні через високу декоративність листя протягом усього строку вегетації.

Півники сибірські вимагають мінімального обслуговування і є одними з найбільш витривалих багаторічних рослин. Вибір місця розташування визначається тим, що сибірським півникам потрібно пів дня і більше прямого сонячного світла і помірно вологий ґрунт. Оптимальна кислотність ґрунту рН = 5,5-6,5. Посадку здійснюють таким чином, що б від верхньої частини кореневища до поверхні ґрунту було близько 2 см. У холодних регіонах рекомендується осіннє мульчування ґрунту.

Старі рослини можуть бути розділені і пересаджені коли погіршується їх цвітіння, як правило у віці 4-10 років. Восени, після відмирання листя, його рекомендується зрізати і видалити із саду

Поширення – Східна та Центральна Європа та Північна Азія.
Декоративна рослина.

ПІВОНІЯ ЛІКАРСЬКА

Пион лекарственный

Paeonia officinalis L.

Порядок: **Ломикаменецевіті** (*Saxifragales*)

Родина: **Півонієві** (*Paeoniaceae*)

Рід: **Півонія** (*Paeonia*)

Вид: **Півонія лікарська** (*Paeonia officinalis* L.)

Поширена переважно в помірних областях Європи, Східної Азії та Північно-Західної Америки.

Півонія лікарська – багаторічна, трав'яниста рослина. Коріння шишкоподібно-потовщене. Стебла міцні, прямостоячі, 50-150 см висотою, вкриті листям. Листки чергові, великі, двічі- або тричіп'ясторозсічені. Під квітками листки зазвичай дрібніші і більш скупчені, поступово переходять у чашолистки. Квітки півонії великі, двостатеві, одиночні; білого, рожевого та червоного кольорів, з відтінками. Більшість сортів мають приємний запах. Цвітуть з кінця травня до середини червня. Плід – багатолістянка, що містить декілька великих блискучих насінин.

Віддає перевагу захищеним від вітру, добре освітленим або злегка притіненим ділянкам з дуже родючими пухкими ґрунтами середньої кислотності. Може добре рости і розвиватися до 25 років.

Півонію лікарську розмножують вегетативно та насінням. Найпростіший спосіб розмноження – поділ куща п'ятирічних рослин. При сівбі насіння ознаки сортів, які використовувались для схрещення, не зберігаються.

Добре виглядає в масових посадках, невеликих групах і в солітері; чудово поєднується з іншими багаторічними рослинами, є прекрасним матеріалом для створення букетів та квіткових композицій.

ПІДСНІЖНИК БІЛОСНІЖНИЙ (ЗВИЧАЙНИЙ)

Подснежник белоснежный

Galanthus nivalis L.

Порядок: **Холодкоцвіті (*Asparagales*)**

Родина: **Амарилісові (*Amaryllidaceae*)**

Рід: **Підсніжник (*Galanthus*)**

Вид: **Підсніжник білосніжний (звичайний)
(*Galanthus nivalis* L.)**

Ранньовесняний ефемероїд. Багаторічна трав'яна рослина 8–20 см висотою із підземною цибулиною, обгорнутою трьома бурими шкірястими лусками. Прикореневі листки (2) лінійні, сірувато-зелені, виходять із піхвових лусок. Стебло прямостояче. Квітки на пониклих квітконіжках, поодинокі виходять із піхов приквітка. Зовнішніх листочків оцвітини 3, вони білі, видовжені; внутрішні листочки (3) вдвічі коротші, дзвоникоподібні, прямі, із зеленкуватою плямкою на кінці. Плід тригнізда коробочка. Цвіте в березні-квітні, плодоносить в травні–липні. Розмножується цибулинами та насінням.

Ареал виду та його поширення в Україні: Центральна Європа, Середземномор'я, Передкавказзя. В Україні – переважно в Правобережному Лісостепу, Карпатах, Передкарпатті, Зх. Поділлі, Розточчі, рідше на Правобережному Поліссі, рідко – в Лівобережному Лісостепу. Потребує охорони, занесений до Червоної книги України.

Декоративна рослина. Умови місцезростання: листяні ліси, переважно дубові та грабоводубові, галявини, узлісся, чагарники, на багатих, достатньо зволжених ґрунтах. Мезофіт.

ПІРЕТРУМ РОЖЕВИЙ (ПЕРСЬКА РОМАШКА)

Пиретрум розовый (персидская ромашка)

Pyrethrum coccineum (Willd.) Vorosch.

Порядок: **Айстроцвіті** (*Asterales*)

Родина: **Айстрові** (*Asteraceae*)

Рід: **Піретрум** (*Pyrethrum*)

Вид: **Піретрум рожевий (перська ромашка)**
(*Pyrethrum coccineum* (Willd.) Vorosch.)

Походження – Кавказ, Іран.

Це багаторічна, трав'яниста, лікарська рослина, що, як правило, має кілька простих, прямостоячих стебел. Стебла у висоту сягають до 80 см, коротко опушені волосками, можуть мати 1-2 бічні гілки. Листя розташовані по 4-8 на стеблі, чергові, майже голі. Середні і верхні листки більш дрібні, перисторозсічені, практично сидячі, зубчасті по краю. Нижнє листя на довгих черешках, довжиною до 15 см і близько 4 см з лінійно-довгастими пластинами, перисторозсічені на 3-7 пар лінійно-довгастих сегментів. Кореневище просте або розгалужене, коричнево-бурого кольору, дерев'янисте. Від кореневища відходять численні шнуровидні тонкі корені. Квітки зібрані, як правило, в поодинокі кошики на довгих квітконіжках. Крайові квітки рожеві, язичкові, розташовані в один ряд, квітки диска численні, трубчасті, двостатеві. Квітколоже опукле, голе. Трубчасті квітки довжиною до 3,2 мм, жовтого кольору, язичкові квітки - від майже білих до яскраво-червоних. Сім'янки довжиною до 3,2 мм, з 5-8 виступаючими ребрами і тупозубчатою коронкою. Цвіте в червні-липні, плодоносить у липні-вересні.

Піретрум морозостійкий, до ґрунту невимогливий, але на добрива дуже чутливий (цвітіння посилюється). Для збереження декоративності і отримання вторинного цвітіння в серпні відцвілі суцвіття необхідно своєчасно зрізати.

Піретрум гарний в групах на газоні і для посадки в рабатки. Придатний для зрізання, довго зберігається у воді.

Декоративна та лікарська рослина. Розмножують піретрум поділом, кореневими і зеленими живцями і насінням.

ПЛАКУН ВЕРБОЛИСТИЙ
Дербенник иволистный
Lythrum salicaria L.

Порядок: **Миртоцвіті (*Myrtales*)**
Родина: **Плакунові (*Lythraceae*)**
Рід: **Плакун (*Lythrum*)**
Вид: **Плакун верболистий (*Lythrum salicaria L.*)**

Поширений у Північній Африці, східній частині Австралії, по всій території Європи, в Азії.

Плакун верболистий – багаторічна, трав'яниста, щорстковолосиста рослина. Кореневище товсте, дерев'янисте. Стебло пряmostояче, майже чотиригранне, до 2 м висотою, у верхній частині розгалужене. Листки сидячі, ланцетні або видовжено-еліптичні, при основі серцеподібні, 15-100 мм довжиною, 10-25 мм шириною. Нижні листки супротивні або кільчасті (по 3), верхні – чергові. Квітки чисельні, зіркоподібні, маленькі, до 1 см в діаметрі, пурпурового, рідше рожевого або білого кольору, зібрані в щільні, вузькі волотеподібні суцвіття. Цвіте в липні-серпні, плодоносить з серпня. Плід – видовжено-овальна коробочка, 3-5 мм довжиною. Насіння чисельне, дрібне.

Рослина невибаглива, зазвичай зростає по берегах різноманітних водойм, боліт та інших вологих місць.

Плакун верболистий розмножується поділом кущів та сівбою насіння.

Всі частини рослини містять дубильні речовини, використовуються для дублення шкір, для просочування рибальських знарядь. Квітки їстівні, дають червону фарбу, яка використовується як харчовий барвник. Рослина медоносна, дає багато нектару та пилку; мед духмяний, темно-жовтий, терпкий. Як декоративну рослину плакун рекомендують для насадження у парках та лісопарках, по берегах водойм, річок, струмків. Знаходить своє застосування у народній медицині.

ПЛАТИКОДОН ВЕЛИКОКВІТКОВИЙ
Платикодон крупноцветковый
Platycodon grandiflorum (Jacq.) A.DC.

- Порядок: **Айстроцвіті** (*Asterales*)
Родина: **Дзвоникові** (*Campanulaceae*)
Рід: **Платикодон** (*Platycodon*)
Вид: **Платикодон великоквітковий**
(*Platycodon grandiflorus (Jacq.) A.DC.*)

Рід представлений одним видом, поширеним у Східному Сибіру, на Далекому Сході, Північно-Східному Китаї, Кореї, Японії.

Платикодон великоквітковий - багаторічник з тонкими прямими густо вкритими листям стеблами 40-80 см висотою. Корені потовщені, веретеноподібні, м'ясисті, майже білі. Листки ланцетні, шкірясті, вузько яйцеподібні, з дрібнозубчастими краями. Квітки дзвоникоподібні, 5-8 см у діаметрі, яскраво-сині, блакитні, білі, рожеві; верхівкові, поодинокі або зібрані в невеликі (по 2-3 квітки) китицеподібні суцвіття. По основному фонові пелюсток – малюнок з більш темних прожилок. Бутони оригінальної форми – схожі на маленькі округлі ліхтарики. Цвіте в червні-липні. Плід – яйцеподібна коробочка, яка розкривається на верхівці. Насіння пласке, блискуче, яйцеподібне.

Найкращий спосіб розмноження – насінний. Також розмножується і вегетативно – прикореневими живцями, знятими з «п'яткою» в травні-червні.

Виключно ефектно платикодон великоквітковий виглядає під час цвітіння в кам'янистому саду та невеликих групах, в поєднанні з іншими рослинами. Може використовуватись на зріз. Цінна лікарська рослина.

ПРОЛІСКА ДВОЛИСТА
Пролеска двулистная
Scilla bifolia L.

Порядок: **Холодкоцвіті (*Asparagales*)**
Родина: **Лілійні (*Liliales*)**
Рід: **Проліска (*Scilla*)**
Вид: **Проліска дволиста (*Scilla bifolia L.*)**

Ефемероїда рослина (6-20 см висотою) з підземною цибулиною, величиною як горіх ліщини. Стебло безлисте, циліндричне, голе, квітконосне. Рослина має два, рідко три прикореневих листки, що своїми піхвами обхоплюють стебло до середини його довжини. Листки широколінійні, жолобчасті, звужені до основи і закінчуються ковпачкоподібною верхівкою. Квітка правильна, роздільнопелюсткова. Оцвітина проста, віночкоподібна, складається з шести простертих блакитних пелюсток. Квітки зібрані по 2-10 у рідкі китиці. Квітконіжки спрямовані вгору, звичайно вдвічі довші за квітку. Тичинок шість, маточка одна, стовпчик нитчастий, приймочка маленька, зав'язь верхня. Плід – чорна, тупотригранна коробочка.

Проліска дволиста росте у листяних і мішаних лісах, по чагарниках. Тіньовитривала рослина. Цвіте у березні-квітні. Поширена у Лісостепу, рідше на Поліссі. Заготовляють її в районах поширення. Потребує дбайливого використання та охорони.

Декоративна, медоносна і лікарська рослина. Гарна декоративна ранньовесняна рослина. Рекомендується для кам'яних гірок, але найкраще росте суцільними насадженнями під різними листяними деревостанами на родючому ґрунті. Легко розселяється самосівом і вегетативно (цибулинками-дітками). У проліска дволистого відомі форми з білими і рожевими квітками.

У народній медицині використовують цибулини. Вони містять алкалоїд силіцил, дубильну кислоту, камедь та інші речовини і мають сечогінні, відкашлюванні, а у великих дозах блювотні й проносні властивості. З квіток можна одержати блакитну фарбу.

ПШІНКА ВЕСНЯНА
Лютик весенній (чистяк)
Ranunculus ficaria L.

Порядок: **Жовтецевоцвіті (*Ranunculales*)**
Родина: **Жовтецеві (*Ranunculaceae*)**
Рід: **Жовтець (*Ranunculus*)**
Вид: **Пшінка весняна (*Ranunculus ficaria L.*)**

Розповсюджена в європейській частині в межах лісової зони від атлантичного узбережжя на заході до Західного Сибіру на сході, а також на Кавказі, Середній Азії.

Пшінка весняна – багаторічна, трав'яниста рослина. Типовий весняний ефемероїд: в березні-квітні активно вегетує і цвіте, до червня відмирає. Додаткові корені при основі стебла бульбоподібно потовщені, зібрані в пучок. Стебла висхідні, тонкі, прості або розгалужені у верхній частині, голі, висотою 25-30 см. Листки соковиті, зверху блискучі, округло-серцеподібні, до 5 см у діаметрі, на довгих черешках. Квітки на доволі коротких квітконіжках, по одній-дві на верхівці пагонів, правильні, 2,5-3,5 см в діаметрі, яскраво-жовтого кольору. На ніч і в дощову погоду квітки закриваються. Цвітуть в березні-квітні. Плід – збірна сім'янка, 2-4 см довжиною, оберненояцеподібний, до основи сплюснутий. Плоди утворюються, зазвичай, тільки на добре освітлених ділянках.

Рослина невибаглива, ніякого особливого догляду не вимагає. Тіньовитривала, росте в листяних і змішаних лісах.

Пшінка весняна активно розмножується вегетативно за допомогою бульбочок-бруньок та бульбоподібних коренів.

Декоративна рослина, зацвітає дуже рано, придатна для декорування схилів і затінених місць, добре виглядає в садовим композиціях з іншими ранньоквітучими рослинами

РОГОВИК БІБЕРШТЕЙНА
Ясколка Биберштейна
Cerastium biebersteinii DC.

- Порядок: **Гвоздикоцвіті** (*Caryophyllales*)
Родина: **Гвоздикові** (*Caryophyllaceae*)
Рід: **Роговик** (*Cerastium*)
Вид: **Роговик Біберштейна** (*Cerastium biebersteinii DC.*)

Походження – Крим.

Роговик Біберштейна – багаторічна трав'яниста рослина, сива від густого опушення. Утворює густі вічнозелені зарості, які дуже швидко розростаються і витісняють інші рослини. Діаметр куща до 60 см. Стебла з численними сланкими, неплідними пагонами, плодоносні стебла прямостоячі 15- 20 см висотою. Листки невеликі, супротивні, довгасто-лінійні або лінійні, сидячі, сріблясто опушені. Квітки білі, діаметром 1,0-1,5 см, зібрані в малоквіткові зонтики, напівзонтики або щитки. Під час цвітіння утворюють суцільний білий килим. Цвіте в травні. Плід – циліндрична, ледь вигнута коробочка, розкривається на верхівці чисельними зубчиками. Насіння дрібне, чорне, досягає в липні.

Роговик невибагливий до ґрунтів, але віддає перевагу достатньо сухим, не багатим на поживні речовини, легким, піщаним і добре дренованим ґрунтам. Світлолюбна, зимостійка та посухостійка рослина. Добре витримує обрізку і швидко відростає.

Частіше за все використовується для створення бордюрів, орнаментів, узорів на фоні газону, для альпійських гірок, для зміцнення сухих схилів. Оптимальне місце для роговика – підніжжя альпінарію, лощини поміж каменями, куди сягають сонячні промені.

РОЖА РОЖЕВА
Шток-роза розова
Alcea rosea L.

- Порядок: **Мальвоцвіті** (*Malvales*)
Родина: **Мальвові** (*Malvales*)
Рід: **Рожа** (*Alcea*)
Вид: **Рожа рожева** (*Alcea rosea L.*)

Походження - рожа рожева в українське садівництво потрапила з теплих азійських країн у XV сторіччі, батьківщиною рослини на сьогодні вважається не тільки Північна Африка і Азія, але і Європа та Північна Америка.

Рожа рожева – багаторічна, трав'яниста рослина з потужним коренем. В перший рік вона утворює листову розетку, у наступні роки дає квіткові пагони висотою до 2 м. Стебло пряме, міцне, жорстко опушене. Листки в прикореневій розетці великі, до 10 см в поперечнику, серцеподібно-округлі, пальчато-лопатові; стеблові листки чергові, зменшуються до верхівки пагона, середні – п'ятилопатові, верхні трьох-роздільні. Всі листки ворсисті. Квітки зібрані у великі китиці, віночки 10-15 см у діаметрі, форма віночків дзвоникоподібна, бувають прості та махрові. Колір віночка – всі відтінки червоно-жовтої гами, пурпурові, бордові, бузкові, фіолетові. Відкриваються квіти у суцвітті почергово з низу до верху. В одному суцвітті може бути 150-200 квіток. Цвіте в червні-серпні. Плід – дрібна коробочка, яка складається з 18-40 штук плодиків, зібраних навколо квітконіжки.

Рожа рожева – невибаглива рослина. Добре росте і розвивається на будь-яких ґрунтах, стійка до посухи, віддає перевагу добре освітленим ділянкам.

У ландшафтному дизайні використовується, як рослина другого плану, добре виглядає в змішаних квітниках і на фоні будівель або огорож, в рядовій посадці створює привабливу квітучу ширму.

РОЗХІДНИК ЗВИЧАЙНИЙ (РЯБОЛИСТИЙ)

Будра плющевидная (пёстролистная)

Glechoma hederacea 'Variegata' L.

- Порядок: **Губоцвіті (*Lamiales*)**
Родина: **Глухокропівові (*Lamiaceae*)**
Рід: **Розхідник (*Glechoma*)**
Вид: **Розхідник звичайний (ряболистий)**
                  (*Glechoma hederacea* 'Variegata' L.)

Походження – у дикому вигляді рослина зустрічається в Європі і зоні помірного клімату Азії (північний захід Передньої Азії (Туреччина), Закавказзя (Грузія і Азербайджан), північний схід Середньої Азії (Казахстан), Китай (провінція Сіньцзян)). У Росії зустрічається в європейській частині, на Північному Кавказі і в Дагестані, в Східному і Західному Сибіру. Поодинокі місцезнаходження відомі на Далекому Сході. Поширена по всій Україні.

Багаторічна трав'яниста рослина родини губоцвітих (8-40 см висотою) з висхідними квітконосними і повзучими безплідними пагонами. Стебло чотиригранне, укорінюється у вузлах, майже голе або з рідкими волосками. Листорозміщення супротивне. Листки крупно зарубчасто-зубчасті з рідкими волосками, колір блідо-зелений, є білі плями або облямівка. Нижні листки округло-ниркоподібні з довгими черешками, верхні округло-серцеподібні на коротких черешках або майже сидячі. Квітки неправильні (двогубі), розташовані у верхній частині стебла по дві-три (пучками) у пазухах листків. Оцвітина подвійна. Віночок зросло-п'ятипелюстковий (10-20 мм довжиною), у 2-3 рази довший за чашечку, ясно-фіолетовий, фіолетово-синій, блакитнуватий, рідко білий. Верхня губа віночка плеската, нижня трилопатева. Тичинок чотири, з них дві коротші. Плід – розпадний горішок. Горішки бурі, гладенькі. Плоди дозрівають в серпні. Росте в листяних і мішаних лісах, на галявинах, залужених ділянках. Рослина тіньовитривала, до ґрунтів не вимоглива. Цвіте у квітні-червні.

Лікарська, ефіроолійна, харчова, медоносна, декоративна, отруйна рослина. Можливо використовувати у вигляді ґрунтопокрової рослини або розмістити в висячому кошику.

Легко розмножується відводками, поділом кущів і живцями в будь-який час вегетації.

РУДБЕКІЯ ГІБРИДНА

Рудбекия гибридная
Rudbeckia x hybrida hort

Порядок: **Айстроцвіті** (*Asterales*)

Родина: **Айстрові** (*Asteraceae*)

Рід: **Рудбекия** (*Rudbeckia*)

Вид: **Рудбекия гібридна** (*Rudbeckia x hybrida hort*)

Походження – Північна Америка.

Під назвою *Rudbeckia x hybrida hort* об'єднують садові гібриди рудбекії розсіченої, волосистої та гляцевитої.

Рудбекия гібридна – багаторічна, трав'яниста, кореневищна рослина. Стебло – міцне, розгалужене, жорсткоопушене, густо вкрите листям, до 70 см висотою. Листки вкриті жорсткими волосками, суцільні або перисто-розсічені, овальні або яйцеподібні; нижні - на довгих черешках, верхні – сидячі. Суцвіття – кошики діаметром до 15 см; язичкові квітки жовті або коричнево-жовті, трубчасті – коричневі з фіолетовим відтінком, утворюють опуклу серцевину. Цвіте рясно з червня по вересень. Плід – дрібна сім'янка до 0,3 см довжиною. Насіння темно-сіре, блискуче.

Рослина світлолюбива, але може витримувати легке затінення, невибаглива до ґрунтів, однак краще росте на удобрених перегноем ділянках, з водопроникним, дренажним, середньоважким ґрунтом.

Розмножують рудбекію насінням, поділом кущів та кореневищ.

Рудбекію гібридну використовують у групових посадках, міксбордерах, рабатках, в композиціях з іншими рослинами. Суцвіття можна зрізати для букетів, але перед тим як поставити в вазу, стебла необхідно підрізати і занурити у киплячу воду, інакше вони швидко зів'януть.

Рудбекія розсічена (*Rudbeckia laciniata* L.«Goldbal»)

Рудбекія гібридна (*Rudbeckia x hybrida hort*)

РУТА САДОВА

Рута душистая

Ruta graveolens L.

Порядок: **Рутоцвіті (*Rutales*)**

Родина: **Рутові (*Rutaceae*)**

Рід: **Рута (*Ruta*)**

Вид: **Рута садова (*Ruta graveolens L.*)**

Походження – східна частина Середземномор'я, південні області Європи, Крим.

Рута садова – напівчагарникова, багаторічна рослина. Корінь мичкуватий дерев'янистий. Стебло прямостояче, розгалужене, при основі здерев'яніле, 20-60 см висотою. Листки короткочерешкові, чергові, подовжено-яйцеподібні, двічі- або тричіперисторозсічені, м'ясисті, сизувато-зеленого кольору. Квітки дрібні, на коротких квітконіжках, зеленувато-жовті, зібрані у нещільну щиткоподібну волоть на верхівках пагонів. Цвіте в червні-липні. Плід – коробочка з чотирма «відділами», на короткій ніжці з невеликими «ріжками» на кожній дольці. Плоди визрівають у серпні-вересні. Вся рослина має сильний своєрідний запах.

Рута садова – віддає перевагу сонячним ділянкам, краще витримує посуху ніж надлишок вологи. Добре росте на нейтральних або лужних ґрунтах з деяким вмістом вапна.

Розмножується головним чином насінням, рідше вегетативно.

Довгий час використовувалась як пряна, ароматична та лікарська рослина. Всі частини рослини отруйні. Завдяки ажурному декоративному листю може використовуватися в групових та одиночних посадках, в композиціях з іншими рослинами, в рабатка вздовж доріжок.

РЯСТ БУЛЬБИСТИЙ
Хохлатка плотная
Corydalis solida (L.) Clairv.

Порядок: **Жовтецевоцвіті** (*Ranunculales*)
Родина: **Руткові** (*Fumariaceae*)
Рід: **Ряст** (*Corydalis*)
Вид: **Ряст бульбистий** (*Corydalis solida (L.) Clairv*)

Походження – зустрічається ряст бульбистий в європейській частині Росії (окрім північних районів) та на півдні Сибіру. Зростає в широколистих та змішаних лісах.

Багаторічна, ефемероїдна, трав'яниста рослина 10-20 см висотою з щільним кулеподібним коренем-бульбою. Довжина асиміляційного періоду 3-5 тижнів.

Стебло просте, ламке, прямостояче, з одним лускоподібним листком при основі, вище по стеблу розташовуються два двічі- або тричітрихатих листки: черешкових, ніжних, сивувато-зелених. Квітки світло-пурпурові або червонувато-лілові, зібрані на верхівці стебла у щільну багатоквіткову китицю. Цвіте у квітні-травні. Плоди – двохстворчасті багатонасінні коробочки. Насіння чорне, блискуче, з плівчастим придатком, визріває в кінці травня.

Добре росте на слабокислих, перегнійних ґрунтах. Віддає перевагу напівзатіненим ділянкам.

Ряст бульбистий легко вирощується з насіння. При сівбі свіжозібраним насінням він зацвітає на другий-третій рік життя. Висівають його у легкий перегнійний ґрунт, слід пам'ятати, що насіння у ряста з недорозвиненим зародком, тому проростає на наступний рік.

Декоративна, медоносна та лікарська рослина. В народній медицині використовують бульби рясту, які викопують після плодоношення та сушать на відкритому повітрі. Рослина отруйна: корені та бульби містять алкалоїди. Рекомендований для вирощування під світлими листяними насадженнями у скверах, парках, лісопарках, для напівзатінених квітників та бордюрів.

РЯСТКА ЗОНТИЧНА
Птицемлечник зонтичний, белые брандушки
Ornithogalum umbellatum L.

Порядок: **Холодкоцвіті (*Asparagales*)**
Родина: **Гіацинтові (*Hyacinthaceae*)**
Рід: **Рястка (*Ornithogalum*)**
Вид: **Рястка зонтична (*Ornithogalum umbellatum L.*)**

Поширення – Європа, Азія, Північна Америка та Африка.

Положення рястки зонтичної в класифікації часто змінювалось, до останнього часу рід відносився до лілійних. Зовсім недавно рід було віднесено у власну підродину *Ornithogaloideae* родини *Hyacinthaceae*.

Багаторічна цибулинна рослина висотою до 25 см. Цибулинки яйцеподібні, округлі або довгасто-яйцеподібні, вкриті щільними лусочками, діаметром 2-5 см. Корені не відмирають, а поступово змінюються. Листки прикореневі, з білуватою середньою жилкою, лінійні, розташовані біля основи стебла. З'являються раніше квітконосів. Квітки білі, до 2,5 см діаметром, зазвичай з зеленою смужкою на зовнішній стороні листочків оцвітини, зірчастої форми, зібрані по 20 штук і більше в зонтикоподібних суцвіттях. Цвітуть з кінця квітня – до початку травня. Цвітіння триває в середньому 2 тижні. Плід – коробочка, насіння плоске, округле, чорне.

Добре розмножується насінням та вегетативно, утворює велику кількість дочірніх цибулинок.

Рослина найбільш ефектно виглядає в групових посадках і високих бордюрах уздовж доріжок. Широко використовується в букетах і композиціях різноманітних стилів.

ТЛАДІАНТА НЕСПРАВЖНЯ

Тладианта сомнительная

Thladiantha dubia Bunge.

Порядок: **Гарбузоцвіті** (*Cucurbitales*)

Родина: **Гарбузові** (*Cucurbitaceae*)

Рід: **Тладианта** (*Thladiantha*)

Вид: **Тладианта несправжня** (*Thladiantha dubia* Bunge.)

Походження – південні райони Далекого Сходу та північно-східних районів Китаю.

Багаторічна, трав'яниста, дводомна ліана. Корені потовщені, бульбоподібні. Стебла голі або вкриті дрібними, жорсткими волосками, світло-зелені, здатні підніматися по вертикальній поверхні за допомогою нерозгалужених вусиків, 3-5 м довжиною. Листки розташовані почергово, черешкові, з серцеподібною основою, зубчасті по краю, волосисто-опушені. Квітки дводомні, віночок дзвоникоподібний до основи п'ятироздільний, діаметром 2,5 см, жовтого кольору. Цвіте в липні-вересні. Плоди – ягодоподібні, довгасто-овальні, ребристі, багатонасінні (40-100 насінин), соковиті, червоного кольору. Завдяки формі і кольору плодів рослину часто називають «червоним огірком». Насіння – оберненояйцеподібне, голе, стиснуте по бокам, визріває з серпня по жовтень.

Рослина добре розвивається на сонячних ділянках з пухким, вологим, родючим, ґрунтом. Росте досить активно, тобто може доволі швидко займати великі площі на ділянці.

Розмножується насінням та поділом бульб. Насіння висівають у квітні в парники або ящики. Сіянци пікірують в горщики по одному. На постійне місце висаджують обов'язково з грудкою землі. Бульби висаджують восени або раною весною на глибину 5-8 см.

М'які листки тладианти, її яскраві квітки і плоди на фоні зелені створюють дивну мальовничу картину; ось чому її широко використовують як декоративну рослину для озеленення балконів, альтанок, веранд, стін, парканів, терас та як ґрунтопокривну рослину на сонячних ділянках та схилах. Кореневі бульби містять тритерпенові сапоніни і використовуються в народній медицині, як жовчогінний засіб. Плоди їстівні: м'які, соковиті і дуже солодкі.

ТОПІНАМБУР (ЗЕМЛЯНА ГРУША)
Топинамбур (земляная груша, подсолнечник клубненосный)
Helianthus tuberosus L.

Порядок: Айстроцвіті (*Asterales*)
Родина: Айстрові (*Asteraceae*)
Рід: Соняшник (*Helianthus*)
Вид: Топінамбур (земляна груша) (*Helianthus tuberosus L.*)

Походження – у дикому вигляді рослина зустрічається в Північній Америці від штату Мен на захід до Північної Дакоти та на південь до північної Флориди і Техасу.

Топінамбур – багаторічна трав'яниста рослина близько 1,5 м (іноді до 4 м) з прямим опушеним стеблом, яйцеподібним листям і жовтими суцвіттями-кошиками діаметром 6-10 см, кожне з 10-20 квітками. Листя попарне на нижній частині рослини та чергується на верхівці. На його підземних пагонах утворюються багато бульб циліндрової, грушовидної або округлої форми з опуклими бруньками – білих, жовтих, фіолетових, рожевих (залежно від сорту) 7,5-10 см довжиною та 3-5 см в діаметрі; м'якоть ніжна, соковита, з приємним солодкуватим смаком.

Топінамбур – маловимогливий до умов вирощування. Ростає на чорноземних, дерново-підзолистих, досить зволжених ґрунтах. Бульби добре перезимовують в ґрунті. Рослина холодостійка, бульби починають проростати при температурі +6-8°C, весною та осінню витримує заморозки до температури -10°C. На полях із сніговим покривом витримує температуру -30°C і нижче. Засухостійка, особливо при щільній посадці, у заростях.

В даний час культивується в США, Франції, Великобританії, Норвегії, Швеції, Європі, Росії, Україні та ін.

Рослину висаджують в декоративних цілях як зелене загородження.

Кормова, технічна, фітомеліоративна, декоративна і харчова рослина. Розмножують топінамбур бульбами.

ТРАДЕСКАНЦІЯ ВІРГІНСЬКА

Традесканция виргинская

Tradescantia virginiana L.

Порядок: **Комеліноцвіті** (*Commelinales*)

Родина: **Комелінові** (*Commelinaceae*)

Рід: **Традесканція** (*Tradescantiaceae*)

Вид: **Традесканція віргінська** (*Tradescantia virginiana L.*)

Походження - південно-східна частина Північної Америки, вологі субтропіки Азії.

Традесканція віргінська – трав'яниста, кореневищна рослина. Стебло прямостояче, подовжене, гіллясте, вузлувате, виростає до 60 см висоти. Листки ланцетні, вузькі, темно-зелені, до 20 см довжиною, листкова піхва охоплює стебло. На верхівці стебла розпускаються яскраві синьо-фіолетові квіти в діаметрі 4 см, що мають 3 чашолистки, 3 пелюстки і 6 яскраво-жовтих тичинок. Є гібриди та сорти не тільки з синіми, але і з білими, блакитними, рожевими, червоними квітками. Квітки зібрані у суцвіття зонтик. Кожна квітка тримається одну добу, а на наступний ранок розкривається нова. Завдяки наявності одразу кількох квітконосів, виходить цілий букет, який щодня оновлюється тривалий час. Період цвітіння - липень-серпень. Плід – коробочка, яка відкривається поздовжніми стулками.

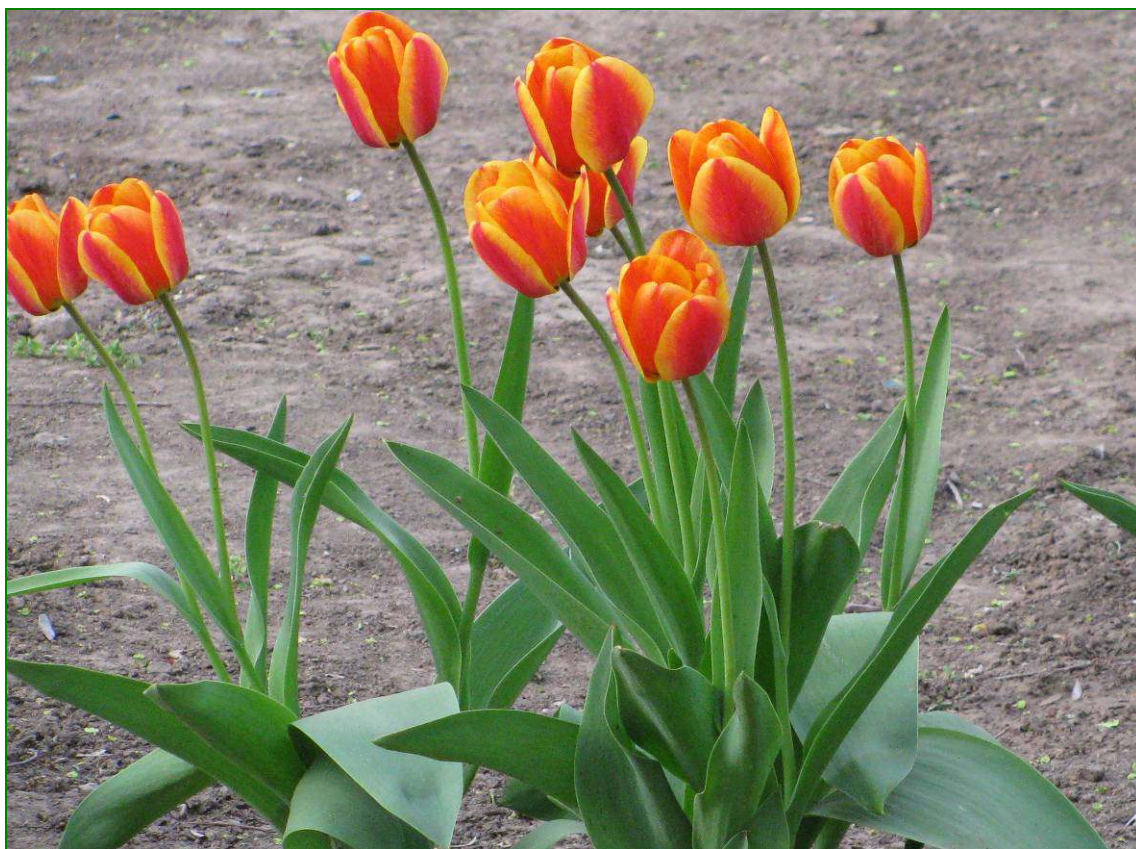
Розмножується поділом кущів, живцями та насінням.

Традесканція віргінська одна із найневибагливіших рослин. Росте на будь-якому ґрунті, стійка до сухого повітря і слабкого освітлення, що дає змогу використовувати її в багатьох формах озеленення: в одиночних посадках, великих групах, на сонячних ділянках та напівтіні.

ТЮЛЬПАН ГІБРИДНИЙ

Тюльпан гібридний

Tulipa x hybrida

Порядок: **Лілієцвіті** (*Liliales*)
Родина: **Лілійні** (*Liliaceae*)
Рід: **Тюльпан** (*Tulipa*)
Вид: **Тюльпан гібридний** (*Tulipa x hybrida*)

Походження – Туреччина.

Тюльпан гібридний – багаторічна, трав'яниста, цибулинна рослина, яка вегетує протягом короткого весняного періоду. Цибулини округлі або яйцеподібні, складаються з 2-5 концентрично замкнутих лусок і півчистої, шкірястої покривної оболонки. Квітконос прямостоячий, до 80 см висотою, несе на собі 2-4 листки і поодинокі квітки. Листки обгортають стебло, широкоовальні або подовжено-загострені, часто з восковим нальотом, голі або опушені, від яскраво-зелених до сизо-зелених за кольором. Квітки великі, одиночні, прості, повні або з хвилястим краєм; жовтого, червоного, рожевого, білого, однотонного або змішаного (з плямами або рисочками) кольору, з приємним ароматом. Цвітуть у кінці квітня на початку травня. Плід – трьохгранна коробочка, з плоским, бурим насінням.

Віддає перевагу родючим, нейтральним або слаболужним ґрунтам. Краще росте на світлих, сонячних ділянках, але витримує і напівтінь.

Розмножується цибулинками-дітками, після того як листки пожовтіють і зів'януть.

Використовується в озелененні для створення ранньоквітучих квітників, в групових посадках, рабатках. Добре зберігається у зрізаному вигляді. Придатний для зимової вигонки.

ФІАЛКА РОГАТА

Фиалка рогатая

Viola cornuta L.

- Порядок: Мальпігієві (*Malpighiales*)
Родина: Фіалкові (*Violaceae*)
Рід: Фіалка (*Viola*)
Вид: Фіалка рогата (*Viola cornuta L.*)

Походження – високогір'я Південної Франції, Іспанії, Італії.

Фіалка рогата - багаторічна, трав'яниста рослина. Стебла трикутні, підняті, утворюють густі, подушкоподібні, щільні дернинки, 15-25 см висотою. Листки прості, яйцеподібно-довгасті, велико-зубчасті, темно-зелені, до 6 см довжиною. Квітки подовженої форми, не дуже великі, 1,5-3,0 см в діаметрі, без запаху. Існують сорти з забарвленням квіток білого, лілового, блакитного, темно-синього, бузкового, жовтого та інших кольорів, з жовтим вічком. Верхні пелюстки вузькі і підняті вгору, що нагадує невеликі ріжки, від них і пішла видова назва рослини. Цвіте фіалка рогата довго, практично безперервно з травня по вересень. Плід – коробочка з насінням.

Добре росте і цвіте на сонячних ділянках або в напівтіні, віддає перевагу ділянкам з родючими суглинковими ґрунтами, хоча згодяться практично будь-які добре дреновані садові ґрунти. На одному місці може знаходитись без поділу і пересадки 4-5 років.

Розмножують фіалку рогату поділом кореневищ та кущів або літньою посадкою прикореневих живців у парник.

Використовується для створення квітучого «килима», чудово комбінується з більшістю невисоких рослин, добре виглядає у бордюрах, альпінаріях, групових посадках на газоні.

ФІАЛКА СОБАЧА

Фиалка собачья

Viola canina L.

Порядок: Мальпігієві (*Malpighiales*)

Родина: Фіалкові (*Violaceae*)

Рід: Фіалка (*Viola*)

Вид: Фіалка собача (*Viola canina L.*)

Багаторічна трав'яниста рослина 5-15 см з тонким, коротким гіллястим кореневищем. Стебла без прикореневих розеток, численні (5-12), висхідні, що утворюють дернівник (куртинки). При плодах стебла трішки подовжуються. Вся рослина гола або злегка волосиста. Стеблові листки чергові, з черешками, рівними по довжині листовим пластинкам, голі або при основі злегка опушені. Форма листя від яйцевидного до ланцетного, листові пластинки городчаті, дрібні (1-1,5 см), при основі серцеподібні. Прилистки середніх стеблових листків ланцетні, коротші третини їх довжини.

Квіток на одному стеблі декілька, вони розташовані поодиноці на довгих пазушних квітконіжках. Квітки 5-пелюсткові, двостатеві, неправильні, 15-18 мм довжини, світло-сині, в зіві білі, зі шпорцем, який довший придатків чашолистків. Тичинок 5, зав'язь одногіздна з простим стовпчиком. Чашолистки 5, лінійних, з придатками близько 2 мм довжиною. Цвіте в травні-червні, іноді повторно в кінці літа. Плід – довгасто-яйцеподібна, тупа, граниста, гола, трьохстулкова коробочка близько 10 мм довжиною. При дозріванні коробочка розтріскується, розкидаючи насіння на відстань до 1 м, де їх підбирають мурашки і переносять ще далі від рослини. Розмножується насінням та вегетативно.

Загальне поширення: Східна Європа, Кавказ, Західний і Східний Сибір; Скандинавія, Середня і Атлантична Європа, Середземномор'є (північне), Малоазія.

Декоративна і лікарська рослина. Здатна виростати при значній кислотності середовища з рН 4,5-6,0 і таким чином служити індикатором на нестачу в ґрунті вапна.

ФІЗОСТЕГІЯ ВІРГІНСЬКА

Физостегия виргинская

Physostegia virginiana L.

<u>Порядок:</u>	Губоцвіті (<i>Lamiales</i>)
<u>Родина:</u>	Глухокропівові (<i>Lamiaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Фізостегія (<i>Physostegia</i>)
<u>Вид:</u>	Фізостегія віргінська (<i>Physostegia virginiana</i> L.)

Походження – південно-східні райони Північної Америки (окрім Флориди).

Фізостегія віргінська – багаторічна кореневищна трав'яниста рослина. Стебла - до 1,5 м висотою, трав'янисті, прямостоячі, чотирикутні, голі, гіллясті, порожнисті, часто утворюють коріння з вузлів трохи вище і на рівні землі. Листки - супротивні, сидячі, лінійні або лінійно-ланцетні, пилчасті (зубці з загнутими верхівками), гострі, голі, до 15 см довжиною, 1,5 см шириною, з рельєфними жилками. Поодинокі квітки утворюють щільне подовжене колосоподібне суцвіття до 40 см довжиною. Вісь суцвіття щільно опушена. Квітки сидячі або з ніжкою - 1мм довжиною. Віночок квітки двогубий, рожевий, лілово-рожевий, бузковий або білий, зовні опушений. Плід - горішок до 3 мм у діаметрі. Цвіте з червня по серпень.

Розмножують навесні поділом кореневищ або висівом насіння.

Віддає перевагу напівтіньовим ділянкам з дерновими ґрунтами.

У декоративному квітникуарстві фізостегії цінуються не тільки за красиві квіти, але і за тривале цвітіння. Рослини висаджують біля водойм, в квітники, бордюри і на рабатки. Вони добре поєднуються з ґрунтопокривними багаторічниками, а також з культурами, що мають сріблясто-зелене забарвлення листя (злакові трави, флокси).

ФЛОКС ВОЛОТИСТИЙ

Флокс метельчатий

Phlox paniculata L.

Порядок: **Вересоцвіті** (*Ericales*)

Родина: **Синюхові** (*Polemoniaceae*)

Рід: **Флокс** (*Phlox.*)

Вид **Флокс волотистий** (*Phlox paniculata* L.)

Походження – в дикому вигляді зустрічається на сході Північної Америки (басейн річки Місісіпі).

Флокс волотистий – багаторічна, трав'яниста, кореневищна рослина. Стебла прямі, міцні, голі, біля основи здерев'янілі, висотою 50-120 см. Листки овально-ланцетоподібні, голі, 1,5-4 см шириною, 5-15 см довжиною, супротивні, по 2 в кожному вузлі. Розташування листків має одну особливість – кожна наступна пара розташована по відношенню до попередньої півкутом 90°, тобто хрестоподібно. Флокс цвіте рясно, утворюючи масу квіток з ніжним ароматом, бузкового, рожевого, білого, малинового кольорів. Квітки зібрані у великі щиткоподібно-волотисті суцвіття. Сама квітка невелика – діаметром 2-3 см, але у суцвітті їх може бути біля 90 шт. Цвіте в липні-серпні. Плід – овальна коробочка з трьома гніздами, насінин зазвичай дві, рідко одна, ще рідше три. Насінини великі, зеленувато-сірі або бурі.

Відає перевагу світлим або напівзатіненим ділянкам з родючими, середньозволоженими ґрунтами.

Флокс волотистий добре розмножується живцюванням та поділом куща. Насіннєвий спосіб розмноження застосовують, зазвичай, коли потрібно отримати нові сорти.

Поодинокі рослини або групові посадки флоксів прикрасять будь-який сад. Використовується в рабатках, міксбордерах, в композиціях з іншими рослинами, на зріз.

ФЛОКС РОЗЧЕПРЕНИЙ

Флокс растопыренный

Phlox divaricata L.

Порядок: **Вересецвіті** (*Polemoniales*)

Родина: **Синюхові** (*Polemoniaceae*)

Рід: **Флокс** (*Phlox*)

Вид: **Флокс розчепірений** (*Phlox divaricata* L.)

Походження – ліси та поля східних районів Північної Америки.

Флокс розчепірений – трав'яниста, багаторічна, кореневищна рослина. Стебла тонкі, пряmostоячі, біля основи лежачі, 20-30 см висотою, утворюють компактний низький кущ. На пухких і не дуже сухих ґрунтах у вузлах пагонів зазвичай утворюються додаткові корені. Листки продовгуваті, яйцеподібні, довжиною до 5 см, жорсткуваті, на квітучих пагонах вони ланцетні або овально-ланцетні, супротивні. Квітки діаметром до 2,5 см, зібрані в китиці по 10 шт., дуже приємного блакитно-бузкового відтінку з ніжним ароматом. Цвіте в третій декаді травня. Квітки на сонці не вигорають. Плодів не утворює.

Флокс розчепірений добре росте як на сонці, так і в напівтіні та тіні. Віддає перевагу пухким, багатим гумусом, не сухим ґрунтам. Він настільки невибагливий, що його називають «рослиною для лінивих».

Розмножують живцями, поділом куща ранньою весною і на початку вересня. Весною на початку відростання пагонів і до бутонізації можна розмножати стебловими живцями з «п'яткою». На одному місці можуть рости 4-5 років.

Використовується в пейзажних квітниках, в тіньових частинах кам'янистих садів, бордюрах, рабатках, композиціях біля водойм, міксбордерах. В альпінарії він ідеально буде виглядати під прикриттям крупних валунів.

ФЛОКС ШИЛОПОДІБНИЙ

Флокс шиловидний

Phlox subulata L.

Порядок **Вересоцвіті** (*Ericales*)

Родина: **Синюхові** (*Polemoniaceae*)

Рід: **Флокс** (*Phlox*)

Вид **Флокс шилоподібний** (*Phlox subulata* L.)

Походження – Північна Америка.

Флокс шилоподібний – багаторічна, кореневищна, трав'яниста рослина, яка часто утворює низький, щільний килим. Стебла стеляться, вкриті дрібним пушком, на верхівках злегка висхідні, розгалужені, 15-20 см висотою. Листки цільнокраї, сидячі, розташовані супротивно, ланцетні, щільно розміщуються на стеблі, до 1 см довжиною. Квітки мають приємний аромат, зібрані на кінцях пагонів у щиткоподібні або волотисті суцвіття, рідше одиночні. Квітка невелика, діаметром 1-1,5 см, бузково-рожевого кольору. Цвіте з середини травня до середини червня, може цвісти повторно в серпні-вересні. Плід – коробочка з трьома гніздами.

Флокс невибагливий до ґрунтів, але краще росте на дренованих ґрунтах з додаванням піску. На одному місці може рости 4-5 років, добре витримує пересадку навіть в період цвітіння. Рослина світлолюбива, але непогано себе почуває і в напівтіні.

Розмножується поділом кущів після цвітіння або живцюванням наприкінці літа.

Флокси дуже декоративні під час цвітіння. Їх можна використовувати як ґрунтопокривну культуру, наприклад, серед хвойних замість газону. Ефектно виглядають у пристінному оформленні, кам'янистих і весняних садочках, міксбордерах, в сполученні з цибулинними рослинами.

ХОСТА ПОДОРОЖНИКОВА
Хоста подорожниковая
Hosta plantaginea (Lam.) Aschers

Порядок: Лілієцвіті (*Liliales*)
Родина: Лілійні (*Liliaceae*)
Рід: Хоста (*Hosta*)
Вид: Хоста подорожникова (*Hosta plantaginea (Lam.) Aschers.*)

Поширення – Східна Азія (Китай, Японія).

Хоста подорожникова – це багаторічна трав'яниста рослина з компактним кореневищем. Листки зібрані у прикореневу розетку: на довгих черешках, яйцеподібно-округлі, серцеподібні біля основи, тонкі, яскраво-зелені, блискучі. На листовій пластинці 7-9 пар жилок. Квітконоси майже не облистнені, з одним або декількома листочками, висотою до 1 м. Квітки великі, до 12 см довжиною, білого кольору, запашні, зібрані в густе, коротке суцвіття. Цвіте в липні-серпні. Плід – тригранна, шкіряста коробочка. Чорне або чорно-буре насіння чисельне, пласке, крилате, зберігає схожість до наступного року.

Квітникарі люблять хости за їх тіньовитривалість. Ця рослина досить невибаглива і може рости на будь-яких оброблених садових ґрунтах. Щоб хоста набрала достатню декоративність, необхідно мінімум 4-5 років. У віці 8-10 років вона буде виглядати чудово і не втратить своїх якостей, залишаючись на одному місці 20-25 років.

Найчастіше хосту розмножують поділом куща і живцями. Кращий час для посадки і поділу кущів весна і кінець серпня – початок вересня.

Використовують для створення бордюрів, одиночних і групових посадок на газонах, узліссях і біля водойм.

Рід Хоста нараховує біля 40 видів, розповсюджених на Далекому Сході та в країнах Східної Азії і велику кількість гібридів, об'єднаних під назвою хоста гібридна (*H. hybridum*). Систематика роду надзвичайно заплутана; немає, мабуть, ні одної групи декоративних багаторічників з такою складною та суперечливою синонімікою. Багато видів описано по культурних екземплярах, а рядовим садовим клонам присвоєні видові назви. В реєстрі Американської спілки любителів хост зареєстровано більше 2000 сортів.

Хоста вузьколиста
(*Hosta lancifolia* Engl.)

Хоста хвиляста
(*Hosta undulata* Bailey.)

Хоста Форчуна
(*Hosta fortunei*)

Хоста гібридна
(*Hosta hybrida*)

ХРИЗАНТЕМА КОРЕЙСЬКА
Хризантема корейская
Chrysanthemum x koreanum Makai

- Порядок: **Айстроцвіті (*Asterales*)**
Родина: **Айстрові (*Asteraceae*)**
Рід: **Хризантема (*Chrysanthemum*)**
Вид: **Хризантема корейська (*Chrysanthemum x koreanum Makai.*)**

Походження – Китай, Японія.

Хризантема корейська – багаторічна, трав'яниста, кореневищна рослина. Кореневище потовщене, більш або менш розгалужене, утворює столоноподібні підземні пагони. Стебла прямостоячі, до 120 см висотою, дуже розгалужені, з тонкими гілочками, рясно вкриті листками. Листки стеблові, до 7 см довжиною і до 4 см шириною, на коротких черешках, нижні значно-розсічені, верхні майже цільні. Верхня сторона листків зелена, рідко і злегка опушена, іноді майже гола. Нижня сторона листків, тьмяно- або сірувато-зелена від доволі рясного опушення. Листки мають специфічний запах. Суцвіття – кошик до 9 см в діаметрі, складається з великої кількості (до 1000) язичкових і трубчастих квіток, форма, розмір і колір яких можуть бути дуже різноманітними. Цвіте в жовтні-листопаді. Плід – трикутна або сплюснута сім'янка з крилоподібними виростами.

Для хорошого росту, розвитку та максимальної декоративності хризантемі корейській потрібно тепле, добре освітлене місце з пухким, водопроникним, багатим органічними речовинами, слабокислим ґрунтом. Вона зовсім не витримує надмірного зволоження ґрунту і погано цвіте і росте в тіні.

Розмножують хризантеми поділом кущів та живцюванням.

Використовуються в квітниках, рабатках, бордюрах, добре виглядають в контейнерних посадках і вазонах. В букеті зберігають свіжість від 20 до 30 днів.

ЦИБУЛЯ АФЛАТУНСЬКА
Лук афлатунский
Allium aflatunense B.Fedtsch.

- Порядок: **Холодкоцвіті (*Asparagales*)**
Родина: **Лілійні (*Liliaceae*)**
Рід: **Цибуля (*Allium*)**
Вид: **Цибуля афлатунська (*Allium aflatunense* B.Fedtsch.)**

Походження – Тянь-Шань.

Багаторічна цибулинна рослина Цибулина яйцеподібна, діаметром 2-6 см; оболонки папероподібні, сіруваті. Стебло потужне, порожнисте, висотою 80-150 см, з слабо виступаючими жилками, при основі під і над землею оточене піхвами листків. Листя в числі шести-восьми, зовнішнє 2-10 см, довжиною до 60 см, ременеподібне, сизе, по краю гладке. Чохлик трохи коротший парасольки, коротко загострений. Парасолька майже куляста, багатоквіткова, густа. Квітки зірчасті фіолетові, в щільних, кулястих суцвіттях до 10-12 см в діаметрі. Квітконіжки в два-чотири рази довші оцвітини, майже рівні, при основі без приквітників. Листочки зірчастої оцвітини світло-фіолетові, з більш темною жилкою, лінійно-ланцетні, гострі, пізніше відігнуті вниз, скручені, довжиною 7-8 мм. Нитки тичинок трохи довші листочків оцвітини, при основі зрощені з оцвітиною, вище між собою вільні, шиловидні; пиляки фіолетові. Зав'язь на короткій ніжці, шорстка. Плід – коробочка широко-яйцеподібна, майже куляста, діаметром близько 5 мм. Цвітіння в травні-червні; плодоношення в серпні.

Розмноження вегетативне і насіннєве.

Цибуля афлатунська невимогливе до умов вирощування і легко переносить часткове затінення, хоча віддає перевагу ґрунту з лужною реакцією і сонячним місцям. Морозостійка (переносить температуру -35°C).

Поширення – Середня Азія (Центральний і Західний Тянь-Шань).

Харчова, медоносна, декоративна рослина.

ЦИБУЛЯ-РІЗАНЕЦЬ
Лук скорода (шнитт-лук)
Allium schoenoprasum L.

Порядок: **Холодкоцвіті (*Asparagales*)**
Родина: **Лілійні (*Liliaceae*)**
Рід: **Цибуля (*Allium*)**
Вид: **Цибуля-різанець (*Allium schoenoprasum L.*)**

Походження – Південна Азія.

Багаторічна цибулинна рослина, часто утворює густі дернини. Має тонкі шилоподібні трубчаті листки. На заплавах луках, по долинах річок у травні-липні рожевіють кулясті парасольки суцвіть дикої цибулі-різанця. Маленькі квіточки її мають по шість пелюсток, шість тичинок і одній маточці. Цвітіння з травня по серпень. Плодоношення з червня. Тонкі світло-зелені блискучі листки – пір'я цибулі, при зрізанні, відростають по декілька разів на літо. Галуження цієї цибулі дуже сильне. На третій рік одна рослина дає до 50 гілочок. Цибулина несправжня, має тільки відкриті соковиті луски, які зовні покриті лусками фіолетово-червоного кольору.

Цибуля-різанець відрізняється високою холодостійкістю. Росте на родючих, достатньо зволжених ґрунтах.

Розмножують цибулю-різанець головним чином, поділом куща, але можна вирощувати її також висівом насіння в ґрунт та розсадою.

Поширення – в зоні помірного клімату в Передній, Центральній Азії, на Далекому Сході, в Північній, Центральній, Західній та Південній Європі, Північній Америці. У Росії росте на Північному Кавказі, в Західному і Східному Сибіру, на Камчатці, в Приморському та Хабаровському краях, в Європейській частині.

Харчова, медоносна, декоративна рослина.

ЦИНЕРАРІЯ ПРИМОРСЬКА

Цинерарія приморська

Cineraria maritima L.

Порядок: **Айстроцвіті** (*Asterales*)

Родина: **Айстрові** (*Asteraceae*)

Рід: **Цинерарія** (*Cineraria*)

Вид: **Цинерарія приморська** (*Cineraria maritima L.*)

Походження - Середземномор'є, південна Європа, північно-західна Африка.

Цинерарія приморська – малозимостійкий напівчагарник. У регіонах з холодною зимою її частіше вирощують як ефектний однорічник, що утворює у перший рік ошатну розетку гарних пір'ясто-розрізних листків. У місцях з більш теплим кліматом культивується як багаторічник.

Стебла прямостоячі, опушені, ребристі, пустотілі, висотою 10-30 см. Листки пір'ясто-розрізні, 5-15 см довжиною і 3-7 см шириною, з продовгуватими і тупими сегментами і подібно стеблам вкриті сивим або сріблястим опушенням. На другий рік життя в цинерарії з'являються квітконоси, на верхівках яких розцвітають дрібні жовті суцвіття. Квітки цинерарії приморської непоказні - 12-15 мм в діаметрі, і ніякої декоративної цінності не мають. Тому квітконоси краще відразу обрізати. Плід – циліндрична сім'янка, насіння дрібне, опушене.

Цинерарія приморська світлолюбива, посухостійка, до ґрунту невибаглива рослина, росте й у півтіні, але на сонці листки бувають значно гарнішими.

Розмножують насінням і живцюванням. Насіння збирають у південних районах на багаторічних плантаціях.

Цінується завдяки своєму дуже декоративному листю. Використовується у бордюрах, у килимових клумбах і квітниках; дуже ефектна як облямівка і фон до темнолистих канн, сальвії блискучої або пеларгонії.

ЧИСТЕЦЬ ВОЛОХАТИЙ
Стахис шерстистий
Stachys lanata Jasq.

- Порядок: **Губоцвіті (*Lamiales*)**
Родина: **Глухокропівові (*Lamiaceae*)**
Рід: **Чистець (*Stachys*)**
Вид: **Чистець волохатий (*Stachys lanata Jasq.*)**

Походження – південь європейської частини Росії, Закавказзя, північно-західні райони Туреччини та Ірану. Чистець волохатий (*Stachys lanata Jasq*) часто визначають як синонім чистецю візантійського (*Stachys byzantina Jasq*).

Чистець волохатий – низкоросла, багаторічна, кореневищна, густо-шерстисто опушена рослина. Стебла чотиригранні, лежачі, піднятими верхівками, ростуть в базальних розетках 0,3-0,6 м у діаметрі, утворюючи щільну подушку. Листки сріблясті від густоповстяного опушення, товсті, зморшкуваті, 5-10 см довжиною, довгасто-лінійні. Квітконос розгалужений, слабо вкритий листям, прямостоячий, 30-60 см висотою. Квітки дрібні, рожево-бузкові, зібрані у щільні колосоподібні суцвіття до 30 см довжиною. Цвіте у липні-серпні протягом 25-30 днів. Плід – сухий, розпадається на чотири горішки.

Добре розвивається на відкритих сонячних місцях, а в спекотному кліматі – в напівтіні. Віддає перевагу свіжим пухким ґрунтам з невеликим вмістом рослинного перегною.

Розмножується насінням, поділом кущів навесні, в кінці літа або восени, та живцями, які беруть з нижніх частин стебел.

Чистець висаджують групами, в міксбордерах, бордюрах, рабатках, рокаріях. Він часто використовується як фон для більш яскравих квітів.

ЧИСТЕЦЬ КРУПНОКВІТКОВИЙ
Чистець крупноцветковый (буквица крупноцветковая)
Stachys macrantha (K. Koch) Stearn

Порядок: **Губоцвіті (*Lamiales*)**
Родина: **Глухокропівові (*Lamiaceae*)**
Рід: **Чистець (*Stachys*)**
Вид: **Чистець крупноквітковий**
(*Stachys macrantha (K. Koch) Stearn*)

Походження – Кавказ, Туреччина, Іран.

Це багаторічна рослина з товстим, коротким кореневищем з великою кількістю додаткових коренів. Має багаторічні укорочені пагони. Листя на довгих черешках, округлі або серцеподібні, темно-зелені, городчасті по краю. Великі рожеві квітки зібрані в короткі головчаті суцвіття. Висота безлиственного квітконоса часто сягає 50 см. Цвітіння припадає на кінець червня - початок липня і триває 2-3 тижні. Красиве темно-зелене листя зберігає свою декоративність до заморозків. Має декоративні форми з білими квітками і з квітками від рожевого до пурпурового забарвлення. У культурі з 1800 року.

Розмножується поділом куща і насінням.

Для вирощування підходять сонячні відкриті місця. Рослина віддає перевагу удобреному, добре обробленому ґрунту, легко переносить посуху. А ось перезволоження переносить погано, втрачає декоративність, страждає від слимаків. Зимує без укриття.

Чистець крупноквітковий добре виглядає в змішаних посадках з іншими багаторічниками, на кам'янистих ділянках, в бордюрах. Росте він на одному місці довго, не поширюючись в сторону і зберігаючи компактність, це ідеальна рослина для будь садової композиції.

Поширення – в природі зустрічається на субальпійських луках Кавказу та Малої Азії.
Декоративна рослина.

ШАВЛІЯ ЛІКАРСЬКА
Шалфей лекарственный
Salvia officinalis L.

- Порядок: **Губоцвіті (*Lamiales*)**
Родина: **Глухокропівові (*Lamiaceae*)**
Рід: **Шавлія (*Salvia*)**
Вид: **Шавлія лікарська (*Salvia officinalis L.*)**

Походження – Середземномор'я. В природі зустрічається на Далматинському узбережжі та на деяких островах Адріатичного моря.

Шавлія лікарська – багаторічна напівчагарникова рослина. Корінь дерев'янистий, потужний, розгалужений, знизу густомичкуватий. Стебла прямі, розгалужені, 20-70 см висотою, білувато-шерстисті від довгих волосків. Листки (стеблові) супротивні, черешкові, шкірясті, яйцевидно-довгасті або видовжено-еліптичні, при основі округлі або неглибоко-серцеподібні, на верхівці тупі або загострені, по краю дрібнозубчасті, на поверхні тонко зморшкуваті, з обох боків сірувато шерстисті, засіяні рясними крапчастими залозками. Нижні листки нерідко при основі з однією-двома невеличкими лопатями. Квітки двостатеві, утворюють несправжні 4-8 квіткові розсунуті кільця. Чашечка дзвоникоподібна, по жилках волосиста, з трикутними, гострокінцевими, вйчастими зубцями. Віночок яскраво-ліловий, двогубий, з майже прямою верхньою губою і трилопатевою нижньою (бокові лопаті нижньої губи відігнуті, середня – на верхівці глибоковиймчаста). Цвітіння розпочинається в травні, а насіння дозріває в липні. Плід складається з чотирьох однонасінних горішкоподібних часточок, діаметром 2,5-3,0 мм.

Шавлія лікарська посухостійка рослина. Зимостійкість та холодостійкість високі (взимку витримує морози до – 30°C).

Розмножується найкраще насінням.

Культивують шавлію як декоративну, ефіроолійну і лікарську рослину.

ШАВЛІЯ ЛУЧНА
Шалфей луговой
Salvia pratensis L.

Порядок: **Губоцвіті (*Lamiales*)**
Родина: **Глухокропівові (*Lamiaceae*)**
Рід: **Шавлія (*Salvia*)**
Вид: **Шавлія лучна (*Salvia pratensis L.*)**

Походження – Європа.

Багаторічна трав'яниста рослина 20-80 см, опушена м'якими короткими і довгими кучерявими волосками. Стебло прямостояче або висхідне, 4-гранне, у суцвіття розгалужене. Прикореневі листки в розетці, довгочерешкові, яйцевидно-ланцетні або яйцевидно-довгасті, з серцеподібною основою, нерівномірно-зубчасті, зморшкуваті. Стеблові листки короткочерешкові, верхні – сидячі, менші за розміром. Квітки майже сидячі, симетричні, зібрані по 6-8 в рідкі колотівки, які утворюють колосовидне суцвіття, густе або переривчасте, іноді розгалужене. Віночки темно-сині, рідко білі або рожеві, двогубі з дугоподібно вигнутою і сплющеною з боків верхньою губою, нижня губа – 3-лопатева. Чашечка дзвоникоподібна, опушена, двогуба: верхня губа з 3 добре помітними дрібними зубцями, нижня – з 2 яйцевидними загостреними долями. Плід – горішок.

Цвіте з травня по вересень. Ростає на луках, пасовищах, трав'янистих схилах, в степах, в змішаних світлих лісах, на узліссях, галявинах.

Розмножується поділом куща і насінням.

Для вирощування підходять сонячні відкриті місця.

Поширення – Європейська частина Росії, Україна, Крим, Білорусія, Молдова, Атлантична і Південна Європа, Скандинавія, Північна Африка.

Декоративна, лікарська, ефіроолійна, медоносна рослина.

ШАФРАН ВЕСНЯНИЙ

Шафран весенний

Crocus vernus (L.) HILL

Порядок: **Холодкоцвіті** (*Asparagales*)

Родина: **Півникові** (*Iridaceae*)

Рід: **Шафран** (*Crocus*)

Вид: **Шафран весняний** (*Crocus vernus (L.) HILL.*)

Поширення – в дикому вигляді росте практично на всій території Європи .
Натуралізований повсюди.

Шафран весняний – багаторічна трав'яниста цибулинна рослина, до 15 см висотою. Бульбоцибулина сплюснута, обгорнута сітчастими лусочками. Материнська бульбоцибулина щорічно змінюється новою. Надземне стебло не розвивається. Листки темно-зелені з сріблясто-білою повздовжньою смужкою, вузькі, лінійні, при основі охоплені півчастими лусочками. Квітка виходить безпосередньо з бульбоцибулини, дзвоникувато-лійкоподібна, білого, жовтого, блакитного кольору, з яскраво-помаранчевим пиляками. З однієї бульбоцибулини розвивається 1-2 квітки. Цвіте у кінці березня, протягом 20-25 днів. Плід – коробочка з коричнюватим насінням.

Добре росте і цвіте на сонячних, захищених від вітру ділянках з родючим, дренажним ґрунтом. Надмірне зволоження ґрунту може призвести до загибелі бульбоцибулини. На одному місці без викопування та поділу може рости 3-4 роки.

Розмножується бульбоцибулинами, бульбоцибулинами-дітками та насінням. Викопують у момент пожовтіння листків, сушать у сухому вентилязованому приміщенні.

Шафран весняний використовують для посадки в групах, в масивах, на куртинах, газонах, галявинах, в бордюрах, зрідка для зимової вигонки та весняного озеленення балконів.

ЮКА НИТЧАСТА
Юкка нитчатая
Yucca filamentosa L.

Порядок: **Холодкові** (*Asparagaceae*)
Родина: **Агавові** (*Agavoideae*)
Рід: **Юка** (*Yucca*)
Вид: **Юка нитчаста** (*Yucca filamentosa L.*)

Походження – США, Північна Кароліна.

Вічнозелені рослини з невисоким, малорозгалуженим або зовсім не розгалуженим стеблом. Іноді стебло майже відсутнє або дерев'янисте чи деревоподібно розгалужене. Над землею підноситься лише пучок листків, розташованих спіралью. Листки вузькомечоподібні, до 50 см довжиною і 5 см шириною, по краях зі звисаючими нитками, темнозелені з синюватим нальотом і шипиком на кінці. Суцвіття – до 2,5 м висотою, прямостоячі, ширококорозкидисті волоті, що виходять з середини листової розетки. Квітки дзвонovidні, до 7 см довжиною, пониклі, на коротких квітконіжках, білі. Цвіте в червні. Плід – велика, до 10 см, суха або м'ясиста коробочка з округлим, чорним насінням до 1 см в діаметрі.

Розмножується кореневими паростками, кореневими та верхівковими живцями, насінням.

Рослина невибаглива, віддає перевагу відкритим сонячним ділянкам. В Криму може зимувати у відкритому ґрунті, а в більш північних районах потребує викопування і занесення в теплицю.

Має різноманітні садові форми. Використовується в одиночних посадках, в квітниках та на сухих схилах. Як контейнерна культура добре виглядає в інтер'єрах.

Декоративна, технічна рослина. З листя юки нитчатої отримують волокно, яке використовується на мішковину, мотузки, плетені вироби.

ЯСНОТКА ЖОВТА (ЗЕЛЕНЧУК ЖОВТИЙ)

Яснотка зеленчуковая (жёлтая)

Galeobdolon luteum Huds.

Порядок: **Губоцвіті (*Lamiales*)**
Родина: **Глухокропиви (*Lamiaceae*)**
Рід: **Зеленчук (*Lamium*)**
Вид: **Яснотка жовта (зеленчук жовтий)**
                  (*Galeobdolon luteum* Huds.)

Походження – Європа, Кавказ, Мала Азія, Іран. Поширення – Скандинавія, Середня та Атлантична Європа, Середземномор'є, Іран, Мала Азія. У Росії вид поширений від Калінінградської, Брянської і Смоленської областей до Оренбурзької області і від Вологодської області до Середнього Поволжя. Фрагменти ареалу є на Кавказі.

Характерний ґрунтопокровний представник трав'янистої рослинності листяних лісів. Висхідні чотиригранні опушені стебла 15-50 см висотою. На верхівці несуть кілька кілець чималих жовтих квіток. Рослина має розгалужене довге кореневище та повзучі пагони. Листки досить великі, зі сріблястими плямами, яйцевидні, з серцевидною основою та городчасто-зубчастим краєм. Цвіте у травні-червні, запилюється комахами. Плід – дрібний горішок. Тіньовитривала рослина, добре розмножується повзучими пагонами. Зимує з зеленим листям.

Яснотка жовта росте в хвойно-широколистяних і південно-тайгових ялицево-ялинових лісах з дібровними елементами, на дерново-підзолистих ґрунтах різного ступеня опідзоленості, з помірно-кислою реакцією.

Насіння поширюється мурахами. У природних умовах основна маса насіння проростає навесні, через 10-11 місяців після дозрівання. Сіяниці зацвітають на 5-6 рік. Поповнення популяцій виду в не порушених ценозах відбувається переважно за рахунок вегетативного розмноження.

Харчова, медоносна, декоративна рослина.

ЯСНОТКА КРАПЧАТА ВАЙТ НАНСІ

Яснотка крапчатая Вайт Нанси

Lamium maculatum 'White Nancy'

Порядок: **Губоцвіті (*Lamiales*)**
Родина: **Глухокропивові (*Lamiaceae*)**
Рід: **Зеленчук (*Lamium*)**
Вид: **Яснотка крапчата Вайт Нансі**
                  (*Lamium maculatum* 'White Nancy')

Походження – Європа.

Трав'янистий багаторічник, в садівництві відомий давно як ґрунтопокривна рослина з напіввічнозеленим листям. Коренева система поверхнева. Стебла лежачі, сильно розгалужені, мимовільно вкорінюються у вузлах. Висота 20 см, пагони довжиною 50 см. Листки майже білі з зеленими краями. Квітки білі, зібрані в колосовидні суцвіття. Цвіте в травні-вересні. Спеціальної обрізки не вимагає. Можна вкоротити пагони, які сильно розрослися.

Полив помірний, регулярний. Не терпить ґрунтової посухи. Віддає перевагу півтіні, не переносить сильного сонця. Вимагає перегнійного ґрунту. Морозостійка, переносить зниження температури до - 34°C.

Розмножується насінням, поділом куща і живцями. Дуже легко розмножується насінням, при цьому зацвітає на другий рік. Кращою спосіб розмноження – вегетативний (діленням і відводками). Розмножується навіть листковими живцями.

Поширення – широко поширена в європейській частині Росії, в Криму, на Кавказі, в Південній Європі, однак може зустрітися і на широті Санкт-Петербурга. Росте на узліссях лісів, або в лісах.

Декоративна рослина. Використовується в міксбордерах, бордюрах, рокаріях і як ґрунтопокривна рослина в притінених місцях.

Розділ 3   ***Види чагарників дендропарку ХДАУ***

АЙВА ЯПОНСЬКА (ХЕНОМЕЛЕС)

Айва японская (хеномелес)

Chaenomeles japonica (Thunb.) Lindl.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Яблуневі (<i>Maloideae</i>)
<u>Рід:</u>	Айва (<i>Cydonia</i>)
<u>Вид:</u>	Айва японська (хеномелес) (<i>Chaenomeles japonica</i> (Thunb.) Lindl.)

Застосування. Лікарська, деревинна, декоративна й фітомеліоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Густолистий чагарник висотою близько 3 м, з щільною кроною до 3 м. Рoste досить повільно, річний приріст 3-5 см.</p> <p>Добре витримує невелике засолення ґрунту. Любить слабокислі ґрунти. Регулярного і високого плодоношення можливо досягти тільки на родючих ґрунтах. Дуже посухостійкий. Світлолюбний. Відносно морозостійкий (витримує мороз -30С°).</p> <p>У природі поширений в Китаї та Японії.</p> <p>У культурі за кордоном відомий з 1874 року. Особливої популярності набули декоративні форми з різним забарвленням квіток: від чисто-білої до темно-червоної; привабливі білі квітки з рожевими смужками або рожево-облямовані квітки, біла і рожева махрові форми, темно-багряна махрова форма.</p>
Листок		<p>Оберненояйцевидні або довгасті, зелені, знизу світліші, шкірясті, довжиною 4-5 см і шириною до 3,5 см, з городчастим краєм, з великими прилистниками, які не опадають.</p>
Квітка		<p>Оранжево-червоні, рожеві, або білі до 3-5 см в діаметрі, зібрані в укорочені китиці по 2-4. Цвітіння в травні (більше 2-х тижнів), рясне (на одному куці може бути кілька сотень квіток), починається з 3-4 років.</p>
Плід		<p>Яйцеподібні, округлі, жовті або жовто-зелені, дуже ароматні, довжиною 3-5 см.</p> <p>Плодоношення у вересні-жовтні.</p>

БАРБАРИС ЗВИЧАЙНИЙ
Барбарис обыкновенный
Berberis vulgaris L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Жовтецевоцвіті (<i>Ranunculales</i>)
<u>Родина:</u>	Барбарисові (<i>Berberidaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Барбарис (<i>Berberis</i>)
<u>Вид:</u>	Барбарис звичайний (<i>Berberis vulgaris L.</i>)

Застосування. Харчова, медоносна, лікарська, танідоносна, фарбувальна, декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Гіллястий кущ (1,2-2,5 м висотою). Пагони сірі, ребристі, дугоподібні, несуть трироздільні, рідше п'ятироздільні колючки (2 см довжиною). Молоді гілочки жовтуваті або жовтувато-червоні.</p> <p>До ґрунтів невибагливий, але надає перевагу нейтральним або слабколужним родючим ґрунтам. Не витримує тривалого перезволоження. Посухостійкий. Морозостійка, світлолюбна рослина. Тіневитривалий. При значній затіненості не плодоносить.</p> <p>Походження – Європа, Крим, Кавказ. Поширення – Передня Азія, Закавказзя, Центральна, Східна і Південна Європа, європейська частина Росії, Україна.</p>
Листок		<p>Листки чергові, тонкі, овальні, обернено-яйцеподібні або видовжені (1-4 см довжиною і 0,5-2 см шириною), на верхівці тупуваті, з клиноподібнозвуженою основою; по краю гострозубчасті, зісподу сітчасті, з невеликими прилистками.</p>
Квітка		<p>Суцвіття — пониклі китиці (до 6 см довжиною), розміщені на верхівках укорочених пагонів. Квітки жовті (6-8 мм у діаметрі). Чашолистків три, забарвлених в однаковий колір з пелюстками, пелюсток три; у квітці ще є шість пелюсткоподібних нектарників, які мають по дві залозки при основі. Тичинок шість, маточка одна, зав'язь верхня. Цвіте в травні-червні.</p>
Плід		<p>Плід – видовжена, яскраво-червона ягода (5-12 мм довжиною) з однією-трьома коричневими матовими насінинами (4-6 мм довжиною). Плоди досягають у вересні.</p>

БИРЮЧИНА ЗВИЧАЙНА
Бирючина обыкновенная
Ligustrum vulgare L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Губоцвіті (<i>Lamiales</i>)
<u>Родина:</u>	Маслинові (<i>Oleaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Бирючина (<i>Ligustrum</i>)
<u>Вид:</u>	Бирючина звичайна (<i>Ligustrum vulgare L.</i>)

Застосування. Декоративна, лікарська та медоносна рослина. Деревина міцна, використовується для виготовлення чоботарських цвяхів, токарних виробів. Ягоди використовуються як барвник.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадний, густогіллястий чагарник від 2-3 до 5 м висотою.</p> <p>У молодості росте швидко, досить морозостійкий, витримує короточасне зниження температури до -30°C, посухостійкий, мириться з різними типами ґрунтів, добре росте на ґрунтах, що містять вапно, навіть виносить невелике засолення.</p> <p>Прекрасно росте в міських умовах, добре стриждеться, утворюючи щільні живоплоти і різні фігури, що добре зберігають форму. Розмножується насінням, корневими нащадками, відведеннями, здерев'янілими і зеленими живцями.</p> <p>У природних умовах росте в південних і південно-західних районах України, північної Молдови, в гірському Криму і на Кавказі, в Середній і Південній Європі, Північній Африці та Малій Азії.</p>
Листок		<p>Листки овальні 3-7 см довжиною і до 3 см шириною, напівшкірясті, загострені, знизу сизуваті або світло-зелені.</p>
Квітка		<p>Квітки білі запашні, зібрані у верхівкові волотевидні або китицевидні суцвіття. Цвіте в першій половині літа протягом 20-25 днів.</p>
Плід		<p>Плоди блискучі, ягодоподібні, чорні кістянки, що зберігаються на кущах до січня.</p>

БУДЛЕЯ ЧЕРГОВОЛИСТНА

Будлея очереднолистная

Buddleja alternifolia Maxim.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Губоцвіті (<i>Lamiales</i>)
<u>Родина:</u>	Будлеєві (<i>Buddlejaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Будлея (<i>Buddleja</i>)
<u>Вид:</u>	Будлея черговолиста (<i>Buddleja alternifolia Maxim.</i>)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Високий листопадний чагарник (до 4 м), з витонченими, широко розлогими, дугоподібно вигнутими пагонами. Кора старих гілок сіра, тонко відшаровується, на молодих пагонах - гладка, коричнева.</p> <p>Росте швидко, стійка до посухи, світлолюбна, до ґрунту невимоглива. Один з найбільш холодостійких видів роду. Дуже світлолюбний, тому в густих групах нижні гілки в кроні всихають.</p> <p>Походження – північно-західні райони Китаю, де росте на сухих, відкритих місцях.</p> <p>Поширення – помірні широти Америки, Азії та Південної Африки.</p> <p>Застосовується в одиночних і групових посадках, особливо на темному, контрастному тлі інших порід. У культурі з 1914 року.</p>
Листок		<p>Чергові листя широко- або вузьколанцетні (6 x 1,5 см), звужуються до основи, на вершині гострі; зверху тьмяні, темно-зелені, знизу сіруваті від зірчастого опушення.</p>
Квітка		<p>Під час цвітіння довгі, тонкі пагони покриваються пучками ніжних, дрібних, лілових квіток і перетворюються в красиві гірлянди, надзвичайно ефектні протягом 20-25 днів. На відміну від інших видів цього роду у будлеї черговолистяної генеративні бруньки закладаються на пагонах минулих років, тому при їх пошкодженні цвітіння буває слабким.</p>
Плід		<p>Насіння дуже дрібне, досягає в листопаді-грудні.</p> <p>Лабораторна схожість насіння 90,6%, ґрунтова 50-60%.</p>

БУЗИНА ЧОРНА

Бузина черная
Sambucus nigra L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Айстериди (<i>Asterids</i>)
<u>Порядок:</u>	Черсакоцвіті (<i>Dipsacales</i>)
<u>Родина:</u>	Адоксові (<i>Adoxaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Бузина (<i>Sambucus</i>)
<u>Вид:</u>	Бузина чорна (<i>Sambucus nigra</i> L.)

Застосування. Декоративна, лікарська та харчова рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Кущ, або невисоке дерево із сірою корою, висотою до 4-6 м.</p> <p>Віддає перевагу родючим, багатим азотом ґрунтам. Світлолюбна. Тіневитривала, але краще росте на сонці. Морозостійка, але в суворі зими може підмерзати.</p> <p>Походження – Південь Західної Європи, Передкавказзя, Кавказ, Закавказзя, Крим.</p> <p>Поширена на всіх континентах з помірним кліматом. Росте у вологих лісах, по берегах річок, на узліссях широколистяних лісів. Поширена до 1400 м над рівнем моря.</p>
Листок		<p>Складні, супротивні, довжиною 20-30 см, мають яйцеподібні або округлі, із загостреною верхівкою прилистки довжиною 1 см. Непарнопери́ста листкова пластина складається з 5-7 темно-зелених листочків, 4-12 см довжиною і 1,5-6 см шириною. Форма листочків змінюється від еліпсоїдно-яйцевидної до яйцевидно-ланцетовидної, верхівка загострена, краї гострі, пилчасті, добре видно бічні жилки.</p>
Квітка		<p>Молочно-білі, дуже ароматні, дрібні, діаметром 5 мм, зібрані в зонтикоподібних суцвіття 10-20 см в діаметрі. Цвітіння в червні-липні.</p>
Плід		<p>Кулясті, 5-8 мм в діаметрі, фіолетово-чорні, зібрані в китиці, всередині знаходяться 2-5 насінин.</p> <p>Плодоношення в серпні-вересні.</p>

БУЗОК ЗВИЧАЙНИЙ
Сирень обыкновенная
Syringa vulgaris L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Айстериди (<i>Asterids</i>)
<u>Порядок:</u>	Губоцвіті (<i>Lamiales</i>)
<u>Родина:</u>	Маслинові (<i>Oleaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Бузок (<i>Syringa</i>)
<u>Вид:</u>	Бузок звичайний (<i>Syringa vulgaris L.</i>)

Застосування. Декоративна та лікарська рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадний кущ, висотою 2-5 м.</p> <p>Віддає перевагу родючим, глибоким, нейтральним або слаболужним ґрунтам. Не витримує кислих ґрунтів. На пісках росте погано. Вологолюбний, але не витримує застою води. Посухостійкість і солестійкість слабкі. Світлолюбний. Витримує легке затінення. Морозостійкий. Добре витримує стрижку і формування крони.</p> <p>Походження – Карпати, гірські області країн Балканського півострова, трансільванські Альпи.</p> <p>Поширення – в культурі використовується дуже давно. Зустрічається повсюдно. На Україні широко вирощують як декоративну рослину.</p>
Листок		<p>Листки розташовані попарно (іноді по три листки), прості, серцеподібні. Темно-зелені, блискучі, голі, від 5 до 15 см довжиною при ширині 4-9 см.</p>
Квітка		<p>Цвіте бузок навесні в травні-червні. Квітки білі, блідо-рожеві, або, більш розповсюджені, фіолетові, з чотирма пелюстками, ростуть у великих суцвіттях по 80-110, у деяких видів мають сильний аромат. Кожна квітка близько 1 см у діаметрі.</p>
Плід		<p>Бурі 2-стулкові коробочки до 1,5 см довжини, з дрібним крилатим насінням в волотеподібних супліддях.</p>

БУЗОК ПЕРСИДСЬКИЙ
Сирень персидская
Syringa persica L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Айстериди (<i>Asterids</i>)
<u>Порядок:</u>	Губоцвіті (<i>Lamiales</i>)
<u>Родина:</u>	Маслинові (<i>Oleaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Бузок (<i>Syringa</i>)
<u>Вид:</u>	Бузок персидський (<i>Syringa persica</i> L.)

Застосування. Декоративна та лікарська рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Чагарник з середньою висотою від 1 до 2 м з дуже розчепіреними гілками. Молоді гілки дуже слабо опушені. Більш дорослі гілки сірого або коричневого кольору, з сочевичками, пониклі, тонкі.</p> <p>Невимогливий до ґрунту, морозо- і посухостійкий і досить декоративний. Використовується в одиноких, групових і складних посадках, а також у живоплотах. У дикій природі не росте.</p> <p>Бузок персидський інтродукований в 1640 році.</p>
Листок		<p>Листки перисті або шкірясті, гладкі, цільні, довжиною 2-4 см. Листочки не роздільні, ланцетної, широко-ланцетної або вузько-овальної форми, до 1 см в ширину, що звужуються до основи, загострені угорі, гострі.</p>
Квітка		<p>Суцвіття багатоквіткові, розвиваються з верхніх бічних бруньок, довжиною 5-10 см і шириною 5-7,5 см, яйцевидної форми, розгалужені, з тонкими вісями. Бічні суцвіття коротші, ніж гілки. Квітки біло-бузкового або білого кольору, запашні. Чашечка довжиною близько 2 мм, чотирьох-зубчаста, при плодах глибоко розірвана на дві частини. Частки чашечки широкотрикутні. Трубка віночка циліндричної або слабо-лійковидної форми, довжиною близько 1 см, частки віночка широко-овальної або овально-ланцетної форми, гоструваті на верхівці. Цвітіння розпочинається в травні і триває аж по червень місяць.</p>
Плід		<p>Плід – чотиригранна коробочка, з дуже вузькими крильцями в кутах, довжиною до 1 см і діаметром 0,3 см, темно-руда, у верхній частині притуплена або іноді гостра. Плодоносить в липні-серпні.</p>

ВЕЙГЕЛА КВІТНУЧА
Вейгела цветущая
Weigela florida (Bunge) A. DC.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Айстериди (<i>Asterids</i>)
<u>Порядок:</u>	Черсакоцвіті (<i>Dipsacales</i>)
<u>Родина:</u>	Черсакові (<i>Dipsacaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Вейгела (<i>Weigela</i>)
<u>Вид:</u>	Вейгела квітнуча (<i>Weigela florida</i> (Bunge) A. DC.)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Чагарник до 3 м висотою. Молоді пагони з двома рядами волосків. Однорічні пагони червоно-бурі, пізніше сірі.</p> <p>Може рости як на сонці, так і в півтіні. Переносить пониження температури до -23°C. При підмерзанні рослина швидко відновлює свою крону протягом сезону, перетворюючись на компактний кущ, який найчастіше встигає зацвісти, але в другій половині літа. Віддає перевагу вологим, родючим і бажано слабокислим ґрунтам. Не виносить застою води. Росте швидко. При посухі потребує поливу. Дуже барвиста в період цвітіння. Використовується в одиночних, групових і посадках на галявинах.</p> <p>Походження – Східна Азія. Поширення – Примор'є, Японія та Північний Китай.</p>
Листок		<p>Листки короткочерешкові, до майже сидячих, еліптичні, загострені на вершині, пилчасті, зверху голі, за винятком головної жилки, знизу опушені або повстяної-опушені по жилках.</p>
Квітка		<p>Квітки в 3-4-квіткових суцвіттях на коротких бічних пагонах, яскраво-рожеві, рясні. Час цвітіння: третя декада травня-початок червня. Тривалість цвітіння 20 днів.</p>
Плід		<p>Плід – коробочка двостулкова з численним дрібним, неправильної форми насінням.</p>

ВИШНЯ ПОВСТЯНА
Вишня войлочная
Cerasus tomentosa (Thunb.) Wall.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Мигдалеві (<i>Amygdaloideae</i>)
<u>Рід:</u>	Слива (<i>Prunus</i>)
<u>Підрід:</u>	Вишня (<i>Cerasus</i>)
<u>Вид:</u>	Вишня повстяна (<i>Cerasus tomentosa</i> (Thunb.) Wall.)

Застосування. Декоративна й харчова рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Чагарник, зазвичай з кількома стовбурами висотою 1,5-2,5 м, рідко до 3 м і вище.</p> <p>Один з самих декоративних видів чагарникових вишень як в цвітінні, так і в плодоносінні.</p> <p>До ґрунту невибаглива, але віддає перевагу легким, добре дренованим родючим ґрунтам. Витримує сухість повітря, але на сухих ґрунтах розвивається гірше інших видів вишень. Світлолюбива, але витримує невелике затінення. Морозостійка.</p> <p>Походження – Китай, Корея і Монголія. Як культура, отримала широке поширення з середини ХХ століття в садах помірною поясу Європи та Північної Америки. У Росії поширена на Далекому Сході, в Хабаровському і Приморському краях. Поширена також в Україні, Китаї, Кореї, Японії.</p>
Листок		<p>Темно-зелені, широко еліптичні, загострені на верхівці, двоякозубчасті по краю, до 3 см довжиною і до 2 см шириною, з повстятим опушенням, по жилках зморшкуваті.</p>
Квітка		<p>Квітки білі, білі з рожевим (рідше рожеві), до 2,5 см в діаметрі. Цвітіння в середині травня – на початку червня (15 днів).</p>
Плід		<p>Плоди – овальні кістянки, червоні при дозріванні, солодкі (іноді з кислинкою) на смак, дрібніші ніж у вишні звичайної (0,8-1,5 см в діаметрі), покриті маленьким пушком. Залежно від регіону, дозрівають з кінця червня до кінця липня, плодоносять рясно, зазвичай на третій рік і до 15-20 років щорічно.</p>

ГІБІСКУС СІРІЙСЬКИЙ
Гибискус сирийский
Hibiscus syriacus L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Мальвоцвіті (<i>Malvales</i>)
<u>Родина:</u>	Мальвові (<i>Malvaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Гібіскус (<i>Hibiscus</i>)
<u>Вид:</u>	Гібіскус сірійський (<i>Hibiscus syriacus L.</i>)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
<p>Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення</p>		<p>Листопадний чагарник середнього розміру 1,5-2 м, рідше до 3 м висотою і 1-1,5 м шириною.</p> <p>Росте досить повільно, цвіте і плодоносить з трьох-чотирирічного віку. Виростаючи, кущі стають більш зимостійкими і витримують короточасні пониження температури до -22°C. Добре росте на помірно зволжених суглинистих ґрунтах (вапняний ґрунт для нього небажаний), легко витримує пересадку і обрізання (не потребує сильної обрізки — навесні видаляють зайві старі гілки і вкорочують занадто довгі). Світлолюбивий. Добре витримує міські умови.</p> <p>Росте в Китаї, Кореї і країнах Західної Азії. Культивується у відкритому ґрунті на півдні Росії, в Криму, Україні, Молдавії і Середній Азії.</p>
<p>Листок</p>		<p>Відрізняється яскраво-зеленим яйцевидним листям до 10 см довжиною, розташованим почергово. Листя нагадує листя хризантеми, 3-х лопатеве, розпускаються пізно, в холодні весни молоде листя часто жовто-біле, осіннє забарвлення жовте.</p>
<p>Квітка</p>		<p>Квітки поодинокі прості або махрові. Вони мають саме різне забарвлення від білого до темно-червоного, іноді двокольорові.</p>
<p>Плід</p>		<p>Плід – багатонасінна коробочка. Насіння опушене.</p>

ГЛІД ПІВНЯЧА ШПОРА (ГЛІД ШПОРЦЕВИЙ)
Боярышник петушья шпора (боярышник шпорцевый)
Crataegus crus-galli L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Глід (<i>Crataegus</i>)
<u>Вид:</u>	Глід півняча шпора (глід шпорцевий) (<i>Crataegus crus-galli L.</i>)

Застосування. Декоративна, лікарська й харчова рослина.

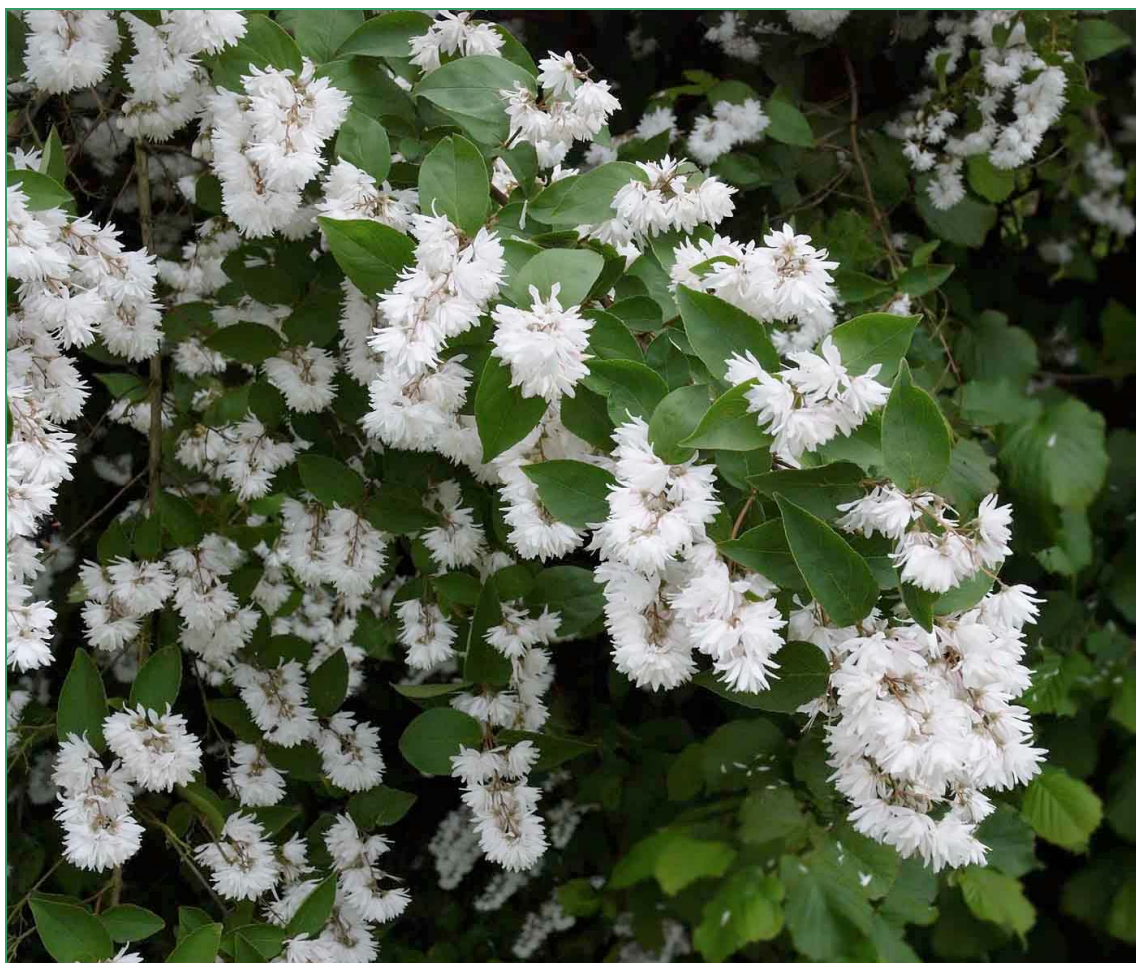
Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Великий чагарник або невелике дерево з дуже широкою і щільною кроною, з широкорозкидистими, часто спадаючими гілками; з численними міцними, злегка зігнутими колючками довжиною до 7-10 см, що нагадують шпору півня.</p> <p>Легко адаптується, не вимогливий, стійкий до високих температур, зимостійкий; стійкий до забруднення навколишнього середовища, вітростійкий; добре росте на будь-яких добре дренованих ґрунтах, від нейтральних до лужних.</p> <p>Походження – Східна частина Північної Америки.</p> <p>Поширення – східні райони Північної Америки.</p>
Листок		<p>Листки обернено-яйцеподібні або еліптичні, зі слабко загостреною або дещо заокругленою вершиною і вузькоклиновидною, низхідною основою, цільні, нерівномірно гостро- і дрібнопильчасті, з притиснутими зубцями, біля основи цілюнокраї, довжиною 2-10 см, шириною 0,5-4 см, на довгих пагонах довжиною до 15 см, абсолютно, голі, молоді тонкі, пізніше щільні, шкірясті, з густою мережею жилок, зверху темно-зелені, блискучі, знизу блідіші, при розгортанні червонуваті, восени яскраво-пофарбовані – помаранчеві чи червоні. Черешки довжиною 0,5-2 см.</p>
Квітка		<p>Суцвіття голі, 15-20 квіткові. Квітки діаметром 1,5-2 см, з білими пелюстками і лінійно-ланцетними суцільнокрайніми або дрібно-залозисто-пильчатими чашолисточками. Тичинок звичайно 10, з рожевими пиляками; стовпчиків 2, рідше 1. Цвітіння в квітні.</p>
Плід		<p>Плоди – дрібні яблука, еліпсоїдальні або кулясті, довжиною 10-15 мм, зеленуваті або тьмяно-червоні, з легким сизим нальотом і сухою м'якоттю. Кісточки, зазвичай, в числі двох, еліпсоїдальної форми, довжиною 8-9 мм, шириною 5-6 мм, по спинці широкоребристі.</p> <p>Плодоношення в кінці жовтня, плоди нерідко залишаються на дереві до весни.</p>

ДЕЙЦІЯ ШОРСТКА (ЗІРЧАСТА)

Дейция шершавая (звездчатая)

Deutzia scabra Thunb.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Кизилоцвіті (<i>Cornales</i>)
<u>Родина:</u>	Гортензіїві (<i>Hydrangeaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Дейція (<i>Deutzia</i>)
<u>Вид:</u>	Дейція шорстка (зірчаста) (<i>Deutzia scabra</i> Thunb.)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Невисокий чагарник до 2 м висотою. Добре зростає на будь-яких типах ґрунтів (рН 7,5-8,0). Віддає перевагу поживному, середньовологому ґрунту. Мінімальний рівень залягання ґрунтових вод – 1,5 м. Посухостійка. Світлолюбива. Краще росте на відкритих або злегка затінених місцях.</p> <p>Недостатньо зимостійка (до -25°C), може підмерзати до рівня снігу, хоча одна з найбільш зимостійких серед дейцій. Бажаною є посадка в захищених від вітру місцях. Навіть після значного обмерзання відростає й цвіте в той же рік.</p> <p>Походження – Японія і Китай. Дико росте в Японії та Китаї. Вирощується в ботанічних садах України.</p>
Листок		<p>Подовжено-яйцеподібні, 3-8 см довжиною, 2-6 см шириною, з обох сторін тьмяно-зелені, супротивні, шорсткі, суцільно вкриті дрібними, зірчастими волосками.</p>
Квітка		<p>Рясні, білі або злегка рожеві, зірчасті, до 1,5 см в діаметрі, не пахучі, зібрані в прямостоячі, гарні, вузькі китиці до 12 см довжиною.</p> <p>Цвітіння в червні-липні (2-3 тижні, на пагонах минулого року). При сприятливих умовах зацвітає на третій рік після висадки.</p>
Плід		<p>Плоди багатонасінні 3-5-стулкові коробочки. Дозрівають в середині жовтня.</p>

ЕЛЕУТЕРОКОК КОЛЮЧИЙ
Элеутерококк колючий
Eleutherococcus senticosus (Rupr. & Maxim.) Maxim

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Парасолькоцвіті (<i>Apiales</i>)
<u>Родина:</u>	Аралієві (<i>Araliaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Елеутерокок (<i>Eleutherococcus</i>)
<u>Вид:</u>	Елеутерокок колючий <i>(Eleutherococcus senticosus (Rupr. & Maxim.) Maxim)</i>

Застосування. Лікарська й декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Чагарник висотою від 2-2,5 до 4-5 м з численними (понад 25) пагонами. Пагони прямі, зі світло-сірою корою, з густими численними тонкими шипами, спрямованими косо і вниз.</p> <p>Елеутерокок колючий росте тільки на Далекому Сході – в Приморському і Хабаровському краях, Амурській області і на південному Сахаліні. За межами Росії росте в Кореї, Японії і північно-східному Китаї.</p>
Листок		<p>Листя пальчасто-складні, на довгих черешках, листочки зворотно-овальні, зверху голі або з щетинками, знизу по жилках з рудуватим опушенням, краї гостродвоякозубчаті.</p>
Квітка		<p>Квітки дрібні, зібрані в простих зонтиках на кінцях гілок. Квітки двостатеві, тичинкові – блідо-фіолетові, а маточкові – жовтуваті.</p> <p>Цвіте в липні-серпні</p>
Плід		<p>Плоди – кулясті, блискучі, чорні кістянки 7-10 мм в діаметрі, з п'ятьма кісточками. Насіння має форму півмісяця, жовтувате, довжиною 3,5-8,5 мм з дрібноосередковою поверхнею. Плодоносить у вересні.</p>

ЖИМОЛОСТЬ СТЕНДИША
Жимолость Стендиша
Lonicera standishii Jacq

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Ворсянкоцвіті (<i>Dipsacales</i>)
<u>Родина:</u>	Жимолостні (<i>Caprifoliaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Жимолость (<i>Lonicera</i>)
<u>Вид:</u>	Жимолость Стендіша (<i>Lonicera standishii</i> Jacq)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
<p>Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення</p>		<p>Напіввічнозелений чагарник висотою 1,5-2 м, з розкидистими гілками. Молоді пагони слабо опушені.</p> <p>Морозостійкий чагарник, але страждає від пізніх заморозків, іноді пошкоджуються бутони квітів. В суворі зими опадає все листя. Засухостійкий. Ростає на малородючих ґрунтах. Витримує умови міста. Може рости в напівтіні.</p> <p>Походження – Західний Китай.</p>
<p>Листок</p>		<p>Листки яйцеподібні, довгасто-яйцеподібні, 5-10 см довжиною і 2-4 см шириною, зверху слабо загострені, знизу – з майже закругленою основою, з обох сторін опушені, особливо знизу, по краях віїчасті.</p>
<p>Квітка</p>		<p>Квітконос короткий, до 1 см довжиною. Квітки попарно розташовані, пазушні, білі, біло-рожеві; трубчасті, віночок 1,5 см довжиною, з сильним ароматом. Цвіте в лютому-квітні.</p>
<p>Плід</p>		<p>Ягодоподібні червоні плоди сидять попарно, а нерідко і зростаються одна з однією.</p>

ЖИМОЛОСТЬ ТАТАРСЬКА

Жимолость татарская

Lonicera tatarica L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Ворсянкоцвіті (<i>Dipsacales</i>)
<u>Родина:</u>	Жимолостні (<i>Caprifoliaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Жимолость (<i>Lonicera</i>)
<u>Вид:</u>	Жимолость татарська (<i>Lonicera tatarica</i> L.)

Застосування. Медоносна, декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадний чагарник висотою 1-3 м. Пагони порожнисті. Кора молодих пагонів жовтувато-бура, вкрита дрібними темними сочевичками; у старих пагонів кора сіра, відшаровується смугами.</p> <p>До ґрунту вимоглива, засухостійка, виносить засолення ґрунту, може рости на каштанових ґрунтах. Тіньовитривала, але краще цвіте на освітлених місцях. Зимостійка.</p> <p>Походження – Схід європейської частини Росії, Сибір, Туркменія, Китай.</p> <p>Поширення – у дикому вигляді росте на південному сході європейської частини Росії, в Сибіру, передгір'ях Тянь-Шаню і Алтаю.</p>
Листок		<p>Листки яйцеподібні або довгасто-яйцеподібні, 3-6 см довжиною, цілнокраї.</p>
Квітка		<p>Квітки парні, довжиною до 2 см, з двугубим віночком білого або рожевого кольору, розташовані в пазухах листків. Цвіте жимолость татарська в травні-червні.</p>
Плід		<p>Плоди кулясті, червоні чи помаранчеві, часто зрощені парами в основі, діаметром близько 6 мм, дозрівають в липні-серпні. Неїстівні, гіркі на смак.</p>

ЗОЛОТИЙ ДОЩ ЗВИЧАЙНИЙ
Бобовник обыкновенный
Laburnum anagyroides Medik.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Бобовоцвіті (<i>Fabales</i>)
<u>Родина:</u>	Бобові (<i>Fabaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Метеликові (<i>Faboideae</i>)
<u>Рід:</u>	Лабурнум (<i>Laburnum</i>)
<u>Вид:</u>	Золотий дощ звичайний (<i>Laburnum anagyroides Medik.</i>)

Застосування. Лікарська, медоносна й декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадний чагарник або дерево висотою до 5-7 м.</p> <p>До ґрунтів невибагливий. Віддає перевагу родючим суглинкам з домішками вапна. Не переносить сухі і надлишково зволожені ґрунти. Не витримує ущільнення ґрунту. Світлолюбивий. Морозостійкий, але в суворі зими можуть підмерзати молоді пагони, вимагає посадки в захищених від вітру місцях. Димо- і пилостійкий.</p> <p>В дитячих садках і парках використовувати не слід, тому що квіти, плоди і листки отруйні.</p> <p>Походження – Південна і центральна частина Західної Європи.</p> <p>Поширення – від південного сходу Франції до Балкан. Є на Західній Україні.</p>
Листок		<p>Темно-зелені, трійчасті, овальні, до 8 см довжиною, загострені. Черешок довгий, нижня сторона з сріблястим опушенням.</p>
Квітка		<p>Золотисто-жовті, довжиною 2 см, зібрані в висячі китиці до 30 см довжиною. Цвітіння в травні-червні.</p>
Плід		<p>Боби на довгій ніжці – лінійні, плоскі, по боках потовщені або злегка крилаті, пізно розкриваються, багатонасінні, довжиною до 8 см.</p>

ІРГА ЗВИЧАЙНА (КРУГЛОЛИСТА)
Ирга обыкновенная (круглолистная)
Amelanchier ovalis Medik

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Яблуневі (<i>Maloideae</i>)
<u>Рід:</u>	Ірга (Амеланхієр) (<i>Amelanchier</i>)
<u>Вид:</u>	Ірга звичайна (круглолиста) (<i>Amelanchier ovalis Medik</i>)

Застосування. Декоративна, лікарська, медоносна й харчова рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадний чагарник або невелике дерево 1-4 м висотою.</p> <p>Невимоглива до умов зростання, здатна добре переносити морози до $-40...-50^{\circ}\text{C}$, і під час цвітіння заморозки до $-5...-7^{\circ}\text{C}$. Вона добре росте на ґрунтах різного складу і кислотності, надає перевагу сонячним місцям, посухостійка, морозостійка.</p> <p>Походження – Крим, Кавказ.</p> <p>Природна область розповсюдження ірги охоплює гори Центральної, Південної та Східної Європи. На півночі зустрічається до Бельгії і Центральної Німеччини. У Південних Альпах цей вид розповсюджений до висоти 2000 м над рівнем моря. Ірга також зустрічається в горах Передньої Азії та Північної Африки. На території Росії в дикому вигляді росте на Кавказі. У садовій культурі крім Європейської частини Росії зустрічається також на Уралі і в Сибіру.</p>
Листок		<p>Листки яйцеподібні, довжиною до 4 см, темно-зелені, зубчасті по краях, з черешками 8-15 мм довжиною.</p>
Квітка		<p>Суцвіття являє собою пряму китицю і складається з білосніжних квіток (від 3 до 10 штук в суцвітті), які розпускаються в кінці квітня - в травні, до появи листя.</p>
Плід		<p>Плід - ягода чорно-синього кольору з сизуватим восковим нальотом, має розмір 5-15 мм в діаметрі. Дозріває в серпні - вересні.</p>

ЙОШТА

Йошта

Ribes nigrum × *Ribes divaricatum* × *Ribes uva-crispa*

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Ломикаменецевіті (<i>Saxifragales</i>)
<u>Родина:</u>	Агрисові (<i>Grossulariaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Смородина (<i>Ribes</i>)
<u>Вид:</u>	Йошта (<i>Ribes nigrum</i> × <i>Ribes divaricatum</i> × <i>Ribes uva-crispa</i>)

Застосування. Лікарська, харчова, медоносна й декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Багаторічний ягідний чагарник. Кущі потужні, розлогі. Швидко розростаються, утворюючи пагони висотою 1,5 м і більше. На відміну від агрусу, не мають шипів. У середньому плодоносний кущ складається з 15-20 великих гілок різного віку. Діаметр крони близько 1,5-2 м.</p> <p>Йошта - результат багаторічної роботи декількох поколінь селекціонерів, які працювали над схрещуванням чорної смородини та агрусу.</p> <p>Йошта широко поширена в Західній Європі.</p>
Листок		<p>Листки темно-зелені, великі і блискучі, без яскраво вираженого смородинового аромату.</p>
Квітка		<p>Квіти розташовані в китицях. Квіткове ложе увігнуте, зрощене з зав'яззю і переходить по краях в 5 звичайно зеленуватих чашолистків. Пелюсток також 5, всі вільні. Тичинок стільки ж. Зав'язь одногніздова, багатонасінна. Стовпчика два.</p>
Плід		<p>Ягоди чорного кольору з фіолетовим відливом. Зазвичай зібрані в китицю по 3-5 штук. Їх відрізняє щільна шкірка, за розміром і формою вони схожі на вишню. За смаком кисло-солодкі, з приємним мускатним присмаком. Середня маса плоду близько 3 г, хоча окремі ягоди можуть сягати і 5 г. При повному дозріванні не обсіпаються.</p> <p>Ягоди йошти містять в 2 рази більше вітаміну С (900-1000 м /%), ніж чорна смородина.</p>

КАЛИНА ГОРДОВИНА

Калина гордовина

Viburnum lantana L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Ворсянкоцвіті (<i>Dipsacales</i>)
<u>Родина:</u>	Адоксові (<i>Adoxaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Калина (<i>Viburnum</i>)
<u>Вид:</u>	Калина гордовина (<i>Viburnum lantana L.</i>)

Застосування. Лікарська, харчова, медоносна й декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Високий чагарник (до 4 м). Куш декоративний як в період цвітіння, так і в період плодоношення.</p> <p>Вона посухостійка, морозостійка, добре росте як на освітленому місці так і в півтіні, невимоглива до ґрунтів, майже не пошкоджується шкідниками та хворобами. Калина гордовина добре переносить загазованість і може вирощуватися в містах.</p> <p>Поширення – росте у центральній, південній та західній Європі, північному заході Африки і південно-західній Азії.</p>
Листок		<p>Прості яйцеподібні дрібнозубчасті листки, зверху зморшкуваті, темно-зелені, знизу густо-опушені, часто повстисті. Довжина листя 5-15 см, ширина – до 9 см.</p>
Квітка		<p>Квітки білі, зібрані в щитки до 10 см в діаметрі. Цвіте в травні. Тривалість цвітіння до 30 днів.</p>
Плід		<p>Плід – приплюснута кістянка. Плоди різного ступеня зрілості: від зелених, рожевих, червоних до абсолютно зрілих – чорних.</p>

КАЛИНА ЗВИЧАЙНА ф. БУЛЬДЕНЕЖ
Калина обыкновенная ф. Бульденеж
Viburnum opulus L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Ворсянкоцвіті (<i>Dipsacales</i>)
<u>Родина:</u>	Адоксові (<i>Adoxaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Калина (<i>Viburnum</i>)
<u>Вид:</u>	Калина звичайна ф. Бульденеж (<i>Viburnum opulus L.</i>)

Застосування. Лікарська й декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>“Roseum” (“Розеум”, “Бульденеж”). Найбільш поширений сорт калини звичайної. Одержаний у Франції селекціонером Лемуаном. Висота кущів 2,5-4 м. Крона ширококорозкидиста.</p> <p>Чагарник дуже вологолюбивий, перезволоження він витримує набагато краще, ніж посуху. Бажано місце для посадки вибрати сонячне, або в напівтіні, і тоді калина повністю проявить свій декоративний потенціал.</p> <p>Бульденеж добре виглядає як в одиночних, так і групових посадках. Можливо формувати як кущем, так і створювати штамбові форми.</p> <p>Добре витримує забруднення повітря димом і газом. Росте швидко.</p> <p>Найбільш поширена в помірному кліматі Європи та Азії. Зимую частково обмерзає. Світлолюбна. Тіневитривала.</p>
Листок		<p>Листки черешкові, супротивні, широкояйцеподібні або округлі, довжиною 5-10 см, трьох-п'ятилопатеві, гострі, з округлою клиновидною неглибоко-серцеподібною основою, зверху темно-зелені, знизу сірувато-зелені, злегка зморшкуваті; лопаті нерівновеликозубчаті; черешки зірчасті, в 4-5 разів коротші пластинок.</p>
Квітка		<p>Суцвіття кулясті, складаються з безплідних квіток, спочатку зеленуватих, потім яскраво-білих. При відцвітанні квіти рожевіють. Цвітіння в червні – на початку липня, рясне, тривалість – більше двох тижнів.</p>
Плід	-	<p>Калина бульденеж – стерильна форма калини звичайної, тому плодів не утворює, а розмножується вегетативно.</p>

КАРАГАНА ДЕРЕВ'ЯНИСТА (ЖОВТА АКАЦІЯ)

Карагана древовидная (акация жёлтая)

Caragana arborescens Lam.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Бобовоцвіті (<i>Fabales</i>)
<u>Родина:</u>	Бобові (<i>Fabaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Метеликові (<i>Faboideae</i>)
<u>Рід:</u>	Карагана (<i>Caragana</i>)
<u>Вид:</u>	Карагана дерев'яниста (жовта акація) (<i>Caragana arborescens Lam.</i>)

Застосування. Медоносна, вітамінозна, олійна, фітомеліоративна, декоративна, плетивна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Кущ висотою 2-5 м. Стовбури товщиною до 10-15 см. Кора стовбура і старих гілок гладка, блискуча, зеленувато-бура. Пагони ребристі з голчастими прилистниками. Молоді пагони голі, зелені або жовтувато-зелені.</p> <p>Невибаглива до ґрунту і вологи рослина, але кращого розвитку досягає на слабокислих або нейтральних, суглинних і супіщаних ґрунтах. Добре переносить слабку засоленість і ущільнення ґрунту, тривалу посуху. Мінімальний рівень залягання ґрунтових вод - 1,5 м, не любить заболочування. Морозостійка. Світлолюбна. Виносить півтінь. Краще росте на сонячних місцях. Живе в симбіозі з бактеріями, що накопичують азот (живуть на коренях).</p> <p>Походження – Західний Сибір, Алтай, Саяни, Казахстан і Монголія.</p> <p>Поширення – Західний Сибір, на Алтаї, в Саянах, Казахстані та Монголії. Широко культивується в Україні.</p>
Листок		<p>Чергові, черешкові, складні, перисті, великі, до 10 см довжиною, складаються з 5-8 пар цільнокраїх, оберненояйцеподібних або довгасто-еліптичних листочків, довжиною 1-2,5 см. Прилистки шиловидні, гострі, опадають або частина з них твердне і перетворюється на колючку до 1 см довжиною. Листочки світло-зелені, в молодості опушені, на верхівці закруглені, іноді увінчані шипиком, цілком опадають.</p>
Квітка		<p>Досить великі, розміром 1,5-3 см, двостатеві, жовті, одиночні або по 2-5 в пазухах листків, в пучках. Чашечка дзвіноподібна, пухнаста, по краю з короткими широкими зубцями, віночок метеликовий. У квітці 10 тичинок, 9 з них зрослися нитками в трубку, 1 - вільна. Нектароносна тканина розташовується на дні віночка.</p> <p>Цвітіння з кінця травня до середини червня (11 днів, після розпускання листя).</p>
Плід		<p>Вузько-циліндричні боби, довжиною до 7 см, голі, бурі або коричневі, з коричневими блискучим насінням. Стулки бобів, які розкрилися і скрутилися довго утримуються в кроні. Маса 100 плодів 26 г. Маса 1000 насіннин 28 г.</p> <p>Дозрівають в липні-серпні. Плодоношення з 2 років.</p>

КАРІОПТЕРІС СИВИЙ
Кариоптерис седой
Caryopteris incana (Thunb. ex Houtt.) Miq.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Ясноткоцвіті (<i>Lamiáles</i>)
<u>Родина:</u>	Ясноткові (<i>Lamiaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Каріоптеріс (<i>Caryopteris</i>)
<u>Вид:</u>	Каріоптеріс сивий (<i>Caryopteris incana</i> (Thunb. ex Houtt.) Miq.)

Застосування. Медоносна й декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Невеликі чагарники до 1,5 м висотою. Місцезнаходження: відкрите сонячне, але якщо ділянка добре захищена від вітрів, можливо вирощувати і в півтіні. До ґрунту не вимогливий, але погано переносить дуже вологі, кислі і піскуваті ґрунти. Досить посухостійкий, потребує поливу тільки при дуже значному пересиханні ґрунту. Походження – Центральна Америка, Монголія, Північний Китай.</p>
Листок		<p>Листки супротивні, прості овальні або ланцетні, городчаті по краю, ароматні.</p>
Квітка		<p>Квіти трубчасті, лілово-блакитні, зібрані у верхівкові і пазушні суцвіття. Вони розпускаються з середини літа до початку осені.</p>
Плід		<p>Плід – капсула, насінин – чотири.</p>

КИЗИЛ БІЛИЙ (СИБІРСЬКИЙ)
Кизил белый (кизил сибирский, свидина белая)
Cornus alba L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Порядок:</u>	Кизиловоцвіті (<i>Cornales</i>)
<u>Родина:</u>	Кизилові (<i>Cornaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Кизил (<i>Cornus</i>)
<u>Вид:</u>	Кизил білий (сибірський) (<i>Cornus alba L.</i>)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Однодомний листопадний ентомофільний чагарник висотою до 3 м, з тонкими прутковидними гілками, які до зими стають коралово-червоними. З віком кора внизу стає темно-сірою або чорно-бурою.</p> <p>Тіньовиносливий. Невимогливий до ґрунтів, добре переносить лужні ґрунти і тимчасове підтоплення. Морозостійкий.</p> <p>Поширення – європейська частина СНД, Західний і Східний Сибір, Далекий Схід, Монголія, Північний Китай, Японія, Корея.</p>
Листок		<p>Листя супротивне, просте, широкояйцеподібне або еліптичне, 3-10 см довжиною і 2-6 см шириною; загострене, цілюнокрає, з добре помітними жилками, знизу сизувате. Черешок довжиною до 2 см. Є численні форми з строкатим, біло-облямованим і золотистим листям.</p>
Квітка		<p>Квіти кремово-білі в щитовидних суцвіттях 3-5 см в діаметрі, рідко опушені білими або рудими волосками, іноді голі. Цвіте в травні – червні.</p>
Плід		<p>Плоди білі або світло-блакитні. Плід – соковита блакитно-біла, куляста кістянка, неїстівна, з одною сплюсненою кісточкою.</p>

КИЗИЛЬНИК БЛИСКУЧИЙ
Кизильник блестящий
Cotoneaster lucidus Schtdl.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Кизильник (<i>Cotoneaster</i>)
<u>Вид:</u>	Кизильник блискучий (<i>Cotoneaster lucidus</i> Schtdl.)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Густооблистнений, пряморостучий, листопадний чагарник, до 2 м висотою, з густо опушеними молодими пагонами.</p> <p>Зимостійкий, невибагливий до ґрунтів, тіневиносливий. Розмножується насінням і вегетативно.</p> <p>Один з кращих чагарників для створення живоплотів, які формують обрізкою, а також для групової посадки на газонах, узліссях, в якості підліска. Придатний для озеленення міст. У культурі з початку ХІХ століття.</p> <p>Походження – ендемік півдня Центрального Сибіру.</p> <p>Поширення – Західна Європа, Росія, Північна Америка.</p>
Листок		<p>Еліптичні листки загострені, до 5 см довжиною, зверху блискучі, темно-зелені, восени пурпурові.</p>
Квітка		<p>Рожеві квіти зібрані в пухкі, 3-8-квіткові, щитковидні суцвіття. Цвіте в травні-червні протягом 30 днів.</p>
Плід		<p>Декоративні майже кулясті, чорні плоди, блискучі, з коричнево-червоною, несмачною м'якоттю, зберігаються на кущах до глибокої осені. Плодоносить з 4 років.</p> <p>Плоди дозрівають в кінці серпня – на початку вересня.</p>

КИЗИЛЬНИК ГОРИЗОНТАЛЬНИЙ

Кизильник горизонтальний

Cotoneaster horizontalis Decne.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Кизильник (<i>Cotoneaster</i>)
<u>Вид:</u>	Кизильник горизонтальний (<i>Cotoneaster horizontalis</i> Decne.)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадний, щільногіллястий чагарник, висотою 0,6-0,8 м, з горизонтально розкинутими гілками, які підводяться.</p> <p>Посухо- і газостійкий. Цей вид вимогливий до родючості ґрунту. Рoste швидко і значно розростається вшир, діаметр крони більше 1 м. Світлолюбивий. Зимостійкий до -23°C.</p> <p>Цей вид родом з Центрального Китаю, де росте по схилах гір. Вперше введено в культуру в 1880 році. Один з найвишуканіших видів. Широко поширений в озелененні міст Європи, Північної Америки та Східної Азії. Широко використовується в південній половині європейської частини Росії. На півночі обмерзає, але під С.-Петербургом зимує під снігом, з легким укриттям.</p>
Листок		<p>Листки невеликі, прості, чергові, цільнокраї, яйцеподібні, влітку темно-зелені, восени - червоніючі (найчастіше блискучі).</p>
Квітка		<p>Квітки поодинокі або парні, сидячі, з білими або рожево-червоними пелюстками. Цвіте з кінця травня до середини червня.</p>
Плід		<p>Плоди кулясті, діаметром 4-5 мм, яскраво-червоні, блискучі, досягають у вересні і тримаються масово до грудня, в нижній частині куща – навіть до весни наступного року, надаючи рослинам особливу декоративність.</p>

КИЗИЛЬНИК ДАММЕРА
Кизильник Даммера
Cotoneaster dammerii C.K. Schneid.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Кизильник (<i>Cotoneaster</i>)
<u>Вид:</u>	Кизильник Даммера (<i>Cotoneaster dammerii</i> C.K. Schneid.)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Грунтопокровний вічнозелений чагарник. Низький до 5-10 см висотою з сланкими пагонами, які гілкуються і вкорінюються та численними короткими гілочками.</p> <p>Добре росте на сонці і в досить густій тіні. Швидко розростається, за рік пагони можуть вирости до 50 см. Одна з кращих грунтопокровних вічнозелених рослин. З неї доцільно створювати великі вічнозелені килими. Незамінна рослина для альпінаріїв, де її довгі гілки ефектно вкривають камені або звисають по стінках терас. На альпінарії краще саджати на більш низьких терасах гірки. Рослина посухостійка і досить зимостійка.</p> <p>У природі росте в горах Центрального Китаю.</p>
Листок		<p>Темно-зелені шкірясті листки з притупленою вершиною схожі на вічнозелені і довго не опадають. Листки дуже дрібні, еліптичні, довжиною до 2 см.</p>
Квітка		<p>Квітки поодинокі, часто дрібні, білі. Цвіте в травні.</p>
Плід		<p>У вересні з блискучим листям дуже добре гармоніюють, дозрівають і довго не опадають численні коралово-червоні плоди діаметром до 6 мм, тісно розташовані на пагонах. Пізньої осені рослина стає ще більш барвистою завдяки яскравим плодам і пурпуровому листю.</p>

ЛІЩИНА ЗВИЧАЙНА (ЄВРОПЕЙСЬКА)
Лещина обыкновенная (европейская)
Corylus avellana L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Букоцвіті (<i>Fagales</i>)
<u>Родина:</u>	Березові (<i>Betulaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Ліщина (<i>Corylus</i>)
<u>Вид:</u>	Ліщина звичайна (європейська) (<i>Corylus avellana L.</i>)

Застосування. Харчова, жиросіюна, медоносна, лікарська, танідоносна, фарбувальна, деревинна, декоративна, фітомеліоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Деревовидний кущ 2-4 м висотою. Кора — темно-сіра з характерними сочевичками. Гілки дугоподібно розходяться в різні боки, утворюючи оберненоконусоподібну крону. Пагони й молоді листки опушені.</p> <p>Світлолюбива, тіньовитривала рослина. Морозостійка. Любить рости на суглинках і супісках. Не виносить кислих і бідних піщаних ґрунтів. Вологолюбна, але не виносить заболочування.</p> <p>Походження – Європа, Кавказ, Крим, Західна Азія.</p> <p>Поширення – Європа, Кавказ, Крим, Мала Азія, європейська частина Росії, Україна.</p>
Листок		<p>Чергові, овальні, широкі (7-16 см довжиною і 4-8 см шириною), темно-зелені, знизу світло-зелені, загострені, краї двоякопильчасті, злегка опушені з обох сторін, на коротких черешках.</p>
Квітка	 <p style="text-align: center;"><i>Жіноча квітка</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Чоловічі квіти</i></p>	<p>Чоловічі китички (в пучках по 2-4) – циліндричні, зеленувато-жовті, до 8 см довжиною; жіночі квітки (по 2-5 з квіткової бруньки) – з червоними приймочками, що пучком висовуються з бруньки.</p> <p>Ліщина – однодомна рослина, що має на різних гілках тичинкові і маточкові квітки. Тільки після цвітіння (в березні-квітні) починають розпускатися листки на кущах ліщини.</p>
Плід		<p>Плід – горіх (15-20 мм у діаметрі) у зеленій дзвінкоподібній обгортці, вкритій оксамитовим пушком. Плоди досягають у серпні.</p>

ЛОМИНІС ЦІЛОЛИСТИЙ
Ломонос цельнолистный
Clematis integrifolia L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Жовтецевіті (<i>Ranunculales</i>)
<u>Родина:</u>	Жовтецеві (<i>Ranunculaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Ломиніс (<i>Clematis</i>)
<u>Вид:</u>	Ломиніс цілолистий (<i>Clematis integrifolia L.</i>)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Напівчагарник з прямостоячими, простими або слабкогіллястими, червонувато-коричневими стеблами висотою до 30-60 см (в культурі до 1 м), слабкобілоопушеними.</p> <p>Світлолюбний. Посухостійкий. Надає перевагу родючим супіщаним або суглинковим ґрунтам, багатим перегноєм, пухким, від слабколужної до слабкокислої реакції.</p> <p>Походження – Південь Західної Європи, Північна Африка.</p> <p>Поширення – у природі ареал виду охоплює Центральну та Східну Європу, Кавказ, Малу і Середню Азію, Китай. На території Росії зустрічається в європейській частині, на Північному Кавказі та в Алтайському краї. У культурі з 1573 року.</p> <p>Росте в степах, в чагарниках, на лісових узліссях і берегах річок.</p>
Листок		<p>Листки від довгасто-яйцевидних до вузьколанцетних, довжиною 5-7 см (у культурних екземплярах до 12 см), загострені, шкірясті, цілюнокраї, зверху голі, знизу слабо опушені, з обох сторін зелені, сидячі.</p>
Квітка		<p>Квітки діаметром 5-8 см, поодинокі, пониклі, на верхівці стебла або гілок, фіолетові або чорно-пурпурні; чашолистки в числі 4, ланцетні або вузьколанцетні, гострі, на зовнішній стороні по краях густо опушені.</p> <p>Цвітіння в червні-липні.</p>
Плід		<p>Сім'янки на короткій ніжці, шкірясті, обернено-яйцеподібні, довжиною 5 мм, шириною 4 мм, сплюснуті з боків, з потовщеним обідком і перисто-опушеним носиком довжиною до 5 см, коричнево-жовті або бурі. В 1 кг 125 000 насінин.</p> <p>Плодоношення в серпні-вересні.</p>

МАГОНІЯ ПАДУБОЛИСТА
Магония падуболистная
Mahonia aquifolium (Pursh) Nutt.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Жовтецевоцвіті (<i>Ranunculales</i>)
<u>Родина:</u>	Барбарисові (<i>Berberidaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Магонія (<i>Mahonia</i>)
<u>Вид:</u>	Магонія падуболиста (<i>Mahonia aquifolium (Pursh) Nutt.</i>)

Застосування. Харчова, медоносна, лікарська, й декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Вічнозелений чагарник висотою до 1 м висотою, утворює зарості через розростання кореневими паростками. Кора на молодих пагонах рожево-сіра, на старих – буро-сіра, з поздовжніми смужками.</p> <p>Магонія вимоглива до родючості і вологості ґрунту. Віддає перевагу злегка вологим родючим, не лужним ґрунтам. На півдні Україна може рости за умови поливу. Тіньовитривала. Зимостійка, витримує морози до -30 ...- 35 ° С.</p> <p>Походження – Західні штати Північної Америки.</p> <p>Широко культивується в Україні, рідко зустрічається в зничавілому вигляді.</p>
Листок		<p>Листки складні, непарноперисті, складаються з 5-9 листочків, довжиною до 15-20 см, черешок зазвичай червонуватий; листочки шкірясті, зверху темно-зелені, глянцеві, з втиснутою мережею жилок, знизу матові, блідо-зелені, по краю виямчато-гострозубчаті, довжиною 3-9 см, шириною 1,5-2,5 см; бічні – нерівнобокі, на червонуватих черешках довжиною 0,5-2 см. Прилистки щетинисті, довжиною 2-5 мм.</p>
Квітка		<p>Квітки в діаметрі близько 8 мм, зібрані в багатоквіткові волоті або китиці в пазухах зовнішніх лусок верхівкової бруньки, світло-жовті, яскраві, нерідко з лимонним відтінком. Чашолистків 9, зеленувато-жовтих; пелюсток і тичинок по 6. Цвітіння – в квітні-травні.</p>
Плід		<p>Ягоди довгасто-еліптичні, довжиною до 10 мм, шириною 8 мм, синювато-чорні, з рясним сіруватим нальотом, покриті пушком, з 2-8 насінинами, кисло-солодкі. Насіння довгасте, довжиною 4,5 мм, шириною 2,3 мм і товщиною 1,5 мм, каштанове, блискуче. В 1 кг 5000 ягід, або 100 тисяч насінин; вага 1 тисячі насінин 7,5-11,5 г. Плоди дозрівають в серпні-вересні.</p>

МАЛИНА ЗАПАШНА (МАЛИНОКЛЕН ЗАПАШНИЙ)
Малина душистая (малиноклѐн душистый)
Rubus odoratus L.

Біологічна класифікація

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Розанні (<i>Rosoideae</i>)
<u>Рід:</u>	Рубус (<i>Rubus</i>)
<u>Вид:</u>	Малина запашна (малиноклєн запашний) (<i>Rubus odoratus L.</i>)

Застосування. Декоративна, харчова, медоносна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадний напівчагарник висотою до 2 м (в культурі не вище 1,5 м) з густою кроною. Молоді пагони блискуче-коричневі, без шипів.</p> <p>Зимостійкий, хоча кінці пагонів іноді підмерзають. Засухостійкість середня. Мінімальний рівень залягання ґрунтових вод – 1 м. Ростає на різних типах ґрунтів, добре виносить півтінь, але краще цвіте на сонячних місцях з помірним поливом.</p> <p>Розмножують насінням, поділом куща і кореневої порослю, яку малина запашна дає в надлишку і тому вважається агресивною рослиною. Розростається швидко, добре переносить обрізку.</p> <p>Походження – схід Північної Америки. Поширення – східна частина Північної Америки, Європа, Україна, Росія.</p> <p>В Європі малину запашну ввели в культуру в 1770 році.</p>
Листок		<p>Листки великі довжиною до 25 см, з п'ятьма гострими трикутними лопатями, які роблять їх схожими на листки клена; темно-зелені, опушені з обох сторін.</p>
Квітка		<p>Цвіте в червні-серпні, квітки рожево-червоні діаметром 3-5 см. Квітки поодинокі або зібрані в короткі волотисті суцвіття, мають приємний аромат.</p>
Плід		<p>Плоди діаметром 0,5 см, сплюснуті, напівсферичні, легко відокремлюються від плодоложа, в зрілому стані червоні, кисло-солодкі; дозрівають в серпні.</p>

МАЛИНА ЗВИЧАЙНА (ЄВРОПЕЙСЬКА)
Малина обыкновенная (европейская)
Rubus idaeus L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Розанні (<i>Rosoideae</i>)
<u>Рід:</u>	Рубус (<i>Rubus</i>)
<u>Вид:</u>	Малина звичайна (європейська) (<i>Rubus idaeus L.</i>)

Застосування. Лікарська, харчова, медоносна, декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Кущ 1-2 м високою з річними вегетуючими пагонами і здерев'янілими дворічними стеблами, на яких утворюються квітконоси.</p> <p>Відає перевагу пухкому, родючому, добре дренованому, але вологому ґрунту. Не дуже любить лужні ґрунти. На сирих ділянках малина гине. Світлолюбива. Витримує затінення, але при цьому погано плодоносить. Зимостійка.</p> <p>Походження – Європа, Сибір, Середня Азія.</p> <p>Поширення – практично у всіх частинах землі. Широко поширена в лісовій смузі Росії, а також у Західній Європі, Закавказзі, Казахстані та Середній Азії, на Україні. На Кавказі росте в лісовому та субальпійському поясах.</p>
Листок		<p>Листки чергові, трійчасті або непарноперисті з трьома-п'ятьма або сімома листочками. Листочки темно-зелені, зісподу білоповстисті, нерівнопилчасті. Середній листочок на довгому черешку, бічні сидячі.</p>
Квітка		<p>Дрібні, білі, до 12 мм діаметром, двостатеві, з подвійною 5-члениковою оцвітиною. Віночок зеленувато-білий, тичинки і маточки численні, на випуклому квітколожі. Суцвіття гроновидні, пухкі, верхівкові і пазушні.</p> <p>Цвітіння – в кінці червня - липні (25-30 днів, після появи листя).</p>
Плід		<p>Плід – збірна, червона або жовта соковита кістянка овальної форми (8-16 мм довжиною, 7-10 мм шириною).</p>

МИГДАЛЬ СТЕПОВИЙ (НИЗЬКИЙ, КАРЛИКОВИЙ)

Миндаль степной (низкий, карликовый)

Prunus tenella Batsch.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Мигдалеві (<i>Amygdaloideae</i>)
<u>Рід:</u>	Слива (<i>Prunus</i>)
<u>Підрід:</u>	Мигдаль (<i>Amygdalus</i>)
<u>Вид:</u>	Мигдаль степовий (низький, карликовий) (<i>Prunus tenella</i> Batsch.)

Застосування. Медоносна, декоративна рослина. Насіння містить запашне мигдальне масло, яке використовується в медицині, парфумерії і як харчове.

Показник	Фото	Опис
<p>Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення</p>		<p>Невеликий, листопадний чагарник до 1,5 м висотою, з густою, кулястою кроною. Гілки прямостоячі, червонувато-сірі, з численними укороченими гілочками, густо вкритими вузькими, лінійно-ланцетними листками.</p> <p>Живе в цілих типчаково-ковилових і різнотравно-лучних степах, в кам'янистих степах, на остепнених узліссях, схилах балок. Виключно світлолюбний, посухостійкий, зимостійкий, маловимогливий до ґрунту, добре переносить задимлення, стрижку, дає численні кореневі нащадки. Розмножується насінням, щепленням, корневими нащадками, відведеннями. Заслуговує широкого застосування в зеленому будівництві як красиво- і раноквітнучий чагарник для групових і одиночних посадок. Кращого розвитку досягає при достатньому зволоженні на родючих ґрунтах. У культурі з 1683 року.</p> <p>Походження – Середня і Південно-Східна Європа, Західний Сибір, Середня Азія.</p> <p>Поширення – Середня і Південна Європа, західні регіони Азії, Західний Сибір.</p>
<p>Листок</p>		<p>Листки чергові, прості, лінійно-ланцетні або широко-еліптичні, темно-зеленого кольору.</p>
<p>Квітка</p>		<p>Квітки великі яскраво-рожеві; розквітають ранньою весною, одночасно з розпусканням листя. Раннє весняне цвітіння степового мигдалю привертає увагу бджіл, які збирають з нього нектар. Цвітіння триває 7-10 днів.</p>
<p>Плід</p>		<p>Плід – яйцеподібна суха кістянка до 2 см довжиною, жовтувато-сірого кольору. Поверхня плоду густо повстяно-волохата. Кісточка майже гладка.</p>

МИГДАЛЬ ТРИЛОПАТЕВИЙ
Миндаль трёхлопастной (луизеания трёхлопастная)
Prunus triloba Lindl.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Мигдалеві (<i>Amgdaloideae</i>)
<u>Рід:</u>	Слива (<i>Prunus</i>)
<u>Підрід:</u>	Мигдаль (<i>Amgdalus</i>)
<u>Вид:</u>	Мигдаль трилопатевий (<i>Prunus triloba</i> Lindl.)

Застосування. Медоносна, декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Чагарник висотою до 3 м, з розкидистою кроною, і темно-сірими пагонами, що стирчать.</p> <p>Невимогливий до ґрунтів, але надає перевагу легким, нейтральним або слаболужним, родючим ґрунтам. Мінімальний рівень залягання ґрунтових вод – 1,5 м. Світлолюбний. Морозостійкий (до -30°C і нижче).</p> <p>Походження – Північний Китай. Поширення – Північний Китай. Розводиться в ботанічних садах країн СНД.</p>
Листок		<p>Зверху жовто-зелені, знизу сіруваті. Листки, що розташовуються на плодоносних пагонах пучками – широкоеліптичні, по краю крупнозубчаті, неясно трилопатеві, з нижньої сторони при розгортанні густо волосисті, пізніше голі. Листки ростових пагонів - по краю гостро-дрібнозубчасті, з більш чітко вираженими лопатями.</p>
Квітка		<p>Махрові, на коротких квітконіжках, парні, густо розташовані по всій довжині торішніх пагонів, різноманітного забарвлення – темно-рожеві, світло-червоні, малинові. У типової форми діаметр квіток 1,5 см, у садової форми до 3,5 см.</p> <p>Цвітіння в першій половині травня (2,5 тижнів, до розпускання листя), рясне.</p>
Плід		<p>Дрібні, округлі кістянки, 1-3 см, масою 4,7 г, тьмяно-червоного кольору, опушені, з сухим, оксамитовим навколоплодником. М'якоть навколоплодника дуже щільна, надзвичайно кисла. Кісточка вільна, округла, вагою до 1,2 г. Після дозрівання плоди опадають, а навколоплодник висихає, стає шкірястим і відокремити його від кісточки важко. Дозрівають в серпні.</p>

ОЖИНА ЗВИЧАЙНА
Ежевика неская (куманика)
Rubus fruticosus L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Розанні (<i>Rosoideae</i>)
<u>Рід:</u>	Рубус (<i>Rubus</i>)
<u>Підрід:</u>	Ожина (<i>Eubatus</i>)
<u>Вид:</u>	Ожина звичайна (<i>Rubus fruticosus L.</i>)

Застосування. Лікарська, харчова, медоносна, декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Ожина звичайна – напівчагарник, стебла і пагони якого вкриті шипами; стеблові пагони гнучкі, то підняті, то лежачі.</p> <p>Гарно росте і плодоносить на добре дренованих і багатих гумусом ґрунтах. Вологолюбна, але перезволоження не витримує. Мінімальний рівень залягання ґрунтових вод – від 1 до 1,5 м. Світлолюбна. Морозостійка (переносить без шкоди морози - 27 ...- 30°C навіть за відсутності снігу).</p> <p>Поширення – Західна Європа, США, Великобританія, Канада, Німеччина, лісові та лісостепові райони європейської частини Росії, Прибалтика, Закарпаття, Молдова, Північний Кавказ, Україна.</p>
Листок		<p>П'ятичленний, рідше трійчастий, зверху зелений, голий, рідше зрідка волосистий, знизу більш-менш сіро-пухнастий, лише по жилках коротковолосистий, з пурпурово-чорними шипами на черешках; прилистки лінійні.</p>
Квітка		<p>Великі, білі або рожеві, зібрані в малоквіткове суцвіття на кінцях гілок.</p> <p>Цвітіння – в травні-серпні.</p>
Плід		<p>У процесі дозрівання плоди ожини набувають спочатку зеленого, потім бурого, а потім яскравого червоно-бурого кольору. Зрілі плоди ожини мають чорний колір.</p>

ПІВОНІЯ ДЕРЕВОВИДНА

Пион древовидный

Paeonia suffruticosa

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Ломикаменецевіті (<i>Saxifragales</i>)
<u>Родина:</u>	Півонієві (<i>Paeoniaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Півонія (<i>Paeonia</i>)
<u>Вид:</u>	Півонія деревовидна (<i>Paeonia suffruticosa Andrews</i>)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадний чагарник висотою до 1,5-2,0 м, з густою кроною і до 1,5 м в діаметрі. Стебла світло-коричневі.</p> <p>Відомий по красі чагарник. Декоративний, з орнаментальним листям протягом всього вегетаційного періоду і великими, яскраво забарвленими, рясно вкриваючими кущ квітами.</p> <p>Морозостійкий. Світлолюбивий. Не витримує глинистих, болотистих, кислих ґрунтів. Добре реагує на поливи під час вегетації. Витримує умови міста.</p> <p>Походження – Південно-Західний Китай. Культивується в Китаї більше 2000 років, де є однією з улюблених декоративних рослин.</p>
Листок		<p>Листки великі яскраво-зелені, двічі перисті, знизу сизуваті, голі або трішки опушені.</p>
Квітка		<p>Квітки поодинокі, 10-20 см в діаметрі, прості або махрові. Приквітників 5, еліптичні, нерівні. Чашолистків 5, зелені, широко яйцеподібні. Пелюсток 5-11, білі, рожеві, червоні або червоно-фіолетові, обернено-яйцевидні, 5-8×4,2-6 см, верхівки нерегулярно надрізані. Тичинкові нитки рожеві або фіолетові, в дистальній частині білі, близько 1,3 см. Пиляки близько 4 мм.</p> <p>Цвітуть вони зазвичай у травні – на початку червня протягом 2 тижнів і довше. На одному кущі може бути від 30 до 70 квіток.</p>
Плід		<p>Стручки довгасті, густо коричнево-жовті, повстяні.</p>

ПІРАКАНТА ЯСКРАВО-ЧЕРВОНА

Пираканта ярко-красная

Pyraканtha coccinea Roem.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Спірейні (<i>Spiraeoideae</i>)
<u>Рід:</u>	Піраканта (<i>Pyraканtha</i>)
<u>Вид:</u>	Піраканта яскраво-червона (<i>Pyraканtha coccinea</i> Roem.)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Чагарник, сягає ширини 1,8 м, висоти 1-3 м, в гарних умовах до 4,5 м.</p> <p>Використовується для формування живоплоту, добре витримує стрижку, приймаючи будь-яку форму. Стійкий до спеки, посухи та викидних газів. Світлолюбний. Невибагливий до ґрунту. В суворі зими втрачає частину листя, підмерзають кінці пагонів. Витримує умови міста.</p> <p>Походження – південна та центральна Європа та Західна Азія і Кавказ.</p> <p>Поширення – Південний Крим, Кавказ, Італія. У Центральній Європі, починаючи з сімнадцятого століття використовується як декоративний чагарник в парках. Його культивують у багатьох частинах світу.</p>
Листок		<p>Листки зелені, продовгувато-еліптичні, шкірясті, блискучі, темно-зелені, до 5 см довжиною, на коротких черешках. У районах з більш теплим кліматом листки вічнозелені.</p>
Квітка		<p>Квітки дрібні, 0,8 см в діаметрі, білі, зібрані в щитки, привабливі для відвідування бджолами. Цвіте в травні і червні.</p>
Плід		<p>Сферичні, до 6 мм в діаметрі, колір – від жовтого до червоного. Залишаються довго на рослині, не опадають до наступної весни. Вони позбавлені смаку і отруйні.</p>

ПОДОРОЖНИК ДЕРЕВОПОДІБНИЙ

Подорожник древовидный

Plantago arborescens Poir.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Губоцвіті (<i>Lamiales</i>)
<u>Родина:</u>	Раннікоцвіті (<i>Scrophulariales</i>)
<u>Рід:</u>	Подорожник (<i>Plantago</i>)
<u>Вид:</u>	Подорожник деревоподібний (<i>Plantago arborescens</i> Poir.)

Застосування. Лікарська, декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Невеликий рясно розгалужений чагарник висотою до 60 см.</p> <p>Макаронезійський ендемік, росте на Канарських островах (за винятком островів Лансароте і Фуертевентура) і на о. Мадейра, де представлений особливим підвидом. Поширений від рівня моря до висоти 1000 м н.р.м., зустрічається на скелях, лісових прогалинах і узліссях.</p>
Листок		<p>Листки вузьколінійні, ниткоподібні, супротивні, скупчені; на верхівках пагонів, віддалені від стебла, майже голі, лише по краю війчасті, 2-6 см довжиною і 0,75-1,5 мм шириною.</p>
Квітка		<p>Суцвіття до 1 см в діаметрі, яйцеподібні, малоквіткові. Приквітки 5-7 мм довжиною, віночок 4-5 мм довжиною.</p>
Плід		

РОЗОВИК КЕРІЄВИДНИЙ
Рябинник кериелистный
Rhodotypos kerrioides Sieb. Et Zucc.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Розовик (<i>Rhodotypos</i>)
<u>Вид:</u>	Розовик керієвидний (<i>Rhodotypos kerrioides Sieb. Et Zucc.</i>)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадний, багаторічний чагарник до 2,0 м висотою і 1,5 м шириною.</p> <p>Зимостійкий, але промерзає в суворі зими, вологолюбивий, не витримує довгої засухи. Віддає перевагу захищеним місцям розташування і багатим гумусом ґрунтам.</p> <p>Добре відростає після обрізування і підстригання. Декоративний з густим світло-зеленим листям і особливо білими з матовим блиском квітами.</p> <p>Походження – Японія, Центральний Китай.</p> <p>Поширення – створює чагарникові зарості в лісових районах Китаю і Японії.</p>
Листок		<p>Листки до 8 см довжиною, протилежні, яйцевидні або подовжено-яйцевидні, двояко пильчасті, зверху голі, темно-зелені, знизу світло-зелені, в молодому віці опушені.</p>
Квітка		<p>Квітки 4-пелюсткові, білі, одиночні, на верхівках пагонів. Квітки з'являються на кущі протягом усього літа.</p>
Плід		<p>Плоди – чорні блискучі кістянки. Плоди дуже ефектно виглядають на рослині в поєднанні з білосніжними квітками.</p>

САДОВИЙ ЖАСМИН ПУХНАСТИЙ (ВІНЦЕВИЙ)
Чубушник венечный (обыкновенный)
Philadelphus coronarius L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Кизилицвіті (<i>Cornales</i>)
<u>Родина:</u>	Гортензієві (<i>Hydrangeaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Садовий жасмин (<i>Philadelphus</i>)
<u>Вид:</u>	Садовий жасмин пухнастий (вінцевий) (<i>Philadelphus coronarius L.</i>)

Застосування. Декоративна й медоносна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадний чагарник з численними прямими стовбурами, висотою 2-3 м.</p> <p>Невимогливий до ґрунтів, але не витримує засолення і застійного зволоження. Віддає перевагу пухким, помірно вологим ґрунтам. Тіневитривалий, але в тіні гірше цвіте. Морозостійкий.</p> <p>Походження – Південь Європи, Кавказ.</p> <p>Поширення – у природі росте в Північній Америці, Західній Європі і Східній Азії.</p>
Листок		<p>З рідкісними зубцями по краю, загострені, що наближаються до яйцевидної форми, до 8 см довжиною і до 5 см шириною, зверху яскраво-зелені, голі, знизу – більш бліді, по жилках опушені, розташування супротивне.</p>
Квітка		<p>Кремowo-білі, до 3 см в діаметрі, зібрані по 5-7 штук в китиці, запашні.</p> <p>Цвітіння: на півдні – в кінці травня-червні.</p>
Плід		<p>Плід – 3-5-гніздна коробочка з дуже дрібними (від 6000 до 10000 штук в грамі) насінинами.</p>

САМШИТ ВІЧНОЗЕЛЕНИЙ

Самшит вечнозелёный

Buxus sempervirens L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Самшитоцвіті (<i>Buxales</i>)
<u>Родина:</u>	Самшитові (<i>Buxaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Самшит (<i>Buxus</i>)
<u>Вид:</u>	Самшит вічнозелений (<i>Buxus sempervirens L.</i>)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
<p>Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення</p>		<p>Вічнозелений кущ або деревце висотою до 15 м. Пагони прямі, чотиригранні, зелені, густо вкриті листям.</p> <p>До ґрунтів невимогливий. Віддає перевагу родючим, слаболужним, лужним, вапняним ґрунтам, може рости на сухих кам'янистих, неглибоких ґрунтах, уникає ґрунтів з надмірним зволоженням. Мінімальний рівень залягання ґрунтових вод – 2 м. Прекрасно почуває себе в тінистих і напівтінистих місцях, прекрасно росте на літньому сонці за умови притінення рослин на зиму. Добре переносить навіть густу тінь. Морозостійкий (до -24°C).</p> <p>Походження – Середземномор'є.</p> <p>Поширений в Західній та Південній Європі, північно-західній Африці і Передній Азії. Його ареал поширюється від південної Англії до північного Марокко, а на сході досягає Туреччини та Західного Кавказу. Широко культивується в Росії і на Україні.</p>
<p>Листок</p>		<p>Листки на коротких черешках, майже сидячі, дуже розрізняються за формою, голі, з блискучою темно-зеленою верхньою стороною і світло-зеленою, навіть жовтуватою нижньою.</p>
<p>Квітка</p>		<p>Квітки дрібні, зеленуваті, зазвичай одностатеві, тичинкові – в компактних головчатих суцвіттях, маточкові – поодинокі.</p>
<p>Плід</p>		<p>Плід – дрібна, чорно-коричнева, трьохріжка куляста коробочка з виростами, що розкриває стулки у міру дозрівання насіння.</p>

СМОРОДИНА ЗОЛОТИСТА

Смородина золотистая

Ribes aureum Pursh

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Ломикаменецевіті (<i>Saxifragales</i>)
<u>Родина:</u>	Агрусові (<i>Grossulariaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Смородина (<i>Ribes</i>)
<u>Вид:</u>	Смородина золотиста (<i>Ribes aureum Pursh</i>)

Застосування. Харчова й декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадний чагарник висотою 2-2,5 м. Пагони червоні, голі або дрібно опушені, малогіллясті, з щорічним приростом в 30-40 см. Коріння потужні, що йдуть в ґрунт на глибину в 1,5 м.</p> <p>Посухостійка. Зимостійка. Може рости на легких і важких суглинках, еродованих ґрунтах, кам'янистих осипах, витримує деяке засолення. Але краще росте на удобрених ґрунтах легкого механічного складу. Світлолюбива, але може рости і в напівтіні.</p> <p>Походження – Північна Америка.</p> <p>Поширення – південно-західні райони Канади, центральні і західні райони США, північ Мексики. Натуралізувався і культивується в Європі, Середній Азії та на всій території Північної Америки. На території Росії зустрічається в європейській частині, на Кавказі та на Далекому Сході.</p>
Листок		<p>Листки – розташовані супротивно, трилопатеві. Лопаті закруглені, жилкування пальчасте. Можуть сягати 5 см шириною, черешок приблизно такої ж довжини, що і листкова пластинка.</p>
Квітка		<p>Від 5 до 15 квіток зібрані в китиці близько 8 см довжиною, завжди мають прилистки, на яких знаходяться волоски та залози. Тонкі жовті квітки без запаху, мають 5 загострених чашолистків та 5 жовтих пелюсток, які з віком набувають червоного кольору.</p>
Плід		<p>Плід – ягода має довгу засохлу чашечку і може бути, залежно від сорту, червоною, оранжевою, жовтою, бурою, чорною близько 0,5 см в діаметрі.</p>

СМОРОДИНА ЧЕРВОНА (ПОРІЧКИ)
Смородина красная (обыкновенная, садовая)
Ribes rubrum L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Каміннеломкоцвіті (<i>Saxifragales</i>)
<u>Родина:</u>	Агрусові (<i>Grossulariaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Смородина (<i>Ribes</i>)
<u>Вид:</u>	Смородина червона (порічки) (<i>Ribes rubrum L.</i>)

Застосування. Лікарська, харчова, медоносна й декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Чагарник висотою від 1 до 1,5 м (рідко до 2 м) з пагонами сірого або жовтуватого кольору. Деревина зеленувата зі світлою серцевиною.</p> <p>Досить зимостійка і посухостійка, високоврожайна, стійка до брунькового кліща і махровості. Оптимальна температура росту і розвитку 18-20°C. Може рости на різних ґрунтах: чорноземах, слабокислих підзолистих, і навіть на слабосолонцюватих. Віддає перевагу сушіщаним і суглинним. Не виносить сирих, заболочених і сильно затінених місць.</p> <p>Походження – західна Європа (Франція, Бельгія, Німеччина та північна Італія).</p> <p>Поширення – в лісовій зоні по всій Євразії. Зустрічається на лісових галявинах, надає перевагу берегам річок або струмків, утворює зарості.</p>
Листок		<p>Листки 3-5-лопатові з зазубреними краями і гладким блискучим верхом, розташовані на стеблі спіралью. Нижня сторона листка більш світлого відтінку, іноді з опушеними жилками.</p>
Квітка		<p>Квітки непомітні дрібні жовто-зелені або червонувато-бурі, зібрані в китиці 4-8 см довжиною. Цвітіння проходить в травні.</p>
Плід		<p>Плоди – яскраво-червоні соковиті ягоди, кислі на смак, діаметром 8-12 мм, утворюють грона.</p>

СНІЖНОЯГІДНИК БІЛИЙ
Снежнойгодник бѣлый
Symphoricarpos albus (L.) S.F.Blake.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Ворсянкоцвіті (<i>Dipsacales</i>)
<u>Родина:</u>	Жимолостні (<i>Caprifoliaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Сніжноягідник (<i>Symphoricarpos</i>)
<u>Вид:</u>	Сніжноягідник білий (<i>Symphoricarpos albus</i> (L.) S.F.Blake.)

Застосування. Медоносна й декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадний чагарник висотою до 1,5 м з тонкими пагонами.</p> <p>Віддає перевагу суглинкам, вапняним, слабокислим, нейтральним (рН 6,5-7,5), легким ґрунтам. Може рости на кам'янистих ґрунтах. Крім того, витримує деяке засолення ґрунту, добре росте на ущільнених ґрунтах. Посухостійкий. Зимостійкість висока. Світлолюбний. Тіневитривалий. Добре росте на сонці і в півтіні, витримує і досить сильне затінення.</p> <p>Походження – Північна Америка.</p> <p>Поширення – Північна Америка: від Канади на південь до Пенсільванії, на захід до Каліфорнії. Широко поширений в Україні.</p>
Листок		<p>Листки супротивні, яйцеподібні або овальні, цільнокраї, довжиною до 2-5 см. З верхнього боку зелені, голі, з нижньої – сіруваті і злегка опушені.</p>
Квітка		<p>Квітки дрібні (0,6 см діаметром), з дзвінковим 4-5-лопатовим рожевим віночком, зібрані в густі гроновидні суцвіття в пазухах листків. Цвіте з травня по вересень.</p>
Плід		<p>Плоди кулясті, діаметром до 1 см, білого кольору, з двома насінинами всередині, неїстівні. Дозрівають у вересні, довго не опадають.</p>

СНІЖНОЯГІДНИК ОКРУГЛИЙ (ЗВИЧАЙНИЙ)
Снежноягодник округлый (обыкновенный)
Symphoricarpos orbiculatus Moench

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Ворсянкоцвіті (<i>Dipsacales</i>)
<u>Родина:</u>	Жимолостні (<i>Caprifoliaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Сніжноягідник (<i>Symphoricarpos</i>)
<u>Вид:</u>	Сніжноягідник округлий (звичайний) (<i>Symphoricarpos orbiculatus Moench</i>)

Застосування. Медоносна й декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадний чагарник висотою до 2-3 м з тонкими коричневими або червонуватими пагонами.</p> <p>Менш зимостійкий, ніж <i>сніжноягідник білий</i>. Дуже невибагливий. Гарно росте на кам'янистому та вапняковому ґрунті. Не вимагає поливу, добре себе відчуває в напівтіні.</p> <p>Походження – Північна Америка. Поширення – Північна Америка, середня смуга Росії та її європейська частина, Україна.</p>
Листок		<p>Листки супротивні, яйцевидно-округлі, цілюнокраї. З верхнього боку темно-зелені, з нижньої - світліші і опушені. Восени забарвлюються в червоний колір.</p>
Квітка		<p>Квітки дрібні, дзвоникоподібні, рожево-білі, зібрані в короткі кисті в пазухах листків. Цвіте в липні-серпні.</p>
Плід		<p>Плоди кулясті, діаметром 4-7 мм, пурпурно-червоні, неїстівні. Дозрівають у вересні, довго не опадають.</p>

СПІРЕЯ ВАНГУТТА
Спирея Вангутта
Spiraea ×vanhouttei (Briot) Zabel

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Спірея (<i>Spiraea</i>)
<u>Вид:</u>	Спірея Вангутта (<i>Spiraea ×vanhouttei (Briot) Zabel</i>)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадний декоративний чагарник округлої форми, висотою до 2 м. Гібрид між спіреєю кантонською (<i>Spiraea cantoniensis</i>) і спіреєю трилопатевою (<i>Spiraea trilobata</i>). Гілки дорослих рослин дугоподібно вигинаються вниз.</p> <p>Відносно тіневитривала. У суворі зими гілки підмерзають, але кущ швидко відновлюється.</p> <p>Використовують в одиночних посадках, низьких живоплотах, невеликих групах, на додаток до хвойних дерев, для декорування берегів водойм, при оформленні квітників великих розмірів. Основна декоративна якість – це забарвлення квітів і тривалість цвітіння.</p> <p>Походження – Південно-Східна Європа, Сибір, північ Середньої Азії.</p> <p>В культурі з 1868 року.</p>
Листок		<p>Листки оберненояйцевидні, зубчасті, 3-5-лопатові, голі, зверху темно-зелені, знизу тьмяно-сіруваті, восени оранжево-червоні, до 3,5 см довжиною.</p>
Квітка		<p>Суцвіття численні, в багатоквіткових зонтикоподібних китицях, розташовуються по всій довжині пагонів. Квітки білі, 0,6 см в діаметрі.</p> <p>Цвіте в середині червня – на початку липня. Іноді спостерігається повторне цвітіння в липні-серпні.</p>
Плід		<p>Плоди – багатонасінні листівки, які при дозріванні зменшують декоративність рослин. Плоди дозрівають у жовтні.</p>

СПІРЕЯ ДУБРОВКОЛИСТА
Спирея дубровколистная (таволга дубровколистная)
Spiraea chamaedryfolia L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Спірея (<i>Spiraea</i>)
<u>Вид:</u>	Спірея дубровколиста (<i>Spiraea chamaedryfolia L.</i>)

Застосування. Декоративна та медоносна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Чагарник до 1,5 м висотою з прямими, а на верхівці з вигнутими тонкими пагонами, в зимовий період покритими супротивними гострими бруньками. Починає цвісти раніше інших видів – у другій половині травня. В цей час кущ зверху донизу покривається білими великими суцвіттями.</p> <p>Надає перевагу родючим ґрунтам і освітленому місцю розташування, вид високозимостійкий. Виносить невелике затінення. Через схильність до «розповзання» за допомогою кореневої порослі, частіше використовується для прикрашування громадських міських парків. Посухостійка. Газостійка. Добре переносить літню стрижку після закінчення цвітіння.</p> <p>Походження – Північно-Східна Європа, Сибір, Середня Азія.</p>
Листок		<p>Яйцевидно-еліптичні, зубчасті по краях, довжиною 3,5-4,5 см. Зверху яскраво-зелені, знизу сизі.</p>
Квітка		<p>Білі, до 1,5 см в діаметрі, з'єднані в зонтикоподібних суцвіттях, розташовані на коротких квітконіжках. Під вагою квіток гілки красиво згинаються до землі.</p> <p>Цвітіння в кінці травня – на початку червня.</p>
Плід		<p>Плоди – багатонасінні листівки. Плодоношення в кінці серпня.</p>

СПІРЕЯ ЯПОНСЬКА

Спирея японская

Spiraea japonica L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Спірея (<i>Spiraea</i>)
<u>Вид:</u>	Спірея японська (<i>Spiraea japonica</i> L.)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Чагарник сягає від 1,2 м до майже 2 м у висоту і майже стільки ж у ширину. Стебла від коричневого до червоно-коричневого кольору, круглі в перерізі.</p> <p>Це звичайний декоративний вигляд. Високі форми вирощуються як живоплоти. Низькорослі форми використовуються в якості ґрунтопокривних рослин або для бордюрів.</p> <p>Рекомендується весняна обрізка. Пагони вкорочують до висоти 15-20 см від рівня ґрунту. Влітку видаляють відцвілі суцвіття для підтримки декоративної форми куща.</p> <p>Надає перевагу дренованим, родючим, не важким, слабкокислим, нейтральним ґрунтам. Потрібен помірний полив. Світлолюбний. Морозостійкий.</p> <p>Походження – спірея японська родом з Японії, Китаю та Кореї. Південно-Західний Китай є центром по збереженню біорізноманіття виду.</p>
Листок		<p>Довжиною 2-8 см, яйцевидно-довгасті, вгорі загострені. При розпусканні коричневі, пізніше зелені, знизу блакитно-зелені.</p>
Квітка		<p>Квіти світло- та темно-рожеві, зібрані в багатоквіткові щитовидні суцвіття, які завершують однорічні пагони. Суцвіття щитовидно-китицеві.</p> <p>Цвітіння в червні-серпні (близько 45 днів).</p>
Плід		<p>Насіння приблизно 2,5 мм в довжину і знаходиться в невеликих блискучих капсулах.</p>

ТАМАРИКС ГАЛУЗИСТИЙ
Гребенщик ветвистый
Tamarix ramosissima Ledeb.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Гвоздикоцвіті (<i>Caryophyllales</i>)
<u>Родина:</u>	Тамарискові (<i>Tamaricaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Тамарикс (<i>Tamarix</i>)
<u>Вид:</u>	Тамарикс галузистий (<i>Tamarix ramosissima</i> Ledeb.)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Чагарник або деревце до 5 м висотою. До ґрунтів невимогливий, витримує засолення. Дуже посухостійкий, світлолюбивий, морозостійкий, довговічний. Витримує умови міста.</p> <p>Походження – Молдавія, південний схід європейської частини Росії, західне Закавказзя, Крим, Греція, Мала Азія.</p> <p>Поширення – зустрічається в пустелях, напівпустелях і степах на півдні Європи, в Африці та Азії, де є характерною, часто пануючою рослиною. Звичайний в тугайних лісах Центральної Азії. У горах Середньої Азії піднімаються до 2000 м над рівнем моря, на Кавказі – до 600 м.</p>
Листок		<p>Листорозміщення чергове. Листки довжиною 1-7 мм, лускоподібне, сидяче, напівстебло-обгортаюче або стеблообгортаюче, що трохи відрізняється на пагонах першого і другого року, без прилистників, вкрите поглибленнями від солевидільних залоз.</p>
Квітка		<p>Квітки двостатеві, дрібні, довжиною 1,5-3 (до 5) мм, зібрані на однорічних гілках, в прості або складні китиці або, на інших, в волоті. Пелюсток чотири або п'ять, рідше до семи. Тичинки в числі 4-5, рідше 6-12; нитки тонкі або, іноді, в основі розширені; пиляки серцеподібні, гострі або тупі. Маточка одна; зав'язь верхня, довгасто-еліптична, конічна, тригранна, одногніздна; стовпчики в числі 3-4, короткі, булавоподібні.</p>
Плід		<p>Плід – багатонасінна, трьох-пятигранна-пірамідальна коробочка, що розкривається трьома стулками, в 3-5 разів перевищує чашечку. Насіння дрібне, довжиною 0,5-0,7 мм, пряме, стисле, подовжено-оберненояйцевидне, у верхній частині з остюком, вкритим одноклітинними, довгими, білими волосками. Поширюються вітром.</p>

ФОРЗИЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКА
Форзиция европейская
Forsythia europae Deg. et Bald

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Губоцвіті (<i>Lamiales</i>)
<u>Родина:</u>	Маслинові (<i>Oleaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Форзиція (<i>Forsythia</i>)
<u>Вид:</u>	Форзиція європейська (<i>Forsythia europae Deg. et Bald</i>)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадний невисокий кущ висотою до 2 м. Форзиція росте швидко та не дуже вибаглива до ґрунтів, світлолюбива, теплолюбива, морозостійка. Добре витримує умови міста.</p> <p>Використовують в садах та парках як декоративну рослину, та як солітер. Декоративні якості виражаються під час цвітіння та з кольоровим листям восени. Поширена по всій Україні.</p> <p>Походження – Північний і Центральний Китай.</p> <p>Поширення – у дикому вигляді росте в Північному і Центральному Китаї. Добре росте на Україні, в Криму, на Кавказі і в Середній Азії. Вирощується в Москві і навіть в Санкт-Петербурзі.</p>
Листок		<p>Листки супротивні, черешаті, продовгувато-овальні, прості, по краю зубчасті. Довжиною 5-7 см, світло-зеленого кольору.</p>
Квітка		<p>Квіти золотисті, з короткими пелюстками, зібрані в пазушні пониклі китиці. Квіти густо покривають пагони.</p>
Плід		<p>Двостулкові коробочки, сухі, овальні, з обох кінців загострені, коричневі, близько 1,2-2,5 см довжиною і 0,6-1,2 см в діаметрі, з рідкими бородавчастими чечевичками, з плоским, світлокоричневим насінням.</p> <p>Дозрівають восени.</p>

ХВОЙНИК ДВОКОЛОСКОВИЙ (ЕФЕДРА ДВОКОЛОСКОВА)
Хвойник двухколосковый (эфедра двухколосковая)
Ephedra distachya L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Гнітовидні (<i>Gnetóphyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Насінні (<i>Spermatophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Гнітові (<i>Gnetopsida</i>)
<u>Порядок:</u>	Хвойникові (<i>Ephedrales</i>)
<u>Родина:</u>	Хвойникові (<i>Ephedraceae</i>)
<u>Рід:</u>	Хвойник (<i>Ephedra</i> L.)
<u>Вид:</u>	Хвойник двоколосковий (эфедра двоколоскова) (<i>Ephedra distachya</i> L.)

Застосування. Лікарська й декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Вічнозелений чагарничок до 30 см висотою (іноді до 50 см). Зовнішній вигляд мінливий і залежить від умов зростання. Стебло укорочене, від основи гіллясте, здерев'яніле, з темно-сірою корою. Пагони сіро-зелені, рідше жовтувато-зелені, восени і взимку сірувато-коричневі, мілкоробристі, прямі або частіше вгорі вигнуті, гілкоподібні, членисті; міжвузля довжиною 1,5-7 см.</p> <p>У природі ареал виду охоплює південну Європу, Малу Азію, Казахстан, південь Західного Сибіру і Синьцзян-Уйгурський автономний район Китаю. У Європі поширення виду доходить до північно-східної Франції, південної Словаччини, центральної України і 56° пн. ш. на сході в Російській Федерації.</p> <p>Виростає на схилах пагорбів, в нижньому поясі гір, на піщаних масивах, серед каміння. Ксерофіт, оліготроф, тобто пристосований до сухих місць проживання і бідних органічними залишками ґрунтів. Факультативний кальцієфіл. Світлолюбивий. Віддає перевагу пухким за механічним складом, бідним, сухим кам'янистим, вапняним і піщаним ґрунтам, а також піщаним і крейдяним оголенням. В горах зустрічається до висоти в 900 метрів.</p>
Листок		<p>Листки супротивні, редуційовані, довжиною 1,5-2 мм, зрослись на третину або наполовину. Вільні частини надрізані на трикутні лопаті; закінчення тупі або закруглені.</p>
Квітка		<p>Рослина дводомна. Чоловічі шишки (мікростробіли) за будовою нагадують квітки покритонасінних рослин; зібрані в групи по три на кінчиках коротких відгалужень або квітконосів; складаються з осі з чотирма парами приквітників; тичинкові нитки в пазухах приквітників довжиною близько 2 мм, з сімома або вісьмома пиляками. Жіночі шишки (мегастробіли) овальні, на коротких відгалуженнях або верхівкові, одиночні або зібрані в пучки, з 3-4 приквітниками, з них нижні на одну третину зклеєні, широкоовальні, притуплені, по краю вузько-перетинчасті; внутрішні до половини склеєні.</p>
Плід		<p>Зрілі жіночі шишки кулясті, 1-1,5 см в діаметрі, ягідоподібні, червоні (шишкоягоди). Насіння зазвичай по два, овальне або довгасто-овальне, довжиною 4-5 мм, 2-3 мм в ширину, гладке, опукле, темно-буре.</p>

ШИПШИНА СОБАЧА
Шиповник собачий
Rosa canina L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Шипшина (<i>Rósa</i>)
<u>Вид:</u>	Шипшина собача (<i>Rosa canina</i> <u>L.</u>)

Застосування. Декоративна й лікарська рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадний чагарник, що сягає у висоту більше 1 м. Пагони голі товсті, дуговидно вигнуті. Кора зелена, з сонячної сторони червоніє. Шипи рідкі, серповидні, з дуже короткою основою, з боків стислі. Кінці їх спрямовані донизу.</p> <p>До ґрунтів невибагливий, надає перевагу глинистим середньотяжким (рН 6-7) з високим вмістом гумусу. Помірно вологолюбний. Світлолюбний. Добре розвивається тільки на освітлених місцях, де дає масу кореневих паростків. Може рости і в напівтіні, але тоді не так рясно цвіте. Зимостійкий.</p> <p>Походження – Європейська частина Росії, Сибір.</p> <p>Поширення – в Україні, майже по всій європейській частині Росії (крім північних, причорноморських і прикаспійських районів), в Західному і Середньому Сибіру, в Західній Європі і Казахстані, доходить до озера Байкал.</p>
Листок		<p>Листки – невеликі голі, розміром до 4,5 см, непарноперисті, з 5-7 пильчатими по краю, яйцевидно-еліптичними листочками. У основі листка є вузький залозисто-війчастий прилистник.</p>
Квітка		<p>Квітки не пахнуть, одиночні або зібрані по 3-5 в верхівкові щитковидні суцвіття, від білого до яскраво-рожевого кольору, сягають в діаметрі 5-8 см. Чашолистки перисті, широколанцетні, після цвітіння відгинаються назад і задовго до дозрівання плодів відвалюються. Цвіте у червні-липні.</p>
Плід		<p>Плоди – подовжено-овальної форми, гладкі і блискучі, оранжево-червоного кольору, всередині містять насіння – багато волосистих горішків. Плоди дозрівають в серпні.</p>

ЯЛІВЕЦЬ КОЗАЦЬКИЙ
Можжевельник казацкий
Juniperus sabina L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Насінні (<i>Spermatophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Хвойні (<i>Coniferopsida</i>)
<u>Порядок:</u>	Хвойні (<i>Coniferales</i>)
<u>Родина:</u>	Кипарисові (<i>Cupressaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Ялівець (<i>Juniperus</i>)
<u>Вид:</u>	Ялівець козацький (<i>Juniperus sabina L.</i>)

Застосування. Лікарська, деревинна, декоративна й фітомеліоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Низькорослий сланкий дводомний вічнозелений кущ висотою 1-1,5 м. Швидко розростається в ширину і утворює щільні зарості. Рідше зустрічаються невеликі дерева до 4 м висотою із зігнутими стовбурами.</p> <p>Посухостійкий, світлолюбивий, маловимогливий до ґрунту.</p> <p>Походження – Європа, Крим, Кавказ, Урал, степова зона Сибіру і Казахстану.</p> <p>Поширення – у природі зустрічається в горах і степах майже по всій Європі, у Малій Азії і Сибіру. Ростає на вапнякових скелях у Криму і на Закарпатті. В багатьох парках його культивують як декоративну рослину.</p>
Листок		<p>Гілочки і глиця інтенсивно зелені, з сильним запахом. Глиця лусковидна, ромбічна або ромбічно-ланцетна, трохи загострена, на гілках сидить по три, на гілочках розміщується в 4 рядки черепицеподібно, на спинці округла, з видовженою або веретеновидною залозкою.</p>
Квітка		<p>Органи спороношення містяться на кінцях маленьких пазушних гілочок, вкриті дрібними лусковидними листочками, чоловічі шишечки спрямовані догори, яйцевидні, утворені круглястими лусочками, жіночі шишечки майже кулясті.</p> <p>Запилюється у травні.</p>
Плід		<p>Після запліднення луски жіночої шишечки зростаються і утворюють соковиту зелену шишкоягоду. Шишкоягоди досягають восени першого або наступного року. Стиглі шишкоягоди звислі, чорні, з сіруватою поволокою, 5-8 мм в діаметрі.</p>

Розділ 4   ***Види ліан***
дендропарку ХДАУ

АКЕБИЯ П'ЯТІРНЯ
Акебия пятерная
Akebia quinata (Houtt.) Desne.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Жовтецевоцвіті (<i>Ranunculales</i>)
<u>Родина:</u>	Лардизабалові (<i>Lardizabalaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Акебія (<i>Akebia</i>)
<u>Вид:</u>	Акебія п'ятірня (<i>Akebia quinata</i> (Houtt.) Desne.)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>В'юнкий чагарник висотою більше 3 м (до 10 м) з опадаючим листям. Однорічні гілки тонкобороздчаті, гладенькі, блискучі, тьмяно-фіолетово-пурпурні.</p> <p>Добре росте в будь-яких умовах, але найкраще їй підходить місце в легкій півтіні. Тривала дія пекучих променів сонця може призвести до висихання деяких листків. У глибокій тіні рослина може не зацвісти. Зимостійка. Надає перевагу легким і родючим ґрунтам.</p> <p>Походження – Японія, Китай, Корея. Поширення – Китай, Японія, Корея, Австралія, Північна Америка (з 1845 року) і Європа, Чорноморське узбережжя Кавказу - Сочі, Сухумі, Батумі, Крим – в Нікітському ботанічному саду (з 1879 року), де цвіте, але не плодоносить.</p>
Листок		<p>Листки довго-черешчаті, пальчатоскладні; листочки на черешках в числі 3-5, щільні, шкірясті, голі, довжиною 2-5 см, шириною 1,5-3 см, на верхівці виїмчасті, зверху темно-зелені, знизу значно світліші. Загальний черешок довжиною 6-10 см.</p>
Квітка		<p>Жіночі квітки рослини мають ніжне, коричнево-рожеве забарвлення, а чоловічі практично повністю рожеві. На одній рослині можуть перебувати квітки обох статей. Як правило, вони об'єднані у великі, гроновидні суцвіття. Як жіночі, так і чоловічі квітки акебії розташовуються на одному квітконосі, причому жіночі розміщені ближче до основи суцвіття, а більш дрібні чоловічі - до закінчення. Від квіток виходить ледве вловимий, пряний запах шоколаду. Цвітіння починається з травня і може продовжуватися протягом усього літа.</p>
Плід		<p>Плоди довжиною 6-8 см, яйцевидно-довгасті, м'ясисті, пурпурно-фіолетові, з восковим нальотом, що розкриваються по черевному шву. Насіння численне, чорне, розташоване в кілька рядів, занурене в м'якоть плоду. Дозріває на початку жовтня, м'якоть їстівна і за смаком нагадує малину.</p>

ВИНОГРАД АМУРСЬКИЙ
Виноград амурский
Vitis amurensis Rupr.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Айстериди (<i>Asterids</i>)
<u>Порядок:</u>	Виноградоцвіті (<i>Vitales</i>)
<u>Родина:</u>	Виноградові (<i>Vitaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Виноград (<i>Vitis</i>)
<u>Вид:</u>	Виноград амурський (<i>Vitis amurensis Rupr.</i>)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Ліана з лозою 5-10 см в діаметрі і довжиною до 15-18 м, зустрічаються зрідка лози довжиною до 20-25 метрів. Вусики винограду здатні здійснювати кругові рухи, завдяки цьому вони обвивають гілки сусідніх рослин (дерев) та інші опори. Кора темна, лущиться поздовжніми смугами на старих пагонах. Молоді пагони - зелені або червонуваті, до осені стають червоно-бурими.</p> <p>Вологолюбний. Надає перевагу пухким та кислим ґрунтам. Морозостійкий - виносить зимові температури до - 45°C, а кореневого шару ґрунту до -16°C. Світлолюбний, димота газостійкий.</p> <p>Походження – є реліктом дольодовикової субтропічної рослинності Далекого Сходу.</p> <p>Поширення – ліси Маньчжурії, Приамур'я і Примор'я, Китаю, Кореї.</p>
Листок		<p>Листки сильно варіюють за формою. Вони можуть бути цільними, трьох-або п'ятилопастними, яйцевидними або округлими, склепінчастими в основі. Розмір коливається від 9 до 25 см. Краї з гострими і округло-трикутними пильчатими зубцями. Зверху голі, знизу густо покриті короткими щетинками. Восени набувають яскравих тонів - червоні, жовті, оранжеві, коричневі.</p>
Квітка		<p>Квітки дрібні, медоносні. З'являються у другій декаді травня. Зібрані в не дуже густі китиці. Амурський виноград, як правило, рослина дводомна. Слід зазначити, що в природі у вигляді рідкісного винятку трапляються двостатеві ліани.</p>
Плід		<p>Плоди кулясті чорні або фіолетові, іноді темно-сині ягоди від дуже кислих до солодких; діаметром в основному до 12 мм, з товстою шкіркою. У окремих форм вміст цукру в плодах доходить до 22-23%. Дозрівають в кінці вересня. М'якоть ягід соковита, як правило, кислувата. Грона можуть бути великими, порівняні за кількістю ягід (але не по масі) з гронами культурного винограду. У виняткових випадках довжина грон сягає 25 см, а маса - 250 г (зазвичай 20-70 г).</p>

ВИНОГРАД ДІВОЧИЙ П'ЯТИЛИСТОЧКОВИЙ

Виноград девичий пятилисточковый

Parthenocissus quinquefolia Planch.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Айстериди (<i>Asterids</i>)
<u>Порядок:</u>	Виноградоцвіті (<i>Vitales</i>)
<u>Родина:</u>	Виноградові (<i>Vitaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Дівочий виноград (<i>Parthenocissus</i>)
<u>Вид:</u>	Виноград дівочий п'ятилисточковий (<i>Parthenocissus quinquefolia</i> Planch.)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Ліана, довжиною до 15-20 м.</p> <p>Мириється з бідними ґрунтами, але віддає перевагу родючим, пухким, не надто сухим, добре дренованим, вологим, суглинковим ґрунтам (Ph 6-7,5). Посухостійкий. Вносить невелике засолення. Не любить прямих сонячних променів і краще почуває себе в півтіні. Морозостійкий.</p> <p>Походження – Північна Америка.</p> <p>Поширення – можливо зустріти в Північній Америці, Східній Азії, Гімалаях і на Далекому Сході.</p> <p>Ця північноамериканська ліана широко використовується у вертикальному озелененні як у Росії, так і в країнах Балтії, в Україні, в Білорусії.</p>
Листок		<p>Складаються з 5 еліптичних або зворотно-яйцевидних листочків від 4 до 12 см довжиною, зверху темно-зелені, з нижньої - сизуваті.</p> <p>Колір восени: вишнево-червоний, пурпурний або багряний.</p>
Квітка		<p>Малопомітні, блідо-зеленуваті, зібрані в густі красиві китицевидні суцвіття.</p> <p>Цвітіння в липні-серпні.</p>
Плід		<p>Округлі ягоди, до 0,6 см довжиною, синювато-чорні, з легким восковим нальотом, мають 2-3, рідко 4 насінини.</p> <p>Плодоношення у вересні-жовтні.</p>

ВИНОГРАД КУЛЬТУРНИЙ
Виноград культурный
Vitis vinifera L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Айстериди (<i>Asterids</i>)
<u>Порядок:</u>	Виноградоцвіті (<i>Vitales</i>)
<u>Родина:</u>	Виноградові (<i>Vitaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Виноград (<i>Vitis</i>)
<u>Вид:</u>	Виноград культурний (<i>Vitis vinifera L.</i>)

Застосування. Харчова, лікарська, кормова, декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>У сприятливих умовах на півдні ліана винограду досягає 30-40 м довжини. Ліана прикріплюється за допомогою вусиків, які обвивають опори. Кора на старих стовбурах коричнева, глибоко-бороздчата, з кіркою, яка відділяється, на молодих - жовтувата або червонувата.</p> <p>Тепло- і світлолюбна культура, хоча більшість сортів витримує морози до -18°C, а деякі і до -28°C. Надає перевагу легким ґрунтам, що містять велику кількість щебеню, каміння. Глибина залягання ґрунтових вод - не вище 1,25-1,5 м.</p> <p>У дикому вигляді невідомий. Встановлено, що він походить від дикорослого Евразійського виду - <i>винограду лісового</i>, який виростає по всьому північному узбережжі Середземного моря, в Україні (Карпати, Крим), в Молдавії, в європейській частині Росії, на Кавказі, в Середній Азії.</p>
Листок		<p>Листки чергові, черешкові, цільні, трьох- або п'ятилопатні.</p>
Квітка		<p>Квітки дрібні, двостатеві, зеленуваті, зібрані в пухку або густу волоть. Цвіте виноград у травні-червні, плодоносить в серпні-вересні, деякі сорти в жовтні.</p>
Плід		<p>Плоди - соковиті ягоди з 1-4 дрібним насінням (в деяких сортах насіння відсутнє) - зібрані в грона, які сильно варіюють за формою, забарвленням: можуть бути зеленими, рожевими, жовтими, темно-червоними, чорно-фіолетовими (зазвичай з воскоподібним нальотом).</p>

ЖИМОЛОСТЬ ВИТКА (НІМЕЦЬКА)

Жимолость вьющаяся (немецкая)

Lonicera periclymenum L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Ворсянкоцвіті (<i>Dipsacales</i>)
<u>Родина:</u>	Жимолостні (<i>Caprifoliaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Жимолость (<i>Lonicera</i>)
<u>Вид:</u>	Жимолость витка (німецька) (<i>Lonicera periclymenum L.</i>)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
<p>Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення</p>		<p>В'юнкий листопадний чагарник, що сягає висоти 4-6 метрів. Рекомендується для живих огорож. Рoste дуже швидко. Дає річний приріст 120-170 см.</p> <p>Походження – Південь Західної Європи, Північна Африка.</p> <p>У дикому вигляді росте на лісових галявинах і в заростях чагарників у Західній і Центральній Європі, а також в північній частині Африки і в Малій Азії.</p>
<p>Листок</p>		<p>Листки довжиною 4-10 см, супротивні, на коротких черешках, верхні – сидячі, не зрощені один з одним. Форма листкової пластинки яйцевидно-ланцетна, обернено-яйцевидна або овальна. Верхня сторона темно-зелена, нижня – сизувата.</p>
<p>Квітка</p>		<p>Квітки жовтуваті, часто з червонуватим відтінком, довжиною до 5 см, з приємним солодким ароматом, особливо значним до вечора. Зібрані в густі голівчасті суцвіття. Час цвітіння – травень-червень.</p>
<p>Плід</p>		<p>Плоди блискучі яскраво-червоні, неїстівні. Ягоди зібрані в головчасте суцвіття.</p>

ЛОМИНІС ГІРСЬКИЙ
Ломонос горный
Clematis montana Buch.-Ham. ex DC.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Жовтецевіті (<i>Ranunculáles</i>)
<u>Родина:</u>	Жовтецеві (<i>Ranunculáceae</i>)
<u>Рід:</u>	Ломиніс (<i>Clématis</i>)
<u>Вид:</u>	Ломиніс гірський (<i>Clematis montana Buch.-Ham. ex DC.</i>)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерев'яниста ліана довжиною до 8 м. До морозів більш чутливий ніж інші види. Вимагає родючих ґрунтів, не витримує перезволоження і посухи. У природі ареал виду охоплює Афганістан, Пакистан, Індокитай і Тайвань. Досить широко поширений в культурі в Європі і в Північній Америці.</p>
Листок		<p>Листки переважно з трьох короткочерешкових листочків довжиною 3-10 см, загострених, по краях глибокозубчатих, рідко цілюкрайніх, голих або майже голих.</p>
Квітка		<p>Квітки по 1-5 в пучках, зазвичай білі, діаметром 3,5-5 см, на тонких квітконіжках довжиною 5-10 см. Чашолистки еліптичні або довгасті, зовні слабо опушені; тичинки жовті. Цвітіння в травні.</p>
Плід		<p>Сім'янки голі, довжиною 7 мм, шириною 4-4,5 мм, з перистим носиком довжиною до 5 см. Плодоношення в липні - серпні.</p>

ЛОМИНІС ЖАКМАНА
Ломонос Жакмана
Clematis jackmanii T. Moore

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Жовтецевіті (<i>Ranunculales</i>)
<u>Родина:</u>	Жовтецеві (<i>Ranunculaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Ломиніс (<i>Clematis</i>)
<u>Вид:</u>	Ломиніс Жакмана (<i>Clematis jackmanii</i> T. Moore)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Складний гібрид. Дерев'яниста ліана довжиною до 3-4 м. Один з найбільш цікавих і гарних видів ломиніса. Морозостійкий і доволі засухостійкий. Надає перевагу легким, багатим перегноєм, достатньо вологим ґрунтам і невеликому притіненню, але також росте і на відкритих сонячних місцях.</p> <p>Досить широко поширений в культурі в Європі і в Північній Америці в присадибному озелененні. У дикій природі невідомий.</p>
Листок		<p>Листки непарноперисті, складаються з 3-5 листочків, у верхній частині стебла часто прості; листочки від яйцевидних до широкояйцеподібних, знизу зазвичай слабо опушені.</p>
Квітка		<p>Квітконоси тонкі, в середині з 2 листоподібними приквітниками. Квітки діаметром 10-14 см, зазвичай по 3, широко розкриті, фіолетово-пурпурові або майже рожеві. Чашолистки зазвичай в числі 4, зворотно-широкояйцеподібні; тичинкові нитки часто короткі або нерівної довжини, іноді в нижній частині опушені.</p> <p>Цвітіння в травні-вересні.</p>
Плід		<p>Плоди з довгим перистим носиком.</p>

ЛОМИНІС ЛОЗЯНИЙ (ВИНОГРАДОЛИСТИЙ)
Ломонос лозный (виноградолистный)
Clematis vitalba L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Жовтецевіті (<i>Ranunculáles</i>)
<u>Родина:</u>	Жовтецеві (<i>Ranunculáceae</i>)
<u>Рід:</u>	Ломиніс (<i>Clématis</i>)
<u>Вид:</u>	Ломиніс лозяний (виноградолистий) (<i>Clematis vitalba L.</i>)

Застосування. Лікарська та декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Ліановідний чагарник з дуже ребристою, а пізніше покритою тріщинами корою і гілками, чіпляється за опору при допомозі звивистих довгих черешків листків.</p> <p>У природі ареал виду охоплює Північну Африку (Алжир), практично всю територію Європи, Кавказ, Близький і Середній Схід. Натуралізувався в Австралії та Північній Америці. Культивується в Європейській частині Росії, як декоративна рослина.</p> <p>Росте в заростях чагарників, лісах, серед чагарників, на узліссях і по кам'янистих схилах гір, піднімаючись у гори до 1200 м над рівнем моря.</p>
Листок		<p>Листки на довгих черешках, супротивні, складні, непарноперисті, складаються з п'яти цілих або рідше трилопатевих листочків. Листочки яйцеподібні, довжиною 3-10 см, шириною 3-4,5 см, гострокінечні або загострені, при основі закруглені або злегка серцеподібні, розсіяноопушені або майже голі. Зазвичай крупнозубчаті по краях.</p>
Квітка		<p>Квітки білі, злегка ароматні, діаметром близько 2 см, численні, зібрані в суцвіття. Чашолистки довгасті, тупі, зовні густо білоопушені, дрібні, довжиною до 10 мм. Цвітіння в червні - липні.</p>
Плід		<p>Плоди – сім'янки, довжиною 7 мм, шириною 4 мм, з потовщеним краєм і перистоопушеним носиком довжиною до 4 см, зібрані в гривасті головки.</p>

ЛОМИНІС ТАНГУТСЬКИЙ
Ломонос тангутский
Clematis tangutica (Maxim.) Korsh.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Жовтецевіті (<i>Ranunculales</i>)
<u>Родина:</u>	Жовтецеві (<i>Ranunculaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Ломиніс (<i>Clematis</i>)
<u>Вид:</u>	Ломиніс тангутський (<i>Clematis tangutica</i> (Maxim.) Korsh.)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерев'яниста ліана довжиною до 3 м. Стебла незграбно-ребристі, червонуваті, гіллясті, лаячі або прямі, в молодому віці опушені, пізніше голі. Морозостійкий, засухостійкий. Відрізняється рясним цвітінням і плодоношенням.</p> <p>У природі ареал виду охоплює Середню Азію, Монголію, західні райони Китаю.</p> <p>Виростає на кам'янистих схилах, зсувах, галечниках річкових долин верхніх поясів.</p> <p>У культурі з 1890 року. Придатний для розведення в парках як бордюрна рослина, для трельажів, низьких огорож.</p>
Листок		<p>Листки перисті або двічіперисті, голі, світло-зелені; листочки від довгастоланцетних до ланцетних, довжиною 3-8 см, по краях пилчасті або надрізані, іноді глибоко 2-3-лопатеві (кінцева частина більша бічних).</p>
Квітка		<p>Квітки поодинокі, діаметром до 3 см, верхівкові чи пазушні, на довгих квітконіжках, світло-жовті або золотисто-жовті, на початку широкодзвоникові, пізніше ширококорзкриті.</p> <p>Цвітіння в червні-липні, восени нерідко спостерігається вторинне цвітіння.</p>
Плід		<p>Сім'янки стислі, опушені, довжиною 2-3 мм, шириною 1,5 мм, з перисто-опушеним носиком довжиною близько 2,5 см.</p> <p>Плодоношення в серпні - вересні.</p>

ОБВІЙНИК ГРЕЦЬКИЙ
Обвойник греческий
Periploca graeca L.

Біологічна класифікація:

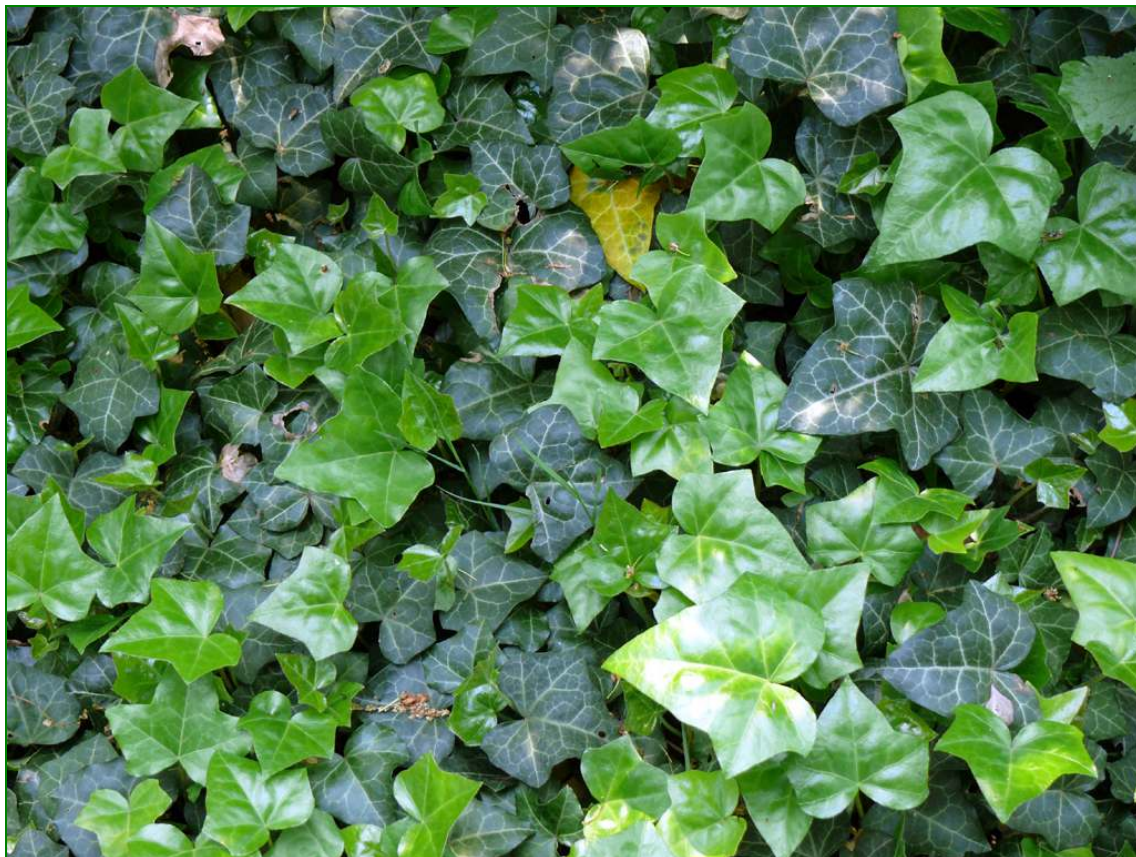
<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Айстериди (<i>Asterids</i>)
<u>Порядок:</u>	Тирличецвіті (<i>Gentianales</i>)
<u>Родина:</u>	Барвінкові (<i>Apocynaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Обвійник (<i>Periploca</i>)
<u>Вид:</u>	Обвійник грецький (<i>Periploca graeca L.</i>)

Застосування. Лікарська й декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Ліана, що сягає 10-20, іноді до 30 м довжини, зі світло-сірою корою. Всі частини рослини містять отруйний молочний сік.</p> <p>Тіневиносливий, морозостійкий.</p> <p>Поширена на Північному та Південному Кавказі, в Абхазії, Аджарії, культивується як декоративна рослина в Середній Азії, Молдові і в Україні.</p>
Листок		<p>Листки супротивні, овальні або яйцевидні, зеленувато-бурі або зеленувато-фіолетові.</p>
Квітка		<p>Квіти на довгих квітконіжках, зеленувато-бурі або зеленувато-фіолетові, діаметром 15-20 мм, в пухких дво-, шестиквіткових напівзонтиках.</p> <p>Цвіте у квітні-червні.</p>
Плід		<p>Плід – багатонасінна дволистівка довжиною близько 9-11 см.</p> <p>Плоди дозрівають в липні-серпні.</p>

ПЛЮЩ ЗВИЧАЙНИЙ
Плющ обыкновенный (вьющийся)
Hedera helix L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Айстериди (<i>Asterids</i>)
<u>Порядок:</u>	Аралієцвіті (<i>Apiales</i>)
<u>Родина:</u>	Аралієві (<i>Araliaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Плющ (<i>Hedera</i>)
<u>Вид:</u>	Плющ звичайний (<i>Hedera helix L.</i>)

Застосування. Лікарська, медоносна й декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Повзучий чагарник, який своїми чисельними присоскоподібними придатковими коренями прикріплюється до стін, стовбурів дерев, скель. Іноді сягає 30 м довжиною.</p> <p>Рослина тіньовитривала. Невибаглива до ґрунтів, може рости на будь-яких субстратах.</p> <p>Добре розмножується живцями довжиною 4-5 см з однією парою листків.</p> <p>Походження – Південна Європа, Північна Африка.</p> <p>Поширення – Південна Європа, Північна Африка, Кавказ, Крим, Середня Азія; в помірно вологих, тінистих, змішаних лісах, на скелястих місцинах, ущелинах, у ярах і балках та серед чагарників.</p>
Листок		<p>Листки черешкові щільно шкірясті двох типів: на неkwітучих пагонах – темно-зелені, серцеподібні, блискучі, голі, кутастолопатові, а на kwітучих пагонах – світло-зелені, цільні, ланцетоподібні, довгасті або яйцеподібні.</p>
Кwітка		<p>Кwітка або зовсім не має оцвітини, або з дуже маленькою оцвітиною. Чашечка ледь розвинута, суцільнокрая або п'ятизубчаста, віночок пятипелюсткий. Кwітки дво- або одностатеві, правильні, жовтаво-зелені в складних зонтиках, що утворюють китицю.</p> <p>Цвіте з серпня по листопад, залежно від місцезнаходження.</p>
Плід		<p>Плід – ягода, спочатку зелена, потім чорно-синя, з 3-5 круглими тригранними насінинами, неїстівна для людини, але служить їжею для птахів, які і поширюють насіння з послідом. Плоди повністю визрівають тільки в південних районах на другий рік.</p>

ТЕКОМА

Текома (камписис укореняючийся)

Campsis radicans (L.) Seem. ex Bureau

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Гвоздикоцвіті (<i>Caryophyllales</i>)
<u>Родина:</u>	Тамарискові (<i>Tamaricaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Камписис (<i>Campsis</i>)
<u>Вид:</u>	Текома (<i>Campsis radicans</i> (L.) Seem. ex Bureau)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Велика дерев'яниста листопадна швидкозростаюча ліана, яка утворює повітряні корені-присоски, що чіпляються за опору, і може підніматися на висоту до 15 м.</p> <p>Світлолюбива і засухостійка ліана. Цей теплолюбний вид досить морозостійкий і навіть здатний витримувати короточасні морози до -20°C.</p> <p>В Україні текому використовують для вертикального озеленення парканів і фасадів будинків, а також вирощують в низькоштамбової формі у вигляді невеликого дерева. Як і більшість ліан, текома витримує обрізання, тому при бажанні цій рослині можливо надати найрізноманітнішу форму.</p> <p>Походження – Північна Америка.</p> <p>Текома в нашій країні в основному зустрічається на Чорноморському узбережжі.</p>
Листок		<p>Листки (довжина до 20 см) непарноперисті, складаються з 9-11 листочків, зверху яскраво-зелені, голі, знизу – світліші, опушені повністю або тільки по жилках. Завдяки таким листкам ліана декоративна навіть без квіток.</p>
Квітка		<p>Квіти великі (діаметр до 6 см, довжина до 9), трубчато-лійкоподібні, з яскраво-оранжевим трубчастим віночком з п'ятьма великими округлими лопатями і яскраво-червоним скошеним відгином, зібрані у верхівкові китиці по 10-15 квіток. Вони розкриваються послідовно, і тому рослина цвіте довго і рясно із середини літа.</p>
Плід		<p>Плід – довгасто-циліндрична коробочка (довжина до 12 см, ширина 2 см), звужується до кінців. Насіння (довжина 5-7 мм) округло-трикутне, плоске, з тонкою крилатою шкіркою, звичайно розсіюється вітром (маса 1000 насінин приблизно 3,3 г).</p>

Розділ 5   ***Види дерев***
дендропарку ХДАУ

АБРИКОС ЗВИЧАЙНИЙ
Абрикос обыкновенный
Armeniaca vulgaris Lam.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Мигдалеві (<i>Amygdaloideae</i>)
<u>Рід:</u>	Слива (<i>Prunus</i>)
<u>Вид:</u>	Абрикос звичайний (<i>Armeniaca vulgaris Lam.</i>)

Застосування. Харчова, медоносна та технічна рослина. Використовують плоди, насіння та абрикосову камедь.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Велике дерево 3-17 м. Крона симетричної форми. Стовбур сіро-бурий з корою, що розтріскується на старих деревах. Абрикосові дерева мають щільну міцну деревину, у центрі – блискучу темно-коричневу, з країв – світлішу, жовту або буру. Молоді пагони червонувато-коричневі, блискучі.</p> <p>Абрикоси дуже швидко ростуть. За сприятливих умов за рік молода рослина сягає півтора метра. Абрикоси люблять світло і добре переносять посуху. Дерева живуть до 50 і більше років.</p> <p>В дикому стані трапляється на Кавказі, в Туркменії. На Україні вирощують як промислову культуру в південних областях, рідше – в Лісостепу й на Поліссі.</p> <p>Батьківщина – Середня Азія та Китай. Є 8 видів, ростуть в основному в Азії, тривалий час вирощувалися в Вірменії, звідки потрапили в Європу і Америку</p>
Листок		<p>Листки чергові, широкі, округлі або яйцевидні, при основі майже серцевидні, цілісні, нерівнопилчасті, майже голі, з верхнього боку темно-зелені, блискучі, з нижнього - матові.</p>
Квітка		<p>Квітки двостатеві, поодинокі (рідше – по дві в листових пазухах), майже сидячі, 5-пелюсткові, білі або рожеві (до 3 см у діаметрі), правильні, з подвійною вільнопелюстковою 5-членною оцвітиною, тичинок багато. Маточка одна з верхньою зав'яззю та одним стовпчиком. Цвіте у квітні-травні до розпускання листків, плоди дозрівають у червні - липні.</p>
Плід		<p>Плід – округла або обернено яйцевидна соковито-м'ясиста кістянка (до 3-5 см у діаметрі), жовтого або червонувато-жовтого кольору з червонуватим боком та повстистим опушенням. М'якуш кістянки кисло-солодкий, нерідко з гіркуватим присмаком.</p>

АЙВА ЗВИЧАЙНА
Айва обыкновенная
Cydonia oblonga

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Яблуневі (<i>Maloideae</i>)
<u>Рід:</u>	Айва (<i>Cydonia</i>)
<u>Вид:</u>	Айва звичайна (<i>Cydonia oblonga</i>)

Застосування. Харчова, медоносна, лікарська та декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадне дерево або чагарник висотою від 1,5 до 4-5 метрів, з гілками, які піднімаються вгору під гострим кутом.</p> <p>До складу ґрунтів байдужа, так само як і до зволоження: стійка як до посухи, так і до тимчасового затоплення. Світлолюбна. Відрізняється високою морозостійкістю. Необхідно висаджувати на місця, захищені від зимових вітрів.</p> <p>Походження - Кавказ і Середня Азія.</p> <p>Поширення – культивується в Північній та Південній Америці, Іспанії, на Балканах, Кавказі, в Нижньому Поволжі, Середній Азії, Молдові. В Україні — головним чином на півдні, а також в Закарпатті і Чернівецькій областях.</p>
Листок		<p>Чергові, яйцеподібні або широкоеліптичні, довжиною 5-10 см і шириною до 7,5 см, короткочерешкові, цільнокраї, довжиною 10 см, зверху темно-зелені, голі, знизу сіруваті через повстяне опушення. Прилистки відпадаючі, з залозистими волосками.</p>
Квітка		<p>Поодинокі, блідо-рожеві, до 5,5 см в діаметрі, з п'ятьма шерстисто-опушеними чашолистками, п'ятьма білими або рожевими пелюстками, численними фіолетовими або жовтими тичинками, маточкою з п'ятигніздною нижньою зав'яззю, на коротких повстяно-опушених квітконіжках.</p> <p>Цвітіння в травні-червні (рясне, близько трьох тижнів).</p>
Плід		<p>Яблуковидні, грушоподібні або кулясті, тупоребристі, діаметром до 4-8 см, з 5 багатонасінневими гніздами, масою до 200 г. Молоді плоди повстяні, зрілі - голі, тверді, жовті або лимонно-жовті, іноді з бурими крапками. М'якоть дуже ароматна, сухувата, солодкувато-терпка. Насіння червонувато-коричневе, вкрите матовою білуватою плівкою, яка містить до 20% слизистих речовин. Дозрівають в жовтні-листопаді.</p>

АЙЛАНТ НАЙВИЩИЙ (КИТАЙСЬКИЙ ЯСЕН)
Айлант височайший (ясень китайский)
Ailanthus altissima (Mill.) Swingle

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Сапіндоцвіті (<i>Sapindales</i>)
<u>Родина:</u>	Симарубові (<i>Simaroubaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Айлант (<i>Ailanthus</i>)
<u>Вид:</u>	Айлант найвищий (китайський ясен) (<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle)

Застосування. Лікарська та декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Велике листопадне швидкозростаюче дерево висотою 20-30 м. Кора стовбура сірувато-бура, борозенчаста. Крона яйцеподібна.</p> <p>Невимогливий до ґрунтів. Ростає на сухих кам'янистих, щербенистих і піщаних ґрунтах, виносить досить значну засоленість ґрунту, добре росте навіть на солончаках, але найкраще розвивається на глибоких суглинистих, досить вологих ґрунтах. Посухостійкий, середньовимогливий до вологи. Світлолюбний. Переносить півтінь. Морозостійкий (до -29-34°C).</p> <p>Походження – Північний Китай.</p> <p>Поширення – Південь Європи, Кавказ, Середня Азія, Україна. В Європі айлант з'явився в 1751 р., в Росії - в 1809 р. У Криму це дерево з 1814 р. У 1820 р. в Сімферополі, Севастополі, Феодосії почали закладати казенні сади - парки, і Нікітський ботанічний сад постачав їм саджанці айланта, а трохи пізніше став продавати їх усім бажаючим.</p>
Листок		<p>Довжиною до 60 см, непарноперисто-складні, пальмовидні, темно-зелені, з 15-25 парами яйцевидно-ланцетних, голих, знизу сизуватих листочків, довжиною 7-12 см, з 2-4 великими тупуватими зубами біля основи, на коротких черешках. При дотику листки видають своєрідний неприємний запах.</p>
Квітка		<p>Двостатеві і тичинкові (чоловічі), дрібні, жовтувато-зелені, у великих китицях, довжиною 10-20 см. Чоловічі квітки мають неприємний запах.</p> <p>Цвітіння в червні.</p>
Плід		<p>Довгасті, плоскі, неправильно-ромбічні крилатки, пофарбовані в солом'яно-жовтий або червонувато-коричневий колір з багатьма відтінками, 3-5 см довжиною і до 1 см шириною, з 1 насінною. Насіння гладке, коричнево-чорне.</p>

АКАЦІЯ БІЛА (РОБІНІЯ ПСЕВДОАКАЦІЯ)

Акация белая (робиния псевдоакация)

Robinia pseudoacacia Bessoniana

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Бобовоцвіті (<i>Fabales</i>)
<u>Родина:</u>	Бобові (<i>Fabaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Метеликові (<i>Faboideae</i>)
<u>Рід:</u>	Робінія (<i>Robinia</i>)
<u>Вид:</u>	Акація біла (робінія псевдоакація) (<i>Robinia pseudoacacia Bessoniana</i>)

Застосування. Медоносна, лікарська, фарбувальна, ефіроолійна, танідоносна, деревинна, декоративна й фітомеліоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево до 35 м висотою, проріджене, пізно розпускається, має коричневу кору з глибокими тріщинами.</p> <p>Робінія псевдоакація – найрозповсюдженіший в Україні вид, який використовується, передусім, на півдні для озеленення та захисних насаджень. У себе на батьківщині в Східній частині Сполучених Штатів Америки росте невеликими групами або окремими екземплярами у листяних лісах. Крона велика, розлога.</p> <p>Росте в культурі в чистих і мішаних насадженнях. Солевитривала, світлолюбива рослина.</p>
Листок		<p>Листки 18-20 см довжиною, чергові, непарноперисті з 4-10 парами довгастих, довгасто-овальних або овальних листочків від 2 до 4 (6) см довжиною. Листочки цілокраї з округлою або трохи звуженою основою і тупою верхівкою, яка закінчується вістрям. Зверху листочки зелені, зісподу блідо-зелені або сірувато-зелені, по жилках трохи опушені. Прилистки (до 2 см довжиною) мають вигляд прямих або трохи зігнутих колючок.</p>
Квітка		<p>Цвіте у травні-червні. Квітки білі, зібрані в негусті (коротші за листки) пазушні пониклі китиці (10-20 см довжиною). Оцвітина подвійна. Чашечка (6-8 мм довжиною, 4,5 см шириною) зросло-листа, п'яти-зубчаста, коротко-опушена. Віночок метеликового типу з п'яти вільних пелюсток, білий або блідо-рожевий. Тичинок десять, з них дев'ять зрослися нитками в трубочку, маточка одна, зав'язь верхня, стовпчик зігнутий, з головчастою приймочкою.</p>
Плід		<p>Плід — довгасто-лінійний біб (4-8 см довжиною), насінини вузько-ниркоподібні, коричневі або темно-бурі, матові.</p>

АЛЬБІЦІЯ ЛЕНКОРАНСЬКА
(АКАЦІЯ ЛЕНКОРАНСЬКА, АЛЬБІЦІЯ ШОВКОВА)
Альбиция ленкоранская (акация ленкоранская, альбиция шёлковая)
Albizia julibrissin Durazz.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Бобовоцвіті (<i>Fabales</i>)
<u>Родина:</u>	Бобові (<i>Fabaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Мімозові (<i>Mimosoideae</i>)
<u>Рід:</u>	Альбіція (<i>Albizia</i>)
<u>Вид:</u>	Альбіція ленкоранська (акація ленкоранська, альбіція шовкова) (<i>Albizia julibrissin Durazz</i>)

Застосування. Медоносна, фарбувальна, деревинна, декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадне дерево висотою 6-9 м. Має розкидисту, парасолькоподібну крону.</p> <p>Жаростійкий вид, світлолюбний, не може рости в тіні інших дерев. Ростає задовільно і на сухих, глинистих з високим вмістом вапна ґрунтах. Недостатньо морозостійка. Переносить умови міста.</p> <p>Розмножується насінням, живцями, кореневої порослю.</p> <p>Походження – Іран, Китай, Японія, Азербайджан.</p> <p>Поширення – Іран, Туреччина, південний схід Азербайджану, Далекий Схід (Китай, Японія, Тайвань), Індійський субконтинент (Бутан, північна Індія, Непал, Кашмір), Південно-Східна Азія (Бірма), Крим, Узбекистан.</p>
Листок		<p>Листки двічі перисті, ажурні, складаються з 9-14 часток, кожна з яких містить 15-30 пар листочків, що сидять на вторинному черешку. Колір листя світло-зелений. Довжина листка сягає 20 см. У жарку погоду і на ніч листочки складаються уздовж середньої жилки, а весь складний лист никне.</p>
Квітка		<p>Цвіте в червні-серпні. Квітки зібрані в щітковидні китиці. Квітки жовтувато-білого кольору, мають 5-променево симетрію. Тичинки довгі, рожевого кольору.</p>
Плід		<p>Плоди альбіції – плоскі багатонасінні боби коричневого кольору довжиною 10-20 см.</p>

АЛИЧА
Алыча (слива растопыренная)
Prunus cerasifera L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Мигдалеві (<i>Amygdaloideae</i>)
<u>Рід:</u>	Слива (<i>Prunus</i>)
<u>Вид:</u>	Алича (<i>Prunus cerasifera L.</i>)

Застосування. Харчова, медоносна та декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Колючі гіллясті багатостовбурні дерева, іноді чагарник, з тонкими буро-зеленими пагонами, висотою 3-10 м. Має гладеньку, як у вишні, але сірішу кору.</p> <p>Невимоглива до ґрунту, але віддає перевагу глинистим ґрунтам, виносить навіть невелику засоленість. Не зовсім придатними вважаються суглинні дерново-підзолисті ґрунти і схили крутизною понад 25°. Рівень ґрунтових вод повинен бути не вище 1,5-2 м. Вельми посухостійка. На сухих кам'янистих схилах має вигляд невеликих кострубятих кущиків, тоді як у більш вологих місцях існування виростає справжнім деревом і рясно плодоносить. Світлолюбна. Морозостійка (до -28°C).</p> <p><i>Поширення.</i> У дикому вигляді і в культурі алича поширена в гористій місцевості на Тянь-Шані, Балканах, в Середній і Малій Азії, в Ірані, на Північному Кавказі і Закавказзі, в Молдавії і на півдні України.</p>
Листок		<p>Еліптичні або яйцеподібні, зверху загострені, по краю дрібнозубрені, до 7 см довжиною і до 3 см шириною, зверху темно-зелені, голі, знизу світліші, злегка опушені.</p>
Квітка		<p>Округлі, білі, іноді злегка рожеві, до 2,5 см в діаметрі, поодинокі, рідше по два, на досить довгих (до 2 см довжиною) квітконіжках. Запилюються комахами.</p> <p>Цвітіння в кінці квітня – на початку травня (10-12 днів, до розпускання листя).</p>
Плід		<p>Кулясті або еліптичні кістянки, до 3 см довжиною, жовті, червоні або майже чорні, з легким восковим нальотом і слабкою поздовжньої борозенкою, соковиті, смачні, з кисло-солодкою м'якоттю, їстівні, вагою 20-60 г. Кісточка сплюснена, довгаста, еліптична, погано відділяється від м'якоті, світло-коричнева, на верхівці загострена, гладенька або шорстка. Дозрівають в липні-вересні. Плодоношення з 4-7 років, щорічне, рясне. Одне дерево дає від 3 до 110 кг плодів.</p>

АРАЛІЯ МАНЬЧЖУРСЬКА (ВИСОКА)

Аралия маньчжурская
Aralia mandshurica Rupr. et Maxim.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Еукаріоти (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Айстериди (<i>Asterids</i>)
<u>Порядок:</u>	Аралієцвіті (<i>Apiales</i>)
<u>Родина:</u>	Аралієві (<i>Araliaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Аралія (<i>Aralia</i>)
<u>Вид:</u>	Аралія маньчжурська (висока) (<i>Aralia mandshurica Rupr. et Maxim.</i>)

Застосування. Кору, коріння, листя використовують у медицині. Коріння придатне для виготовлення тонізуючих напоїв. Молоде листя йде в їжу у вареному і смаженому вигляді. Корм для великої рогатої худоби і плямистих оленів. Придатна для живоплотів. Медонос. Декоративна.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево, що сягає у висоту 15 м. Рослина має багато колючок. На стовбурі вони великі й тупі, на молодих пагонах – дрібні і гострі. Активний період розвитку триває до 22-24 років, після чого процеси росту згасають.</p> <p><i>Поширення.</i> Північно-східний Китай, Корея; у Росії – лише на Далекому Сході (Примор'я і Приамур'я). Ростає поодиноким або невеликими групами в підліску змішаного лісу, особливо по узліссях, розчистях й галявинах, в листяних лісах зустрічається головним чином біля скель і кам'янистих розсіпів. Віддає перевагу північним схилам.</p>
Листок		<p>Листки великі, ростуть на довгих черешках безпосередньо від верхньої частини стовбура (через цю особливість рослину називають іноді далекосхідною пальмою). Листки тричі-перисто-роздільні, мають по 2-4 ланки першого порядку, кожна з яких складена п'ятьма-дев'ятьма яйцеподібними або овальними листочками.</p>
Квітка		<p>Квітки дрібні, жовтувато-білі, зібрані в суцвіттях з декількох складних зонтиків, що мають вигляд волоті, довжина якої сягає 45 см. Квітне в липні-серпні.</p>
Плід		<p>Плоди – синьо-чорні п'ятигніздні кістянки – дозрівають у вересні-жовтні. Плодоношення стійке, щорічне. Доросла рослина здатна утворювати до 60 тис. плодів. Середня маса одного плода – 500 мг.</p>

БЕРЕЗА БОРОДАВЧАТА

Берёза бородавчатая

Betula verrucosa Ehrh.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Букоцвіті (<i>Fagales</i>)
<u>Родина:</u>	Березові (<i>Betulaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Береза (<i>Betula</i>)
<u>Вид:</u>	Береза бородавчата (<i>Betula verrucosa Ehrh.</i>)

Застосування. Береза бородавчата дає міцну деревину світлого кольору, яка добре полірується і є цінним будівельним матеріалом, використовується у меблевій промисловості, для виготовлення фанери, паркету, сільськогосподарського реманенту, токарних і столярних виробів. Особливо цінні напливи, або капи, з яких виробляють сувеніри і дорогі меблі. При сухій перегонці з деревини добувають деревний оцет, вугілля, спирт, смоли, в деяких районах з берести виготовляють посуд, тару; при спалюванні з берести одержують високоякісну сажу, що йде на виробництво туші і друкарської фарби.

Показник	Фото	Опис
<p>Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення</p>		<p>Дерево 10-20 м висотою з гладенькою білою корою, при основі стовбура кора чорно-сіра, глибокотріщинувата. Крона ажурна з пониклими гілками. Молоді пагони червоно-бурі, густо вкриті смолистими бородавками.</p> <p>Береза бородавчаста росте в соснових, змішаних і листяних лісах. зрідка утворює чисті лісостани, особливо в похідних деревостанах. Світлолюбива, морозостійка рослина. Цвіте у квітні - травні.</p> <p>Рослина найбільш широко розповсюджена в європейській частині Росії (крім Крайньої Півночі і Півдня), в Середньому і Західному Сибіру, у Північному Казахстані, на Кавказі, Джунгарському Алатаї, Тарбагатаї, Західному Тянь-Шані. В Україні поширена на Поліссі, в північній частині лісостепу, в степу по берегах великих річок, в Карпатах, Прикарпатті і Закарпатті. Берези займають 5,4 % державного лісового фонду України.</p>
<p>Листок</p>		<p>Листки (3,5-7 см довжиною, 2,5-5 см шириною), чергові, ромбічно-яйцеподібні або трикутно-ромбічні з широко-клиноподібною основою, гострозубчасті по краю, з обох боків гладенькі.</p>
<p>Квітка</p>		<p>Квітки одностатеві, рослина однодомна. Тичинкові сережки розміщуються на кінцях гілок, пониклі (5-6 см довжиною), квітки майже сидячі, прикриті буруватою лускою з одно-, дволистою оцвітиную. Тичинок дві. Маточкові сережки (2-3 см довжиною) спрямовані вгору, несуть на осі приквіткові луски, у пазухах яких знаходяться три квітки без оцвітини. Маточка одна з нижньою зав'яззю і двома червонуватими нитчастими приймочками.</p>
<p>Плід</p>		<p>Плід – довгастий горішок з двома перетинчастими крилами.</p>

БЕРЕЗА ДНІПРОВСЬКА
Берёза днепроvская
Betula borysthenica Klok.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Букоцвіті (<i>Fagales</i>)
<u>Родина:</u>	Березові (<i>Betulaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Береза (<i>Betula</i>)
<u>Вид:</u>	Береза дніпровська (<i>Betula borysthenica</i> Klok.)

Застосування. Використовують у медицині: бруньки, молоде листя і сік весняного «плачу». Інколи використовують кору.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Ендемічний нижньодніпровський вид. Поширення – пониззя Дніпра і Південного Бугу. Місця зростання – піщані арени. Листопадне дерево висотою до 10 м, з білою корою на стовбурі, червонувато-бурою, зі смолистими бородавочками на гілках.</p> <p>Охороняється у Чорноморському біосферному заповіднику. Доцільно встановити контроль за станом популяцій, створити заказники у місцях зростання берези дніпровської, вирощувати її у ботанічних садах.</p>
Листок		<p>Листки цупкі, шкірясті, яйцевидно-ромбічні, іноді – довгастояйцевидноромбічні, на коротко опушених або майже оголених черешках.</p>
Квітка		<p>Квітки одностатеві, зібрані в повислі тичинкові й маточкові сережки; маточкові – на короткоопушених ніжках, 5-10 мм довжиною, при плодоношенні – 17-30 мм довжиною. Цвіте у квітні-травні. Плодоносить у серпні.</p>
Плід		<p>Плід (горішок) яйцевидний, опушений біля верхівки, з плівчастими крильцями.</p>

БУНДУК ДВОДОМНИЙ (КАНАДСЬКИЙ)
Гимнокладус двудомный (бундук канадский,
кентуккийское кофейное дерево)
Gymnocladus dioicus (L.) K.Koch

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Бобовоцвіті (<i>Fabales</i>)
<u>Родина:</u>	Бобові (<i>Fabaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Цезальпінієві (<i>Caesalpinioideae</i>)
<u>Рід:</u>	Бундук (<i>Gymnocladus</i>)
<u>Вид:</u>	Бундук дводомний (канадський) (<i>Gymnocladus dioicus (L.) K.Koch.</i>)

Застосування. Деревинна, лікарська декоративна рослина. Всі частини бундука отруйні через цитизин, а він розкладається лише при температурі вище 260°C. Тому сушка його не видаляє, тільки хороше прожарювання, інакше можна отримати смертельне отруєння. З насіння, після термічної обробки (більше 260°C), можна готувати напій схожий на каву. У сирому вигляді насіння отруйне. У плодах міститься зеленувата речовина, яку можна використовувати замість мила або шампуню.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево висотою до 30 метрів, з стовбуром діаметром до 90 см. Кора товста, сіра, зморшкувата, з численними правильними борозенками, розшаровується на ромбовидні пластини.</p> <p>Надає перевагу глинистим, піщаним, суглинистим, лужним або кислим (рН 6,1-7,8), досить родючим ґрунтам. Не переносить перезволоження. Морозостійкий (до -35°С). Посухостійкий. Світлолюбний. Не переносить надмірного затінення.</p> <p>Походження – Центральні та східні штати США. В культурі з 1818 року.</p> <p>Поширення – в теплолюбних лісах з широколистяних дерев. Україна, Казахстан.</p>
Листок		<p>Унікальної форми (ні у однієї рослини таких немає), складні, двічі перисті, можуть сягати до 1 м довжиною і 70 см шириною, зверху голі, шкірясті, при розпусканні рожеві, світло-зелені, окремі листкові пластини довжиною до 4 см, розпускаються на початку червня.</p>
Квітка		<p>Одностатеві, дрібні, зеленувато-білі, з лимонним ароматом, з витягнутим і трубчастим віночком з п'яти зубчиків (зрощені пелюстки), зібрані в кисті. Чоловічі - в кінцевих кулястих китицях до 10 см, жіночі - у більш довгих кінцевих китицях до 30 см.</p> <p>Цвітіння в травні-червні (7-10 днів).</p>
Плід		<p>Темні шкірясті боби, до 25 см довжиною і до 6 см шириною, після дозрівання синювато-чорні. У бобах знаходяться до 6 великих від трохи сплюснених до плоских (на різних деревах) насінин у твердій оболонці. Плоди зберігаються на дереві до кінця зими.</p>

В'ЯЗ ГЛАДЕНЬКИЙ (ЗВИЧАЙНИЙ)

Вяз гладкий (обыкновенный)

Ulmus laevis Pall.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Букоцвіті (<i>Fagales</i>)
<u>Родина:</u>	В'язові (<i>Ulmaceae</i>)
<u>Рід:</u>	В'яз (<i>Ulmus</i>)
<u>Вид:</u>	В'яз гладенький (звичайний) (<i>Ulmus laevis</i> Pall.)

Застосування. Деревинна, медоносна, лікарська, танідоносна, фарбувальна, волокниста, декоративна і фітомеліоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево висотою 15-30 м. Має товстий стовбур, вкритий буро-коричневою корою. Крона широкоциліндрична, вгорі заокруглена; гілки спрямовані вгору під гострим кутом. Молоді пагони опушені, блискучі, червонувато-бурі.</p> <p>В'яз входить до складу дубово-широколистяних лісів, особливо часто росте на узліссях і галявинах. Солевитривала, світлолюбна рослина. Цвіте у квітні-червні.</p> <p>В'язи поширені по всій Україні, особливо в Лісостепу і Степу, де і зосереджені райони їх заготівель. Усі в'язи культивують; в останні десятиріччя їх запаси зменшились внаслідок поширення грибкових хвороб (голландська хвороба ільмових).</p>
Листок		<p>Листки чергові, яйцеподібні або овальні (6-12 см довжиною, 3,5 см шириною), з нерівнобоко-серцеподібною основою, пилчасті, зверху голі, темно-зелені, зісподу світліші, опушені, бічні жилки не дають виделчастого розгалуження і закінчуються в зубцях.</p>
Квітка		<p>Квітки двостатеві з коричнюватою, простою, дзвоникуватою, восьмилопатевою оцвітиною (до 8-11 мм у діаметрі) на довгих (до 2 см) квітконіжках. Тичинок 6-8, пиляки темно-фіолетові, зав'язь верхня. Цвіте у квітні – червні.</p>
Плід		<p>Плід – горішок, оточений крилоподібним ви́ростом. Крилатка (12-16 мм довжиною) округла або овальна, у верхній частині з поглибленням, по краю в'їчаста, плодоніжка довга, у 2-5 разів перевищує плід. Горішок розміщений у центрі крила.</p>

В'ЯЗ ДРІБНОЛИСТИЙ
Вяз мелколистный (карагач)
Ulmus parvifolia Jacq.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Букоцвіті (<i>Fagales</i>)
<u>Родина:</u>	В'язові (<i>Ulmaceae</i>)
<u>Рід:</u>	В'яз (<i>Ulmus</i>)
<u>Вид:</u>	В'яз дрібнолистий (<i>Ulmus parvifolia Jacq.</i>)

Застосування. Деревинна, медоносна, лікарська танідоносна, фарбувальна, волокниста, декоративна і фітомеліоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево висотою 12-15 м, зі стовбуром діаметром до 1 м. Крона густа, шатроподібна. Гілочки тонкі, опушені.</p> <p>Засухостійкий. Солестійкий. Світлолюбний, тіньюиносливий.</p> <p>Походження – Східна і Південна Азія.</p> <p>Поширений вид на Далекому Сході, в Забайкаллі, Китаї, Японії, Північній Америці.</p>
Листок		<p>Листки еліптичні, яйцеподібні або обернено-яйцевидні, довжиною 2-5 см, гострі або тупі, з нерівнобічною основою, просто зубчасті, зверху гладенькі, знизу опушені, в зрілості майже шкірясті, на черешках довжиною 2-6 мм. У м'якому кліматі листки залишаються на деревах; в більш холодних районах дерево стає листопадним.</p>
Квітка		<p>Цвітіння в квітні, до розпускання листя. Квітки червонувато-бурі, дрібні, на коротких квітконосах рівної довжини.</p>
Плід		<p>Плоди дозрівають в травні, крилатки до 1 см в діаметрі, округлі, широкі – ширина нерідко перевищує довжину, на коротких плодоніжках.</p>

В'ЯЗ ШОРСТКИЙ (ГОЛИЙ)
Вяз шершавый (голый)
Ulmus glabra Huds.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Букоцвіті (<i>Fagales</i>)
<u>Родина:</u>	В'язові (<i>Ulmaceae</i>)
<u>Рід:</u>	В'яз (<i>Ulmus</i>)
<u>Вид:</u>	В'яз шорсткий (голий) (<i>Ulmus glabra Huds.</i>)

Застосування. Деревинна, медоносна, лікарська, танідоносна, фарбувальна, волокниста, декоративна і фітомеліоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
<p>Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення</p>		<p>Дерево висотою до 30 м з густою широкоциліндричною, зверху округлою кроною. Кора бура, глибоко пронизана тріщинами.</p> <p>Вимогливий до ґрунту і ґрунтової вологи. Ростає на чорноземах, але не може виносити засолені ґрунти. Відрізняється порівняною посухостійкістю. Тіневиносливий. Морозостійкий (до -29-34°C).</p> <p>Походження – Центральна та Східна Європа.</p> <p>Поширення – Центральна і Східна Європа, Крим, Кавказ, Мала Азія, Скандинавія, Україна, на Балканах.</p>
<p>Листок</p>		<p>Великі, еліптичні або довгасто-оберненояйцевидні, 8-17 см довжиною, з округло-клиновидним злегка асиметричною основою, із загостреною верхівкою або іноді з 3 подібними верхівками у верхній частині пластини, двояко-пилчасті, з загостреними зубчиками, темно-зелені, зверху шорсткі з рідкими жорсткими волосками, знизу по жилках опушені такими ж волосками, на черешках близько 5 мм довжиною.</p>
<p>Квітка</p>		<p>Непоказні, на довгих квітконіжках, зібрані в кулясті пучки. Пиляки фіолетові.</p> <p>Цвітіння в березні-квітні (4-7 днів).</p>
<p>Плід</p>		<p>Великі зеленуваті крилатки, овальні або оберненояйцевидні, до 2,5 см в діаметрі, голі, з невеликою виїмкою на кінці і в центрі з сім'ям, також в щільних пучках.</p> <p>Дозрівають в травні-червні.</p>

ВЕРБА БІЛА (СРІБЛЯСТА)
Ива белая (серебристая)
Salix alba L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Мальпігієві (<i>Malpighiales</i>)
<u>Родина:</u>	Вербові (<i>Salicaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Верба (<i>Salix</i>)
<u>Вид:</u>	Верба біла (срібляста) (<i>Salix alba L.</i>)

Застосування. Танідоносна, деревинна, плетивна, волокниста, фарбувальна, медоносна, лікарська, декоративна, фітомеліоративна і кормова рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево сягає (10-25 м висоти) з широкою округлою кроною, товстим стовбуром, діаметром від 1-1,5 до 3 м, вкритим темно-сірою поздовжньо-тріщинуватою корою. Молоді пагони й гілки бурі, з численними шовковистими волосками.</p> <p>Невимоглива до ґрунтів. Прекрасно росте на щебінці, на піщаних і глинистих ґрунтах. Найкращими ґрунтами є піщані і піщано-мулісті заплавні наноси. Любить лужні ґрунти. Вологолюбна. Чудово переносить тривале затоплення, а також деяку засоленість ґрунту. Посухостійка, мириться з сухими ґрунтами. Морозостійка (до -32°C). Світлолюбна.</p> <p>Походження – Європа, Західна Азія і Північна Африка.</p> <p>Поширення – Європа (за винятком Крайньої Півночі), Західний Сибір, Мала Азія, Іран, Північна Америка і Середня Азія, Росія, Україна.</p>
Листок		<p>Листки чергові, ланцетні або широколанцетні (5-15 см довжиною, 13 см шириною), загострені, пилчасті, молоді листки з обох боків сріблясто-білі, пізніше зверху голі, зелені, зі споду опушені вздовж центральної жилки. Бічних жилок багато, прилистки опадають рано.</p>
Квітка		<p>Чоловічі – сережки до 5 см довжиною, мають дві тичинки з жовтими пиляками; жіночі – сережки до 6 см довжиною, мають дві тичинки з зеленими пиляками. Квітки мають приємний аромат.</p> <p>Цвітіння в кінці квітня – на початку травня (одночасно з розпусканням листя).</p>
Плід		<p>Грушоподібні довгасті коробочки, що відкриваються на 2 стулки. Насіння маленьке, схоже на палички з довгими білими волосками.</p> <p>Дозрівають в травні-червні. Плодоношення щорічне.</p>

ВЕРБА КОЗЯЧА
Ива козья (бретина)
Salix caprea L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Мальпігієві (<i>Malpighiales</i>)
<u>Родина:</u>	Вербові (<i>Salicaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Верба (<i>Salix</i>)
<u>Вид:</u>	Верба козяча (<i>Salix caprea L.</i>)

Застосування. Танідоносна, деревинна, плетивна, волокниста, фарбувальна, медоносна, лікарська, декоративна, фітомеліоративна і кормова рослина.

Показник	Фото	Опис
<p>Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення</p>		<p>Швидко ростуче дерево висотою 6-10 (до 15) м і діаметром стовбура до 75 см, рідше деревовидний високий чагарник (до 5-7 м). Гілки товсті, розлогі, молоді сірувато-опушені; однорічні зеленувато-сірі або жовтувато-бурі, коротко опушені, рідше голі; пізніше сірі, бурі або темні, вузлуваті, ламкі. Кора гладка, зеленувато-сіра, з віком буріє і внизу стовбура покривається поздовжніми тріщинами; стають очевидними деревина гладка, без валиків або рубців, на повітрі червоніє.</p> <p>До родючості ґрунту невимоглива. На легких ґрунтах раніше починає скидати листя, не любить високого вмісту вапна (рН 5,1-7,5). Любить вологі ґрунти. Не переносить недовготривалу літню посуху. Чутлива до затоплення (виняток серед верб). Мінімальний рівень залягання ґрунтових вод – 1,5 м. Світлолюбна, досить тіньовитривала. Морозостійка (до -32°C).</p> <p>Походження – Євразія. Поширення – Європа, лісова зона Росії, Центральна Азія.</p>
<p>Листок</p>		<p>Листки чергові, черешчаті, слабкозморшкуваті, широкі яйцеподібні до еліпсоїдних, довжиною до 8-15 см і шириною до 4-8 см, з хвилястим краєм, в молодості опушені, пізніше зверху голі, темно-зелені, злегка блискучі, знизу сіруваті, повстяні.</p>
<p>Квітка</p>		<p>У щільних, гарних колосках, покритих сріблястими волосками, довжиною 5-6 см і товщиною 2-3 см, жіночі вже в плоді подовжуються до 10 см. Жіночі сережки циліндричні, сіро-зелені, чоловічі – яйцеподібні, яскраво-жовті.</p> <p>Цвітіння в квітні (7-13 днів, до розпускання листя).</p>
<p>Плід</p>		<p>Подовжені двостулкові коробочки. Насіння з чубчиком волосків-пушинок розносяться вітром на значні відстані. Дозрівають в травні-червні. Плодоношення дуже рясне.</p>

ВЕРБА МАТСУДИ
Ива Матсуды
Salix matsudana f. tortuosa Koidz.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Мальпігієві (<i>Malpighiales</i>)
<u>Родина:</u>	Вербові (<i>Salicaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Верба (<i>Salix</i>)
<u>Вид:</u>	Верба Матсуды (<i>Salix matsudana f. tortuosa Koidz.</i>)

Застосування. Танідоносна, деревинна, плетивна, волокниста, фарбувальна, медоносна, лікарська, декоративна, фітомеліоративна і кормова рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Чагарник або дерево висотою 3,5-13 м. Молоді гілки ламкі, змієподібно-вигнуті, прямі або повислі, оливкового або жовтуватого кольору; старі – коричневі, голі.</p> <p>Росте швидко, світлолюбна, чутлива до низьких температур, вимоглива до родючості і вологості ґрунту. Розмножується здерев'янілими живцями. Дуже декоративна в будь-який час року, і може з успіхом використовуватися при оформленні алей, входів в парки або сквери. Як і всі верби, вона дуже красива біля водойм. Гілки незвичайної форми можна використовувати як матеріал для зимових букетів і композицій.</p> <p>Поширення – південна Маньчжурія, Корея і північно-східний Китай. У культурі з 1925 року.</p>
Листок		<p>Листки вузько-ланцетні, довжиною 5-10 см, шириною 1-1,5 см, в основі тупі, нагорі довго-загострені, по краю розставлено- і грубо-залозисто пилчасті, зверху яскраво-зелені, знизу сизуваті або білуваті, спочатку розсіяно шовковисто волосисті, пізніше голі, на коротких, довжиною 2-8 мм, черешках.</p>
Квітка		<p>Сережки дрібні, чоловічі довжиною 1-1,5 см, діаметром близько 0,6 см, жіночі вужчі. Приквіткові луски яйцевидні, тупі, жовто-зелені. Тичинки в числі двох, з жовтими, яйцевидними пиляками і двома яйцевидними, тупими нектарниками. Зав'язь сидяча, довгаста, гола, з роздільними, короткими, яйцевидними приймочками і двома нектарниками – внутрішнім яйцевидно-довгастим, догори звуженим, досить товстим і маленьким зовнішнім. Цвітіння – в квітні, одночасно з розпусканням листя.</p>
Плід		<p>Грушоподібні довгасті коробочки, що відкриваються на 2 стулки. Насіння маленьке, схоже на палички з довгими білими волосками.</p>

ВЕРБА ПЛАКУЧА (ВАВІЛОНСЬКА)

Ива плакучая (вавилонская)

Salix babylonica L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Мальпігієві (<i>Malpighiales</i>)
<u>Родина:</u>	Вербові (<i>Salicaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Верба (<i>Salix</i>)
<u>Вид:</u>	Верба плакуча (вавілонська) (<i>Salix babylonica L.</i>)

Застосування. Танідоносна, деревинна, плетивна, волокниста, фарбувальна, медоносна, лікарська, декоративна, фітомеліоративна і кормова рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево висотою 10-12 м, стовбур 50-60 см в діаметрі. Крона складається з довгих, тонких, повислих до землі гілок – голих, блискучих, червонуватого або жовтувато-зеленого кольору.</p> <p>Добре росте на різноманітних ґрунтах, але надає перевагу досить вологим. Вологолюбна. Світлолюбна. Морозостійка, але в суворі зими може підмерзати.</p> <p>Походження – Центральний і Північний Китай.</p> <p>Поширення – введена в культуру в усіх країнах світу. У Росії зустрічається тільки в культурних насадженнях на півдні європейської частини Росії. Часто зустрічається на Україні біля водойм.</p>
Листок		<p>Вузьколанцетні, загострені, по краю дрібнопильчасті, до 16 см довжиною, шириною 1-2 см, молоді – яскраво-зелені, пізніше зелені, слабо блискучі, знизу сизі.</p>
Квітка		<p>Квіткові сережки тонкі, короткочерешкові, з листочками при основі. Запилюються бджолами та іншими комахами.</p> <p>Цвітіння в квітні-травні (трохи пізніше розпускання листя).</p>
Плід		<p>Грушоподібні коробочки, довгасті, світло-коричневі, містять дрібне насіння.</p> <p>Дозрівають в кінці травня – на початку червня.</p>

ВИШНЯ ЗВИЧАЙНА
Вишня обыкновенная
Prunus cerasus L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Мигдалеві (<i>Amygdaloideae</i>)
<u>Рід:</u>	Слива (<i>Prunus</i>)
<u>Підрід:</u>	Вишня (<i>Cerasus</i>)
<u>Вид:</u>	Вишня звичайна (<i>Prunus cerasus L.</i>)

Застосування. Медоносна, харчова, деревинна, декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево до 10 метрів висотою або чагарник, з розкидистою кроною, гладкою корою і кіркою, яка відшаровується лусками. Пагони гладкі, голі, досить тонкі і далеко віддалені, часто провисають.</p> <p>Вишня звичайна – це швидкозростаючий, тіньовитривалий, морозостійкий і посухостійкий вид. Димо- та газостійка. Краще розвивається на пухких, багатих гумусом ґрунтах. Утворює численну кореневу поросль.</p> <p>Походження – Європа.</p> <p>Поширення – в степовій зоні Європи і Західного Сибіру, а також у Західній Європі та від Угорщини до передгір'їв Алтаю. На Україні широко вирощують як плодове дерево.</p>
Листок		<p>Листки широкоеліптичні, загострені, зубчасті по краю, гладкі, блискучі, яскраво- або темно-зелені, знизу світлі, до 8 см довжиною, черешкове. Черешок листка довжиною 1-3 см з прилистниками або без них.</p>
Квітка		<p>Квітки з'являються одночасно з розпусканням листя. Білі, запашні, до 2,5 см в діаметрі, на довгих квітконосах, по 2-3 в зонтикоподібних суцвіттях. Тривалість цвітіння 10-20 днів.</p>
Плід		<p>Плоди вишні звичайної темно-червоні, кулясті, м'ясисті, звичайно зверху приплюснуті, кисло-солодкі кістянки.</p>

ГЛЕДИЧІЯ КОЛЮЧА (ТРИКОЛЮЧКОВА, ЗВИЧАЙНА)

Гледичия колючая (трёхколючковая, обыкновенная)

Gleditsia triacanthos L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Бобовоцвіті (<i>Fabales</i>)
<u>Родина:</u>	Бобові (<i>Fabaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Цезальпінієві (<i>Caesalpinioideae</i>)
<u>Рід:</u>	Гледичія (<i>Gleditsia</i>)
<u>Вид:</u>	Гледичія колюча (триколючкова, звичайна) (<i>Gleditsia triacanthos L.</i>)

Застосування. Медоносна, харчова, деревинна, кормова, лікарська, інсектицидна, фіто меліоративна, декоративна рослина.

Добре переносить стрижку, придатна для створення непрохідних живоплотів, а також використовується в інших декоративних насадженнях.

Відомі такі декоративні форми: пірамідальна, плачуча, карликова тощо.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Однодомне дерево 30-40 м висотою. Довговічна порода. Діаметр стовбура до 75 см. Кора темно-бура, розтріскується. Стовбур і гілки покриті міцними простими або тричі розгалуженими гострими колючками довжиною до 20-30 см.</p> <p>Невимоглива до родючості ґрунту, переносить деяку засоленість ґрунтів. Може рости на глинистих, піщаних, суглинних, лужних і кислих ґрунтах. Відрізняється високою посухостійкістю. Світлолюбна. Переносить легку тінь. Морозостійкість середня (-29-34°C). Теплолюбна.</p> <p>Походження – Південні штати Північної Америки.</p> <p>Поширення – на півдні Європейської частини СНД та в Середній Азії в парках, садах, на вулицях і в живоплотах. Широко культивується в садах і парках Криму, Кавказу та Центральної Азії. Розводять по всій Україні.</p>
Листок		<p>Листки (14-20 см довжиною) чергові, парноперисті з 10-24 парами довгастояйцеподібних чи ланцетних листочків або листки двічі перисті з 8-16 парами листочків.</p>
Квітка		<p>Обое- і одностатеві, дрібні, зеленуваті в укорочених пазушних кистях, ароматні, в вузькоцицевидних суцвіттях довжиною 5-7 см.</p> <p>Цвітіння в червні-липні.</p>
Плід		<p>Плід сплюснутий, трохи зігнутий біб (20-40 см довжиною, 2,5-4 см шириною). Плоди висячі, на довгій ніжці, майже не розкриваються, темно-коричневі, шкірясті. Насінини (близько 15 мм довжиною) овальні, темно-коричневі, голі, блискучі.</p>

ГОРІХ ВОЛОСЬКИЙ (ГРЕЦЬКИЙ)
Орех волошский (грецкий)
Juglans regia L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Букоцвіті (<i>Fagales</i>)
<u>Родина:</u>	Горіхові (<i>Juglandaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Горіх (<i>Juglans</i>)
<u>Вид:</u>	Горіх волоський (грецький) (<i>Juglans regia L.</i>)

Застосування. Харчова, вітамінна, жиросильна, деревинна, лікарська, ефіросильна, дубильна, фарбувальна, декоративна, фітонцидна й косметична рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Могутнє дерево – до 30-35 м висотою, з кулеподібною, розлогою кроною. Стовбур товстий і гіллястий, вкритий світло-сірою корою з поздовжніми тріщинами. Молоді пагони блискучі оливково-сірі з круглими, опушеними бруньками.</p> <p>Швидкоросла, світлолюбна, теплолюбна, посухостійка рослина. Краще росте на супіщаних, досить зволжених та родючих ґрунтах.</p> <p>Походження – Середня і Мала Азія.</p> <p>Поширення – гірські райони Середньої Азії, Закавказзя, південної частини Балканського півострова, Іран, Китай, Корея, Японія, Персія, Греція, Молдавія, Україна, Північний Кавказ.</p>
Листок		<p>Непарноперисті, чергові, до 40 (іноді до 75) см довжиною, з 5-11 еліптичних або видовжених листочків, темно-зелених зверху і світлих знизу, величина яких зменшується від вершини листка до основи. Верхній непарний листочок крупніший всіх і на короткому черешку, решта сидячі. При розтиранні листя відчувається приємний запах.</p>
Квітка	 <p style="text-align: center;"><i>Жіноча квітка</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Чоловіча квітка</i></p>	<p>Дрібні, одностатеві. Чоловічі – пазушні зелені сережки, біля основи листків, на пагонах минулого року, з'являються до розпускання листя. Жіночі – на верхівці молодих пагонів, з'являються одночасно з розпусканням листя. Запилюються вітром.</p> <p>Цвітіння в квітні-травні. Плоди досягають у вересні.</p>
Плід		<p>Плід – несправжня кістянка, дуже різноманітної форми (від округлої до яйцеподібною; до 5 см довжиною, до 3 см шириною), зверху покрита зеленою оболонкою. Зовнішня оболонка плода зелена, м'ясиста, внутрішня – дерев'яниста, зморшкувата, ребриста.</p>

ГОРОБИНА ЗВИЧАЙНА
Рябина обыкновенная
Sorbus aucuparia L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Горобина (<i>Sorbus</i>)
<u>Вид:</u>	Горобина звичайна (<i>Sorbus aucuparia L.</i>)

Застосування. Харчова, деревинна, медоносна, лікарська, танідоносна, фарбувальна, декоративна, фітомеліоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадне дерево висотою до 8-10 м, рідше чагарник з поверхневою кореневою системою.</p> <p>Морозостійка, невимоглива до ґрунтів та вологи. Тіневинослива, однак сильне затінення пригнічує ріст, і тоді горобина росте кущем і слабо квітне.</p> <p>Поширена горобина звичайна в європейській частині СНД, в Криму і на Уралі, повсюдно на Кавказі. Розмножується насінням і кореневими паростками. Росте горобина звичайна в лісовій та лісостеповій зонах України в лісах, по чагарниках, на схилах балок, вапняках, високих піскових і кам'янистих берегах річок. Широко використовується як декоративна рослина для прикраси садів, парків.</p>
Листок		<p>Листки чергові, непарноперисті, до 20 см довжиною, складаються з 7-15 довгастих або видовженоланцетних, пильчастих, зверху – матово-зелених, зісподу – сизих листочків. Восени листя червоніє.</p>
Квітка		<p>Квітки двостатеві, правильні, 5-пелюсткові, білі, в густому багатоквітковому щитовидному суцвітті, з неприємним запахом. Цвіте у травні, плоди досягають у вересні, залишаючись до глибокої зими на дереві.</p>
Плід		<p>Плід – яблуковидний, кулястий, яскраво-червоний або оранжево-червоний, до 10 мм в діаметрі.</p>

ГОРОБИНА ПРОМІЖНА
Рябина промежуточная (шведская, дуболистная)
Sorbus intermedia (Ehrh.) Pers.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Горобина (<i>Sorbus</i>)
<u>Вид:</u>	Горобина проміжна (<i>Sorbus intermedia</i> (Ehrh.) Pers.)

Застосування. Цінна плодова, лікарська і декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадне дерево висотою 10-15 м. Одно-, дворічні пагони мають сіро-коричневе забарвлення кори, більш старі гілки – світло-коричневого кольору.</p> <p>До ґрунту невибаглива. Віддає перевагу суглинкам, дренованим, родючим, легким, нейтральним або слабкокислим (рН 6,0-7,0), вологим ґрунтам з додаванням вапна. Мириться з ущільненням ґрунту. Посухостійкість середня. Не виносить засолення і заболочування. Мінімальний рівень залягання ґрунтових вод – 1-1,5 м. Світлолюбна. Може рости в півтіні. Зимостійка.</p> <p>Походження – узбережжя Балтійського моря.</p> <p>Поширення – у природі росте на півдні Скандинавії і в низовині Північної Німеччини. У культурі розводиться в Росії і Україні.</p>
Листок		<p>Цілісні, довгасто-яйцеподібні, неглибоколопатні, шорсткі, до 12 см довжиною, складаються з 5-9 овальних листочків довжиною 3-4 см, верхівка листка зростається в єдину лопать, зверху темно-зелені, знизу сіруваті через опушення.</p>
Квітка		<p>Білі, до 1,2 см в діаметрі, з неприємним запахом, зібрані в широкі, повстяні-опушені щитки до 15 см в діаметрі.</p> <p>Цвітіння в кінці травня - початку червня (після розпускання листя).</p>
Плід		<p>Округлі, оранжево-червоні яблучка, до 1 см в діаметрі.</p> <p>Дозрівають в серпні-вересні.</p>

ГРУША ЗВИЧАЙНА
Груша обыкновенная
Pyrus communis L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Спирійні (<i>Spiraeoideae</i>)
<u>Рід:</u>	Груша (<i>Pyrus</i>)
<u>Вид:</u>	Груша звичайна (<i>Pyrus communis L.</i>)

Застосування. Харчова, деревинна, медоносна, лікарська, фітонцидна, танідоносна, фарбувальна, декоративна й фітомеліоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Росте у вигляді дерева, часто значних розмірів. Тривалість життя 80-120 років. У лісі дерева сягають висоти 20-30, у саду 6-20 м. Відрізняється більшою, ніж яблуня, вимогливістю до температурних умов, менш морозостійка. Форма крони дерев буває від округлої до пірамідальної. Щеплені на сіянцях, вони відрізняються сильним ростом і сягають висоти 15-20 м, щеплені на слабкорослих підщепах, як і в яблуні, невеликих розмірів. Форма крони в молодому віці дерев переважно пірамідальна, пізніше під впливом урожаю стає округлою або широкопірамідальною. Деревя груші, щеплені на сіянцях, утворюють стрижневу, що глибоко проникає в ґрунт, кореневу систему, а на слабкорослих підщепах – розгалужену, що залягає на глибині 30-80 см.</p> <p>Груша звичайна поширена на території від Східної Європи до Західної Азії.</p>
Листок		<p>Листки чергові, майже округлі або овальні (2-8 см довжиною, 1,5-3 см шириною), по краю дрібнопильчасті з загостреною вершиною, на довгих черешках, густоповстистоопушені, пізніше голі. Старі листки темно-зелені, блискучі.</p>
Квітка		<p>Плодоносить на плодухах, плодушках, кільчатках, плодкових гілочках і ростових пагонах. Цвітіння починається раніше, ніж у яблуні. Квітки двостатеві, зібрані в суцвіття-щитки по 4-17 штук, часто ушкоджуються весняними заморозками. Пелюстки білі, іноді з рожевим відтінком.</p>
Плід		<p>Плоди мінливі за формою (1,5-4 см довжиною, 1,5-2 см шириною), зелені або жовтуваті. Насіння видовжене, з загостреною основою і заокругленою вершиною.</p>

ДУБ ЧЕРВОНИЙ

Дуб красный
Quercus rubra L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Букоцвіті (<i>Fagales</i>)
<u>Родина:</u>	Букові (<i>Fagaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Дуб (<i>Quercus</i>)
<u>Вид:</u>	Дуб червоний (<i>Quercus rubra</i> L.)

Застосування. Танідоносна, деревинна, лікарська, фітонцидна, харчова, медоносна, фарбувальна, кормова, декоративна і фітомеліоративна рослина.

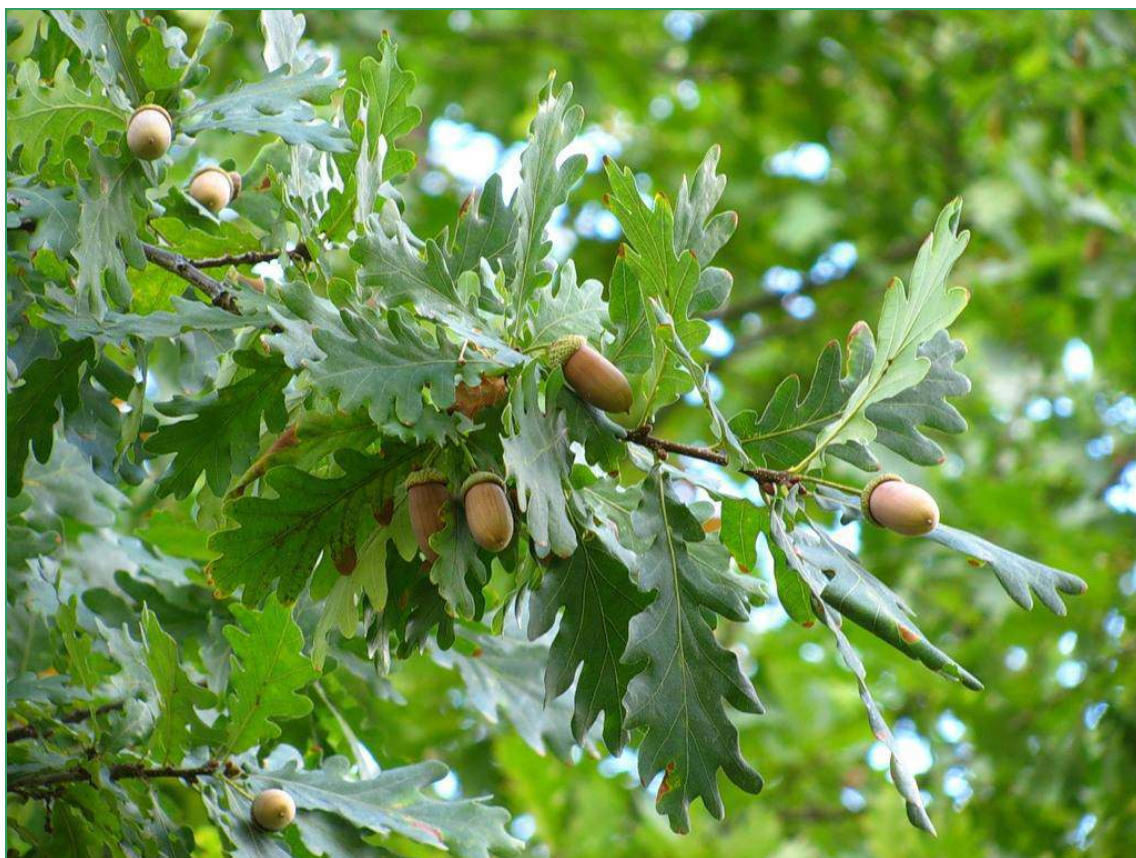
Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево з густою, широкояйцевидною кроною, міцними гілками і товстим прямим стовбуром висотою до 30-35 м. Кора сіра, тонка, гладка. Молоді пагони голі, червоно-бурі, гладкі.</p> <p>Переносить різноманітні ґрунти, витримує навіть кислу реакцію, проте не виносить вапняних і вологих ґрунтів. Краще росте на супісках і суглинках. Погано переносить близькість ґрунтових вод і посуху. Середньосвітлолюбний, легко переносить бічне затінення, але вважає за краще повне висвітлення верхівки крони. Морозостійкий (до -28°C і нижче).</p> <p>Походження – Схід Північної Америки. Поширення – Європа, Росія, Україна. Росте в лісах, по берегах річок, де немає застою води в ґрунті, на північ від 35 паралелі Північноамериканського материка, аж до Канади.</p>
Листок		<p>Глибоковиїмчасті, оберненояйцевидні, тонкі, блискучі, довжиною 15-20 см, шириною 7,5-15 см, з 4-5 загостреними лопатями з кожної сторони листка, при розпусканні червонуваті, влітку темно-зелені, світліші знизу.</p> <p>Колір восени: у молодих дерев - шарлахово-червоний, у старих – бурувато-коричневий.</p>
Квітка		<p>Тичинкові - в повислих опушених сережках 10-13 см довжиною, утворюються поблизу верхівки торішнього пагона. Маточкові - дрібні, непомітні, в пучках, на пагонах поточного року. Цвітіння в кінці травня (7-10 днів, одночасно з розпусканням листя), щорічне.</p>
Плід		<p>Жолуді кулястої форми, до 2-5 см довжиною, коричневі, знизу як би обрубані, одиночні або парні, плюска шкіряста, блискуча, блюдцеподібна, червоно-коричнева.</p> <p>Дозрівають в кінці вересня - жовтні (зріють 2 роки). Плодоношення щорічне, особливо врожайні роки повторюються через 2-3 роки. Стале і рясне плодоношення з 15-20 років.</p>

ДУБ ЧЕРЕШЧАТИЙ

Дуб черешчатий

Quercus robur L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Букоцвіті (<i>Fagales</i>)
<u>Родина:</u>	Букові (<i>Fagaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Дуб (<i>Quercus</i>)
<u>Вид:</u>	Дуб звичайний (<i>Quercus robur L.</i>)

Застосування. Танідоносна, деревинна, лікарська, фітонцидна, харчова, медоносна, фарбувальна, кормова, декоративна і фітомеліоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Велике, гарне, могутнє листопадне дерево, що сягає 40-50 м у висоту й 2 м у діаметрі, має іноді віку 1000 і більше років. Дуб випаровує за теплу пору року більше 100 тонн води, що в 225 разів більше його власної ваги. Корінь потужний, широко розгалужений; крона – розлога, розкидиста. Кора в молодих пагонів гладка, ледве опушена, світло-бура, у старих – сіробура, у тріщинах.</p> <p>Дуб росте в лісовій і степовій зоні Європи. Часто домінує в складі змішаних лісів. Розповсюджений у середній і південній смугах європейської частини Росії до Уралу. Дуб важко переносить холодний і вологий клімат, тоді як на півдні він розвивається краще. Утворює густі насадження або росте в суміші з іншими породами майже по всій території України (у степу – головним чином по долинах річок).</p>
Листок		<p>Листки – чергові, прості, короткочерешкові, видовжено-обернено-яйцевидні, голі, темно-зелені, блискучі з виступаючими жилками. Навесні дуб розпускається пізно, одним з останніх серед листопадних дерев.</p>
Квітка		<p>Квітне дуб у квітні-травні, коли в нього ще зовсім маленькі листки. Квітки одностатеві, однодомні, дуже дрібні й непоказні. Чоловічі або тичинкові квітки зібрані у своєрідні суцвіття – довгі й тонкі жовтувато-зеленуваті пониклі китички, що нагадують китички ліщини. Ці китички цілими пучками звисають із гілок і майже не відрізняються по кольору від молодих маленьких листків. Жіночі або маточкові квітки дуба сидячі, зовсім крихітні – не більше шпилькової голівки. Кожний з них має вигляд ледь помітного зеленуватого зернятка з малиново-червоною верхівкою. Ці квітки розташовуються поодиноці або по 2-3 на кінцях особливих тонких стеблинок. З жіночих квіток до осені виростають жолуді.</p>
Плід		<p>Плід – горіх (жолудь) голий, бурувато-коричневий (1,5-3,5 см довжиною), на довгій (3-8 см довжиною) плодоніжці. Жолудь розміщений у блюдце- або чашеподібній мисочці (0,5-1 см довжиною). Жолуді дозрівають на кінець вересня-початок жовтня.</p>

ЕВКОМІЯ В'ЯЗОЛИСТА

Эвкоммия вязолистая
Eucommia ulmoides Oliv.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Гаріцвіті (<i>Garryales</i>)
<u>Родина:</u>	Евкомієві (<i>Eucomiaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Евкомія (<i>Eucommia</i>)
<u>Вид:</u>	Евкомія в'язолиста (<i>Eucommia ulmoides Oliv.</i>)

Застосування. Рослина культивується заради отримання гутаперчі та як декоративна в парках.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадні дерева висотою до 20 м з яйцевидної кроною. Пагони з рідким опушенням, золотисто-коричневі, вкриті восковим нальотом. Кора коричнево-сіра, на старих стовбурах поздовжньо-тріщинувата. Коренева система поверхнева, головна маса коренів розташовується на глибині близько 30 см.</p> <p>Основний ареал розташований в Китаї, здебільшого вздовж річки Янцзи, в її середній течії.</p> <p>Евкомія виростає на висотах від 300 до 2500 м над рівнем моря, переважно в підліску гірських субтропічних лісів. Поодинокі дерева зустрічаються і набагато нижче. Вважається, що в дикому стані евкомія збереглася в лісах Шеньсі, Ганьсу, Аньхой і Чжецзян.</p>
Листок		<p>Листорозміщення чергове. Листки без прилистників, від видовжено-яйцевидних до еліптичних, довжиною 7-16 (до 24) см, шириною 2,5-6 (до 13) см, загострені, з заокругленою або ширококлиновидною основою, пильчасті; зубці верхньої половини пластинки дрібніші і розташовані частіше, ніж на нижній половині; в дорослому стані листя зверху голе, злегка зморшкувате, темно-зелене. Жилкування перисте, бічні жилки в числі 5-6 пар, зігнуті і дуже розгалужені. Черешки довжиною 1,5-2,5 см, розкидано-опушені.</p>
Квітка		<p>Рослини зазвичай дводомні, але за деяких умов на рослинах, що несуть тичинкові квітки, можуть виникати і нечисленні маточкові. Квітки поодинокі, зібрані по 5-11 штук біля основи однорічних пагонів у пазухах приквітників, без оцвітини; тичинкові - з 8 (4-10) лінійними, червоно-коричневими пиляками на коротких нитках; маточкові - на короткій ніжці з 1 приймочкою із сидячою роздвоєною приймочкою; зав'язь одногніздна з 1 насінневою брунькою.</p>
Плід		<p>Плід – довгастий, стислий з боків, крилатий горішок довжиною 3-4 см і шириною 0,6-1,5 см, на короткій ніжці. Насіння з великим ендоспермом, прямим зародком, рівним по довжині ендосперму, і вузькими сім'ядолями. Вага 1 тисячі насінин (плодів) 60-120 г.</p>

ЗІЗІФУС СПРАВЖНІЙ (УНАБІ)
Зизіфус настоящий (уна́би)
Zizíphus jujúba (sinénsis)

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Крушинові (<i>Rhamnaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Зізіфус (<i>Zizíphus</i>)
<u>Вид:</u>	Зізіфус справжній (унабі) (<i>Zizíphus jujúba (sinénsis)</i>)

Застосування. Лікарська, харчова, медоносна і декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Колючий листопадний чагарник або невелике дерево 5-10 м висотою з товстою корою.</p> <p>Може рости на найрізноманітніших ґрунтах, але не витримує заболочених і сильно засолених ділянок, віддає перевагу пухким ґрунтам. Посухостійкий. Світлолюбний. Може рости в легкій тіні. Морозостійкий. У період глибокого спокою може витримати без пошкоджень температуру -25 ...- 32 °С.</p> <p>Походження – Китай. Рослина окультурена в давнину і широко поширена в країнах Південної та Східної Азії, на півдні Європи (Середземномор'є), в Японії, Австралії. Культивується на Кавказі і в Центральній Азії. Рoste на сонячних сухих схилах гір та пагорбів.</p>
Листок		<p>Чергові, яйцеподібні або еліптичні, до 8 см довжиною, прості, шкірясті, короткочерешкові, з 3 жилками, які виділяються, зверху темно-зелені й блискучі, знизу покриті білим пушком, край зубчастий, жилкування пальчасто-збірне.</p>
Квітка		<p>Дуже дрібні, жовтувато-зелені, з ніжним ароматом, у формі чашечки, розташовані поодинокі або клубочками в пазухах листя по 3-5 штук, з 5 чашолистками. Віночок багатопелюстковий з 5 пелюстками, білий, з 5 тичинками білого кольору, з двома маточками, які з'єднані в основі. Запилюються комахами. Цвітіння з червня, іноді з травня (1-2 місяці).</p>
Плід		<p>Плоди – невеликі круглі або яйцеподібні, м'ясисті, гладкі, спочатку мають блідо-жовтий колір, потім червоно-коричневий. Це соковиті кістянки з дуже солодкою, смачною і поживною м'якоттю.</p>

КАРІЯ ПЕКАН (ПЕКАН, ГІКОРІ ПЕКАН, КАРІЯ ІЛЛІНОЙСЬКА)

Карія пекан (пекан, гикори пекан, карія иллинойсская)

Carya illinoensis (Wangenh.) K.Koch

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Букоцвіті (<i>Fagales</i>)
<u>Родина:</u>	Горіхові (<i>Juglandaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Горіх (<i>Juglans</i>)
<u>Вид:</u>	Карія пекан (пекан, гікорі пекан, карія іллінойська) (<i>Carya illinoensis (Wangenh.) K.Koch</i>)

Застосування. Харчова, декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадне дерево висотою 25-40 м.</p> <p>Карія пекан невимоглива до ґрунту. Віддає перевагу слабокислим, родючим, вологим ґрунтам, але уникає заболочених місць. В молодості тіневинослива, пізніше – світлолюбна. Вважається, що карія пекан менш морозостійка, ніж інші види даного роду (-20-25°C), проте досліді показали, що вона витримує зими з тривалими низькими температурами, що сягають -30-36°C.</p> <p>Походження – Північна Америка.</p> <p>Поширення – південний-схід США (від південних районів штатів Айова та Індіана до Техасу і Міссісіпі включно), Крим, Кавказ, Середня Азія.</p> <p>Пекан визнаний офіційним деревом-символом штату Техас. В культуру пекан введений тільки з 1824 року.</p>
Листок		<p>Складні, перисті, довжиною до 50 см, складаються з 11-17 довгасто-ланцетних листочків довжиною до 15 см, шириною 6 см, із зігнутою вниз вершиною. У однорічних рослин листя просте. Зовні нагадують листя ясена, проте легко відрізняються від них черговим розташуванням листків.</p>
Квітка		<p>Роздільностатеві, розміщені на одному і тому ж пагоні. Жіночі – в коротких китицях на кінці пагона. Чоловічі – в основі і посередині пагона, у вузьких довгих сержках, які зазвичай зібрані по три разом. Запилюються вітром.</p> <p>Цвітіння в середині травня – на початку червня.</p>
Плід		<p>Майже циліндричної форми (нагадують форму маслини), по 2-10 в кистях, всередині довгастий горіх довжиною 2,5-8 см, тонкокорий, гладкий, темно-коричневий з чорними смужками. Усередині горіха знаходиться солодке, маслянисте насіння з темно-коричневою шкіркою і ясно-бежевим ядром. Дозрівають у другій половині жовтня.</p>

КАТАЛЬПА ЧУДОВА
Катальпа великолепная
Catalpa speciosa Warder ex Engelm.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Губоцвіті (<i>Lamiales</i>)
<u>Родина:</u>	Бігнонієві (<i>Bignoniaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Катальпа (<i>Catalpa</i>)
<u>Вид:</u>	Катальпа чудова (<i>Catalpa speciosa</i> Warder ex Engelm.)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Гарне дерево висотою до 18 м, з густою широкопірамідальною кроною і струнким стовбуром, критим сірою, товсто пластинчатою корою.</p> <p>У ранньому віці росте швидко, даючи приріст до одного метра за рік. Більш морозостійка, ніж інші види катальп, що використовуються у нас в садово-парковому будівництві. Порівняно посухостійка.</p> <p>У сухе літо катальпа страждає від посухи, але регулярний полив і обприскування рослини зберігають його декоративність. Катальпа світлолюбна, не переносить близького залягання ґрунтових вод та весняного затоплення ділянки. Для гарного розвитку потребує глибоких, вологих, родючих ґрунтів.</p> <p>Добре переносить міські умови – стійка до пилу, диму, загазованості повітря.</p> <p>Походження – Північна Америка</p>
Листок		<p>Має дуже велике листя (30×15 см) на довгих черешках, які розгортаються раніше, ніж листя інших видів катальп. Зверху листкова пластинка блискуча, зелена, гладка, знизу злегка опушена.</p>
Квітка		<p>Цвітіння настає в кінці червня і триває першу декаду липня. Тривалість його 20-25 днів. У катальпи гарні, великі, до 7 см, запашні квіти кремово-білого забарвлення, з хвилястим краєм, всередині з двома жовтими смужками і чисельними пурпурово-коричневими крапками зібрані в широкі волоті довжиною 15-20 см. Має приємний запах.</p>
Плід		<p>Плід – коробочка, довга, циліндрична, до вершини поступово звужується, шкіряста, жорстка, темно-коричнева, матова, розтріскується уздовж на 2 стулки, в коробочці від 53 до 146 насінин. Довжина коробочки від 13 до 56 см, ширина 1,3-1,8 см. Плодоносить в вересні-жовтні. Насіння плоске, довгасто-лінійне з довгим (10-13 мм) крильцем і облямуванням з волосків на обох кінцях, світло-коричнєве, тверде, крихке, 24-31 мм довжиною, 6-8 мм шириною, 0,3 мм товщиною. Маса 1000 шт. від 24,8 до 26,8 мг.</p>

КАШТАН КІНСЬКИЙ ЗВИЧАЙНИЙ
Каштан конский обыкновенный
Aesculus hippocastanum L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Сапіндоцвіті (<i>Sapindales</i>)
<u>Родина:</u>	Сапіндові (<i>Sapindaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Гіркокаштан (<i>Aesculus</i>)
<u>Вид:</u>	Каштан кінський звичайний (<i>Aesculus hippocastanum L.</i>)

Застосування Лікарська і декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Високе могутнє дерево. Виростає до висоти у 36 м, має дзвінковидну крону і товсте гілля. На старих деревах зовнішні гілки часто відвислі з кучерявим закінченням.</p> <p>Посухостійкий. Вимогливий до родючості ґрунту. Вітростійкий. Переносить міські умови і активно впливає на очистку атмосферного повітря. Довговічний.</p> <p>Походження – південно-східна Європа.</p> <p>Поширення – на даний час вирощується практично по всьому світі. Ростає по всій території України як декоративна рослина.</p>
Листок		<p>Листки супротивні, черешкові, нагадують пальці рук, з п'ятьма, сімома листочками. Кожний листочок 13-30 см довжиною. Весь листок може сягати впоперек до 60 см.</p>
Квітка		<p>Цвіт за звичай білий з маленькими червоними цяточками. Квіти зібрані в гроно вертикальної форми, нагадуючи волоть, 10-30 см висотою з 20-50 квіточками в кожній волоті. Віночок неправильний, п'ятипелюстковий, білий з жовтуватою, яка переходить в червонясту, плямою у зіві. Цвіте рослина в травні, плоди досягають у вересні.</p>
Плід		<p>В кожній волоті як правило виростає від 1 до 5 плодів. Коробочка 4-6 см в діаметрі, сплюснута з шипами. У кожній коробочці по одному (рідко два або три) горіхоподібному плоду (насіння), які називаються «каштанами» або «кінськими каштанами». Кожний каштан діаметром 2-4 см, має блискуче коричневе покриття з білявим протинном в основі.</p> <p>Дозрівання плодів – серпень-вересень.</p>

КЕЛЬРЕЙТЕРІЯ МЕТІЛЬЧАСТА

Кельрейтерия метельчатая

Koelreuteria paniculata Laxm.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Сапіндоцвіті (<i>Sapindales</i>)
<u>Родина:</u>	Сапіндові (<i>Sapindaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Кельрейтерія (<i>Koelreuteria</i>)
<u>Вид:</u>	Кельрейтерія метільчаста (<i>Koelreuteria paniculata</i> Laxm.)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево висотою до 15 м, зазвичай значно нижче, з округлою короною.</p> <p>Засухостійке і вітростійке дерево. До ґрунту маловимоглива. Теплолюбна. В сурові зими пошкоджуються однорічні пагони, але крона швидко відновлюється. Росте швидко.</p> <p>Походження – Китай, Корея, Японія.</p> <p>Поширення – зустрічається в Східній Азії (Північний Китай, Корея, Японія).</p> <p>Культивується як паркове та декоративне дерево в багатьох регіонах Азії, Європи і Північної Америки. Введена в культуру в 1763 р.</p>
Листок		<p>Листки чергові, довжиною до 35 см, непарноперисті з 7-17 листочками; листочки овальні, загострені, значнопильчасті або городчасті, довжиною 5-7 см.</p>
Квітка		<p>Квітки з 4 пелюстками жовтого кольору, розміром близько 1 см, зібрані в пухкі китицеподібні прямостоячі суцвіття до 40 см довжиною.</p> <p>Час цвітіння: червень-липень.</p>
Плід		<p>Плід – трьохстулкова коробочка 3-5 см довжини, роздута, декоративна, колір – від зеленого до червоно-коричневого, з безліччю чорних насінин. Дозрівання плодів – серпень-вересень.</p>

КЛЕН АМЕРИКАНСЬКИЙ (ЯСЕНЕПОДІБНИЙ)

Клён американский (ясенелистный)

Acer negundo L.

Біологічна класифікація:

- Домен: **Ядерні** (*Eukaryota*)
Царство: **Зелені рослини** (*Viridiplantae*)
Відділ: **Вищі рослини** (*Streptophyta*)
Надклас: **Покритонасінні** (*Magnoliophyta*)
Клас: **Еудікоти** (*Eudicots*)
Підклас: **Розиди** (*Rosids*)
Порядок: **Сапіндоцвіті** (*Sapindales*)
Родина: **Сапіндові** (*Sapindaceae*)
Рід: **Клен** (*Acer*)
Вид: **Клен американський (ясенеподібний)** (*Acer negundo L.*)

Застосування. Медоносна, деревинна, харчова, кормова, танідоносна, фарбувальна й декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадне дерево до 21 м (зазвичай 12-15 м) висотою і з діаметром стовбура до 90 см (звичайні 30-60 см), з нерівномірною кроною. Стовбур короткий, часто він розділяється на декілька довгих, розлогих, переважно зігнутих відгалужень, які розходяться нерівномірно в різні боки і створюють колінчасту крону.</p> <p>У природних умовах широко поширений в тугайових лісах і болотистих територіях США і Канади. На північному сході ареал обмежений штатами Нью-Джерсі і Нью-Йорк, на північному заході південними районами канадської провінції Онтаріо, на південному заході центральним Техасом, на південному сході – центральною частиною Флориди. Крім того, окремі популяції зустрічаються на Середньому Заході, в Каліфорнії, Мексиці і Гватемалі.</p> <p>Невибагливий до ґрунтових умов, але краще росте на родючих ґрунтах, на добре освітлених місцях. Дуже активний і рухомий, має високу швидкість росту і стійкий до забруднення повітря. Дуже зимостійкий. Недовговічний, живе не більше 80-100 років, у вуличних насадженнях не більше 30 років.</p>
Листок		<p>Листки супротивні, складні, непарноперисті, мають 3, 5 (рідше 7) листочків, кожен 15-18 см довжиною; у верхній частині ясно-зелені, знизу бліді сріблясто-білі, зазвичай гладкі на дотик; на черешках довжиною до 8 см; нагадують формою лист ясеня. Листя на краях шорстко пильчасте або лопатеве. Форма листка варіює, але окремі листки нагадують класичний кленовий лист. Осіннє забарвлення листя – переважно жовте.</p>
Квітка		<p>Квітки дводомні, жовто-зелені. Чоловічі квітки зібрані в китицю на тонких черешках, жіночі розташовані на інших гілках. Квітне в травні на початку червня впродовж 15 днів.</p>
Плід		<p>Плід – крилатка, що складається з двох крилець з одним насінням в кожному, розташованих по відношенню один до одного під кутом менше 60 градусів. Кожне крилець близько 4 см довжиною. Плід дозріває в серпні-жовтні, але залишається висіти на дереві до весни. Насіння без ендосперму, за довжиною в 2-3 рази більше, ніж за шириною, помітно зморщене.</p>

КЛЕН ЗВИЧАЙНИЙ (ГОСТРОЛИСТИЙ)
Клён обыкновенный (остролистый)
Acer platanoides L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Сапіндоцвіті (<i>Sapindales</i>)
<u>Родина:</u>	Сапіндові (<i>Sapindaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Клен (<i>Acer</i>)
<u>Вид:</u>	Клен звичайний (гостролистий) (<i>Acer platanoides L.</i>)

Застосування. Медоносна, деревинна, харчова, кормова, танідоносна, фарбувальна й декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Високе (25-30 м висотою), струнке дерево з колоноподібним стовбуром, вкритим дрібнотріщинуватою темно-сірою корою, з густою розлогою кроною. Пагони буруваті, блискучі з світлими смужками і сочевичками. На пагонах супротивно розміщені притиснуті бруньки, прикриті чотирма-шістьма шкірястими лусками. Верхівкова брунька більша і оточена двома боковими. Клен звичайний росте в другому ярусі листяних і змішаних лісів. Тіньовитривала, досить морозостійка рослина.</p> <p>Поширений майже по всій Україні. Культивують у парках і захисних насадженнях. Райони заготівель – правобережний і лівобережний Лісостеп. Прикарпаття та Карпати.</p>
Листок		<p>Листки великі (5-15 см довжиною, 8-15 см шириною), 5-7-пальчатолопатеві, при основі серцеподібні. Лопаті загострені, виямки між ними тупі; молоді листки по жилках волосисті, у кутках жилок з борідкою волосків.</p>
Квітка		<p>Квітки правильні одностатеві або двостатеві з подвійною оцвітиною, розміщені в багатоквіткових прямостоячих щіткоподібних голих суцвіттях на коротких квітконосах. Чашечка п'ятироздільна (5-7 мм довжиною, 3-4 мм шириною), пелюсток п'ять, вони жовтувато-зелені, трохи вужчі і довші за чашолистки, оберненояйцеподібні, тупі, звужені в нігтик. Тичинок 5-12, маточка одна, зав'язь верхня з двома стовпчиками.</p> <p>Цвіте у квітні-травні.</p>
Плід		<p>Плід – блідо-зелена двокрилатка (8-11 см довжиною), крила її розходяться під тупим кутом.</p>

КЛЕН СРІБЛЯСТИЙ
Клён серебристый (сахаристый)
Acer saccharinum L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Сапіндоцвіті (<i>Sapindales</i>)
<u>Родина:</u>	Сапіндові (<i>Sapindaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Клен (<i>Acer</i>)
<u>Вид:</u>	Клен сріблястий (<i>Acer saccharinum L.</i>)

Застосування. Медоносна, деревинна, харчова, кормова й декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево до 40 м висотою, з дуже мальовничою, широкою, наскрізною кроною і злегка пониклими гілками. Кора на стовбурах гарного світло-сірого кольору, молоді пагони яскраво-червоні.</p> <p>Вологолюбний, світлолюбний, кращого розвитку досягає на добре дренованих родючих ґрунтах, газо-, пило- та димостійкий. Росте швидко. Довговічний. Зимостійкий, морозостійкий до -40°C. Недолік виду - крихкі гілки обламуються від сильних вітрів і рясних снігопадів.</p> <p>Походження – східна частина південного сходу Північної Америки.</p> <p>Поширення – південно-східна частина Атлантичного узбережжя Північної Америки.</p> <p>Рекомендується для групових та поодиноких посадок, створення алей, озеленення вулиць. Дуже ефектний на берегах водойм. У культурі з 1725 року.</p>
Листок		<p>Глибоко розсічені, п'ятилопастні, на краях шорстко-пилчасті, 7-14 см довжиною і до 15 см шириною, на довгих тонких черешках 5-12 см довжиною, зверху зелені, з нижньої сторони сріблясто-білі або блакитні.</p>
Квітка		<p>Дрібні, від зеленуватого до червонуватого кольору, зібрані в маленькі волоті.</p>
Плід		<p>Великі, до 7 см довжиною, з двома великими еліпсоїдними крилами.</p> <p>Дозрівають в травні (за дуже короткий період - менше 2-х тижнів). Після дозрівання опадають.</p>

ЛИПА КРУПНОЛИСТА

Липа крупнолистная

Tilia platyphyllos Scop.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Мальвоцвіті (<i>Malvales</i>)
<u>Родина:</u>	Мальвові (<i>Malvaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Липа (<i>Tilia</i>)
<u>Вид:</u>	Липа крупнолиста (<i>Tilia platyphyllos Scop.</i>)

Застосування. Медоносна, деревинна, харчова, вітамінна, лікарська, ефіроолійна, танідоносна, волокниста, кормова, декоративна і фітомеліоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Високе дерево до 35 м висотою. Стовбур стрункий, діаметром понад 1 м, покритий тонкою гладкою, червонувато-сірою корою, яка з роками стає зморшкуватою і розтріскується. Молоді пагони товсті, червонувато-коричневі, негусто опушені або голі.</p> <p>Любить родючі ґрунти. Кислотність ґрунту не важлива. Посухостійка (засуху переносить краще липи дрібнолистої). Мириться з тимчасовим затопленням. Не переносить засолення ґрунтів. Світлолюбна. Тіневинослива. Менш морозостійка, ніж липа дрібнолиста.</p> <p>Походження – Західна Європа, західні області України і Молдавії, Кавказ.</p> <p>Поширення – західна частина України, Кавказ, Середня і Південна Європа.</p>
Листок		<p>Округло-яйцеподібні, на верхівці витягнуті, загострені, з більш-менш симетричною серцеподібною основою і правильно пильчатим краєм, м'які, 8-15 см довжиною, до 12 см шириною, зверху темно-зелені, волосисті, знизу блідіші, з пучками волосків у кутках жилок (білуватого кольору), на черешках 2-6 см довжиною, розпускаються на два тижні пізніше, ніж у липи дрібнолистої, обпадають досить рано.</p>
Квітка		<p>Жовтувато-кремові, запашні, з 5 пелюстками, на повислих квітконіжках з прирослими прилистниками, більші ніж у липи дрібнолистої, але в меншій кількості в суцвітті (2-5).</p> <p>Цвітіння в червні (10-20 днів, на 7-15 днів раніше липи дрібнолистої).</p>
Плід		<p>Кулясті, частіше грушоподібні горішки, великі, до 1,2 см в діаметрі, 5-гранні, світло-бурі, з товстою шкаралупою, повстяні-опушені, з п'ятьма реберцями, які сильно виділяються.</p> <p>Дозрівають у вересні-жовтні. Зберігаються на дереві до весни.</p>

ЛИПА СЕРЦЕВИДНА (ДРІБНОЛИСТА)

Липа сердцевидная (мелколистная)

Tilia cordata Mill.

Біологічна класифікація:

- Домен: **Ядерні** (*Eukaryota*)
Царство: **Зелені рослини** (*Viridiplantae*)
Відділ: **Вищі рослини** (*Streptophyta*)
Надклас: **Покритонасінні** (*Magnoliophyta*)
Клас: **Еудікоти** (*Eudicots*)
Підклас: **Розиди** (*Rosids*)
Порядок: **Мальвоцвіті** (*Malvales*)
Родина: **Мальвові** (*Malvaceae*)
Рід: **Липа** (*Tilia*)
Вид: **Липа сердцевидна (дрібнолиста)** (*Tilia cordata* Mill.)

Застосування. Медоносна, деревинна, харчова, вітамінна, лікарська, ефіроолійна, танідоносна, волокниста, кормова, декоративна і фітомеліоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево до 25 м висотою з густою, розлогою кроною. Стовбур могутній з темною поздовжньо-борозенчастою корою. Молоді гілки жовтувато-коричневі, звичайно голі.</p> <p>Росте у другому ярусі листяних, рідше змішаних лісів. Тіньовитривала, морозостійка рослина, чутлива до посухи, середньовимоглива до ґрунтів. Цвіте у червні. Цінний медонос.</p> <p>Липа дрібнолиста одне з головних і широко поширених дерев у зоні широколистяних і змішаних лісів Європи, Східної Азії та Північної Америки. Поширена майже в усій Україні, крім крайнього Степу, на Поліссі рідше.</p>
Листок		<p>Листки (5-10 см довжиною) чергові. Пластинка листка удвічі довша за черешок або дорівнює йому, округла або трохи видовжена, при основі серцеподібна, на верхівці відтягнутозагострена, краї зарубчато-пильчасті. Зверху листки яскраво-зелені, зісподу сизі з борідками рудих волосків у кутках жилок.</p>
Квітка		<p>Квітки правильні, розміщені в пазушних 3-11-квіткових щіткоподібних напівзонтиках. Приквітковий листок (6-8 см довжиною), що зрісся з квітконосом на третину довжини, лишається при плодах, довгастий, тупий, жовтувато-зелений. Оцвітина подвійна, чашелистиків п'ять (4-5 мм довжиною), яйцеподібноланцетні, пелюсток п'ять, вузько-оберненояйцевидні, жовтувато-білі. Тичинок багато, зрослися при основі у п'ять пучків. Маточка одна, зав'язь верхня, стовпчик один з п'ятилопатевою приймочкою.</p>
Плід		<p>Плід — яйцеподібно-кулястий горішок (5-7 мм довжиною), невиразно реберчастий, опушений, з крихким оплоднем.</p>

МАКЛЮРА АПЕЛЬСИНОВИДНА (ПОМАРАНЧЕВА)

Маклюра апельсиновидная (оранжевая)

Maclura aurantiaca Nutt.

Біологічна класифікація:

- Домен: **Ядерні (*Eukaryota*)**
Царство: **Зелені рослини (*Viridiplantae*)**
Відділ: **Вищі рослини (*Streptophyta*)**
Надклас: **Покритонасінні (*Magnoliophyta*)**
Клас: **Еудікоти (*Eudicots*)**
Підклас: **Розиди (*Rosids*)**
Порядок: **Розоцвіті (*Rosales*)**
Родина: **Тутові (*Moraceae*)**
Рід: **Маклюра (*Maclura*)**
Вид: **Маклюра апельсиновидна (помаранчева)**
(*Maclura aurantiaca* Nutt.)

Застосування. Лікарська, кормова, фарбувальна і декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадне, дводомне дерево, висотою до 20 м, з сильно гіллястою, густою, розлогою кроною, зі струнким стовбуром, покритим темно-бурою, тріщинуватою корою. Гілки колінчасто-зігнуті, пагони дуже колючі (має безколючкову форму, <i>f. inermis</i>), колючки до 2,5 см довжиною розташовуються в пазухах листків.</p> <p>Світлолюбна, але на півдні навіть витримує деяке затінення. До ґрунту невимоглива, витримує навіть засолення. Зимостійка. Дуже посухостійка, вітростійка і солевитривала. Добре витримує умови міста.</p> <p>Батьківщина – південний схід США. Поширена в Центральному Техасі.</p> <p>Росте в Криму, в Казахстані, в Середній Азії, на Кавказі, в Краснодарському і Ставропольському краях Росії.</p>
Листок		<p>Листки 12×7,5 см, чергові, яйцевидні, з гострою верхівкою, цільнокраї, темно-зелені, блискучі, з нижнього боку світліші. Восени листя набуває золотисто-жовтого забарвлення.</p>
Квітка		<p>Квітки дрібні, світло-зелені: тичинкові – зібрані в китички, маточкові – в компактні кулясті головки.</p>
Плід		<p>Ефектна в період плодоношення, коли великі, до 15 см у поперечнику, зморшкуваті помаранчеві або жовто-салатні супліддя, які за формою і забарвленням нагадують апельсин, рясно прикрашають дерево. Зібрані плоди мають тривалий термін зберігання (близько півроку).</p>

МАСЛИНКА ВУЗЬКОЛИСТА

Лох узколистный
Elaeagnus angustifolia L.

Біологічна класифікація:

- Домен: **Ядерні** (*Eukaryota*)
Царство: **Зелені рослини** (*Viridiplantae*)
Відділ: **Вищі рослини** (*Streptophyta*)
Надклас: **Покритонасінні** (*Magnoliophyta*)
Клас: **Еудікоти** (*Eudicots*)
Підклас: **Розиди** (*Rosids*)
Порядок: **Розоцвіті** (*Rosales*)
Родина: **Маслинкові** (*Elaeagnaceae*)
Рід: **Маслинка** (*Elaeagnus*)
Вид: **Маслинка вузьколиста** (*Elaeagnus angustifolia* L.)

Застосування. Медоносна, харчова, лікарська, танідоносна, фарбувальна, камеденосна, ефіроолійна, деревинна, декоративна, фітомеліоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
<p>Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення</p>		<p>Дерево або кущ висотою 3-8 м, з колючками і бруною корою. Молоді пагони сріблясті від зірчастих волосків.</p> <p>До ґрунтів невимоглива. Краще росте на помірно вологих, добре дренованих ґрунтах, що містять вапно. Солестійка, добре росте на солончакових ґрунтах. Посухостійка, але погано переносить тривалу посуху. Морозостійка (витримує до -40°C), але іноді обмерзають кінці пагонів. Світлолюбна.</p> <p>Походження – Європа, Західний Сибір, Кавказ, Середня і Мала Азія, Іран, Монголія, Китай.</p> <p>Поширення – Середня Азія, Казахстан, Кавказ, європейська частина Росії. Широко культивується в Україні.</p>
<p>Листок</p>		<p>Чергові, вузькі, довгасто-ланцетні, гостровершинні, шкірясті, але не жорсткі, 5-8 см довжиною і 2,5 см шириною, на коротких черешках, цілюнокраї, зверху зеленувато-сірі, знизу сріблясто-білі від сріблястих лусочок, що покривають обидві сторони м'якого листка.</p>
<p>Квітка</p>		<p>Дрібні, довжиною 0,8-1,0 см, із сильним медовим запахом, розташовані по 1-3 штук в пазухах листків, жовті усередині і сріблясті зовні.</p> <p>Цвітіння в травні-червні (15-20 днів).</p>
<p>Плід</p>		<p>Округло-еліптичні кістянки, до 2 см довжиною, спочатку сріблясто-білі, при дозріванні жовтувато-бурі, з сріблястими лусочками, з солодкуватим, борошністим, їстівним оплоднем, схожі на маслину. Кісточка з 8 реберцями.</p> <p>Дозрівають в кінці серпня – на початку вересня. Зберігаються на дереві всю зиму. Плодоношення щорічне.</p>

ОБЛІПИХА КРУШИНОВИДНА

Облепиха крушиновидная

Hippophae rhamnoides L.

Біологічна класифікація:

- Домен: **Ядерні** (*Eukaryota*)
Царство: **Зелені рослини** (*Viridiplantae*)
Відділ: **Вищі рослини** (*Streptophyta*)
Надклас: **Покритонасінні** (*Magnoliophyta*)
Клас: **Еудікоти** (*Eudicots*)
Підклас: **Розиди** (*Rosids*)
Порядок: **Розоцвіті** (*Rosales*)
Родина: **Маслинкові** (*Elaeagnaceae*)
Рід: **Обліпиха** (*Hippophae*)
Вид: **Обліпиха крушиновидна** (*Hippophae rhamnoides L.*)

Застосування. Харчова, вітамінозна, пилконосна, лікарська, танідоносна, фарбувальна, декоративна, фітомеліоративна, косметична рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дереце висотою до 10 м або кущ – 0,5-4 м, з колючими гілками, вкритими сірою корою. Молоді пагони з дрібними кулястими бруньками, вкриті сріблястими лусочками, а багатолітні гілки — іржаво-бурі, бурі, або темно-бурі.</p> <p>До ґрунтів невимоглива. Віддає перевагу легким піщаним ґрунтам. На корінні формуються клубочки (кореневі шишечки), за допомогою яких обліпиха засвоює атмосферний азот. Переносить слабе засолення ґрунту. Вологолюбна. Посухостійка. Не переносить мульчування. Світлолюбна. Морозостійка.</p> <p>Походження – Південно-Східна Азія.</p> <p>Поширення – Кавказ, південна частина лісової і степової зони Сибіру, гори Середньої Азії (Тянь-Шань, Паміро-Алай, Джунгарський Алатау, Тарбагатай, Саурський хр.), Алтай, Східні Саяни. Вирощується в Україні.</p>
Листок		<p>Чергові, прості, без прилистників, лінійно-ланцетовидні, довжиною 2-8 см і шириною близько 0,5 см, на верхівці тупуваті, рідше злегка загострені, короткочерешкові, цільнокрайні, зверху сірувато-темно-зелені, знизу сріблясто-білі від покриваючих їх білих і буруватих лусочок і зірчастих волосків.</p>
Квітка	 <p style="text-align: center;">Жіноча квітка</p>	<p>Чоловічі - тичинкові, темно-бурі, мають по 4 тичинки і зібрані по 10-14 квіток в колосовидні суцвіття довжиною 5-8 мм. Жіночі - маточкові, зеленуваті, по 2-5 в гронаподібних суцвіттях. Запилюються вітром і комахами.</p> <p>Цвітіння в квітні-травні (до або одночасно з розпусканням листя). Чоловічі рослини зацвітають зазвичай на один день раніше, ніж жіночі.</p>
Плід		<p>Кулясті кістянки, діаметром до 10 мм, соковиті, гладкі, блискучі, помаранчеві, червоні або жовті, зі своєрідним смаком і ароматом, на пагонах сидять дуже густо, з одного кісточкою всередині.</p> <p>Дозрівають в вересні. Зберігаються на гілках до весни. Плодоношення з 4-5 років, щорічне, рясне.</p>

ОСИКА
Тополь дрожащий (осина)
Populus tremula L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Мальпігієві (<i>Malpighiales</i>)
<u>Родина:</u>	Вербові (<i>Salicaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Тополя (<i>Populus</i>)
<u>Вид:</u>	Осика (<i>Populus tremula L.</i>)

Застосування. Деревинна, плетивна, медоносна, лікарська, танідоносна, фарбувальна, декоративна, фітомеліоративна і кормова рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево висотою 20-30 м з округлою кроною і циліндричним стовбуром, укритим гладенькою світло-зеленою корою. У старих дерев кора в нижній частині чорна, глибокотріщинувата. Молоді пагони бурі, звичайно голі, блискучі, бруньки клейкі, загострені.</p> <p>Вимоглива до родючості ґрунту, хоча може рости в досить жорстких ґрунтових умовах. Зазвичай росте на бідних переважно кислих ґрунтах. Не переносить сухих піщаних ґрунтів. Краще розвивається на родючих суглинках. Не любить надмірного зволоження ґрунтів, не переносить заболоченості. Вологолюбна. Досить посухостійка. Витримує ущільнення ґрунту. Дуже світлолюбна. Не переносить затінення. Морозостійка (до -50°C і нижче).</p> <p>Походження – Європейсько-Сибірський ареал.</p> <p>Поширення – Східна, Центральна і Західна Європа, Північно-Східна та Східна Азія, Північна Африка (Алжир), Північна Америка, Росія. На Україні в дикорослому стані зустрічається всюди, крім крайнього півдня.</p>
Листок		<p>Листки (3-7 см довжиною) чергові, округлі або округлояйцеподібні, виїмчасто-зубчасті, шкірясті, зісподу сизуваті. Черешки довгі, сплюснуті, голі.</p>
Квітка		<p>Чоловічі сережки – 7-12 см довжиною, бурі з пурпуровими тичинками; жіночі – коротші, червоні з пурпуровими приймочками. На багатьох деревах є квітки обох статей, але одної з них різко переважають. Частина дерев має квітки тільки однієї статі.</p> <p>Цвітіння в березні-квітні (до розпускання листя), починається з 20 років.</p>
Плід		<p>Грушоподібні довгасті коробочки, розкриваються 2-4 стулками і звільняють багато дрібного насіння з шовковистим волосками біля основи.</p> <p>Дозрівають в червні.</p>

ПЕРСИК ЗВИЧАЙНИЙ
Персик обыкновенный
Prunus persica (L.) Batsch

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Мигдалеві (<i>Amygdaloideae</i>)
<u>Рід:</u>	Слива (<i>Prunus</i>)
<u>Вид:</u>	Персик звичайний (<i>Prunus persica</i> (L.) Batsch)

Застосування. Харчова та медоносна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадне дерево, що сягає до 5-10 м висоти. Діаметр стовбура до 30 см. Кора молодих дерев – сіра, старих - червонувато-коричнева, луската. Пагони на початку росту зелені, потім на здерев'янілій частині пагонів з сонячної сторони з'являється червонувато-малинове забарвлення, яке до серпня нерідко покриває всю освітлену сторону пагонів (тіньова ж сторона залишається зеленою).</p> <p>Надає перевагу легким, добре дренованим, нейтральним, слабкокислим, слаболужним ґрунтам (рН 4,5-7,5), від піщаних суглинків до злегка глинистих. Не переносить перезволожений і засолених ґрунтів. Помірно вологолюбний. Посухостійкий. Мінімальний рівень залягання ґрунтових вод – 1-1,5 м. Морозостійкий (до -28°C). Світлолюбний. Переносить легку тінь.</p> <p>Походження – субтропіки Східної Азії. За іншими даними батьківщиною є Північний і Центральний Китай.</p> <p>Поширення – Північний та Центральний Китай, Індія, Афганістан, Східне Забайкалля, Кавказ, Середня Азія, Молдавія, Україна.</p>
Листок		<p>Чергові, подовжено-ланцетні, довжиною 8-15 см, шириною 2-3,5 см, блискучі, пилчасті, з загостреною верхівкою і клиновидною основою, зверху темно-зелені, знизу світліші.</p>
Квітка		<p>Численні, рожеві або червоні, одиночні або парні, 3-4 см діаметром, 5-пелюсткові, ароматні, на короткій квітконіжці, майже сидячі. Тичинок багато, маточка з одним стовпчиком, головчастим рильцем і верхньою зав'яззю.</p> <p>Цвітіння в квітні (до або одночасно з розпусканням листя).</p>
Плід		<p>Соковиті кістянки, зазвичай великі, діаметром 3-7-12 см, яйцеподібні, зеленувато-білі або жовті, з червоним рум'янцем, вкриті ніжною бархатистоопушеною шкіркою. М'якоть плоду солодкого або кислувато-солодкого смаку, соковита, ароматна. Кісточка велика, міцна, глибокозвивисто-бороздчата, ребриста, з точковими ямочками, може бути пририслою до м'якоті або вільною. Насіння зазвичай гірке, іноді солодке, з запахом мигдалю.</p>

ПЛАТАН СХІДНИЙ (ЧИНАРА, ЧИНАР)
Платан восточный (чинара, чинар)
Platanus orientalis L.

Біологічна класифікація:

- Домен:** Ядерні (*Eukaryota*)
Царство: Зелені рослини (*Viridiplantae*)
Відділ: Вищі рослини (*Streptophyta*)
Надклас: Покритонасінні (*Magnoliophyta*)
Клас: Еудікоти (*Eudicots*)
Підклас: Розиди (*Rosids*)
Порядок: Протеецвіті (*Proteales*)
Родина: Платанові (*Platanaceae*)
Рід: Платан (*Platanus*)
Вид: Платан східний (чинара, чинар) (*Platanus orientalis L.*)

Застосування. Декоративна, лікарська рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Платан східний (або чинар, чинара) – це дерево висотою до 55-60 м з густою широкою кроною. Кора – світло-зелена, відшаровується великими, неправильної форми пластинами.</p> <p>Вважається, що чинара живе до 2 тисяч років. Швидко росте, особливо в ранньому віці – щорічний приріст може сягати 1,5-2 м. Чинар – світлолюбиве дерево, що росте переважно на глибоко вологих, з добрим дренажем ґрунтах. Витримує морози до -15°C.</p> <p>Найбільш придатний для одиночних посадок в садах, парках і скверах, а також для створення великих тінистих алей і вуличних посадок.</p> <p>У природі чинара зустрічається на Кавказі, Близькому Сході, Середній Азії. В Україні, зокрема Закарпатті, платани інтродуковані давно. Вважається, що їх завезено з Італії в 1610 році.</p>
Листок		<p>Листки переважно п'яти, рідше семилопатеві, і на молодих пагонах зрідка трилопатеві, довжиною 12-15 см, шириною 15-18 см, в основі усічені або широко-клиновидні, рідко широко-серцеподібні. Молоде листя з обох сторін густо вкрите білими зірчастими волосками, пізніше зверху темно-зелене, часто глянцевате, знизу бліде, голе і лише вздовж головних жилок і на їх пазухах опушене. Черешки спочатку білоповстяні, потім голі, довжиною 5-7 см.</p>
Квітка		<p>Суцвіття прямі та пухнасті, по 2-3 на ніжці, діаметром до 2,5 см.</p>
Плід		<p>Плід – багатогорішок, що лишається на дереві протягом всієї зими, й розпадається навесні на окремі горішки, що розносяться вітром. Сім'янки по всій поверхні опушені жорсткими притиснутими волосками, з конічною верхівкою, що переходить в стовпчик близько 4 мм.</p>

СЛИВА ДОМАШНЯ

Слива домашня

Prunus domestica L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Мигдалеві (<i>Amygdaloideae</i>)
<u>Рід:</u>	Слива (<i>Prunus</i>)
<u>Вид:</u>	Слива домашня (<i>Prunus domestica</i> L.)

Застосування. Харчова та медоносна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Плодове дерево висотою 6-16 м. Гілки неколючі, голі, з гладенькою корою.</p> <p>Надає перевагу глинистим і середньоглинистим, тобто важким вологим ґрунтам. З плодкових культур вона краще за всіх переносить підвищену вологість ґрунту. Добре розвивається і дає великий урожай на ґрунтах з достатнім вмістом Са (кальцію), а на кислих хворіє, чахне та знижує врожайність. Світлолюбива, витримує невелике затінення. Теплолюбна, зими, коли температура повітря опускається нижче -30°C, завдають значної шкоди сливовим насадженням.</p> <p>Походження – територія, що простирається від Східного Кавказу до східного узбережжя Адріатичного моря, включаючи Балканський півострів і Малу Азію.</p> <p>Поширення – прекрасно росте в Західній і Центральній Європі, в т.ч. Норвегії та Швеції, непогано почуває себе в Прибалтиці та на північному заході Росії, в Україні вирощують повсюдно, найбільш поширена у Вінницькій, Хмельницькій, Харківській, Донецькій, Закарпатській та Чернівецькій областях.</p>
Листок		<p>Листки чергові, черешкові, еліптичні або оберненояйцевидні, темно-зелені, зісподу опушені, по краю зубчасті.</p>
Квітка		<p>Квітки білі з п'ятьма пелюстками і п'ятьма чашолистками, одиночні або в парасольках від двох до шести суцвіть.</p>
Плід		<p>Плоди – м'ясисті кістянки овальної, округлої чи яйцевидної форми, з чітко виявленою поздовжньою черевцевою борозенкою, різного (від зеленого й жовтого до червоного і синювато-чорного з восковим нальотом) забарвлення, звичайно 20-30 г ваги, кісточка сплюснуті, з гострими кінцями. М'якоть плодів теж забарвлена по-різному – вона може бути зеленуватою, жовтуватою, червонуватою, темною.</p>

СЛИВА ПУРПУРОВА ПІСАРДА

Слива пурпурная *Pissardii*

Prunus cerasifera Pissardii

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Мигдалеві (<i>Amygdaloideae</i>)
<u>Рід:</u>	Слива (<i>Prunus</i>)
<u>Вид:</u>	Слива пурпутова Пісарда (<i>Prunus cerasifera Pissardii</i>)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
<p>Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення</p>		<p>Невелике дерево з овальною, досить щільною кроною. Виростає до 5 м висотою і 3 м в ширину. Молоді пагони червоні, пізніше – світло-коричневі.</p> <p>Відає перевагу середнім ґрунтам, добре росте в умовах міста. Тривалість життя – понад 30 років.</p> <p>Рекомендується у вигляді шпалер і стриженої живої огорожі, також придатна для поодиноких посадок і в групах.</p> <p>Вимоглива до родючості ґрунту, не витримує надмірного зволоження. За умов інтенсивного поливу прекрасно розвивається в посушливих районах (добре витримує короткочасні посухи). Світлолюбива, витримує невелике затінення. Морозостійка (-20...-30°C). Необхідно висаджувати на місцях, захищених від зимових вітрів.</p> <p><i>Поширення.</i> Західна Грузія, Абхазія і Аджарія. У природних умовах росте на відкритих, добре освітлених гірських схилах Західної Азії (вперше була привезена в Європу з Ірану ботаніком Піссардом), також росте на Північному Кавказі.</p>
<p>Листок</p>		<p>Листки мають форму еліпса, темно-багряного з металевим блиском кольору. Не змінює забарвлення протягом сезону.</p>
<p>Квітка</p>		<p>Квітне у квітні до розпускання листя. Квітки до 2,5 см діаметром, рожеві, на тонких світло-рожевих квітконіжках. Будова квітки характерна для родини Розові.</p>
<p>Плід</p>		<p>Плід – соковита кістянка червоно-вишневого кольору, кисло-солодка. Плоди численні, досить великі, 3 см в діаметрі, вагою 20-30 г. Дозрівають в серпні. Зберігаються на дереві до жовтня.</p>

СОСНА КРИМСЬКА
Сосна крымская
Pinus nigra ssp. pallasiana

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Насінні (<i>Spermatophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Хвойні (<i>Coniferopsida</i>)
<u>Порядок:</u>	Хвойні (<i>Coniferales</i>)
<u>Родина:</u>	Соснові (<i>Pinaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Сосна (<i>Pinus</i>)
<u>Вид:</u>	Європейська чорна сосна (<i>Pinus nigra</i>)
<u>Підвид:</u>	Сосна кримська (<i>Pinus nigra ssp. pallasiana</i>)

Застосування. Декоративна рослина, дає корабельний, і взагалі будівельний ліс та каніфоль.

Показник	Фото	Опис
<p>Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення</p>		<p>Дерево до 20-30 (до 45) м висотою з темним, майже чорним стовбуром і широкою парасолькоподібною кроною. Молоді пагони жовто-бурі, блискучі. Бруньки великі з прямими, не відігнутими лусками.</p> <p>Посухостійка, росте швидко і маловимоглива до ґрунту, мириться навіть з вапняними. Порода жаростійка, світлолюбива, зимостійка, кальцієфільна.</p> <p>Ареал рослини включає Крим, головним чином південний схил Яйли, і Кавказ, де відома по схилах гір на південь від Геленджика. Живе 500-600 років.</p> <p>Вперше введена в культуру в Англії в 1790 році насінням, отриманими з Криму від академіка Петера Палласа; зустрічається в культурі рідше, ніж типовий підвид цього виду сосни. В СРСР введена в культуру Нікітським садом при його створенні (1812 рік), зустрічається в парках Криму, але головним чином як дикоросле дерево, яке залишилось від колишніх лісів. Цікаве як декоративне дерево для парків, а також для захисних смуг і лісових насаджень.</p>
<p>Листок</p>		<p>Глиця парна, довжиною 10-18 см, і шириною до 2,5 мм, темно-зелена, щільна. Живе глиця 3-5 років.</p>
<p>Квітка</p>		<p>Жіночі шишки досягають протягом 2-3 років. Цвіте сосна кримська у травні.</p>
<p>Плід</p>		<p>Шишки подовжено-яйцевидної форми довжиною 8-10 см, сидячі. Насіння дозріває на третій рік. Насінини – горішки з крилатками, які випадають із шишок рано навесні. Насіння довжиною 5-7 мм, темно-сіре або майже чорне з чорними цятками; крило довжиною 2,5 см, шириною 5-6 мм. В 1 кг 42 000 насінин.</p>

СОФОРА ЯПОНСЬКА (ЯПОНСЬКА АКАЦІЯ)
Софора японская (японская акация)
Sophora japonica L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Бобовоцвіті (<i>Fabales</i>)
<u>Родина:</u>	Бобові (<i>Fabaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Метеликові (<i>Papilionaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Стифнолобий (<i>Styphnolobium</i>)
<u>Вид:</u>	Софора японська (японська акація) (<i>Sophora japonica L.</i>)

Застосування. Медоносна, лікарська, фарбувальна, деревинна, декоративна й фітомеліоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадне дерево, до 30 м висотою. Його Батьківщина – Китай і Японія. В Україні софору японську почали культивувати в 1809 році в Краснокутському дендропарку. За іншими даними – її висаджували у нас вже в кінці XVII століття.</p> <p>Крона софори – густа і розлога, як у акації білої, але з гладенькими зеленими гілками без колючок.</p> <p>Кора старих стовбурів темно-сіра, з глибокими тріщинами. Молоді гілки і пагони зеленувато-сірі.</p> <p>Софора японська достатньо посухо- і морозостійка. Але краще росте на освітлених ділянках, захищених від холодних вітрів. Дерево віддає перевагу суглинкам та супіщаним ґрунтам, витримує і незначне засолення. Як й інші бобові, софора японська утримує і накопичує азот, тому дуже корисна для виснажених земель.</p>
Листок		<p>Листки чергові, довжиною 11-25 см, непарноперисті, з 3-8 парами листочків, на коротких відстовбурченоволосистих черешках. Листочки видовжено яйцеподібні, зверху темно-зелені, з полиском, зісподу – сизуваті.</p>
Квітка		<p>У липні-серпні, раз на два роки, софора покривається довгими, до 30-35 см, китицями яскраво-жовтих духмяних квіток, які дуже люблять бджоли. Квітки довжиною 1-1,5 см, двостатеві, неправильні. Віночок метеликового типу.</p>
Плід		<p>У серпні-вересні квітка перетворюється на біб – м'ясистий, голий, на плодоніжці, довжиною до 5-7 см, нерозкритий, намістоподібний, між насінинами з перетяжками, заповненими жовтаво-зеленим клейким соком. Незрілі боби – зелені, дозрівші – червоні. У кожному – 2-6 округлих, гладких, темно-коричневих насінин, які нагадують квасолю, але трохи дрібніші.</p> <p>Плоди софори дозрівають у вересні-жовтні і тримаються на дереві всю зиму. Більша частина насінин залишається недорозвиненою.</p>

ТОПОЛЯ БІЛА (СРІБЛЯСТА)
Тополь белый (серебристый)
Populus alba L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Мальпігієві (<i>Malpighiales</i>)
<u>Родина:</u>	Вербові (<i>Salicaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Тополя (<i>Populus</i>)
<u>Вид:</u>	Тополя біла (срібляста) (<i>Populus alba L.</i>)

Застосування. Лікарська, деревинна, медоносна, танідоносна, фарбувальна, ефіроолійна, волокниста, декоративна, фітомеліоративна і кормова рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Високе, 15-25 (35) м висотою, дерево. Має широку наметовидну крону і циліндричний стовбур, укритий гладенькою світло-оливковою корою; в нижній частині стовбура, особливо у старих дерев, кора темно сіра, глибоко тріщинувата. Бруньки білоповстисті.</p> <p>Зростає на розсипчастих ґрунтах (щебінь, піски, мул), в яких багато лужних елементів, але переносить дуже малу кислотність. Витримує засолення ґрунту. Надає перевагу вологим ґрунтам, добре витримує тривале затоплення. Може переносити посушливі умови.</p> <p>Світлолюбна. Може рости в півтіні. Зимостійка.</p> <p>Походження – Європа, Північна Африка, Західна Азія.</p> <p>Дико росте в європейській частині Росії, Сибіру, Західній Європі, Китаї, Середній та Малій Азії, північній Африці, на Балканах. У Росії розповсюджена в зоні широколистяних лісів європейської частини і в березовому лісостепу в Західному Сибіру.</p>
Листок		<p>Листки чергові, круглясто-лицевидні, 10-12 см довжиною і 5-10 см шириною, в основі злегка серцевидні, кутастовеликозубчасті або виямчасто 3-5 лопатеві, зверху темні, глянцеві, зі споду – білоповстисті, на круглих черешках, що в 2-4 рази коротші за пластинку.</p>
Квітка		<p>Квітки одностатеві, в пониклих китичках; пиляки пурпурові на коротких нитках; приймочки двороздільні, яскраво-зелені блідо-жовті або темні. Цвіте у березні-квітні, до появи листя.</p>
Плід		<p>Вузькояйцевидні або конусоподібні подовжені коробочки, спочатку яскраво-зелені, голі, пізніше світло-коричневі, розкриваються 2-4 стулками і звільняють багато дрібних грушовидних насінин з шовковистими тонкими і довгими волосками біля основи. Дозрівають в червні.</p>

ТОПОЛЯ ПІРАМІДАЛЬНА (ІТАЛІЙСЬКА)
Тополь пирамидальный (итальянский)
Populus pyramidalis Borkh.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Мальпігієві (<i>Malpighiales</i>)
<u>Родина:</u>	Вербові (<i>Salicaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Тополя (<i>Populus</i>)
<u>Вид:</u>	Тополя пірамідальна (італійська) (<i>Populus pyramidalis</i> Borkh.)

Застосування. Лікарська, деревинна, медоносна, танідоносна, фарбувальна, ефіроолійна, волокниста, декоративна, фітомеліоративна і кормова рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево висотою 30 м (іноді 40 м). Стовбур прямий, збіжистий або розгалужений, діаметром до 1 м, з темно-сірою, дрібнотріщинуватою корою. Кора молодого дерева гладенька, сіра. Бічні гілки сильні і ростуть вгору.</p> <p>Добре росте на суглинках, родючих, оструктурених, слабкокислих, нейтральних ґрунтах, може рости на важких (глинистих, мулистих, запливаючих) ґрунтах. Вносить деяке засолення ґрунту при достатній його вологості. Вологолюбна – надає перевагу завжди вологому ґрунту, але без застою води, може рости в помірно вологому ґрунті, але без сильного пересушування. Мінімальний рівень залягання ґрунтових вод – 4 м. Стійка до сухості повітря. Світлолюбна, добре росте на відкритих сонячних ділянках. Морозостійка (до -28°C і нижче). Зимостійкість середня.</p> <p>Походження – Афганістан, Мала Азія, Гімалаї.</p> <p>Поширення – Північна Італія. Вирощується в країнах Середземномор'я, на Кавказі та Україні, в Середній Азії, в степових і лісостепових районах Європейської частини, уздовж доріг.</p>
Листок		<p>Широкотрикутні з клиновидною основою (як у тополі чорної, але трохи дрібніші) або ромбічні, чергові, довжиною 6-8 см, голі, на сплюснутому черешку; запашні, по краю дрібнозубчасті, блискучі, зверху темно-зелені, знизу сизуваті.</p>
Квітка		<p>Дрібні, зібрані в сережки: чоловічі – довжиною до 8 см, з пурпуровими пиляками, жіночі – довжиною до 15 см, рильця жовті, зав'язь куляста зелена.</p> <p>Цвітіння в березні-квітні (до або одночасно з розпусканням листя).</p>
Плід		<p>Яйцеподібні коробочки, що розкриваються 2-4 стулками, містять багато дрібного насіння з шовковистим волосками біля основи (тополиний пух).</p>

ТОПОЛЯ СИМОНА (КИТАЙСЬКА)

Тополь Симона (китайский)

Populus simonii Carrière

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Мальпігієві (<i>Malpighiales</i>)
<u>Родина:</u>	Вербові (<i>Salicaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Тополя (<i>Populus</i>)
<u>Вид:</u>	Тополя Симона (китайська) (<i>Populus simonii</i> Carrière)

Застосування. Декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
<p>Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення</p>	 <p><i>Фрагмент пагона</i></p>	<p>Декоративне дерево до 20 м висотою, з витонченою, овальною, злегка пониклою кроною, з сильно ребристими ростовими і тонкими, звисаючими, бічними пагонами. Стовбур стрункий, гладкий, зеленувато-сірий. Має велике значення для південних районів, так як значно стійкий проти сухості повітря і ґрунту. Можна використовувати для вуличних та алейних посадок, рідких груп.</p> <p>Світлолюбний, в тіні росте криво, переносить високі температури, надає перевагу теплу, зимостійкий, з віком втрачає вітростійкість. Вологолюбний, але необхідно уникати застійного зволоження.</p> <p>Розводять здерев'янілими живцями. Вкорінюється 90% живців без обробки.</p> <p>До негативних якостей можна віднести ламкість гілок при сильному вітрі і снігопаді.</p> <p>Походження – Східна Азія (Китай, Корея, Монголія).</p> <p>Поширення – Монголія, Північні райони Китаю.</p>
<p>Листок</p>		<p>Листки ромбічно-яйцеподібні або ромбічно-еліптичні, довжиною 4-12 см, шириною 3-8 см, з найбільшою шириною вище середини, з широко- або вузькоклиновидною основою, дрібно-гостропильчасті, зверху темно-зелені, з червоними жилками, знизу білувато-сизуваті.</p>
<p>Квітка</p>		<p>Маточкові сережки голі, довжиною 2,6 см. Не утворює опушеного насіння (тополиного пуху), що викликає алергію.</p>
<p>Плід</p>	<p>-</p>	<p>У культурі відомі тільки чоловічі екземпляри.</p>

ТОПОЛЯ ЧОРНА (ОСОКІР)

Тополь чёрный (осокорь)

Populus nigra L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Мальпігієві (<i>Malpighiales</i>)
<u>Родина:</u>	Вербові (<i>Salicaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Тополя (<i>Populus</i>)
<u>Вид:</u>	Тополя чорна (осокір) (<i>Populus nigra</i> L.)

Застосування. Лікарська, деревинна, медоносна, танідоносна, фарбувальна, ефіроолійна, волокниста, декоративна, фітомеліоративна і кормова рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево 15-25 м висотою з широкою кроною, товстим стовбуром, темно-сірою тріщинуватою корою. Місцеві назви осокор, сокорина, чорнотополя тощо.</p> <p>До ґрунтових умов маловимогливий, здатний рости на сухих і порівняно бідних ґрунтах. Менше тополі білої сприймає лужні ґрунти. Витримує тривале затоплення і незначне засолення ґрунту. Вологолюбна. Не сприймає сухість повітря (посушливе літо). Менш посухостійка, ніж біла тополя. Світлолюбива, зимостійка.</p> <p>Походження – Європа, Сибір, Північна Африка, Західна Азія.</p> <p>Осокір росте по долинах і берегах річок, у заплавах, по берегах стариць і озер, утворюючи нерідко чисті осокорові лісостани. Тополя чорна поширена звичайно по всій Україні, крім Карпат. Часто вирощують уздовж доріг, у парках.</p>
Листок		<p>Листки широкоовально-трикутні, при основі ширококлиноподібні, дрібнопилчасті, зверху темно-зелені, шкірясті, черешки сплюснуті, майже дорівнюють довжині пластинки.</p>
Квітка		<p>Квітки одностатеві, рослина дводомна. Тичинкові китички (45 см довжиною) з 8-45 тичинок, пиляки пурпурові; маточкові китички 6-8 см довжиною, квітки їх з широкояйцеподібною зав'яззю і жовтуватими приймочками. Цвіте у березні-квітні.</p>
Плід		<p>Яйцеподібні, зеленувато-бурі коробочки (4-6 мм довжиною), розкриваються 2-4 стулками і звільняють багато дрібного насіння з шовковистим волосками біля основи.</p> <p>Дозрівають в травні-червні. Дозріле насіння у вигляді пуху розлітається від материнського дерева далеко навкруги. У великих посадках тополі в період дозрівання насіння здається, наче на дерева випав сніг.</p>

ТУЯ ЗАХІДНА
Туя западная
Thuja occidentalis L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Насінні (<i>Spermatophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Хвойні (<i>Coniferopsida</i>)
<u>Порядок:</u>	Хвойні (<i>Coniferales</i>)
<u>Родина:</u>	Кипарисові (<i>Cupressaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Туя (<i>Thuja</i>)
<u>Вид:</u>	Туя західна (<i>Thuja occidentalis L.</i>)

Застосування. Лікарська, деревинна, декоративна й фітомеліоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Повільно зростаюче дерево висотою 12-20 (до 38) м, з компактною пірамідальною або яйцевидною кроною, з вигляду нагадує кипарис.</p> <p>Може рости на будь-якому ґрунті: болотистому, торф'янистому, глинистому, сухих супісках і т.д. Віддає перевагу достатньо зволоженим, родючим суглинкам, нейтральним і вапняним ґрунтам. Переносить сухість ґрунту і надмірне зволоження. Посухостійка. Світлолюбна. Тіньовитривала, але краще розвивається і буде довговічнішою при достатньому сонячному освітленні. Морозостійка (до -35°C). На сонячних місцях іноді страждає від коливань температури або зневоднюється від морозу і всихає. Необхідно висаджувати в місцях, захищених від зимових вітрів.</p> <p>Походження – схід Північної Америки.</p> <p>Поширення – на сході Канади в районі великих озер і південніше на кордоні з США. У природі займає вологі низовини, береги річок і заболочені простори.</p>
Листок		<p>Хвоя луската, дрібна (2-4 мм), щільно притиснута до пагона, зверху блискуча, темно-зелена, знизу матова, блідо-зелена, без білих продихових смужок, при розтиранні виділяє сильний свіжий ефірний фруктовий запах. Перша хвоя у сіянців до 2 років голковидна, плоска, лінійна, м'яка, потім змінюється на лускату. Влітку хвоя зелена, взимку помітно буріє навіть при плюсовій температурі. Зберігається на гілках 3 роки.</p>
Квітка		<p>Чоловічі – дрібні видовжені суцвіття, до 2 мм, темно-червоні або буро-жовті, утворюються на кінцях гілок; жіночі – дрібні зеленувато-жовтуваті шишечки.</p> <p>Цвітіння на початку квітня.</p>
Плід		<p>Довгасто-яйцеподібні коричневі шишечки, довжиною 8-12 мм, складаються з 8-12 тонких, зверху відігнутих лусочок. Насіння сплюснуте, розбілено-жовтого кольору, 4 мм довжиною, 1 мм шириною, покриті смоляними ходами, з боків мають два вузьких тонких шкірястих крильця, що утворюють в'язку на верхівці.</p>

ТУЯ СХІДНА (БІОТА)
Туя восточная (биота)
Biota orientalis (L.) Endl.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Насінні (<i>Spermatophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Хвойні (<i>Coniferopsida</i>)
<u>Порядок:</u>	Хвойні (<i>Coniferales</i>)
<u>Родина:</u>	Кипарисові (<i>Cupressaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Туя (<i>Thuja</i>)
<u>Вид:</u>	Туя східна (біота) (<i>Biota orientalis (L.) Endl.</i>)

Застосування. Лікарська, деревинна, декоративна й фітомеліоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево 5-10 м висотою або кущ. Крона яйцевидна, складається з багатьох плоских пагонів («пластин»), розташованих у вертикальній площині.</p> <p>До ґрунту невибаглива, виростає на сухих і кам'янистих ґрунтах. Віддає перевагу теплим, легким, вапняним ґрунтам. Не витримує дуже щільні і надмірно зволожені ґрунти. Витримує незначне засолення. Посухостійка.</p> <p>Походження – Маньчжурія, Корея, північний схід Японії, західний Китай. Ростає в Китаї, Японії, культивується повсюдно, на Кавказі, в Криму, в Україні. В Україні вирощують у ботанічних садах і парках як декоративну рослину.</p>
Листок		<p>Лусковидні листки знизу і зверху яскраво-зелені, іноді з сизим нальотом, навесні і влітку жовтувато-зелені, на молодих пагонах більш жовті, з щільно притиснутими гострими верхівками, у одно- і дворічних рослин голчасті з поздовжньою втиснутою борозенкою на спинці. Окремий лускоподібний лист довжиною до 1 мм, при детальному розгляді лусочки яйцевидно-ромбічні, бічні кілевидні, на плоскому боці з втиснутою залозою. Відмираючи листя змінює колір з темно-зеленого до іржасто-коричневого.</p>
Квітка		<p>Чоловічі – досить дрібні кулясті шишечки, жовтуваті, розташовуються на кінцях пагонів; жіночі – округлі, зелені шишечки, до 2-3 см в діаметрі. Цвітіння на початку квітня.</p>
Плід		<p>Яйцевидно довгасті шишки, довжиною до 2 см, м'ясисті, спочатку блакитнувато-світло-зелені, в пору дозрівання червонувато-коричневі, шкірясто-дерев'яністі, сухі, складаються з 6-8 зрощених лусок, розташованих перехресно-парно, спрямовані вгору, містять 1-2 насінини. Насіння безкриле, 5-6 мм довжиною, 2-3 мм товщиною, яйцевидно загострене, довгасте, вкрите товстою глянцевою шкаралупою, буро-коричневе, біля основи з білуватою плямою.</p> <p>Дозрівають в жовтні-листопаді (на другий рік після запилення). Плодоношення рясне.</p>

ЦЕЛЬТИС (КАРКАС ЗАХІДНИЙ)

Цельтис (каркас западный)

Celtis occidentalis

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Конопляні (<i>Cannabaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Каркас (<i>Cannabaceae</i>)
<u>Вид:</u>	Цельтис (каркас західний) (<i>Celtis occidentalis</i>)

Застосування. Медоносна, фарбувальна, деревинна, декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево висотою до 40 м, зі стовбуром діаметром до 1 м покритим темною, грубо тріщинуватою корою.</p> <p>У природі ареал виду охоплює Північну Америку - основний ареал обмежений штатами Північна Дакота, Огайо, Теннессі і Оклахома, другий ареал простягнувся вздовж атлантичного узбережжя від штату Массачусетс до штату Вірджинія, окремі області знаходяться в південних штатах від Міссісіпі до Північної Кароліни і в канадських провінціях Квебек, Онтаріо і Манітоба.</p> <p>Росте на сухих ґрунтах у лісовій і степовій зонах. Досить зимостійкий, світлолюбивий, засухостійкий, стійкий до задимленості і запиленості повітря вид.</p> <p>Росте швидко. У хороших умовах до шести років сягає 3-4 м висоти. Довговічний (до 200 років). Рясно плодоносить з 5-6 років.</p> <p>Може бути використаний в захисних посадках, що відокремлюють промислові підприємства від житлових районів, в групових пухких посадках, в лісопарках і парках, у протиерозійних посадках на крутих схилах.</p>
Листок		<p>Листки яйцеподібні або довгасто-яйцевидні, довжиною 5-15 см, шириною 3-7 см, тонкі, з верхівкою, відтягнутою з гострим кінцем, пилчасті, з слабо клиновидною, цільнокрайньою основою, зверху голі і гладкі, світло-зелені, блискучі, знизу блідіші і опушені по жилках, на черешках довжиною 1-1,5 см.</p>
Квітка		<p>Цвіте у другій декаді травня. Дрібні і непоказні квітки в пучках розміщені в пазухах листків на пагонах поточного року.</p>
Плід		<p>Плоди кулясті темно-пурпурові, іноді помаранчеві, діаметром 7-10 мм. В 1 кг біля 6 тис. насінин.</p>

ЧЕКАЛКИН ГОРІХ
Ксантоцерас (чекалкин орех рябинолистный)
Xanthoceras sorbifolium Bunge

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Сапіндоцвіті (<i>Sapindales</i>)
<u>Родина:</u>	Сапіндові (<i>Sapindaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Ксантоцерас (<i>Xanthoceras</i>)
<u>Вид:</u>	Чекалкин горіх (<i>Xanthoceras sorbifolium Bunge</i>)

Застосування. Харчова й декоративна рослина. Одна з найгарніших декоративних рослин, цінна рясним цвітінням і гарною яскравою зеленню, що зберігається до пізньої осені.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадне дерево висотою до 8 м з щільною пірамідальною кроною. Гілки досить товсті, прямостоячі, в молодому віці м'яковолосисті.</p> <p>Добре витримує ґрунти з надлишком вапна. Віддає перевагу досить зволуженим суглинкам. Погано витримує застій води, особливо у молодому віці, потребує глибокого дренажу. Посухостійкий. Світлолюбний. Добре росте на сонячних, прогрітих місцях. Також добре росте при тимчасовому затіненні (частину дня). Морозостійкий (до -30°C).</p> <p>У дикому вигляді росте в Північному Китаї і Північній Кореї. У культурі поширений на півдні і заході України, в європейській частині Росії, Криму, Молдавії, Грузії, Азербайджані, Середній Азії.</p>
Листок		<p>Листки чергові, без прилистників, непарноперисті, з 9-17 листочками, довжиною 20-25 см. Листочки сидячі, звичайно супротивні, іноді чергові, ланцетні, довжиною 3-5 см, шириною 0,7-1,2 см, гостропильчасті, шкірясті, зверху темно-зелені, знизу світлі.</p>
Квітка		<p>Суцвіття – густа, багатоквіткова китиця, довжиною 15-25 см, розташована на кінцях пагонів і укорочених бічних гілочках. Квітки білі, правильні, двостатеві і тичинкові, діаметром до 4 см, на квітконіжках довжиною близько 1,5 см; чашолистків 5, довгасті, довжиною 6-7 мм; пелюсток 5, оберненояйцевидні, довжиною 2 см, шириною 8 мм; тичинок 8; зав'язь 3-гніздова; приймочка головчато-трьохроздільна.</p>
Плід		<p>Кулясті або еліптичні коробочки, довжиною і шириною 3-7 см, міцні, з товстими стінками, зелені, матові, масою 36-39 г, розтріскуються вздовж на 3, дуже рідко на 2 або 4 стулки, в одній стулці максимум 6 насінин (всього плід містить 5-17 насінин). Насіння (горіхи) округлі, темно-коричневі, тверді, гладенькі, довжиною і шириною 9-16 мм, масою 0,75-0,79 г, смачні (недозрілі злегка гіркі). Дозрівають в серпні-вересні. Плодоношення щорічне.</p>

ЧЕРЕМХА ЗВИЧАЙНА
Черёмуха обыкновенная
Prunus padus L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Мигдалеві (<i>Amygdaloideae</i>)
<u>Вид:</u>	Черемха звичайна (<i>Prunus padus L.</i>)

Застосування. Лікарська, медоносна, фарбувальна, деревинна, декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево з широкою і розлогою кроною, в умовах культури, як правило, виростає до 5-7 м у висоту. Молоді пагони темно-бурого кольору.</p> <p>Морозостійка (до -36°C), тіневинослива, До ґрунту невимоглива. Віддає перевагу вологим, родючим ґрунтам. Добре переносить тимчасове перезволоження, а також ґрунтову і повітряну посуху.</p> <p>Походження – Північна Америка.</p> <p>Поширення – Північна Африка (Марокко), Південна, Центральна, Західна, Північна та Східна Європа, Мала, Центральна і Східна Азія (в тому числі багато провінцій Китаю), Закавказзя.</p> <p>Дуже поширена у декоративному садівництві, цінуюється за ажурність крони, світле листя, рясне цвітіння і загальну декоративність. Застосовується в групових і одиночних посадках.</p>
Листок		<p>Листки овально-ланцетні або овальні, блискучі, щільні, довжиною 3-10 см, зубрені по краях. З верхнього боку листя яскраво-зелене. Знизу трохи світліше. Восени листя стає червонуватим.</p>
Квітка		<p>Квітки білого кольору, невеликі, зібрані в суцвіття по 15-30 штук. З'являються пізньою весною, в травні, після появи листя. Мають сильний приємний аромат.</p>
Плід		<p>Чорні, блискучі, кулясті кістянки, до 0,8 см в діаметрі, з солодкою, терпкою, в'язкою м'якоттю і звивисто-виїмчастою кісточкою.</p> <p>Дозрівають в липні-серпні.</p>

ЧЕРЕМХА ПІЗНЯ
Черёмуха поздняя (американская вишня)
Prunus serotina Ehrh.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Мигдалеві (<i>Amygdaloideae</i>)
<u>Вид:</u>	Черемха пізня (<i>Prunus serotina Ehrh.</i>)

Застосування. Лікарська, медоносна, фарбувальна, деревинна, декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадне дерево висотою 18-27 м, з правильною овальною густою кроною, швидкоростуче.</p> <p>До ґрунту невимоглива, але гарного розвитку досягає тільки на родючих ґрунтах. Віддає перевагу суглинкам, слабо кислим, нейтральним ґрунтам (рН 6,0-7,5). Чутлива до ущільнення ґрунту. Добре переносить тимчасове перезволоження, а також ґрунтову і повітряну посуху. Більш посухостійка, ніж інші види черемхи. Вологолюбна. Мінімальний рівень залягання ґрунтових вод - 1,5 м Морозостійка (до -32°C). Тіневинослива.</p> <p>Походження – Схід Північної Америки. Поширення – Північна Америка. У культурі з 1629 року.</p>
Листок	 <p>(вид зверху)</p> <p>(опушення знизу)</p>	<p>Листки чергові, прості, 6-14 см довжиною, овальні або ланцетовидні, на краях дрібнозубчасті, мають дуже дрібні непримітні залози на черешку, зверху темно-зелені й блискучі, знизу бліді, звичайно з густим, жовтувато-коричневим, іноді білим опушенням уздовж середньої жилки.</p>
Квітка		<p>Білі, плоскі, округлі, без запаху, діаметром 8-10 мм, зібрані в циліндричні, облиствені при основі кисті до 14 см довжиною.</p> <p>Цвітіння в травні-червні (10 днів, на 2-3 тижні пізніше черемхи звичайної).</p>
Плід		<p>Кулясті кістянки, діаметром 8-10 мм, спочатку червоні, потім чорні, їстівні, з гіркувато-солодким і в'язким смаком.</p>

ЧЕРЕШНЯ
Черешня (вишня птичья)
Prunus avium (L.) L.

Біологічна класифікація

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Мигдалеві (<i>Amygdaloideae</i>)
<u>Рід:</u>	Слива (<i>Prunus</i>)
<u>Вид:</u>	Черешня (<i>Prunus avium</i> (L.) L.)

Застосування. Медоносна, харчова, декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево до 10 м висотою, іноді значно вище – зустрічаються дерева більше 30 м у висоту.</p> <p>Віддає перевагу досить зволоженим родючим ґрунтам. Оптимальними є потужні, вологі, родючі суглинки, віддає перевагу вапняним ґрунтам. Не виносить застійної вологи, посухостійка. Мінімальний рівень залягання ґрунтових вод – 2-2,5 м. Світлолюбна. Тіневинослива. Морозостійка (до -30-35°C). Теплолюбна, проте в районах з жарким літом росте погано. Квіткові бруньки підмерзають при -24-25°C. За зимостійкістю поступається вишні звичайній. Необхідно висаджувати в місцях, захищених від зимових вітрів.</p> <p>Походження – Південна Європа.</p> <p>Поширення – дико росте в лісах Західної України, Кавказу, гірського Криму, Середньої і Південної Європи, в Малій та Західній Азії, Ірані, у Північній Африці. Розводиться в культурі як плодова і декоративна рослина.</p>
Листок		<p>Чергуються, еліптичні або подовжено-яйцеподібні, загострені, клиновидні біля основи, глибокодвоякопильчаті по краю, до 16 см довжиною і 8 см шириною, темно-зелені, блискучі, зверху голі, знизу по всій поверхні або лише по жилах злегка волосисті, на черешках довжиною 2,5 см. Черешки у верхній частині з двома залозками.</p>
Квітка		<p>Численні, запашні, до 3 см в діаметрі, з 5 яскраво-білими пелюстками, які рожевіють при відцвітанні, чашолистки червонуваті, на голих квітконіжках 2,5-6 см довжиною, зібрані в малоквіткові суцвіття. Запилюються комахами.</p> <p>Цвітіння в квітні-травні (2 тижні, одночасно з розпусканням листя).</p>
Плід		<p>Від темно-червоних до чорних (рідко жовті), з соковитою солодкою м'якоттю, до 2 см (у диких рослин до 1 см) в діаметрі, їстівні, при дозріванні блискучі. Плоди дикої черешні здебільшого гіркуваті, рідше солодко-гіркі, лише на небагатьох деревах цілком солодкі. Кісточки гладкі, кулясті або яйцевидні.</p> <p>Дозрівають в червні-липні.</p>

ЧИШКУН ЗВИЧАЙНИЙ (МУШМУЛА)

Мушмула германская

Mespilus germanica L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Мушмула (<i>Mespilus</i>)
<u>Вид:</u>	Чишкун звичайний (мушмула) (<i>Mespilus germanica L.</i>)

Застосування. Харчова й декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево, висотою до 8 м, але частіше воно набагато нижче.</p> <p>Відає перевагу родючим, вапняним ґрунтам. Дуже посухостійкий. Світлолюбивий, тіневиносливий. Відає перевагу теплим сонячним місцям. Морозостійкий.</p> <p>Походження – Північний Іран (Ельбрус), південна і південно-східна Мала Азія, Колхіда, Гіркан, ліси Північного Кавказу.</p> <p>Поширення – Крим (південь), Кавказ, Середня Азія. Західна Європа (Болгарія, Греція), Туреччина, Ірак, Іран. Також розводиться в багатьох місцях на Україні, в Молдові. В основному поширений в нижньому поясі гір (на Кавказі - на висоті 800-1000 м над рівнем моря, в Криму - 300-600 м), але може підніматися до 1800 м, а на Ельбрусі - до 2050 м.</p>
Листок		<p>Довгасто-ланцетовидні або еліптичні, довжиною 5-14 см, шириною 3-7 см, на вершині гострі або тупі, цілюкраї або зубчасті, з зубчиками, що несуть на кінчику червону залозу, матові, розташовані спіралью. Зверху - з розсіяними волосками, темно-зелені; знизу - блідо-зелені, біло-пухнасті, з більш довгим і густим опушенням по головних жилах. Молоде листя з обох сторін пухнасте.</p>
Квітка		<p>Білі, великі, 3-5 см в діаметрі, ароматні, поодинокі, сидять на вершині коротких пагонів, з одним блідо-зеленим, великим опадаючим приквітником. Чашолистки ланцетно-шиловидні, довші за пелюстки. Середина квітки прикрашена численними (до 30) тичинками, що закінчуються яскраво-рожевими крапочками пиляків. Кожна квітка живе 3-5 днів.</p> <p>Цвітіння в квітні-травні (до 19 днів).</p>
Плід		<p>Яблукоподібні, кулясті, грушоподібні або еліпсоїдальної форми, діаметром 2-3 см (у культурних форм до 7 см), майже голі, м'ясисті. Спочатку забарвлення брудно-зелене, при дозріванні плоди стають буро-червоними або жовтуватого кольору з коричневою м'якоттю, мають характерним в'яжучим, солодкувато-кислуватий смак і сильну терпкість. Після проморожування терпкість майже зникає, і вони стають солодкими. У середині плоду знаходяться п'ять насінин з твердою оболонкою. Маса одного плоду 10 г.</p> <p>Дозрівають в жовтні-листопаді. Залишаються на гілках всю зиму. Збирають плоди після морозів або навіть весною. Плодоношення з 3-6 років.</p>

ШОВКОВИЦЯ БІЛА (ЕПЕРКА)

Шелковица белая (эперка)

Morus alba L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Шовковицеві (<i>Moraceae</i>)
<u>Рід:</u>	Шовковиця (<i>Morus</i>)
<u>Вид:</u>	Шовковиця біла (еперка) (<i>Morus alba L.</i>)

Застосування. Лікарська, медоносна, деревинна, декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Однодомне, рідко дводомне, з розлогою кроною дерево до 12 м висотою.</p> <p>Невибаглива до ґрунту, але надає перевагу слабколужним (рН 6,1-6,5). Краще росте на пухких ґрунтах – пісках, супісках, суглинках. Не витримує місць із застоєм води. Посухостійка і відносно солестійка, світлолюбива, морозостійка (до -30°C).</p> <p>Походження – гірські широколистяні ліси Китаю, Центральна і Східна Азія.</p> <p>У культурі вирощують у Середній Азії, на Кавказі та Україні. Добре росте і плодоносить у Прибалтиці і Білорусії.</p>
Листок		<p>Листки м'які, чергові, черешкові, яйцевидні, загострені, цілі або 3-5-лопатові, з округлою або трохи серцевидною, часто несиметричною основою і зарубчастозубчастим краєм, зверху голі або майже голі, зісподу розсіяноопушені; черешок голий або трохи опушений, зверху жолобчастий, 2-4 см довжиною. У молодих стеблах і листках міститься молочний сік.</p>
Квітка		<p>Квітки роздільностатеві, рослини дводомні. Квітки дрібні, непоказні, зібрані в китицевидні суцвіття, з чотиричлениковою оцвітиною, в чоловічих квітках по чотири тичинки, в жіночих одна маточка з двома приймочками. Цвіте у травні.</p>
Плід		<p>Плоди – горішки; на час досягання плодів оцвітина стає м'якстою і квітки зростаються між собою, утворюючи овальне, 10-15 мм довжиною, чорне, біле або червонувате, ягодоподібне супліддя на рівній йому або трохи довшій ніжці. Плоди досягають у липні-серпні.</p>

ЯБЛУНЯ ДОМАШНЯ

Яблоня домашня
Malus domestica Borkh.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Яблуневі (<i>Maloideae</i>)
<u>Рід:</u>	Яблуня (<i>Malus</i>)
<u>Вид:</u>	Яблуня домашня (<i>Malus domestica</i> Borkh.)

Застосування. Медоносна, харчова рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево 4-12 м висотою, з щільною кроною. Має пагони двох типів: подовжені - вегетативні і укорочені - генеративні.</p> <p>Яблуня зимостійка і морозостійка (витримує до -42°C), росте на різних ґрунтах. Нестача вологи, мінерального живлення, весняні заморозки та інші несприятливі фактори призводять до значного осипання зав'язі. Світлолюбна.</p> <p>Походження – територія сучасного Казахстану і Киргизії, Кавказ і Середня Азія.</p> <p>Поширення – одна з найпоширеніших плодових культур земної кулі.</p>
Листок		<p>Листки чергові, різної форми і величини (3-10 см), найчастіше яйцеподібні, з зубчастим краєм, опушені, з короткими черешками.</p>
Квітка		<p>Квіти мають п'ять пелюсток, які можуть бути білими, рожевими або червоними; зазвичай з червоними тичинками. Цвітіння відбувається навесні в квітні-травні і варіюється значно залежно від підвиду і сорту. Цвітіння триває 8-12 діб. Запилення - перехресне.</p>
Плід		<p>Соковиті плоди в різних сортів мають найрізноманітнішу форму, розміри, забарвлення, смак і запах. У кожному плоді 10 насінин, покритих коричневою шкіркою.</p>

ЯБЛУНЯ НЕДЗВЕЦЬКОГО

Яблоня Недзвецкого
Malus niedzwetzkyana Dieck

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Розоцвіті (<i>Rosales</i>)
<u>Родина:</u>	Розові (<i>Rosaceae</i>)
<u>Підродина:</u>	Яблуневі (<i>Maloideae</i>)
<u>Рід:</u>	Яблуня (<i>Malus</i>)
<u>Вид:</u>	Яблуня Недзвецкого (<i>Malus niedzwetzkyana</i> Dieck.)

Застосування. Медоносна, декоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Листопадне дерево висотою 6-8 м. Кора бура, розтріскується. Гілки гладкі, без колючок. Молоді пагони темно-пурпурові.</p> <p>Відає перевагу родючим, оструктуреним ґрунтам. Росте в помірно вологому ґрунті, але без сильного пересушування. Виносить засолення ґрунту. Посухостійка. Світлолюбна. Зимостійка (витримує морози до -30°C).</p> <p>Походження – Тянь-Шань.</p> <p>Поширення – дико росте в гірських лісах Тянь-Шаню. В культурі є на півдні й у середній зоні європейської частини Росії, на Кавказі та Україні.</p>
Листок		<p>Еліптичні або оберненояйцевидні, з пильчатими або бороздчато-зубчастими краями, клиновидно звужені до вершини і основи, шкірясті, на початку буро-червоні, пізніше темно-зелені, гладкі, з пурпурним відтінком, особливо яскравим з нижнього боку, знизу опушені, при повному облистненні інтенсивно забарвленими залишаються тільки черешки.</p>
Квітка		<p>Пурпурно-рожеві, діаметром до 4 см, на довгих, тонких, біло-повстяних квітконосах, зібрані в зонтикоподібних кисті, при розпусканні – інтенсивно-рожеві або пурпурові.</p> <p>Цвітіння в травні (10 днів, після розпускання листя).</p>
Плід		<p>Дрібні, одиночні, діаметром до 2 см, злегка кулясті, фіолетово-пурпурові, з восковим нальотом, з рожево-пурпуровою м'якоттю, містять 1-9 доброякісних насінин. Насіння довгасте, клиновидне або загострено-овальне, гладке. Свіжозібране насіння має темно-коричневе забарвлення, буває тьмяне або блискуче, тонкоборознисте. Середня маса 1000 насінин - 14 г.</p> <p>Дозрівають у вересні-жовтні. Зберігаються на дереві всю зиму.</p>

ЯЛІВЕЦЬ ВІРГІНСЬКИЙ
Можжевельник виргинский
Juniperus virginiana L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Насінні (<i>Spermatophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Хвойні (<i>Coniferopsida</i>)
<u>Порядок:</u>	Хвойні (<i>Coniferales</i>)
<u>Родина:</u>	Кипарисові (<i>Cupressaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Ялівець (<i>Juniperus</i>)
<u>Вид:</u>	Ялівець віргінський (<i>Juniperus virginiana L.</i>)

Застосування. Лікарська, деревинна, декоративна й фітомеліоративна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Невимогливий до ґрунту, добре росте на бідних мінеральними речовинами субстратах: кам'янистих, піщаних, супіщаних. Відрізняється посухостійкістю, легко приживається в міському середовищі. При наявності сприятливих екологічних умов, дерево може сягати 25-30 м у висоту при діаметрі стовбура до 1-1,5 м. Середньотіньовитривалий. Зимостійкий. При -30°C спостерігається незначне обмерзання однорічних пагонів.</p> <p>У природних умовах росте в Північній Америці, від Канади до Флориди. У Європі культивується з 1664 року.</p>
Листок		<p>На молодих гілочках хвоя голчаста, по 3 в мутовці, на дорослих – лускоподібна, дрібна (0,1-0,2 см), загострена, з довгастою суцільною залозою по спинці, темно-зелена. Загальний тон облиственнєння темно-зелений або сизо-зелений, у зимовий період буро-зелений.</p>
Квітка		<p>Часто роздільностатеві або на одному дереві і чоловічі і жіночі колоски. Цвітіння в травні.</p>
Плід		<p>Шишкочагоди кулясті, дуже стрімкі, до 6 мм, спочатку світло-зелені, при дозріванні темно-фіолетові з блакитним восковим нальотом. Усередині солодкої борошнистої м'якоті 1-4 блискучих насінин.</p> <p>Дозрівають в жовтні-листопаді (на рік запилення). Плодоношення з 6-7 років. Врожаї плодів щорічні. Плоди довго залишаються на деревах.</p>

ЯСЕН ЗВИЧАЙНИЙ
Ясень обыкновенный
Fraxinus excelsior L.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Ясноткоцвіті (<i>Lamiáles</i>)
<u>Родина:</u>	Маслинові (<i>Oleaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Ясен (<i>Fraxinus</i>)
<u>Вид:</u>	Ясен звичайний (<i>Fraxinus excelsior L.</i>)

Застосування. Деревинна, лікарська, танідоносна, фарбувальна, ефіроолійна, харчова, вітамінна, кормова, декоративна, фітомеліоративна і пилконосна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Високе дерево (20-40 м висотою) з ажурною, високо піднятою кроною і струнким стовбуром з ясно-сірою гладенькою корою, яка на старих деревах стає дрібнотріщинуватою. Пагони сірувато-зелені з вугільно-чорними великими бруньками. Ростає ясен у першому ярусі листяних лісів. Довговічна, швидкокоросла, тіньовитривала рослина.</p> <p>Вимогливий до ґрунтів. Віддає перевагу родючим, темно-сірим суглинкам та опідзоленим чорноземам. Любить вологі ґрунти, нейтральні або близькі до них. Повітряну засуху витримує добре. Не витримує сухості ґрунту, засолення і ущільнення ґрунту. Не витримує перезволоження. Морозостійкий (до -40 °С)</p> <p>Походження – Європа, Крим, Кавказ, Мала Азія.</p> <p>Поширений у Лісостепу, рідше на Поліссі, в Криму. Культивують по всій Україні. Він займає 1,4 % площі державного лісового фонду.</p>
Листок		<p>Листки (до 40 см довжиною) непарноперисті, супротивні з 3-5 (6) парами бокових листочків. Листочки ланцетні, лінійно- або овально-ланцетні, загострені, зубчасті або цілокраї, сидячі, знизу трохи опушені.</p>
Квітка		<p>Квітки зібрані у більш-менш щільні волотисті суцвіття, одностатеві чи двостатеві, не мають оцвітини. Тичинкові квітки містять дві фіолетово-бурі тичинки, а маточкові – одну маточку з темно-бурою двороздільною приймочкою. Зав'язь верхня. Цвіте у травні.</p>
Плід		<p>Плід – однонасінна сплюснута лінійно-ланцетна крилатка (2-2,5 см довжиною), часто гвинтоподібно закручена.</p>

ЯСЕН ЗЕЛЕНИЙ (ЛАНЦЕТНИЙ)

Ясень зелёный (ланцетный)

Fraxinus lanceolata Borkh.

Біологічна класифікація:

<u>Домен:</u>	Ядерні (<i>Eukaryota</i>)
<u>Царство:</u>	Зелені рослини (<i>Viridiplantae</i>)
<u>Відділ:</u>	Вищі рослини (<i>Streptophyta</i>)
<u>Надклас:</u>	Покритонасінні (<i>Magnoliophyta</i>)
<u>Клас:</u>	Еудікоти (<i>Eudicots</i>)
<u>Підклас:</u>	Розиди (<i>Rosids</i>)
<u>Порядок:</u>	Ясноткоцвіті (<i>Lamiáles</i>)
<u>Родина:</u>	Маслинові (<i>Oleaceae</i>)
<u>Рід:</u>	Ясень (<i>Fraxinus</i>)
<u>Вид:</u>	Ясень зелений (ланцетний) (<i>Fraxinus lanceolata</i> Borkh.)

Застосування. Деревинна, лікарська, танідоносна, фарбувальна, ефіроолійна, харчова, вітамінна, кормова, декоративна, фітомеліоративна і пилконосна рослина.

Показник	Фото	Опис
Зовнішній вигляд, особливості рослини, походження, поширення		<p>Дерево висотою 25-35 м. Крона широко яйцеподібна. Пагони світло-сірі або бурі, голі.</p> <p>Відрізняється досить швидким ростом, високою посухостійкістю. Більш стійкий до міських умов порівняно з іншими видами. Морозостійкий. Світлолюбний, дуже зимостійкий, до родючості і вологості ґрунту порівняно невибагливий.</p> <p>Походження – Північна Америка.</p> <p>Поширення – Північна Америка, південний схід Росії, Естонія, Латвія, Литва, Україна, Молдавія, Армeнія, Туркменістан, Узбекистан.</p> <p>Інтродукований в 1723 році.</p>
Листок		<p>Листок складається з 5-7 (9) листочків; листочки від широко еліптичних до ланцетних, на верхівці загострені, з клиновидною основою, цілюкраї біля основи, вище нерівнопильчаті, зверху зелені, блискучі, голі, знизу світліші, по жилах злегка волохаті, 5-10 (18) см довжиною, 2-7 (9) см шириною, на коротких черешках; загальний черешок напівкруглий, частіше голий.</p>
Квітка		<p>Тичинкові квітки в коротких пучках, з 2 тичинками і глибокою 4-роздільною чашкою; жіночі квітки в довгих пухких поникаючих китицях, з коротко надрізаною чашечкою.</p>
Плід		<p>Крилатка ланцетна, заокруглена або гостра на верхівці, 2-5 см довжиною, до 0,5 см шириною, спадає до половини або до основи горішка; горішок опуклий, бурий, майже дорівнює довжині вільній частині крила; в 1 кг 29 тис. насінин; 1000 насінин важить 22-60 г.</p>

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕНДРОПАРКУ ХДАУ

В дендропарку постійно проводиться інтродукція нових видів декоративних багаторічних трав'янистих, чагарникових, деревинних видів та ліан.

Весною 2012 року на території парку відбулося закладення березової алеї з нагоди відкриття нової спеціальності «Лісове та садово-паркове господарство». Крім того для навчальних цілей було висаджено фрагмент саду та винограднику.

В подальшому планується на території дендропарку висадити такі нові види як:

- Аморфа кущова** (*Amorpha fruticosa* L.)
- Афлатунія в'язолиста** (*Aflatunia ulmifolia* [Franch.] Vass.)
- Гінкго дволопатеве** (*Ginkgo biloba* L.)
- Дерен справжній (кизил справжній)** (*Cornus mas* L.)
- Дуб каштанолистий** (*Quercus castaneifolia*)
- Калина звичайна (червона калина)** (*Viburnum opulus* L.)
- Каштан їстівний (благородний, справжній)** (*Castanea sativa* Mill.)
- Керрія японська ф. повноквіткова** (*Kerria japonica* var. *pleniflora* Witte)
- Клен польовий** (*Acer campestre* L.)
- Клен татарський (чорноклен)** (*Acer tataricum* L.)
- Клокичка периста** (*Staphylea pinnata* L.)
- Лапчатка кущова** (*Pentaphylloides fruticosa* (L.) O.Schwarz)
- Ліріодендрон тюльпановий** (*Liriodendron tulipifera* L.)
- Магнолія кобус** (*Magnolia kobus* DC.)
- Павловнія повстяна** (*Paulownia tomentosa* (Thunb.) Steud.)
- Пухирплідник калинолистий** (*Physocarpus opulifolius* (L.) Maxim.)
- Скумпія звичайна (райдерев)** (*Cotinus coggygria* Scop.)
- Терен звичайний** (*Prunus spinosa* L.)
- Холодикус різнобарвний** (*Holodiscus discolor* (Pursh) Maxim.)
- Церцис європейський (багряник європейський)** (*Cercis siliquastrum* L.)
- Шипшина зморшкуватий (ругоза)** (*Rosa rugosa* Thunb.)
- Шипшина коричнева (травнева)** (*Rosa majalis* J. Herrm.)
- Яблуня пурпурова** (*Malus* × *purpurea* (Barbier & Cie) Rehder)
- Японська вишня (сакура)** (*Prunus serrulata* Lindl.)

Крім поповнення видової різноманітності багаторічних рослин дендропарку передбачається приділити більше уваги створенню композицій з застосуванням різноманітних прийомів ландшафтного дизайну: альпійських гірок, рокаріїв, тематичних куточків з використанням допоміжних засобів (каменів, валунів, гончарних виробів, невеликих водяних пристроїв).

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК УКРАЇНСЬКИХ НАЗВ РОСЛИН

Абрикос звичайний.....	267
Айва звичайна	269
Айва японська (хеномелес).....	135
Айлант найвищий (китайський ясен).....	271
Айстра новоанглійська.....	21
Айстра новобельгійська.....	22
Акація біла (робінія псевдоакація).....	273
Акебія п'ятірня.....	241
Альбіція ленкоранська (акація ленкоранська, альбіція шовкова).....	275
Алича.....	277
Анемона хубейська	23
Аралія маньчжурська (висока).....	279
Армерія приморська.....	24
Астільба китайська.....	26
Бадан товстолистий.....	27
Барбарис звичайний.....	137
Барвінок малий.....	28
Береза бородавчаста.....	281
Береза дніпровська.....	283
Бирючина звичайна.....	139
Брунера великолиста.....	30
Будлея черговолиста.....	141
Бузина чорна.....	143
Бузок звичайний.....	145
Бузок персидський.....	147
Бундук дводомний (канадський).....	285
В'яз гладенький (звичайний).....	287
В'яз дрібнолистий.....	289
В'яз шорсткий (голий).....	291
Вейгела квітнуча.....	149
Верба біла (срібляста).....	293
Верба козяча.....	295
Верба Матсуди.....	297
Верба плакуча (вавілонська).....	299
Вербозілля крапчасте.....	31
Вербозілля лучне.....	32
Виноград амурський.....	243
Виноград дівочий п'ятилисточковий.....	245
Виноград культурний.....	247
Вишня звичайна.....	301
Вишня повстяна.....	151

Волошка білувата.....	33
Гадюча цибулька непомітна.....	34
Гайлардія гібридна.....	35
Гвоздика периста.....	36
Геленіум осінній.....	37
Герань великокореневищна.....	38
Гіацинт східний.....	39
Гібіск гібридний.....	40
Гібіскус сірійський.....	153
Гірчак сахалінський (сахалінська гречка).....	41
Гісоп лікарський.....	42
Гладіолус звичайний.....	43
Гледичія колюча (триколючкова, звичайна).....	303
Глід півняча шпора (глід шпорцевий).....	155
Головатень звичайний.....	44
Горицвіт весняний.....	45
Горіх волоський (грецький).....	305
Горлянка повзуча.....	46
Горобина звичайна.....	307
Горобина проміжна.....	309
Груша звичайна.....	311
Дейція шорстка (зірчаста).....	157
Дзвоник карпатський.....	47
Дзвоник крапчастий.....	48
Дзвоник персиколистий.....	49
Дзвоник Пожарського.....	50
Дуб червоний.....	313
Дуб черешчатий.....	315
Дюшенея індійська.....	51
Евкомія в'язолиста.....	317
Елеутерокок колючий.....	159
Енотера красива.....	52
Енотера чагарникова.....	53
Ехінацея пурпурова.....	54
Живокіст лікарський.....	55
Жимолость витка (німецька).....	249
Жимолость Стендіша.....	161
Жимолость татарська.....	163
Жовтець повзучий ф. повноквіткова.....	56
Жоржина мінлива.....	57
Зізіфус справжній (унабі).....	319
Золотий дощ звичайний.....	165
Золотушник канадський.....	58
Ірга звичайна (круглолиста).....	167
Йошта.....	169

Калачики лісові.....	59
Калина гордовина.....	171
Калина звичайна ф. Бульденеж.....	173
Канна індійська.....	60
Карагана дерев'яниста (жовта акація).....	175
Каріоптеріс сивий.....	177
Карія пекан (пекан, гікорі пекан, карія іллінойська)....	321
Катальпа чудова.....	323
Каштан кінський звичайний.....	325
Кельрейтерія метільчаста.....	327
Кизил білий (сибірський).....	179
Кизильник блискучий.....	181
Кизильник горизонтальний.....	183
Кизильник Даммера.....	185
Клен американський (ясенеподібний).....	329
Клен звичайний (гостролистий).....	331
Клен сріблястий.....	333
Колосняк піщаний.....	61
Конвалія травнева.....	62
Кореопсис великоквітковий.....	63
Королиця звичайна ф. великоквіткова.....	64
Костриця блакитна.....	65
Купина лікарська.....	66
Лаванда вузьколиста.....	67
Лаконос американський.....	68
Лециця повзуча.....	69
Липа крупнолиста.....	335
Липа серцевидна (дрібнолиста).....	337
Лілійник рудуватий.....	70
Лілія тигрова.....	73
Ліщина звичайна (європейська).....	187
Ломиніс гірський.....	251
Ломиніс Жакмана.....	253
Ломиніс лозяний (виноградolistий).....	255
Ломиніс тунгуський.....	257
Ломиніс цілолистий.....	189
Магонія падуболиста.....	191
Маклея серцеподібна.....	74
Маклюра апельсиновидна (помаранчева).....	339
Малина запашна (малиноклен запашний).....	193
Малина звичайна (європейська).....	195
Маслинка вузьколиста.....	341
Медова трава м'яка.....	75
Мигдаль степовий (низький, карликовий).....	197
Мигдаль трилопатеувий.....	199

Мильнянка лікарська.....	76
Монарда дудчаста.....	77
М'ята перцева.....	78
Нарцис звичайний.....	79
Обвійник грецький.....	259
Обліпиха крушиновидна.....	343
Ожина звичайна.....	201
Опунція розпростерта (сланка).....	80
Орлики звичайні.....	81
Осика.....	345
Очиток видний.....	82
Очиток відігнутий.....	83
Папороть чоловіча (дріоптерис чоловічий, щитник чоловічий).....	87
Пижмо звичайне.....	88
Персик звичайний.....	347
Півники гібридні.....	89
Півники карликові (кримські).....	92
Півники сибірські.....	93
Півонія деревовидна.....	203
Півонія лікарська.....	94
Підсніжник білосніжний (звичайний).....	95
Піраканта яскраво-червона.....	205
Піретрум рожевий (перська ромашка).....	96
Плакун верболистий.....	97
Платан східний (чинара).....	349
Платикодон великоквітковий.....	98
Плющ звичайний.....	261
Подорожник деревоподібний.....	207
Проліска дволиста.....	99
Пшінка весняна.....	100
Роговик Біберштейна.....	101
Рожа рожева.....	102
Розовик керієвидний.....	209
Розхідник звичайний (ряболистий).....	103
Рудбекія гібридна.....	104
Рута садова.....	106
Ряст бульбастий.....	107
Рястка зонтична.....	108
Садовий жасмин пухнастий (вінцевий).....	211
Самшит вічнозелений.....	213
Слива домашня.....	351
Слива Пісарда.....	353
Смородина золотиста.....	215
Смородина червона (порічки).....	217

Сніжнягідник білий.....	219
Сніжнягідник округлий (звичайний).....	221
Сосна кримська.....	355
Софора японська (японська акація).....	357
Спірея Вангутта.....	223
Спірея дубровколиста.....	225
Спірея японська.....	227
Тамарикс галузистий.....	229
Текома.....	263
Тладіанта несправжня.....	109
Топінамбур (земляна груша).....	110
Тополя біла (срібляста).....	359
Тополя пірамідальна (італійська).....	361
Тополя Симона (китайська).....	363
Тополя чорна (осокір).....	365
Традесканція віргінська.....	111
Туя західна.....	367
Туя східна (біота).....	369
Тюльпан гібридний.....	112
Фіалка рогата.....	113
Фіалка собача.....	114
Фізостегія віргінська.....	115
Флокс волотистий.....	116
Флокс розчепірений.....	117
Флокс шилоподібний.....	118
Форзиція європейська.....	231
Хвойник двоколосковий (ефедра двоколодка).....	233
Хоста подорожникова.....	119
Хризантема корейська.....	121
Цельтис (каркас західний).....	371
Цибуля афлатунська.....	122
Цибуля-різанець.....	123
Цинерарія приморська.....	124
Чекалкин горіх.....	373
Черемха звичайна.....	375
Черемха пізня.....	377
Черешня.....	379
Чистець волохатий.....	125
Чистець крупноквітковий.....	126
Чишкун звичайний (мушмула).....	381
Шавлія лікарська.....	127
Шавлія лучна.....	128
Шафран весняний.....	129
Шипшина собача.....	235
Шовковиця біла (еперка).....	383

Юка нитчаста.....	130
Яблуня домашня.....	385
Яблуня Недзвецького.....	387
Ялівець віргінський.....	389
Ялівець козацький.....	237
Ясен звичайний.....	391
Ясен зелений (ланцетний).....	393
Яснотка жовта (зеленчук жовтий).....	131
Яснотка крапчата Вайт Нансі.....	132

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК РОСІЙСЬКИХ НАЗВ РОСЛИН

Абрикос обыкновенный.....	267
Адонис весенний.....	45
Айва обыкновенная.....	269
Айва японская (хеномелес).....	135
Айлант височайший (ясень китайский).....	271
Акация белая (робиния псевдоакация).....	273
Акебия пятерная.....	241
Алыча (слива растопыренная).....	277
Альбиция ленкоранская (акация ленкоранская, альбиция шёлковая).....	275
Анемона хубэйская (ветриница, хубэйская).....	23
Аралия маньчжурская.....	279
Армерия приморская.....	24
Астильба китайская.....	26
Астра новоанглийская (американская).....	21
Астра новобельгийская.....	22
Бадан толстолистный.....	27
Барбарис обыкновенный.....	137
Барвинок малый.....	28
Берёза бородавчатая.....	281
Берёза днепровская.....	283
Бирючина обыкновенная.....	139
Бобовник обыкновенный.....	165
Боярышник петушья шпора (боярышник шпорцевый)	155
Бруннера крупнолистная.....	30
Буддлея очереднолистная.....	141
Будра плющевидная (пёстролистная).....	103
Бузина черная.....	143
Бухарник мягкий.....	75
Василек подбеленный.....	33
Вейгела цветущая.....	149
Вербейник монетчатый.....	32
Вербейник точечный.....	31
Виноград амурский.....	243
Виноград девичий пятилисточковый.....	245
Виноград культурный.....	247
Вишня войлочная.....	151
Вишня обыкновенная.....	301
Водосбор обыкновенный.....	81
Волоснец песчаный.....	61
Вяз гладкий (обыкновенный).....	287
Вяз мелколистный (карагач).....	289

Вяз шершавый (голый).....	291
Гадючий лук незаметный.....	34
Гайлардия гибридная.....	35
Гвоздика перистая.....	36
Гелениум осенний.....	37
Георгина переменчивая.....	57
Герань крупнокорневищная.....	38
Гиацинт восточный.....	39
Гибискус гибридный.....	40
Гибискус сирийский.....	153
Гимнокладус двудомный (бундук канадский, кентуккийское кофейное дерево).....	285
Гипсофила ползучая.....	69
Гладиолус обыкновенный.....	43
Гледичия колючая (трёхколючковая, обыкновенная)..	303
Горец сахалинский.....	41
Гребенщик ветвистый.....	229
Груша обыкновенная.....	311
Дейция шершавая (звездчатая).....	157
Дербенник иволистный.....	97
Дуб красный.....	313
Дуб черешчатый.....	315
Дюшенея индийская.....	51
Ежевика неская (куманика).....	201
Живучка ползучая.....	46
Жимолость вьющаяся (жимолость немецкая).....	249
Жимолость Стендиша.....	161
Жимолость татарская.....	163
Зизифус настоящий (унаби).....	319
Золотарник канадский.....	58
Ива белая (серебристая).....	293
Ива козья (бредина).....	295
Ива Матсуды.....	297
Ива плакучая (вавилонская).....	299
Ирга обыкновенная (круглолистная).....	167
Ирис гибридный.....	89
Ирис карликовый (крымский).....	92
Ирис сибирский (касатик сибирский).....	93
Иссоп лекарственный.....	42
Йошта.....	169
Калина гордовина.....	171
Калина обыкновенная ф. Бульденеж.....	173
Канна индийская.....	60
Карагана древовидная (акация жёлтая).....	175
Кариоптерис седой.....	177

Кария пекан (пекан, гикори пекан, кария иллинойсская).....	321
Катальпа великолепная.....	323
Каштан конский обыкновенный.....	325
Кельрейтерия метельчатая.....	327
Кизил белый (кизил сибирский, свидина белая).....	179
Кизильник блестящий.....	181
Кизильник горизонтальный.....	183
Кизильник Даммера.....	185
Клён американский (ясенелистный).....	329
Клён обыкновенный (остролистый).....	331
Клён серебристый (сахаристый).....	333
Колокольчик карпатский.....	47
Колокольчик персиколистный.....	49
Колокольчик Пожарского.....	50
Колокольчик точечный.....	48
Кореопсис крупноцветковый.....	63
Красноднев рыжий.....	70
Ксантоцерас (чекалкин орех рябинолистный).....	373
Купена лекарственная.....	66
Лаванда узколистная.....	67
Лаконос американский.....	68
Ландыш майский.....	62
Лещина обыкновенная (европейская).....	187
Лилия тигровая.....	73
Липа крупнолистная.....	335
Липа сердцевидная (мелколистная).....	337
Ломонос горный.....	251
Ломонос Жакмана.....	253
Ломонос лозный (виноградолистный).....	255
Ломонос тангутский.....	257
Ломонос цельнолистный.....	189
Лох узколистный.....	341
Лук афлатунский.....	122
Лук скорода (шнитт-лук).....	123
Лютик весенний (чистяк).....	100
Лютик ползучий ф. махровая.....	56
Магония падуболистная.....	191
Маклея сердцевидная.....	74
Маклюра апельсиновидная (оранжевая).....	339
Малина душистая (малиноклён душистый).....	193
Малина обыкновенная (европейская).....	195
Мальва лесная.....	59
Миндаль степной (низкий, карликовый).....	197
Миндаль трёхлопастной (луизеания трёхлопастная)...	199

Можжевельник виргинский.....	389
Можжевельник казацкий.....	237
Монарда дудчатая.....	77
Мордовник обыкновенный.....	44
Мушмула германская.....	381
Мыльнянка лекарственная (мыльная трава).....	76
Мята перечная.....	78
Нарцисс обыкновенный.....	79
Нивяник обыкновенный ф. крупноцветковая.....	64
Обвойник греческий.....	259
Облепиха крушиновидная.....	343
Овсяница голубая.....	65
Окопник лекарственный.....	55
Опунция распростёртая (стелющаяся).....	80
Орех волошский (грецкий).....	305
Ослинник красивый.....	52
Папоротник мужской.....	87
Персик обыкновенный.....	347
Пижма обыкновенная.....	88
Пион древовидный.....	203
Пион лекарственный.....	94
Пираканта ярко-красная.....	205
Пиретрум розовый (персидская ромашка).....	96
Платан восточный (чинара, чинар).....	349
Платикодон крупноцветковый.....	98
Плющ обыкновенный (вьющийся).....	261
Подорожник древовидный.....	207
Подснежник белоснежный.....	95
Пролеска двулистная.....	99
Птицемлечник зонтичный (белые брандушки).....	108
Рудбекия гибридная.....	104
Рута душистая.....	106
Рябина обыкновенная.....	307
Рябина промежуточная (шведская, дуболистная).....	309
Рябинник кериелистный.....	209
Самшит вечнозелёный.....	213
Седум видный.....	82
Седум отогнутый.....	83
Сирень обыкновенная.....	145
Сирень персидская.....	147
Слива домашняя.....	351
Слива пурпурная Pissardii.....	353
Смородина золотистая.....	215
Смородина красная (обыкновенная, садовая).....	217
Снежнаягодник белый.....	219

Снежнаягодник округлый (обыкновенный).....	221
Сосна крымская.....	355
Софора японская (японская акация).....	357
Спирея Вангутта.....	223
Спирея дубровколистная (таволга дубровколистная)..	225
Спирея японская.....	227
Стахис шерстистый	125
Текома (камписис укореняющийся).....	263
Тладианта сомнительная.....	109
Топинамбур (земляная груша, подсолнечник клубненосный).....	110
Тополь белый (серебристый).....	359
Тополь дрожащий (осина).....	345
Тополь пирамидальный (итальянский).....	361
Тополь Симона (китайский).....	363
Тополь чёрный (осокорь).....	365
Традесканция виргинская.....	111
Туя восточная (биота).....	369
Туя западная.....	367
Тюльпан гибридный.....	112
Фиалка рогатая.....	113
Фиалка собачья.....	114
Физостегия виргинская.....	115
Флокс метельчатый.....	116
Флокс растопыренный.....	117
Флокс шиловидный.....	118
Форзиция европейская.....	231
Хвойник двухколосковый (эфедра двухколосковая)....	233
Хоста подорожниковая.....	119
Хохлатка плотная.....	107
Хризантема корейская.....	121
Цельтис (каркас западный).....	371
Цинерария приморская.....	124
Черёмуха обыкновенная.....	375
Черёмуха поздняя (американская вишня).....	377
Черешня (вишня птичья).....	379
Чистец крупноцветковый (буквица крупноцветковая)	126
Чубушник венечный (обыкновенный).....	211
Шалфей лекарственный.....	127
Шалфей луговой.....	128
Шафран весенний.....	129
Шелковица белая (эперка).....	383
Шиповник собачий.....	235
Шток-роза розовая.....	102
Эвкоммия вязолистная.....	317

Элеутерококк колючий.....	159
Энотера кустарниковая.....	53
Эхинацея пурпурная.....	54
Юкка нитчатая.....	130
Яблоня домашняя.....	385
Яблоня Недзвецкого.....	387
Ясень зелёный (ланцетный).....	393
Ясень обыкновенный.....	391
Ясколка Биберштейна.....	101
Яснотка зеленчуковая (жёлтая).....	131
Яснотка крапчатая Вайт Нанси.....	132

**АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК
ЛАТИНСЬКИХ НАЗВ РОСЛИН**

<i>Acer negúndo</i>	329
<i>Acer platanoides</i> L.....	331
<i>Acer saccharinum</i> L.....	333
<i>Adonis vernalis</i> L.....	45
<i>Aesculus hippocastanum</i> L.....	325
<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle.....	271
<i>Ajuga reptans</i> L.....	46
<i>Akebia quinata</i> (Houtt.) Decne.....	241
<i>Albizia julibrissin</i> Durazz.....	275
<i>Alcea rosea</i> L.....	102
<i>Allium aflatunense</i> B.Fedtsch.....	122
<i>Allium schoenoprasum</i> L.....	123
<i>Amelanchier ovalis</i> Medik.....	167
<i>Anemone hupehensis</i> Lemoine.....	23
<i>Aquilegia vulgaris</i> L.....	81
<i>Aralia mandshurica</i> Rupr. et Maxim.....	279
<i>Armeniaca vulgaris</i> Lam.....	267
<i>Armeria maritima</i> (Mill.) Willd.....	24
<i>Aster novae-angliae</i> L.....	21
<i>Aster novi-belgii</i> L.....	22
<i>Astilbe chinensis</i> (Maxim.) Franch. & Sav.....	26
<i>Berberis vulgaris</i> L.....	137
<i>Bergenia crassifolia</i> (L.) Fritsch.....	27
<i>Betula borysthenica</i> Klok.....	283
<i>Betula verrucosa</i> Ehrh.....	281
<i>Biota orientalis</i> (L.) Endl.....	369
<i>Brunnera macrophylla</i> (Adams) I.M. Johnst.....	30
<i>Buddleja alternifolia</i> Maxim.....	141
<i>Buxus sempervirens</i> L.....	213
<i>Campanula carpatica</i> Jacq.....	47
<i>Campanula persicifolia</i> L.....	49
<i>Campanula poscharskyana</i> Degen.....	50
<i>Campanula punctata</i> Lam.....	48
<i>Campsis radicans</i> (L.) Seem. ex Bureau.....	263
<i>Canna indica</i> L.....	60
<i>Caragana arborescens</i> Lam.....	175
<i>Carya illinoensis</i> (Wangenh.) K.Koch.....	321
<i>Caryopteris incana</i> (Thunb. ex Houtt.) Miq.....	177
<i>Catalpa speciosa</i> Warder ex Engelm.....	323
<i>Celtis occidentalis</i>	371
<i>Centaurea dealbata</i> Willd.....	33
<i>Cerastium biebersteinii</i> DC.....	101

<i>Cerasus tomentosa</i> (Thunb.)Wall.....	151
<i>Chaenomeles japonica</i> (Thunb.) Lindl.....	135
<i>Chrysanthemum x koreanum</i> Makai.....	121
<i>Cineraria maritima</i> L.....	124
<i>Clematis integrifolia</i> L.....	189
<i>Clematis jackmanii</i> T. Moore.....	253
<i>Clematis montana</i> Buch.-Ham. ex DC.....	251
<i>Clematis tangutica</i> (Maxim.) Korsh.....	257
<i>Clematis vitalba</i> L.....	255
<i>Convallaria majalis</i> L.....	62
<i>Coreopsis grandiflora</i> Hogg.....	63
<i>Cornus alba</i> L.....	179
<i>Corydalis solida</i> (L.) Clairv.....	107
<i>Corylus avellana</i> L.....	187
<i>Cotoneaster dammerii</i> C.K. Schneid.....	185
<i>Cotoneaster horizontalis</i> Decne.....	183
<i>Cotoneaster lucidus</i> Schltld.....	181
<i>Crataegus crus-galli</i> L.....	155
<i>Crocus vernus</i> (L.) HILL.....	129
<i>Cydonia oblonga</i>	269
<i>Dahlia variabilis</i> Desf.....	57
<i>Deutzia scabra</i> Thunb.....	157
<i>Dianthus plumarius</i> L.....	36
<i>Dryopteris filix-mas</i> (L.) Schott.....	87
<i>Duchesnea indica</i> (Andr.) Focke.....	51
<i>Echinacea purpurea</i> (L.) Moench.....	54
<i>Echinops ritro</i> L.....	44
<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.....	341
<i>Eleutherococcus senticosus</i> (Rupr. & Maxim.) Maxim.....	159
<i>Ephedra distachya</i> L.....	233
<i>Eucommia ulmoides</i>	317
<i>Fallopia sachalinensis</i> (F.Schmidt) Ronse Decr.....	41
<i>Festuca glauca</i> Vill.....	65
<i>Forsythia europae</i> Deg. et Bald.....	231
<i>Fraxinus excelsior</i> L.....	391
<i>Fraxinus lanceolata</i> Borkh.....	393
<i>Gaillardia grandiflora x hybrida</i>	35
<i>Galanthus nivalis</i> L.....	95
<i>Galeobdolon luteum</i> Huds.....	131
<i>Geranium macrorrhizum</i> Juss.....	38
<i>Gladiolus communis</i> L.....	43
<i>Glechoma hederacea</i> ‘Variegata’ L.....	103
<i>Gleditsia triacanthos</i> L.....	303
<i>Gymnocladus dioicus</i> (L.) K.Koch.....	285
<i>Gypsophila repens</i> L.....	69

<i>Hedera helix</i> L.....	261
<i>Helenium autumnale</i> L.....	37
<i>Helianthus tuberosus</i> L.....	110
<i>Hemerocallis fulva</i> L.....	70
<i>Hibiscus hybrida</i>	40
<i>Hibiscus syriacus</i> L.....	153
<i>Hippophae rhamnoides</i> L.....	343
<i>Holcus mollis</i> L.....	75
<i>Hosta plantaginea</i> (Lam.) Aschers.....	119
<i>Hyacinthus orientalis</i> L.....	39
<i>Hyssopus officinalis</i> L.....	42
<i>Iris hybrida hort</i>	89
<i>Iris pumila</i> L.....	92
<i>Iris sibirica</i> L.....	93
<i>Juglans regia</i> L.....	305
<i>Juniperus sabina</i> L.....	237
<i>Juniperus virginiana</i> L.....	389
<i>Koelreuteria paniculata</i> Laxm.....	327
<i>Laburnum anagyroides</i> Medik.....	165
<i>Lamium maculatum</i> 'White Nancy'.....	132
<i>Lavandula angustifolia</i> Mill.....	67
<i>Leucanthemum vulgare</i> Lam. var. <i>grandiflora hort</i>	64
<i>Leymus arenarius</i> L.....	61
<i>Ligustrum vulgare</i> L.....	139
<i>Lilium tigrinum</i> Ker-Gawl.....	73
<i>Lonicera periclymenum</i> L.....	249
<i>Lonicera standishii</i> Jacq.....	161
<i>Lonicera tatarica</i> L.....	163
<i>Lysimachia nummularia</i> L.....	32
<i>Lysimachia punctata</i> L.....	31
<i>Lythrum salicaria</i> L.....	97
<i>Macleaya cordata</i> (Willd.) R.Br.....	74
<i>Maclura aurantiaca</i> Nutt.....	339
<i>Mahonia aquifolium</i> (Pursh) Nutt.....	191
<i>Malus domestica</i> Borkh.....	385
<i>Malus niedzwetzkyana</i> Dieck.....	387
<i>Malva sylvestris</i> L.....	59
<i>Mentha</i> × <i>piperita</i> L.....	78
<i>Mespilus germanica</i> L.....	381
<i>Monarda fistulosa</i> L.....	77
<i>Morus alba</i> L.....	383
<i>Muscari neglectum</i> Guss.....	34
<i>Narcissus poeticus</i> L.....	79
<i>Oenothera fruticosa</i> L.....	53
<i>Oenothera speciosa</i> Nutt.....	52

<i>Opuntia humifusa</i> (Raf.) Raf.....	80
<i>Ornithogalum umbellatum</i> L.....	108
<i>Paeonia officinalis</i> L.....	94
<i>Paeonia suffruticosa</i> Andrews.....	203
<i>Parthenocissus quinquefolia</i> Planch.....	245
<i>Periploca graeca</i> L.....	259
<i>Philadelphus coronarius</i> L.....	211
<i>Phlox divaricata</i> L.....	117
<i>Phlox paniculata</i> L.....	116
<i>Phlox subulata</i> L.....	118
<i>Physostegia virginiana</i> L.....	115
<i>Phytolacca americana</i> L.....	68
<i>Pinus nigra</i> ssp. <i>pallasiana</i>	355
<i>Plantago arborescens</i> Poir.....	207
<i>Platanus orientalis</i> L.....	349
<i>Platycodon grandiflorum</i> (Jacq.) A.DC.....	98
<i>Polygonatum officinale</i> All.....	66
<i>Populus alba</i> L.....	359
<i>Populus nigra</i> L.....	365
<i>Populus pyramidalis</i> Borkh.....	361
<i>Populus simonii</i> Carrière.....	363
<i>Populus tremula</i> L.....	345
<i>Prunus avium</i> (L.) L.....	379
<i>Prunus cerasifera</i> L.....	277
<i>Prunus cerasifera</i> <i>Pissardii</i>	353
<i>Prunus cerasus</i> L.....	301
<i>Prunus domestica</i> L.....	351
<i>Prunus padus</i> L.....	375
<i>Prunus persica</i> (L.) Batsch.....	347
<i>Prunus serotina</i> Ehrh.....	377
<i>Prunus tenella</i> Batsch.....	197
<i>Prunus triloba</i> Lindl.....	199
<i>Pyraканtha coccinea</i> Roem.....	205
<i>Pyrethrum coccineum</i> (Willd.) Vorosch.....	96
<u><i>Pyrus communis</i></u> L.....	311
<i>Quercus robur</i> L.....	315
<i>Quercus rubra</i> L.....	313
<i>Ranunculus ficaria</i> L.....	100
<i>Ranunculus repens</i> f. <i>hortensis</i> Mart.....	56
<i>Rhodotypos kerrioides</i> Sieb. Et Zucc.....	209
<i>Ribes aureum</i> Pursh.....	215
<i>Ribes nigrum</i> × <i>Ribes divaricatum</i> × <i>Ribes uva-crispa</i>	169
<i>Ribes rubrum</i> L.....	217
<i>Robinia pseudoacacia</i> <i>Bessoniana</i>	273
<i>Rosa canina</i> L.....	235

Rubus fruticosus L.....	201
Rubus idaeus L.....	195
Rubus odoratus L.....	193
Rudbeckia x hybrida hort.....	104
Ruta graveolens L.....	106
Salix alba L.....	293
Salix babylonica L.....	299
Salix caprea L.....	295
Salix matsudana f. tortuosa Koidz.....	297
Salvia officinalis L.....	127
Salvia pratensis L.....	128
Sambucus nigra L.....	143
Saponaria officinalis L.....	76
Scilla bifolia L.....	99
Sedum reflexum L.....	83
Sedum spectabile Brillant.....	82
Solidago canadensis L.....	58
Sophora japonica L.....	357
Sorbus aucuparia L.....	307
Sorbus intermedia (Ehrh.) Pers.....	309
Spiraea xvanhouttei (Briot) Zabel.....	223
Spiraea chamaedryfolia L.....	225
Spiraea japonica L.....	227
Stachys lanata Jasq.....	125
Stachys macrantha (K. Koch) Stearn.....	126
Symphoricarpos albus (L.) S.F.Blake.....	219
Symphoricarpos orbiculatus Moench.....	221
Symphytum officinale L.....	55
Syringa persica L.....	147
Syringa vulgaris L.....	145
Tamarix ramosissima Ledeb.....	229
Tanacetum vulgare L.....	88
Thladiantha dubia Bunge.....	109
Thuja occidentalis L.....	367
Tilia cordata Mill.....	337
Tilia platyphyllos Scop.....	335
Tradescantia virginiana L.....	111
Tulipa x. hybrida.....	112
Ulmus glabra Huds.....	291
Ulmus laevis Pall.....	287
Ulmus parvifolia Jacq.....	289
Viburnum lantana L.....	171
Viburnum opulus L.....	173
Vinca minor L.....	28
Viola canina L.....	114

Viola cornuta L.....	113
Vitis amurensis Rupr.....	243
Vitis vinifera L.....	247
Weigela florida (Bunge) A. DC.....	149
Xanthoceras sorbifolium Bunge.....	373
Yucca filamentosa L.....	130
Zizíphus jujúba (sinénsis).....	319

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамень А.Ф. Шесть парковых зон южного берега Крыма. – Херсон: видавництво ХДУ, 2010. – 304 с.
2. Адрианов С.Н. Зелёный наряд Херсона. Памятка о посадке и содержании защитно-декоративных древесных насаждений в городе Херсоне. – Херсон, 1988. – 64 с.
3. Алеферко О., Алеферко С. Сквозь годы и судьбы. Современный Херсон. (фотокнига-гид). – Херсон: Надднепряночка, 2003. – 224 с.
4. Антонок Н.Е., Бородина Р.М., Стопкань В.В., Скворцова Л.С. Декоративні рослини природної флори України. – Київ: Наукова думка, 1977. – 224 с.
5. Ассортимент деревинних та квітково-декоративних рослин для озеленення в умовах півдня України. – Асканія Нова: Біосферний заповідник «Асканія Нова», 2005. – 74 с.
6. Верещагин Л.Н. Атлас травянистых растений. – Киев: Юнивест Маркетинг, 2000. – 352 с.
7. Гвоздов Б.В. Дендрология. – Ленинград: Гослесбумиздат, 1952. – 436 с.
8. Губанов И.А., Киселёва К.В., Новиков В.С., Тихомиров В.Н. Иллюстрированный определитель растений Средней России. В 3-х томах. — Т.2. Покрытосеменные (двудольные: раздельнолепестные). — М.: Т-во науч. изд. КМК, Ин-т технолог. иссл, 2003. — 665 с.
9. Декоративные деревья и кустарники. [Электронный ресурс]: <http://www.na-gryadke.ru/vidy-rastenyi/decorative-trees/>
10. Деревья. [Электронный ресурс]: http://schastlivoe.su/plant_base/trees/
11. Энциклопедия декоративных садовых растений. [Электронный ресурс]: <http://flower.onego.ru/home.html>
12. Энциклопедия растений. [Электронный ресурс]: <http://www.greeninfo.ru/encyclopedia.html>
13. Каталог растений по алфавиту. [Электронный ресурс]: http://sadivo.com.ua/items/list_items
14. Миганова Т.Е. Энциклопедия садовода. – Москва: АСТ-ПРЕСС, 2000.- 624 с.
15. Негроров В.К. Любительское декоративное садоводство. – Донецк: Донбас, 1974. – 168 с.
16. Описание видов (деревьев, кустарников, лиан, травянистых растений). [Электронный ресурс]: http://info.sotvorenje.kiev.ua/section.html?plant_kinds
17. Определение растения. Поиск видов по ключевым признакам. [Электронный ресурс]: <http://www.plantarium.ru/page/find.html>
18. Паланчан А.И., Денисов В.А. Красивоцветущие деревья и кустарники. – Кишинёв: Картя молдовеняскэ, 1990. – 208 с.
19. Памятники природы Херсонской области. / Вирлич А.Э. – Симферополь: Таврия, 1984. – 112 с.

20. Поезія українського парку. // Хроніка-2000 (український культурологічний альманах). – №41-42. – Київ, 2001. – 798 с.
21. Растения. [Електронний ресурс]: <http://dshego.com.ua/xvojnye/el/kanadskaya-conica.html>
22. Рычин Ю.В. Деревья и кустарники (определитель). – Москва: Учпедгиз, 1950. – 188 с.
23. Садовые цветы многолетники. [Електронний ресурс]: <http://www.blumgarden.ru/alfuk.html>
24. Семейства (латинское и национальное название) [Електронний ресурс]: <http://www.agbina.com/site.xp/050056052.html>
25. Слєпченко Л.О. Малопоширені види багаторічних декоративних травянистих рослин для озеленення на півдні України. – Асканія Нова: Біосферний заповідник «Асканія Нова», 2008. – 16 с.
26. Цветы мира. – Москва: Эксмо, 2008. – 256 с.
27. Червона книга України. [Електронний ресурс]: <http://redbook-ua.org/>
28. Чернышева А.П. Практикум по лесоводству и защитному лесоразведению. – Москва: Лесная промышленность, 1972. – 176 с.
29. Шайтан И.М., Клименко С.В., Анпилогова В.А. Высоковитаминные растения на приусадебном участке. – Киев: Урожай, 1991. – 240 с.
30. Яблонский Л.И., Морозова Л.Н. Херсон (фотоочерк). – Симферополь: Таврія, 1973. – 36 с.
31. Flora of USA and Canada. [Електронний ресурс]: <http://luirig.altervista.org/floranam/acaena.htm>
32. Landscape architecture blog. [Електронний ресурс]: <http://davisla.wordpress.com/>

ДОДАТКИ

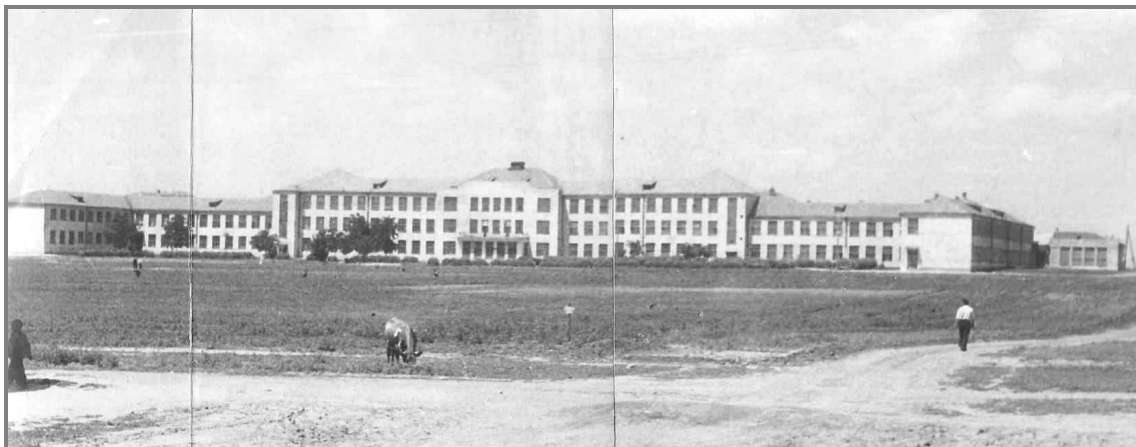

Фото 1. Херсонський сільськогосподарський інститут, загальний вигляд, 1944 рік. Олександрівська площа, яка примикала до корпусів інституту.
(вигляд з перехрестя вул. Садової та Комкова)

Фото 2. Суботник на «Олександрівській площі» біля головного корпусу сільгоспінституту, на території майбутнього парку, 1944 рік
(вигляд з вул. Фрітаун)

Фото 3. Дендропарк сільгоспінституту, 1960 рік.

Фото 4. **Адріанов Сергій Миколайович** (в центрі) – завідувач кафедри агролісомеліорації та лісівництва, кандидат сільськогосподарських наук, доцент серед студентів лісомеліоративного факультету (перший набір), 1953 рік.

Фото 5. Розарій дендропарка (кінець 60-тих років)

Фото 6. Центральна алея дендропарку (кінець 60-тих років)

Фото 7. Алея парка біля головного корпусу (кінець 60-тих років)

Фото 8. Алея парка біля головного корпусу(кінець 60-тих років)
(вигляд з вул. Комкова)

Фото 9. Алея дендропарку (1968 рік)

Фото 10. Центральна алея дендропарка
(фото з 3-го поверху головного навчального корпусу).

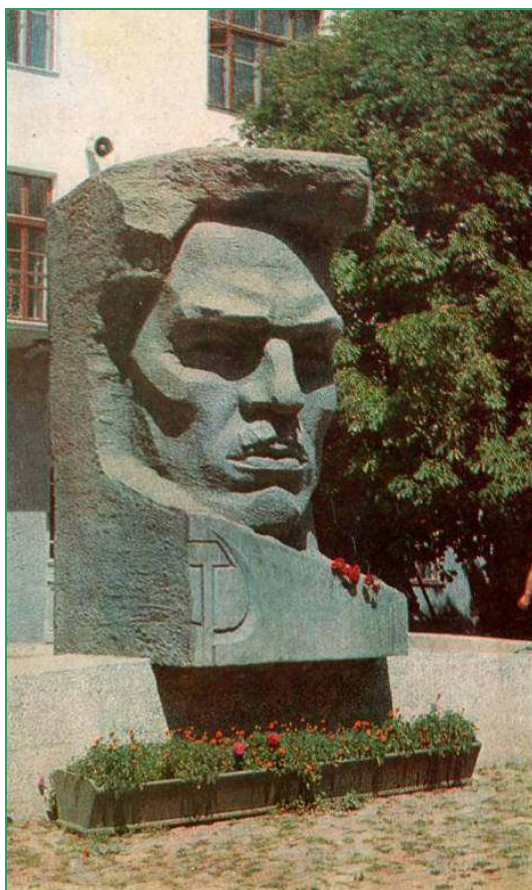

Фото 11. Скульптурний портрет О.Д. Цюрупи був встановлений на території дендропарку в 1967 році (*перше місце розташування*).

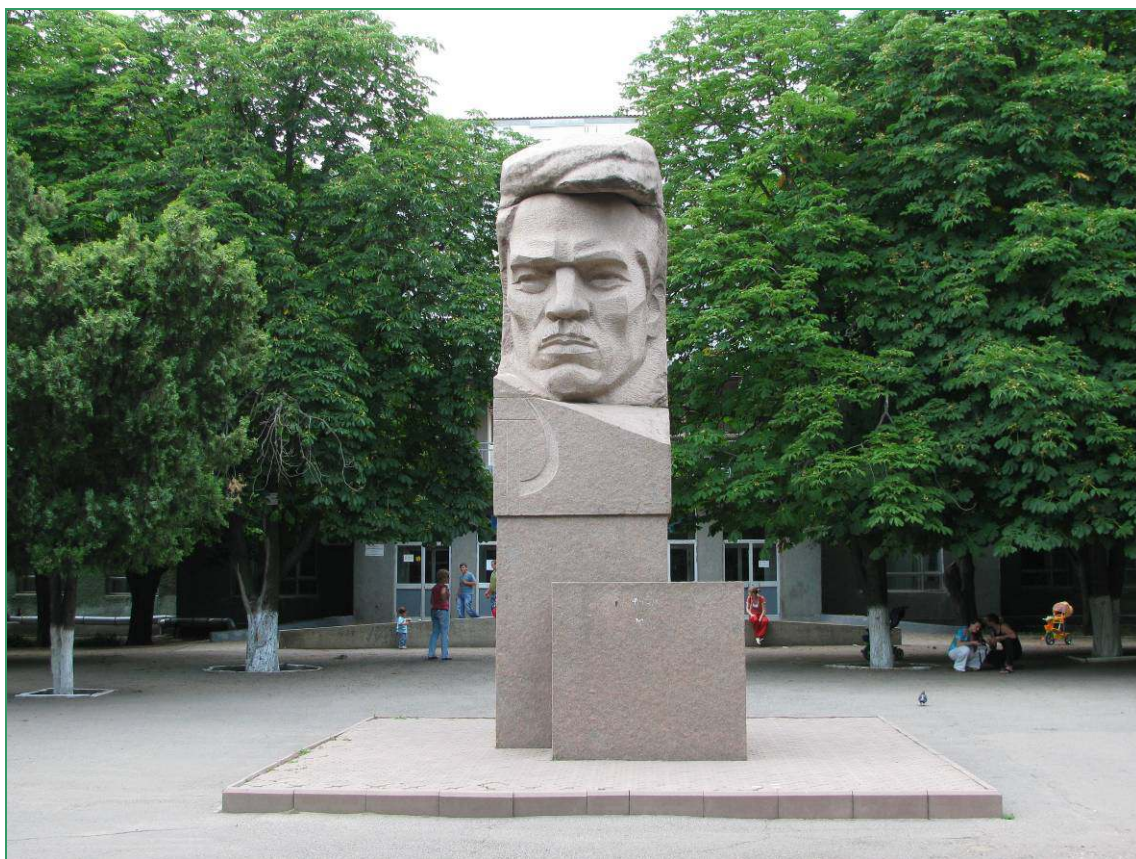

Фото 12. Пам'ятник О.Д. Цюрупи в дендропарку ХДАУ, 2012 рік (*сучасне розташування*)

Фото 13. Традиційний суботник з благоустрою парку за участю студентів з В'єтнаму (70-ті роки)

Фото 14. Традиційний суботник з благоустрою парку за участю студентів з В'єтнаму (70-ті роки)

Фото 15. Головний корпус університету серед каштанів, 2002 рік.

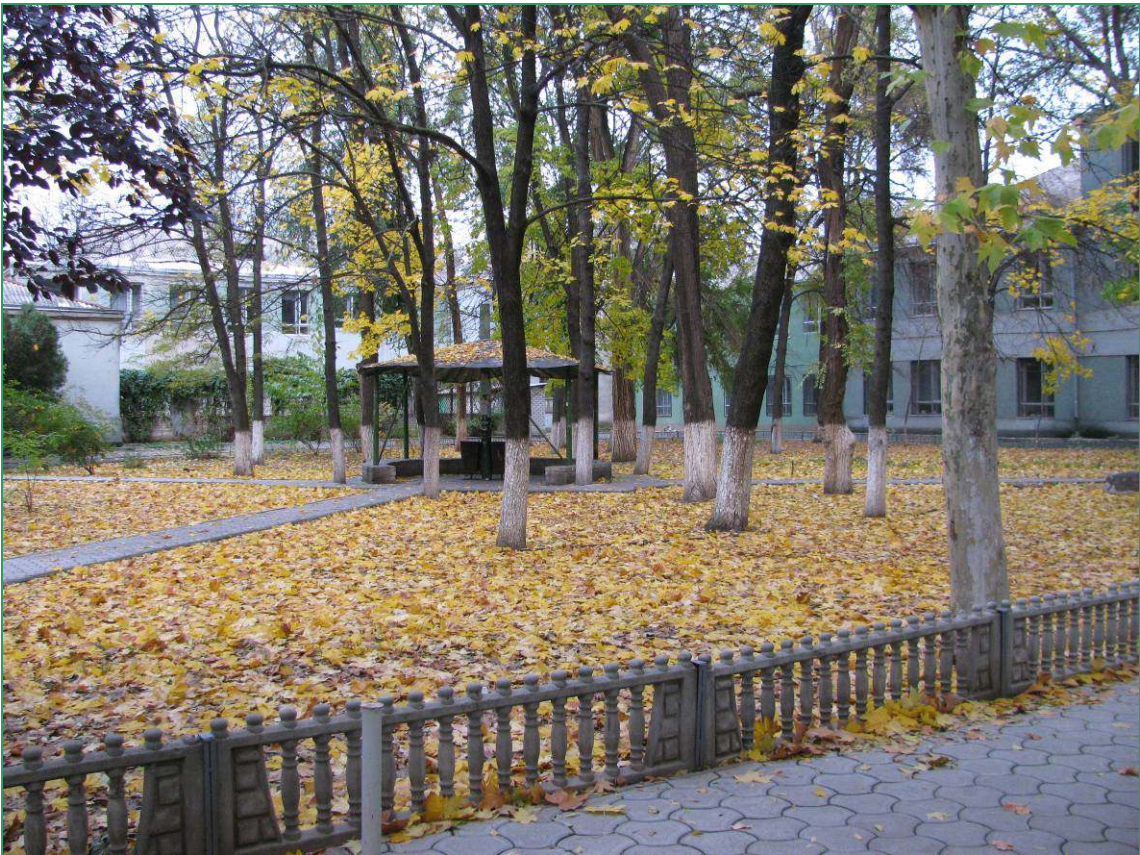

Фото 16. Золота осінь у нашому дендропарку, листопад 2011 року

Фото 17. Платанова алея, центральний вхід в головний корпус університету, листопад 2011 року.

Фото 18. Вивіска, яка засвідчує статус дендропарку університету, травень 2011 року.

Фото 19. Практичні заняття з дисципліни «Декоративне садівництво і квітникарство» на 2 курсі агрономічного факультету в дендропарку університету, 28.04.2011 р.

Фото 20. Учасники закладення березової алеї на честь відкриття нової спеціальності «Лісове та садово-паркове господарство», 10.04.2012 р.

Фото 21. Клени висаджують студенти 2 курсу рибогосподарсько-екологічного факультету, 10.04.2012 р.

Фото 22. Учасники закладення кленової алеї: студенти 2 курсу агрономічного факультету, інженер садово-паркового господарства ХДАУ Котовська Ю.С. та провідний агроном дендропарку ХДАУ Мазурок І.Г., 10.04.2012 р.

Наукове видання

*БАЗАЛІЙ Валерій Васильович
ФЕДОРЧУК Михайло Іванович
МРИНСЬКИЙ Іван Миколайович
ОНИЩЕНКО Сергій Олексійович
МАЗУРОК Ірина Григорівна
КОТОВСЬКА Юліана Станіславівна*

Монографія

**БАГАТОРІЧНІ ДЕКОРАТИВНІ РОСЛИНИ
ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ ХЕРСОНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
(присвячується до 60-річчя створення дендропарку)**

*За науковою редакцією
доктора с.-г. наук, професора
М.І. Федорчука*